

Riigikohtu 1937. a. otsused

TARTUS, 1939

„ÕIGUSE“ VÄLJAANNE

Riigikohtu

1937. a.

otsused.

Avaldatud KKS § 656 ja TKS § 815 alusel juhtnööriks seaduste
ühtlaseks tõlgitsemiseks ja kohaldamiseks.

Riigi Trükikoda, Tallinn Niine 11.

Ar 939 B
Riigikoda

AR Fr. R. Kreutzwaldi
nim. ENSV Riiklik
Raamatukogu

40127

Nr. 1.

ÜLDKOGU.

10. juunil 1937. a.

Valter Boströmi, Benno Boströmi ja Elisabeth Norrenbergi, sünd. Boströmi, voliniku eraadvokaat Aleksander Soosaare kaebus Kohtukoja määruse peale 15. märtsist 1937 a. Martin Reite ja Tallinna Ringkonnakohtu kinnistusjaoskonna sekretäri süüdistuses KrS § 557 ja 598 järgi.

Eesistuja, esimees K. Parts, ettekandja riigikohtunik R. Koemets, Riigikohtu prokurör R. Räägo.

Tallinna Ringkonnakohtu prokurörile antud kaebuses seletab Valter Boströmi, Benno Boströmi ja Elisabet Norrenbergi volinik eraadvokaat Aleksander Soosaar, et Martin Reite olevat omandanud Valter ja Benno Boströmile ja Elisabet Norrenbergile kuuluva kinnisvara pettuse teel, esitades kinnistusjaoskonna ülemale selle jaoskonna sekretäri kaudu dokumendi, mille oli kohus tunnistanud maksvusetuks. Kinnistusjaoskonna sekretär olevat selle dokumendi vastu võtnud ja oma ametikohuste täitmisel teadlikult ja sihilikult teotsenud Reite kasuks. A. Soosaar leiab, et kinnistusjaoskonna sekretäri ja Martin Reite tegevuses on süüteo tunnused, mis on ette nähtud KrS § 557 ja 598 p. 1, ja palub korraldus teha asja juurdluseks ja süüdlaste vastutusele võtmiseks KrS § 557 ja 598 p. 1 põhjal. Selle kaebuse on prokurör määrusega 16. VIII 1936 tagajärjeta jätnud põhjendusega, et Tallinna Ringkonnakohtu kinnistusjaoskonna sekretäri ega Martin Reite tegevuses ei leidu süüteo tunnuseid, sest kaebuses tähendatud kinnisvara ümberkirjutamine M. Reite nimele on toimunud seaduspärase dokumentide alusel. Peale selle pöördus kannatanu volinik uuesti Tallinna Ringkonnakohtu prokuröri poole, paludes juurdlust toimetada ja asi eeluurimisele saata, mis palve aga prokuröri poolt rahuldamata jäetud. Nüüd juba A. Soosaar andis Tallinna Ringkonnakohtu prokuröri määruse peale kaebuse Kohtukojale, seletades, et kinnistusjaoskonna sekretäri ja M. Reite tegevuses olevat süüteo tunnused, mis ette nähtud KrS § 557 ja 598 p. 1, ja sellepärast palub prokuröri määrus muuta ja korraldus teha neid seaduslikule vastutusele võtta. Kohtukoda, määrusega 15. märtsist 1937. a., jättis Boströmide ja Norrenbergi voliniku eraadv. A. Soosaare kaebuse läbi vaatamata, leides, et kaebajal ei ole õigust taotella sundida prokuratuuri juurd-

luse alustamisele ja et kaebused prokuratuuri tegevuse kohta ei kuulu kohtute lahendamisele ja pädevusse (KKS § 72 ja 309, KS § 252).

Riigikohtule antud kaebuses seletab Boströmide ja Norrenbergi volinik A. Soosaar, et Kohtukoda olevat mitteseaduspäraselt jätnud läbi vaatamata tema kaebuse prokuröri määruse peale, mispärast palub eeltähendatud Kohtukoja määruse tühistada.

Asja esituse ja prokuröri arvamuse kuulunud, Riigikohtu üldkogu leiab, et Kohtukoda on toiminud ebaõigelt, jättes A. Soosaare kaebuse prokuröri määruse peale läbi vaatamata. Kriminaalkohtupidamise seadustikus on ette nähtud juhud, millal võib süütegude jälgimisel kaevata kohtule prokuröri tegevuse peale. Nende hulka kuuluvad kannatanute õigus kaevata juurdluse lõpetamise ja ka nende kaebustele käigu mitteandmise üle prokuröri poolt (KKS § 72, 902). Käesolevas asjas on kannatanute voliniku poolt palutud võtta vastutusele Tallinna Ringkonnakohtu kinnistusjaoskonna sekretär ametialalise süüteo eest, mis on ette nähtud KrS § 598 l. 1 p. 1. KKS § 902 ja 901 järgi oli kannatanute volinikul õigus prokuröri määruse peale kaebusele käigu mitteandmise pärast kaevata Kohtukojale, kes seda kaebust oli kohustatud arutusele võtma. Kannatanute volinik palus vastutusele võtta ka M. Reitet kelmuses KKS § 557 põhjal, tuues ette, milles seisab viimase süütegu. KKS § 55 järgi on kannatanu kaebus sunduslik juurdluse alustamise ajend. Prokurör aga, kes juurdlust ega eeluurimist ise ei toimeta, oli kohustatud kannatanu kaebuse saatma politseile juurdluse toimetamiseks. Kohtukoja toetus KS § 252 peale ei ole enam õige, sest 1. veebr. 1935 kehtima hakanud Kriminaalkohtupidamise seadustiku järgi on lubatud teatavil juhtudel kaevata prokuratuuri tegevuse peale.

Käsitades KS § 250 Riigikohus **otsustas**: Kohtukoja määrus 15. III. 1937 käesolevas asjas tühistada ja Kohtukojale ette kirjutada Valter Boströmi ja teiste kannatanute voliniku eraadv. A. Soosaare kaebus sisuliselt läbi vaadata.

Nr. 2.

ÜLDKOGU.

9. detsembril 1937. a.

Kohtukoja prokuröri noorema abi Hillar Kümmele kaebus valve korras Rakvere Ringkonnakohtu otsuse peale 10. sept. 1937. a. Rudolf Müllerhofi süüd. KrS § 385¹ järgi.

Eesistuja, esimees K. Parts, ettekandja riigikohtunik R. Koemets, Riigikohtu prokurör R. Räägo.

Rakvere Ringkonnakohus oma otsusega 10. sept. 1937. a. on valve korras tühistanud Paide jaoskonnakohtuniku käskotsuse 26. maist 1937 Rudolf

Müllerhofi karistamise kohta KrS § 385¹ järgi ja kirjutanud samale jaoskonna-kohtunikule ette asi harilikus korras arutusele võtta. Otsuse tühistamise põhjenduseks toob ringkonnakohus ette seda, et jaoskonnakohtunik ei olevat õigustatud olnud asja otsustama käskotsusega, kuna KKS § 815 põhjal olevat lubatud käskotsustega lahendada kriminaalasju, kus raskeima karistusena seaduses on ette nähtud rahatrahv mitte üle 100 krooni või arest mitte üle 1 kuu või mõlemad koos. KrS § 385¹ järgi olevat karistusena ette nähtud peale rahatrahvi mitte üle 100 kr. veel tasuraha raadio vastuvõtuseadme üheaastase kasutamismaksu näol. KKS § 815 aga ei nägevat ette, et käskotsusega võiks lahendada asju, kus peale peakaristuse kuuluvad määramisele veel KrS § 22 loendatud lisakaristused, nagu KrS § 385¹ lg. 2 ette nähtud tasuraha. Järelikult KrS § 385¹ ettenähtud karistusnormid ületavad KKS § 815 tähendatud piirjoone ning jaoskonnakohtunik ei olevat olnud õigustatud asja otsustama käskotsusega.

Kohtukoja prokuröri noorem abi Hillar Kümmel palub Riigikohut valve korras tühistada Rakvere Ringkonnakohtu otsus 10. sept. 1937. a. järgmistel põhjustel: KKS § 815 on loendatud tingimused, millal saab asja käskotsuse korras lahendada. Sääraste tingimustena on ette nähtud asjaolu, et raskeim karistus ei oleks rahatrahv üle 100 krooni ega arest üle 1 kuu või mõlemad koos. Mingisuguseid muid tingimusi või takistusi KKS § 815 käskotsuse korras lahendamiseks üles ei sea. Järelikult KKS § 815 seisukohalt asjaolu, et peale peakaristuse on veel ette nähtud lisakaristus tasuraha näol, ei võta võimalust sama asja käskotsuse korras lahendada. Küll on aga KKS § 816 ette nähtud 4 juhtumit, millal ei saa käskotsust teha, ja muu seas ka sel korral, kui lisakaristusena on nähtud ette mõnesuguste õiguste äravõtmine. Sellest järgneb, et üldiselt on siis, kui peale peakaristuse ähvardab ka lisakaristus, võimalik käskotsuse korras asja lahendada, sest vastasel korral ei oleks tarvilik olnud KKS § 816 nimetada, et kui on ähvardamas mõnesuguste õiguste äravõtmine (s.o. KrS § 22 p. 1 ettenähtud lisakaristus), siis ei saa käskotsust teha. KrS § 385¹ järgi ähvardava karistusena olev rahatrahv ei ole raskem, kui seda KKS § 815 käskotsuse korras asja lahendamiseks lubab. Teiselt poolt Rudolf Müllerhofi süüteo asjas ei ole KKS § 816 loendatud tingimusi, mis keelaksid käskotsust teha, ja sellepärast Paide jaoskonnakohtunik on õieti asja otsustamisel käskotsuse korda tarvitanud, mispärast ringkonnakohus ei oleks pidanud jaoskonnakohtuniku käskotsust valve korras tühistama.

Asja esituse ja prokuröri arvamuse kuulanud, leiab Riigikohtu üldkogu, et Kohtukoja prokuröri noorema abi H. Kümmeli valve korras antud kaebus tuleb tagajärjeta jätta.

Raadio Ringhäälingu pidaja kasuks nõutav raadiovastuvõtuseadiste kasutamise maks ei ole üldse vaadeldav karistusena või lisakaristusena. Raadio Ringhäälingul oleks seda õigus nõuda ka siis, kui KrS § 385¹ teist lõiget poleks. Tähendatud kasutamismaks on puhttsiviilõiguslik tasukohustus, nagu KrS

§ 590 1. 2 ettenähtud kohustuski, mida kriminaalkohus kohtu asjaajamise hõlbustamise mõttes kohe süüdlasele karistuse määramisel ära lahendab, millega kahjukannatanu vabaneb tülikast tsiviilnõude esitamisest, ja selle tasu asemele ei astu mingi asekaristus, kui süüdlane ei jaksa tehtud kahju tasuda. Siin on tegemist juhuga, kus kahjutasu küsimus lahendatakse ilma nõude esitamata, *ex officio*. KKS § 816 järgi, kui on tegemist kahjutasu väljamõistmisega, ei või süüdistuse asja käskotsusega lahendada, vaid see peab toimuma harilikus kohtupidamise korras. Eeltoodut arvesse võttes, on Rakvere Ringkonnakohtu otsus õige ja selle tühistamiseks ei ole seaduslikku alust.

Käsitades KS § 249 ja 250 Riigikohus **otsustas**: jätta Kohtukoja prokuröri noorema abi H. Kummeli kaebus valve korras Rakvere Ringkonnakohtu otsuse peale 10. sept. 1937. a. tagajärjeta.

Nr. 3.

ÜLDKOGU.

16. detsembril 1937. a.

Ado Kaska voliniku vann. adv. Leonhard Ōsso kaebus Kohtukoja esimehe tegevuse peale.

Eesistuja, esimees K. Parts, ettekandja riigikohtunik K. Saarman, Riigikohtu prokurör R. Räägo.

Ado Kaska volinik vann. adv. Leonhard Ōsso on esinenud kaebusega Kohtukoja vanema esimehe korralduse peale 14. oktoobrist 1937. a., millega on tagajärjeta jäetud vann. adv. Ōsso palve võimaldada temale tutvuda Kohtukoja krim. os. toimikuga nr. 458 — 1937. a.

Vann. adv. Ōsso seletab omas kaebuses, et tema Kohtukoja vanemale esimehele esitatud sellekohasele palvele on juurde lisanud Tartu ringkonnakohtu tunnistuse selle kohta, et temale võimaldataks kõnesolevat kriminaaltoimikut järele vaadata. Kaebaja palub tühistada Kohtukoja vanema esimehe korraldus 14. oktoobrist 1937. a. ja ette kirjutada, et temale, kaebajale, kui Ado Kaska volinikule, võimaldataks nimetatud toimikuga tutvuda ja teha väljakirjutisi volinikule tarvilikkude andmete kohta.

Asja esituse ja prokuröri arvamuse kuulanud, Riigikohus leiab, et Ado Kaska voliniku vann. adv. Leonhard Ōsso kaebus järelevalve korras Kohtukoja vanema esimehe korralduse peale 14. oktoobrist 1937. a. tuleb jätta tagajärjeta järgmistel kaalutlustel. KKS § 358 jõul võivad käigus olevat kriminaalkohtu toimikut lugeda ja sellest teha väljakirjutusi vaid kohtualune ja ta kaitseja, samuti ka erasüüdistaja ja tsiviilnõudja või nende volinikud. Vann. adv. Ōsso seletab omas kaebuses, et tema volitaja Ado Kaska esinenud ülalnimetatud

toimikus käsitatavas süüteo asjas tasiviilnõudjana, kuid Kaska enese palvel on see tsiviilnõudmine ringkonnakohtu otsusega ses asjas läbi vaatamata jäetud. Sellest selgub, et Kaska ajal, kus asi edasikaebe korras Kohtukotta läbivaatamisele tuli, tsiviilnõudjana enam ei esinenud, ühes sellega ei võinud muudugi omada ka enam neid protsessuaalseid õigusi, mis on antud KKS-ga tsiviilnõudjale. Seepärast on ka ekslik kaebaja väide, nagu ei riivaks loobumine tsiviilnõudmisest kriminaalprotsessis tema voliniku Ado Kaska kui tsiviilnõudja õigusi protsessi edaspidises käigus, kus Kaska juba enam tsiviilnõudjana ei esine.

Mis puutub asjaolusse, et kaebaja palunud temale võimaldada tutvuda kriminaalaktiga Tartu Ringkonnakohtu sellekohase tunnistuse põhjal, siis tuleb tähendada, et Tartu Ringkonnakohus üldse säärast tunnistust välja anda ei võinud. TKS § 452 jõul võib tsiviilkohus poolele tsiviilprotsessis välja anda tunnistuse dokumendi või andmete nõutamiseks mõne teise kohtuasutise või administratiivasutise toimikust, mitte aga tutvumiseks või aga väljakirjutuste tegemiseks neist toimikutest. See on ka arusaadav, sest eriti kohtuasutiste toimikud ei ole määratud avalikkusele, mispärast nendega tutvuda võivad vaid isikud, kes selleks seadusega otseselt on õigustatud. Et kriminaal kohtus asja arutatakse avalikult, ei riiva eeltoodud seisukohta, sest ka kohtulikul asjaarutamisel avaldatakse vastavast toimikust vaid mõned dokumendid või andmed, ja jällegi KKS sellekohaste otseste eeskirjade alusel.

Järelikult võib kaebaja nõutada Kohtukojas olevast kriminaaltoimikust vaid üksikuid dokumente või andmeid TKS § 452 korras antava tunnistuse põhjal või aga TKS § 453 korras esitatud palve põhjal, kriminaaltoimikuga tutvumiseks ja sellest väljakirjutuste tegemiseks puudus temal aga seaduslik alus. Seepärast on õige ka Kohtukoja vanema esimehe korraldus, millele kaebus esitatud.

Neil kaalutlustel ja käsitades KS § 249¹ Riigikohus **määras**: Ado Kaska voliniku vann. adv. Leonhard Õsso kaebus jätta tagajärjeta.

Nr. 4.

ÜLDKOGU.

16. detsembril 1937. a.

Jaan Lossmanni kaebus Mõisaküla jaoskonnakohtuniku tegevuse peale.

Eesistuja ja ettekandja esimees K. Parts, Riigikohtu prokurör
R. Räägo.

Jaan Lossmann palub Mõisaküla jaoskonnakohtunikku vastutusele võtta temale 2. juunil s.a. palutud ärakirjade välja andmata jätmise pärast ja samal

korral palutud kaebamise tähtaja pikendamise kohta määruse tegemata jätmise pärast ja kohustada mainitud kohtunikku temale ärakirja välja saatma ja tähtaja pikenduse kohta määruse tegema, kõige selle juures tema vaesusõigust tunnustades.

Mõisaküla jaoskonnakohtuniku k. a. administratiivtoimikust nr. 146 nähtub, et Mõisaküla jaoskonnakohtunik oli oma määrusega 8. aprillist s. a. J. Lossmannile tema kaebuse asjas Abja valla volikoguga vaesusõiguse andnud ainult esialgselt ja vastavalt sellele on Lossmann siis ka alul kohtulõivu ja tempelmaksu maksmisest vabastatud. Pärast asja arutamist kahel kohtuistungil on jaoskonnakohtunik 27./31. mail otsustanud Jaan Lossmanni kaebus jätta tagajärjeta ja vaesusõigus temalt tagasi võtta. 4. juunil s. a. Lossmannilt tulnud palvele, et temale välja saadetakse ärakirjad neljast asjatoimetuses leiduvast protokollist ja aktist, on jaoskonnakohtunik teinud resolutsiooni: „Seisma panna ja saata ärakirjad, kui on saadud kohtumaksud“. Seepeale on Lossmannilt 10. juunil s. a. saabunud uus palve, et temale tarviduse korral tähtaega era- ja kassatsioonkaebuste esitamiseks tema kaebeasjas Abja vallaga pikendataks, sest ta ei ole palutud ärakirja veel kätte saanud. 12. juunil s. a. on Lossmannile teada antud, et ta 7 päeva jooksul 1 kr. 50 senti tempelmaksu ja 25 s. kohtulõivu ära tasugu, vastasel korral jäetakse ta palve tähele panemata. See teadaanne on Lossmannile kätte antud 15. juunil. Toimetusest pole näha, et Lossmann nõutud makse oleks esitanud. Seepeale on jaoskonnakohtunik 3. augustil s. a. määranud: „Et kohtumaksud tasumata, erapalved jätta rahuldamata“.

Prokuröri arvamuse kuulanud, leiab Riigikohus, et puudub alus Mõisaküla jaoskonnakohtuniku vastutusele võtmiseks. Mõisaküla jaoskonnakohtunik E. Antson oli Lossmannile vaesusõiguse andnud ainult esialgselt. Kui ta tema kaebeasja oli läbi arutanud ja selle põhjendamata leidnud olevat ning tagasi lükanud, on ta otsustanud vaesusõiguse Lossmannilt tagasi võtta. Vastavalt sellele määras jaoskonnakohtunik, kui Lossmann hiljemini temale palve esitas ärakirjade väljasaatmise kohta, nii palve kui ka palutud ärakirjade eest tempelmaksu ja kohtulõivu 1 kr. 75 s. nõuda. Jaoskonnakohtuniku sellises teoviisis ei näe Riigikohus mingi süüteo tunnuseid, sest vaesusõiguse andmine on usaldatud jaoskonnakohtuniku äranägemisele; pealegi on 1935. a. Tsiviilkohtupidamise seadus vaesusõiguse osas muudetud, nimelt määrab muuseas § 880, et vaesusõiguse tunnustamisel määrab kohus ühtlasi kohtukuludest vabastamise ulatuse ja § 883¹ määrab, et kohus võib keelduda vaesusõiguse andmisest, kui asi, mille ajamiseks seda palutakse, näib olevat lootusetu. Et Mõisaküla jaoskonnakohtunik oli leidnud Lossmanni kaebuse Abja vallavolikogu otsuse peale põhjendamata olevat ja oli kaebuse tagasi lükanud, võis tema asja edasijamamise ja edasikohutemise lootusetuks lugeda, ja sel põhjal enda õigustatud lugema Lossmannilt vaesusõiguse tagasi võtma. Et kaebaja seepeale, vaatamata kohtu teadaandele, antud palvete pealt seatud makse ära

ei tasunud, ei saanud ka kohus neid läbivaatamisele võtta. Vaesusõiguse taotlemiseks Riigikohtult ei ole kaebajal alust. Vaesusõiguse andmine jaoskonna-kohtus kuulub TKS § 200⁷ järgi jaoskonnakohtuniku äranägemisele, mille üle edasikaebamine pole lubatud. Riigikohtus on käesoleval korral asjatoimetus tempelmaksust vabastatud, sest kaebus on tõstetud kriminaalkorras.

Kõike seda silmas pidades tuleb Lossmanni kaebus tagajärjeta jätta ja asjatoimetus Mõisaküla jaosk. kohtuniku tegevusetuses süüdistuses lõpetada.

Seepärast Riigikohus **otsustas**: Jaan Lossmanni kaebuse asi KKS § 905 põhjal lõpetada.

Nr. 5.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

22. jaanuaril 1937. a.

Osvald Mõttus'e revisjonkaebus Tartu Ringkonnakohtu otsuse peale 28. augustist 1936. a. kaebuse asjas Petseri Linnavalitsuse otsuse vastu 23. aprillist 1936. a. kinos „Palladium“ tuletõrjevalve ärajätmise küsimuses.

Eesistuja osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik A. Palvadre, Riigikohtu prokuröri abi K. Luud.

Tartu Ringkonnakohtu otsusega 28. aug. 1936. a. on Osvald Mõttuse kaebus Petseri Linnavalitsuse otsuse peale 23. apr. 1936. a. kinos „Palladium“ tuletõrjevalve mitteärakaotamise pärast tagajärjeta jäetud põhjendustel: 1) et siseministri määruse § 57 järgi (RT 1935, 78, 666) võib linna-, alevi- või vallavalitsus üksikutel juhtudel vabastada avalikkude ettekannete ja lõbustuste, loteriide, näitemüükide ja näituste korraldajaid tuletõrjevalve pidamise kohustusest. Et Petseri Linnavalitsus oleks olnud kohustatud ära kaotama kaebaja kinos tuletõrjevalvet, ei selgu millestki, 2) asjaolu, et kino „Palladium“ vastab ehitustehniliselt ja sisseseadelt kõigiti vastavate määruste nõuetele, ei tähenda, et tuleõnnetuse võimalused oleksid kaotatud ja kino peaks sunduslikust tuletõrjevalvest vabastatama, 3) et Petseri linna tulekaitsekomisjoni akti ärakirjast 17. aprillist 1936. a. selgub, et kino „Palladium“ pealtvaatajateruum ei ole tulehädaohtu (seinad kaetud linase riidega, mis kergesti võib tuld võtta, samuti ka loožide ja uste eesriided) ja et maja teisel ja kolmandal korral asub hotell, kus alati peatub rohkesti sissesõitnud isikuid, 4) et asjatoimetusest ei nähtu, et tuletõrjevalve oleks kinos „Palladium“ sisse seatud ilma tõsise tarviduseta ja kohalikele tuletõrje ühingule sissetuleku muretsemiseks, 5) et kuidas teistes linnades on sunduslik tuletõrjevalve korraldatud, pole käesoleval korral tähtis, sest kohalikud olud võivad erinevad olla, 6) et kui tulekaitsekomisjon on augus-

tikuul leidnud, et kaebaja kino ei tarvita sunduslikku tuletõrjevalvet, siis on see uus asjaolu, millele toetudes võib kaebaja uuesti pöörduda Petseri Linnavalitsuse poole palvega tema kino sunduslikust tuletõrjevalvest vabastada.

Riigikohtule antud revisjonkaebuses palub Osvald Mõttus tühistada Tartu Ringkonnakohtu otsus, seletades: 1) et tuletõrjevalve pidamise kohustusest vabastamisel siseministri määruse § 57 põhjal tuleb linnavalitsusel kaaluda ainult ühte asjaolu: kas on ettekannetel tuletõrjevalve viibimine tarvilik selleks, et tulehädadohtu vältida. Kaebaja kino ruumid asuvad telliskivihoones, betoonlagedega, kivi põrandatega jne. Kino aparaadiruum olevat varustatud kõigi mõeldavate abinõudega ja seadeldistega, mis tuleõnnetuse tekkimise selles ruumis võimatuks teeb. Kinodes olevat „Minimaxid“ ja veevärk veeruhtmetega ja veevoolikutega. Teedeministeeriumi ehitusjärelevalve inspektori kirjast 22. aug. 1936. a. ja Petseri linna tulekaitsekomisjoni aktist 12. aug. 1936. a. nähtuvat, et kaebaja kinodes mingisuguseid puudusi ei leitud. Tuletõrjevalve sisseehitamine kaebaja kinodes olevat täiesti tarbetu, 2) et seinu katvat riidet võiks põlema panna ainult süütamise teel ja see paks linane riide üldse ei süttivat kergelt. Loožidel ja ustel olevat eesriided igas korralikus kinodes ja need eesriided ei tingivat tuletõrjevalve juuresolekut, 3) et kino ruumid olevat teisest majakorrast eraldatud betoonlagedega ja hotelli olemasolu ei suurendavat ega vähendavat tulehädadohtu kino ruumides, 4) et paljudes teistes linnades ei olevat kinodes ettekannetel tuletõrjevalvet sisse seatud olnudki, või kui oligi, siis on see hiljemini kaotatud. Need kinod ei olevat aga kõik kaugelki nii korralikult ja tulekindlalt ehitatud, kui kaebaja kino, ja varustatud säärase moodsate abinõudega tuleõnnetuste ärahoidmiseks, 5) et kaebaja volinik olevat kohtuistungil 28. augustil 1936. a. palunud kohtu poolt toime panna kino ülevaatus ja ekspertiis ette võtta kolme asjatundja kaasabil küsimuse lahendamiseks, kas sunduslik tuletõrjevalve pidamine kaebaja kinodes on tarvilik tulehädadohtu pärast siseministri määruse nõuete kohaselt. See erapalve olevat protokollis sisse kandmata jäänud, kuid sel teel olevat kõige otstarbekohasem olnud küsimust täielikult selgitada, 6) et tuletõrjevalve pidamise kohustuse üle otsustamisel ei võivat linnavalitsus toimida üksnes oma äranägemise järgi ja sisse seada tuletõrjevalvet kinodesse, kus tule tekkimise hädadohtu ei ole.

Asja arutanud ja prokuröri arvamuse kuulanud, Riigikohus leiab: Siseministri määruse (RT 1935, 78, 666) § 53 järgi peab avalikkudel ettekannetel ja lõbustustel, kus see tarvilikuks peetakse, olema tuletõrjevalve. § 56 järgi üldnimestiku nende avalikkude ehitiste ja lõbustuskohtade kohta, kus peab olema tuletõrjevalve, koostavad linna-, alevi- ja vallavalitsused tulekaitsekomisjoni otsuse põhjal. Petseri linna tulekaitsekomisjon on aktiga 17. apr. 1936. a. tuletõrjevalve kinodes „Palladium“ tarvilikuks pidanud ja selle otsuse kohaselt on ka Petseri linnavalitsus otsustanud tuletõrjevalvet sealt mitte ära kaotada ja jätta kino „Palladium“ üldnimestikku, kus tuletõrjevalve on kohuslik. Määruse § 57 põhjal võib küll linnavalitsus üksikjuhtudel vabastada avalikkude

ettekannete jne. korraldajaid tuletõrjevalve pidamise kohustusest ja loomulikult võib see toimuda üksnes asja otsustades tulehädahoju olemasolu seisukohalt, kuid tulikahju hädahoju olemasolu üle otsustab kõigepealt linnavalitsus ja linnavalitsus võib tuletõrjevalve tarvilikuks pidada, kui tulehädahoju vähimalgi määral olemas on. Kohtu korras sellekohaseid linnavalitsuse otsuseid võib tühistada üksnes juhul, kui näha on, et tuletõrjevalve sisseseadmine on toimunud põhjustel ja asjaoludel, millel ei ole midagi ühist tulehädahoju olemasoluga. Seda käesolevas asjas ei saa kohus tõestatuks pidada. Nagu ringkonnakohtu otsuses tähendatud, on Petseri linnavalitsuse otsus tehtud tulekaitsekomisjoni otsuse kohaselt ja selles on märgitud objektiivsed asjaolud, mis tulehädahoju võimalust, kuigi väikesel määral, konstateerivad. Kohtul ei ole seaduslikku alust otsustada, kui suur peab olema tulehädahoju, et tuletõrjevalvet kohuslikuks teha. Selle üle otsustab linnavalitsus.

Ettetoodud kaalutlustel ei olnud Tartu Ringkonnakohtul seaduslikku alust Petseri Linnavalitsuse kaevatud otsuse tühistamiseks ja sellepärast AKK § 35 põhjal Riigikohus **otsustas**: Osvald Mõttus'e revisjonkaebus tagajärjeta jätta. (t. nr. 27 — I).

Nr. 6.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

2. veebruaril 1937. a.

1) *Roman Lellepi ja 2) Karl Lihni ning Aleksandra Lellepi kaebused Maksupeakomitee otsuse peale 21. aug. 1936. a. 1935. a. puhaskasumaksu asjas.*

Eesistuja osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik M. Klaassen; prokuröri abi K. Luud.

Esitatud teatelehes Roman ja Aleksandra Lellepid ja Karl Lihn deklareerisid nende päralt oleva kohvik „Corso“ 1934. a. läbimüügi Kr. 127584.99 peale. Ärimaksukomisjon hindas kohviku läbimüügi Kr. 240000 ja puhaskasu Kr. 36000 peale. Vastulause jäeti rahuldamata. Samuti jättis ka Maksupeakomitee otsusega 21. augustist 1936. a. kohvik „Corso“ omanikkude kaebuse tagajärjeta, ning rahuldamata ka erapalve asjaarutamise edasilükkamise ja asjatundjate ülekuulamise kohta. Maksupeakomitee leidis järgmist: 1) Äri- raamatud pole vastuvõetavad, kuna sissekanded on tõestamata, sest kontrolltšekid pole esitatud. Deklareeritud läbimüük pole usaldusväärne. Sellepärast maksukomisjonil tuli läbimüügi summa kindlaks määrata MKS § 61 korras. Kaebajate väited kohviku külastajate arvu kohta, samuti ka kaebuses

toodud läbimüügi kalkulatsioon pole elulised ega usaldusväärsed. 2) Ülekuulatud asjatundjate seletused on usaldusväärsed, ning pole alust arvata, et need on liialdatud või sihilikud. Sellepärast pole vajadust uute asjatundjate ülekuulamiseks ja äriraamatute uueks läbivaatamiseks, ning äriteenijate ülekuulamiseks, kes pealegi kuuluvad MKS § 39 põhjal taandamisele. 3) Arvesse võttes kõiki asjaolusid, ei saa läbimüügi summat lugeda liialdatuks. 4) Keskmise kasuprotsendi alandamiseks OMS § 553 põhjal puudub alus, samuti puudub alus ka kohviku ja kondiitritööstuse koosmaksustamiseks, sest pole veenvalt tõestatud nende ettevõtete ühine puhaskasu.

Maksupeakomitee otsuse vastu on Riigikohtule kaebused andnud Roman Lellepi volinikud vann. adv. Karl Kapper ja Nikolai Teiss, ning Karl Lihni ja Aleksandra Lellepi volinik vann. adv. P. Peterson. Roman Lellepi volinikud paluvad Maksupeakomitee otsuse tühistada ja asja samale peakomiteele uueks otsustamiseks saata, sest maksustamine olevat ilmselt liialdatud. Karl Lihni ja Aleksandra Lellepi volinik palub samuti Maksupeakomitee otsuse tühistada ja asi uueks otsustamiseks saata, ette kirjutades Maksupeakomiteele üle kuulata kolm uut asjatundjat.

Asja arutanud ja prokuröri arvamuse kuulanud, Riigikohus leiab: Asjatoimetusest nähtub, et nii ärimaksukomisjon kui ka Maksupeakomitee on käesolevas asjas oma otsuste aluseks võtnud peale muu ka asjatundjate arvamuse. MKS § 52 näeb ette, et maksuinspektor omal algatusel või asjaosalise palvel võib kutsuda asjatundjaid arvamuse avaldamiseks küsimustes, mille arutamine või hindamine nõuab eriteadmisi. Sama seadus näeb aga ka ette asjatundjate ülekuulamise korra ja tingimused (§ 53). Peale muu ütleb § 53 viimane lõige, et asjatundjate kohta on maksvad ka § 39—41 eeskirjad. Need paragraafid näevad ette taandumist ja taandamist. Et asjaosaline saaks seaduses ettenähtud tingimustel asjatundjat taandada, siis peab temale teada olema, kes tema asjas on asjatundjaks kutsutud. Võib vajalikuks osutada asjatundjatele täiendavaid küsimusi esitada. Kui seda võib teha maksuinspektor, siis seaduse mõtte järgi peab see õigus olema ka asjaosalisel. Kõigest sellest järgneb, et asjatundjate ülekuulamise (ekspertiisi toimepanemise) juurde peab kutsutama ka asjaosaline. Käesolevas asjas aga, nagu nähtub 6. juunil 1935. a. koostatud aktist, ei ole asjaosalisi (maksukohuslasi) asjatundjate ülekuulamise juurde üldse kutsutud. Sellega on rikutud nende õigusi. Asjaarutusel Maksupeakomitees kaebajate volinik on palunud uut ekspertiisi toime panna. Maksupeakomitee on aga sellest keeldunud. Et Maksupeakomitee on oma otsuse rajanud peale muu ka ekspertiisile, mis ei ole toimunud seaduses ettenähtud korras, siis ei või tema kaevatud otsus jõusse jääda.

Eeltoodud põhjendustel AKK § 21 ja 22 p. 2 põhjal Riigikohus **otsustas**: Maksupeakomitee otsus 21. augustist 1936. a. tühistada ja asi Maksupeakomiteele uueks otsustamiseks saata. (t. nr. 56-II).

Nr. 7.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

9. veebruaril 1937. a.

Agu Õunapuu kaebus Maksupeakomitee otsuse peale 18. augustist 1936. a., 1935. a. tulumaksu asjas.

Eesistuja osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohutunik A. Palvadre; prokuröri abi K. Luud.

Maksupeakomitee otsusega 18. aug. 1936. a. on Agu Õunapuu 1935. a. tulumaksu asjas Õunapuu puhastulu korteriomanikkude ühingu „Oma Maja“ korterist arvatud kr. 168.70, arvestusel, et selle korteri üüriväärtus on hindamise järgi Tulum. sead. § 6 ja 7 alusel 540 kr. aastas, kaebaja on tasunud ühingu 1934. aastal korteri jooksvate kulude katteks kr. 321.30 ja kulutanud väiksemateks remontideks 50 kr., mispärast 540 kroonist tuleb maha arvata 371 kr. 30 senti. Võlgade katteks tasutud 161 kr. 24 senti on kuluna arvestamata jäetud Tulum. sead. § 12 põhjal kui varanduse peal lasuva võla kustutamiseks tasutud summa.

Riigikohtule antud kaebuses palub Agu Õunapuu tühistada Maksupeakomitee otsuse, seletades: 1) et korteri omanikuks, mida kaebaja kasutab, ei olewat mitte kaebaja, vaid ühing „Oma Maja“ ja korterite väljaüürimisest saadud tulud kuuluvat Tulum. sead. § 1, 10 p. 1, 16 ja 19 tulumaksustamisele ühingu „Oma Maja“ tuludena. 1934. aasta tegevuse eest olewat ühing tulumaksust vaba Tulum. sead. § 2 lit. f põhjal, aga mitte § 1 põhjal, kuna ühingul on puhaskasu olnud kõigest 15 kr. 78 senti. Tulumaksustamisel korteri üürnikku ja ühingat maksustatakse üks ja sama tulu kahekordselt, 2) et 161 kr. 24 senti ei olewat tasutud võlgade katteks, sest võlg olewat antud ühingule, aga mitte kaebajale, ja korteri suhtes kuuluvat maksustamisele üksnes see summa, kui kapitali suurenemine, kuna see summa olewat arvatud ühingu juhatuse poolt kaebaja kapitali juurde. Varandus, mille juures see kapital on, kaotavat iga aastaga osa oma väärtusest, 1934. a. olewat see kaotus olnud 101 kr. 12 senti, ja see summa olewat tulnud maksualusest tulust maha arvata. Kaebaja olewat amortisatsioonist kõnelnud vastulauses ja edasikaebuses, kuid Maksupeakomitee olewat omas otsuses küsimusest vaikides mööda läinud.

Asja arutanud ja prokuröri arvamuse kuulanud, Riigikohus leiab: Korteriühingu eesmärgiks ja sihiks on muretseda ühingu liikmetele kortereid kasutamiseks, kusjuures ühingu liikmed on ise kohustatud aja jooksul tasuma korterisoetamise kulud ning ühingu liikme poolt igal aastal ühingule makstavad summad ei kujunda iseenesest korteri üüriväärtust, vaid põhikirjas ettenähtud ühingu liikme kohustuste täitmist korteri soetamiskulude katteks, kusjuures

maksud aja jooksul vähenevad. Tulum. sead. § 6 tähenduse mõtte kohaselt tuleb tulumaksustamisel korteriühingu liikmetele kasutada antud korterite üüriväärtus tuluna hinnata Tulum. sead. § 7 alusel ja vahe üüriväärtuse ja ühingu korteri kasutaja ühingu liikme poolt makstava summa vahel tuluku arvata. Siin on tegemist üksnes ühingu liikme tulu arvestamisega korteri kasutamisel ja see ei puuduta mingil määral ühingu enda maksustamist tema tulude pealt. Samuti ei saa selle juures arvesse võtta korteri amortisatsiooni, sest siin ei ole tegemist kapitali tulude maksustamisega ega kinnisvara tulude maksustamisega.

Ettetoodud põhjustel AKK § 21 ja 22 p. 1 põhjal Riigikohus **otsustas:** Agu Õunapuu kaebus tagajärjeta. (t. nr. 43-II).

Nr. 8.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

19. märtsil 1937. a.

Valter Kruuse kaebus Sotsiaalministeeriumi Tervishoiu- ja Hoolekandevalitsuse otsuse peale, mis teatatud kirjaga 30. sept. 1936. a. nr. 554-2233, pensioni asjas.

Eesistuja osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikoh-
tunik P. Välbe; prokuröri abi A. Luiga.

Riigikohtule antud kaebuses palub Valter Kruuse tühistada Sotsiaalministeeriumi Tervishoiu- ja Hoolekandevalitsuse otsuse, mille alusel temale jäetud välja maksmata Rahvaväelaste ja nende perekondade pensioni seaduse alusel määratud pension aja eest, millal teda, Kruuset, vangis peeti sisekaitse ülema korraldusel 11. XII 1935 kuni 1. juunini 1936. Kruuse põhistab oma kaebust sellega, et interneerimist sisekaitse ülema otsusel ei saa pidada võrdseks Rahvaväelaste ja nende perek. pensioni seaduse § 29 ettenähtud vangistamisega, ja et tema vahi all viibimise ajal ei saanud seesugust riiklikku ülalpidamist, mis ette nähtud eeltähendatud seaduse § 29, sest vanglas antavat ülalpidamist ei saa lugeda vanadekodudes ja sarnastes asutistes antavaks ülalpidamiseks; ka olnud tema kinnipidamise ajal eemal omast tööst, kuid sealjuures tulnud perekond toita ja korter pidada.

Asja arutanud ja kaebaja Valter Kruuse seletused ja prokuröri arvamuse kuulanud, Riigikohus leiab, et Valter Kruuse kaebus tuleb jätta tagajärjeta. Rahvaväelaste ja nende perekondade pensioni seaduse § 29 näeb ette (RT 1920, 26/27), et pensioni ei maksta aja eest, mil pensionär hoolekandeesutises täielikku riiklikku ülalpidamist saab või mil ta vangistatud on. Selle paragraafi eeskirjadest nähtub, et hoolekandeesutistes täieliku riikliku ülalpidamise saa-

mine on võrdseks loetud vahi all olemise ajal antava ülalpidamisega. Kaebaja viibis vahi all, see on oli vangistatud 11. XII 1935 kuni 1. juunini 1936 ja seega sai ülalpidamise, mida mainitakse Rahvaväelaste ja nende perekondade pensioni seaduse § 29 ja seepärast on õieti jäetud temale välja maksmata selle aja eest kuuluv pension ja puudub alus Sotsiaalministeeriumi Tervishoiu- ja Hoolekandevalitsuse otsuse tühistamiseks. Et aga eeltähendatud seaduse § 29 näeb ette ainult pensionäri enese ülalpidamist, siis ei oma tähtsust asjaolu, kas kaebajal on ülal pidada perekond või ei ole, seda enam, et vangistatud isikute puudustkannatavad perekonna liikmed on õigustatud Hool. sead. § 96 järgi hoolekandelist abi saama üldistel alustel.

Neil põhjustel AKK § 21 ja 22 p. 1 põhjal Riigikohus **otsustas**: Valter Kruuse kaebus tagajärjeta jätta (t. nr. 63-I).

Nr. 9.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

16. märtsil/16. aprillil 1937. a.

Hans Piiskop'i revisjonkaebus Mõisaküla jaoskonnakohtuniku otsuse peale 13./16. novembrist 1936. a. kaebuse asjas Mõisaküla Alevivolikogu otsuse vastu 27. juulist 1936. a. isikumaksu küsimuses.

Eesistuja osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikoh-
tunik M. Taevere; prokuröri abi K. Luud.

9. septembril 1936. a. Mõisaküla jaoskonnakohtunik, arutanud Hans Piiskopi kaebust Mõisaküla Alevivolikogu otsuse peale 27. juulist 1936. a. isikumaksu asjas, leidis, et kaebus ei tule rahuldada. BES § 3066 määrab kindlasti ära elukoha ja kaebaja elukoht tema töö järgi, kust ta ka saab suurema sissetuleku, on seetõttu Mõisakülas, mis on tõendatud Raudteevalitsuse õiendusega ja Maksuameti tunnistusega. Kaebaja viide BES § 3067-le on alusetu, mis nähtub esitatud dokumendest, ja sama § pt. 3 ütleb, et elukoht on isikul siis seal, kus ta mõtleb elama jääda kogu aeg. Kaebaja aga elab kogu aeg Mõisakülas, mis näha Raudteevalitsuse tunnistusest, ta ei saa ära sõita iga päev, sest ta amet algab kell 7 hommikul, lõpeb kell 4 õhtul, ja kui ta pühapäevadel sõidab ära Õisusse, see ei muuda asja, sest pühapäeva võib igauks kasutada oma äranägemise järgi, see on vaba päev. Pileteid ta saab kõigest 12 aastas (Raudteevalitsuse tunnistus), nii ei saa ka uskuda, et kaebaja iga päev, kui seda võimaldaks ka raudtee sõiduplaan, ära sõidaks Õisusse. Raudtee sõiduplaan aga seda ei võimalda. BES § 3069 pt. 2 põhjal kaebaja on kohustatud elama Mõisakülas, tal on ka pensioniõigus. Et ta maksis ära isikumaksu

Õisu vallale, see on tema isiklik asi, sest pole keelatud maksta isikumaksu mitmes kohas. Seda silmas pidades ja käsitades AKK § 4, 22, 23 jt. Mõisaküla jaoskonnakohtunik otsustas nõudja Hans Piiskopi kaebuse Mõisaküla Alevivolikogu otsuse peale 27. juulist 1936. a. isikumaksu määramise kohta jätta tagajärjeta.

Riigikohtule antud revisjonkaebuses palub Hans Piiskop tühistada eeltoodud jaoskonnakohtuniku otsuse järgmistel põhjustel:

Ajutise seaduse valla ja maakonna omavalitsuste sissetulekute, väljaminekute, eelarvete ja aruannete kohta (RT 1920, 18/19), ning Omavalitsuste maksuseaduste muudatuste seaduse põhjal võib omavalitsuste heaks isikumaksu määrata ja võtta kodanikudelt nende alalise elukoha järgi. Mida lugeda alaliseks elukohaks, seda määravad kindlaks BES § 3066 ja 3067 ning ka Riigikohus Jüri Päärson'i asjas Harju Maavalitsusega (vt. Riigikohtu adm.-osak. toim. nr. 82 — 1930) on seletanud, et alaliseks elukohaks tuleb lugeda see koht, mis on isiku kodaniku tegevuse ja tema ettevõtte asupaigaks — kuhu ta maksab omavalitsuse heaks võetavaid makse või kuhu tal on koondatud suurem osa oma varandusest.

Jaoskonnakohtunikule olevat esitatud Õisu vallavalitsuse poolt 3. sept. 1936. a. ja 24. aug. 1936. a. väljaantud tõendus ja kviitung selle üle, et temal, kaebajal, on omanduseks Õisu vallas asuv „Musta“ talukoht, mida ta peab ja kasutab ning valdab, mis olevat mitte üksnes tema suurem, vaid ka ainus varandus, kuna tal Mõisakülas mingit varandust polevat, ja et ta niihästi 1935. aasta eest kui ka käesoleva 1936. aasta eest Õisu valla kasuks, valla poolt määratud maksimaalsel määral, s.o. 9 krooni suuruses summas isikumaksuga maksustatud olnud ja et see maks tema poolt vallale ka juba ära on tasutud.

Asja otsustamisel on kohus kohustatud arvestama kõiki ettepanud dokumente ja tõendusi, kuid käesoleval korral pole kohus üldse arvestanud eelpoolnimetatud, kaebaja poolt kohtule esitatud, Õisu vallavalitsuse poolt väljaantud tunnistusi, vaid põhistab ja rajab otsuse Raudteevalitsuse Veoameti ja Viljandi Maksuameti tunnistustele, millest nähtuvat, et kaebaja ei saavat iga päev Mõisakülast ära sõita, sest töö algavat homm. kl. 7 ja lõppevat kl. 4 p. 1. ja et ta saavat teenistuskohalt Mõisakülast suurema sissetuleku, kui Õisust, ning teeb siit järelduse, et kaebaja alaline elukoht olevat Mõisakülas, aga mitte Õisus. Kuid selline otsuse põhistus ja järelduse tegemine alalise elukoha suhtes käivat just mainitud dokumentide sisu vastu, sest samast Raudteevalitsuse tunnistusest nähtuvat, et tema, kaebaja, pole üldse kohustatud elama Mõisakülas, tehaste asupaigas või ligidal, ja et $\frac{2}{3}$ osa ööst-päevast, s.o. suurem osa — kuuluvat täitsa tema oma äranägemise järgi kasutamiseks, ja et samuti olevat see täitsa tema enda otsustada ja teha, kas ta iga päev Õisus viibib või mitte, ning kas ta selleks kasutab raudteed või mõnd teist liiklemisvahendit, sest nagu iseenesestki selge, pole raudtee ainus liiklemisvahend.

Veel selgemini rääkivat kohtupõhistusile vastu ja tõendavat kindlamalt tema alalist elukohta Õisus — vastaspoole poolt kohtule esitatud Viljandi Maksuametite tunnistus, sest Tulumaksu seaduse põhjal maksustatakse tulusaaja tulumaksuga tema elukoha järgi. Teda polevat tulumaksuga maksustanud Pärnu maksuamet, kes seda elukoha järgi Mõisakülas oleks pidanud tegema, vaid Viljandimaa maksuinspektor, kellele Õisu vald kui Viljandi maakonna alla kuuluv vald maksustamise suhtes allub.

Siin olevat tegemist ikka vaid isikulise maksuga, ja maks võetakse nii, et see võetakse üks kord aastas, ei ole ka ette nähtud, et säärast maksu võidaks ka poolitada, kui mitmel pool elatakse, mis mitte keelatud pole BES § 3073 põhjal. Et aga tema poolt isikumaks Õisu vallale juba 1936. aasta eest ära on tasutud, mis tõendatud kohtule esitatud dokumentidega, ja et ta ka 1935. a. isikumaksuga Õisus maksustatud olnud, aga mitte Mõisakülas, siis ei peaks Mõisaküla alevil küll mingit seaduslikku alust olema sama maksu sama aja eest veel teiskordselt nõuda.

Seega käivat jaoskonnakohtuniku otsus BES § 3066, Tulum. sead. § 41, Omavalitsuste maksuseaduste muudatuse seaduse ning AKK § 21 jt. vastu ning ei võiks jõusse jääda.

Käesoleva asja arutanud ja prokuröri arvamuse kuulanud, Riigikohus leiab, et Hans Piiskopi revisjonkaebus tuleb tagajärjeta jätta järgmistel põhjustel:

Omavalitsuste maksude muutmise seaduse järgi võib omavalitsuste heaks isikumaksu määrata kodanikkudele 20—60 eluaastani, kellel omavalitsuse piirkonnas, kus isikumaks sisse seatud, on alaline elukoht. Alaliseks elukohaks loetakse see koht, kuhu on koondatud isiku kodanlik tegevus ja töö (BES § 3066), kuhu ta on alaliselt asunud ja rajanud uue majapidamise või kuhu ta on koondanud suurema osa oma varandusest ja kavatses seal elama jääda mitte ajutiselt (BES § 3067). Üksnes maapidamine ja ainult ajutine kusagil olemine ei määra alalist elukohta (§ 3068).

Kaebaja arvab, et seetõttu, et ta mõne aasta eest on omandanud Õisu vallas asetseva talukoha „Musta“, kuhu koondanud ja üle viinud kogu oma varanduse, naise ja lapsed ja mis talu ta tegelikult kasutavat ja pidavat, tulevat tema alaliseks elukohaks lugeda Õisu valda, aga mitte Mõisaküla alevit, kus ta elab ajutiselt oma tööjärje tõttu. Kuid asjatoimetuses olevatest andmetest nähtub, et kaebaja elamine Mõisaküla alevis ei ole mitte ajutine, vaid alaline tema pideva teenistuse tõttu lukusepana Mõisaküla raudteetöökojas, mis teenistus moodustab tema pea-tuluallika (algt. lht. 23) ja millist kaebaja asupaika Mõisaküla alevis tema sealse teenistuse tõttu on jaoskonnakohtunik põhjendatult lugenud kaebaja alaliseks elukohaks. Kaebaja pideva teenistuse tõttu Mõisaküla raudteetöökojas lukusepana saab tema viibimist Õisu vallas asetsevas „Musta“ talus lugeda ainult ajutiseks seal elamiseks (BES § 3067), mis pärast isikumaksu tuleb temal tasuda Mõisaküla alevivalitsusele, aga mitte Õisu vallaomavalitsusele. Kaebaja tähendab õieti, et isikumaksu ühe ja sama

aja eest ei ole alust kahele omavalitsusele maksta, kuid tasuda tuleb see maks ikkagi sellele omavalitsusele, kes oli õigustatud seda maksu määrama, s.o. käesoleval juhul Mõisaküla aleviomavalitsusele. Et 1936. a. eest on kaebaja isikumaksu juba Õisu vallaomavalitsusele viimase otsuse kohaselt ära tasunud, see asjaolu antud olukorras ei vabasta teda isikumaksu tasumisest Mõisaküla aleviomavalitsusele sama aasta eest.

Neil põhjustel ja AKK § 35 põhjal Riigikohus otsustas: Hans Piiskopi revisjonkaebus tagajärjeta jätta (t. nr. 81-I).

Nr. 10.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

28. mail/11. juunil 1937. a.

Artur Ströhm'i kaebus teedeministri otsuse peale 21. detsembrist 1936. a., kaebaja ehitusprojekti mittekinnitamise asjas.

Eesistuja osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohunik M. Klaassen; prokuröri abi L. Luud.

Riigikohtule antud kaebuses Artur Ströhmi volinik vann. adv. Hans Martna seletab järgmist: Tema volitaja saanud väljavõtte Tallinna Linnavalitsuse protokollist 12. III 1937, millest nähtuvat, et teedeminister asunud 21. XII 1936 seisukohale, et tema volitaja poolt esitatud ehitusprojektis Pärnu mnt. nr. 42 püstitatava ehitise kohta ettenähtud fassaadi ei ole võimalik esitada kinnitamiseks riigivanemale Vabadussõja üleriikliku mälestusmonumendi püstitamise seaduse kohaselt. See teedeministri seisukoht ei olevat seaduspärane. Nagu nähtuvat tema volitaja poolt esitatud ehitusprojektist, kavatsevat tema volitaja hoonet püstitada kehtivas linnaplaanis määratud ehitusjoonele, nagu seda nõudvat kehtiv Tallinna linna ehitusmäärus (RT 1935, 84 § 18 ja 39). Ehitusseaduse § 198 (RT 1935, 42) põhjal olevat hoone kõrgus kõnesoleval krundil osaliselt, ja nimelt endises linnaplaanis määratud ehitusjoone piirides, kindlaks määratud. Kehtivas linnaplaanis olevat ehitusjoon, võrreldes eelmisega, Pärnu maanteel edasi nihutatud. Selle tagajärjel leiduvat kõnesoleval krundil maa-ala, mis ehitamisele kuuluvat ehitusmääruse eeskirjade kohaselt ja mis maa-ala suhtes Vabariigi Valitsus ei olevat muutnud ehitusmääruses ettenähtud ehitustingimusi. Ei olevat kahtlust, et tähendatud maa-alale püstitada kavatsetav ehitis pidavat vastama Tallinna ehitusmääruse eeskirjadele, mida tema volitaja on ka silmas pidanud. Selles suhtes vaadatud ehitusprojekt linnavalitsuse poolt läbi ja tunnistatud määruspäraseks. Ühtlasi olevat täpselt täidetud Vabariigi Valitsuse poolt kinnitatud Pärnu maantee ruumilise mõju kujundamise eeskiri

Pärnu mnt. nr. 42 asuva krundi osas. Seega olevat tema volitaja täitnud kõik kehtivad eeskirjad ehitusprojekti kokkuseadmisel. Sellepärast palub tühistada teedeministri otsuse, mis väljendatud kirjas 21. XII 1936 nr. 3196 Tallinna Linnavalitsusele ja seletada teedeministrile, et tähendatud kirjas nimetatud ehitusprojekt 5-kordse elumaja ehitamise kohta Pärnu mnt. nr. 42 on kokkukõlas Vabariigi Valitsuse poolt kinnitatud Pärnu maantee ruumilise mõju kujundamise eeskirjaga, ja et ei ole takistusi selles projektis ettenähtud fassaadi kinnitamiseks esitamiseks riigivanemale.

Asja arutanud ja prokuröri arvamuse kuulanud, Riigikohus leiab: on õige kaebaja seletus, et püstitada kavatsetav ehitis peab vastama Tallinna linna ehitusmääruse eeskirjadele, ja et ehitada tuleb vastavalt kehtivale linna ehitusplaanile. Samuti tuleb õigeks pidada kaebaja seletust, et tema volitaja poolt esitatud ehitusprojekt on kokkukõlas Tallinna linna ehitusplaaniga. Kuid asi seisab käesoleval korral selles, et praegu kehtiv Tallinna linna ehitusplaani ei ole kokkukõlas Vabariigi Valitsuse otsusega 26. juunist 1935. a. kinnitatud ruumilise mõju kujundamise projektiga. Tähendatud Vabariigi Valitsuse otsuse juurde kuuluvast V.-Pärnu mnt. ja V.-Roosikrantsi uuli ruumilise mõju kujundamise projektist nähtub, et V.-Pärnu mnt. ja Tõnismäe vahele projekteeritud tänava (nüüd Hariduse t.) kirdepoolsel küljel on ettenähtud eesaed, mis ulatub Pärnu maanteele; praegu kehtivas linna ehitusplaanis, mis kinnitatud teedeministri poolt 8. novembril 1935. a., on aga mainitud eesaed ära kaotatud Pärnu mnt. ja Hariduse tänava nurga krundi hoone trakti laiuselt, ning ehitusjoon on edasi viidud eesaia võrra. Ehitusseaduse (RT 1935, 42) § 198 alusel Vabariigi Valitsusel on õigus teedeministri ettepanekul anda eeskirju Tallinna linna avalikkude platside ja uulide ruumilise mõju kujundamise kohta, ning Vabariigi Valitsuse 1935. a. 26. juuni otsus eelmainitud projekti kinnitamise kohta ongi tehtud Ehitusseaduse § 198 alusel. Selle paragraafi teine lõige näeb ette, et Vabariigi Valitsuse poolt kinnitatud ruumilise mõju kujundamise projektid on sunduslikud neis ettenähtud uulide ja avalikkude platside äärde püstitatavate ehitiste suhtes. Ei saa õigeks pidada kaebaja poolt asja arutusel Riigikohtus väljendatud arvamust, et ruumilise mõju kujundamise eeskiri määravat kindlaks ainult kolmanda mõju, s.o. kõrguse. Ehitusseaduse § 198 annab Vabariigi Valitsusele õiguse määrata mitte ainult ehitiste kõrgusi, kordade arvu jne., vaid ka ehitiste pikkusi ja muid ehitustingimusi. Vabariigi Valitsuse poolt 26. juunil 1935. a. kinnitatud ruumilise mõju kujundamise projektis on ka ette nähtud mitte ainult ehitiste kõrgused, vaid ka pikkused (Pärnu mnt. poolt küljest). On ju selge, et kui Hariduse tänava kirdepoolsel küljel on eesaed, siis kaebaja volitaja hoone pikkus (Pärnu mnt. poolt küljest), peab olema väiksem kui siis, kui seda eesaeda ei ole. Kaebaja volitaja poolt esitatud ehitusprojekt on koostatud vastavalt kehtivale linna ehitusplaanile, kus eesaeda ei ole ette nähtud. Järelikult, ehitusprojekt ei ole kokkukõlas Vabariigi Valitsuse poolt 26. juunil 1935. a. kinnitatud ruumilise mõju kujundamise pro-

jektiga. Ja et Ehitusseaduse § 198 järgi Vabariigi Valitsuse poolt kinnitatud ruumilise mõju kujundamise projekt on sunduslik ehitiste suhtes, siis teedeminister ei saanud kaebaja volitaja poolt esitatud ehitusprojekti Vabadussõja üleriikliku mälestusmonumendi püstitamise seaduse (RT 1936, 47) alusel esitada riigivanemale ehitise fassaadi kinnitamiseks. Riigikohtul puudub seaduslik alus teedeministrile ette kirjutada, et ta Vabariigi Valitsuse poolt kinnitatud ruumilise mõju kujundamise projektiga mittekokkukõlas oleva ehitusprojekti esitaks riigivanemale ehitise fassaadi kinnitamiseks.

Eeltoodud põhjendustel AKK § 21 ja 22 p. 1 põhjal Riigikohus otsustas: Artur Ströhmi kaebus tagajärjeta jätta (t. nr. 228-II).

Nr. 11.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

11. juunil 1937. a.

Aleksander Lane kaebus Tervishoiu- ja Hoolekandevalitsuse direktori otsuse peale 16. veebruarist 1937. a., pensioni asjas.

Eesistuja osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik M. Klaassen; prokuröri abi A. Luiga.

Otsusega 16. II 1937 Tervishoiu- ja Hoolekandevalitsuse direktor määras Tallinna linna II haigla direktorile Aleksander Lanele teenistustervisrikkepensioni kr. 123,97 kuus, alates 16. XII 1936, s.o. teenistusest vabastamise päevast arvates. Pension Lanele määrati vastavalt 70%-lise töövõime kaotusele järgnevatel kaalutlustel: Pensioni Peakomisjon, otsusega 27. I 1937. a., on tunnustanud, et Lane üldiselt on kaotanud 90% töövõimest, kuid tühtlasi on tunnustanud, et 70% töövõime kaotust on tingitud teenistuskohuste täitmisest Tallinna linna II haiglas, 10% on tingitud kaitseväeteenistuse kohuste täitmisest ja 10% ei ole seoses teenistuskohuste täitmisega. Kaitseväeteenistuses saadud töövõime kaotust ei saa arvestada, sest kaitseväeteenistuses saadud teenistustervisrikete eest võib pensioni määrata vaid Kaitseväelaste pensioni seaduse alusel. Et Pensioni seaduse § 41 järgi võib saada ainult üht pensioni, siis ei saa käesoleval juhul pensioni määramine Kaitseväelaste pensioni seaduse järgi kohaldamisele tulla, sest pension viimase seaduse järgi osutuks väiksemaks. Samuti ei saa teenistustervisrikke pensioni määramisel arvestada töövõime kaotust, mis ei ole seoses teenistuskohuste täitmisega, silmas pidades Pensioni seaduse § 65 eeskirju.

Riigikohtule antud kaebuses Aleksander Lane palub tühistada Tervishoiu- ja Hoolekandevalitsuse direktori otsuse ja asi uueks otsustamiseks saata, seletades: Pensioni määramisel tulnud aluseks võtta 90%-line töövõime kaotus. Töövõime, mille alusel temale palka makstud kuni teenistustervisrikkeni, tule-

vat arvata suhtes palgaga täieliseks, s.o. 100%. Et 10%-lise töövõime kaotuse juures ta võinud tööd jätkata ja palka saada täiel määral, siis teenistustervisrikke tagajärjel olevat see võimalus ära võetud, kusjuures teenistustervisriike olevat peapõhjuseks, mis tema tööjõudu rikkunud. Juhul, kui pole võimalik aluseks võtta 90% töövõime kaotust, tulevat ikkagi arvestada 80%-lise töövõime kaotust, sest selles ulatuses see kaotus olevat tekkinud teenistuskohuste täitmisest.

Asja arutanud ja prokuröri arvamuse kuulanud, Riigikohus leiab: Tervishoiu- ja Hoolekandevalitsuse direktor on õieti seletanud, et teenistustervisrikke-pensioni määramisel ei saa arvestada töövõime kaotust, mis ei ole seoses teenistuskohuste täitmisega, sest Pensioni seaduse § 65 järgi määratakse teenistustervisrikke-pensioni ainult selle töövõime kaotuse protsendi eest, mis on tingitud teenistuskohuste täitmisest või selle tagajärjel saadud haigustest, haavadest või vigastustest või neist tekkinud haigustest. Riigikohus ei saa aga ühineda Tervishoiu- ja Hoolekandevalitsuse direktori otsusega selles osas, millega on jätud arvesse võtmata kaebaja Lane töövõime kaotus (10%), mis on tingitud kaitseväeteenistuse kohuste täitmisest. Pensioni seaduse § 41 näeb küll ette, et kui isikul on pensioniõigus mitme seaduse alusel, siis tal on õigus saada ainult üht pensioni. Kuid sellest ei saa järeldada, et teenistustervisrikke-pensioni määramisel Pensioni seaduse alusel ei tule arvesse võtta seda töövõime kaotust, mis tingitud kaitseväeteenistuse kohuste täitmisest. Kui Pensioni seaduse järgi võetakse arvesse ka see aeg, mis teenitud kaitseväes, siis on loomulik, et teenistustervisrikke pensioni määramisel tuleb arvesse võtta ka see töövõime kaotus, mis tingitud kaitseväeteenistuse kohuste täitmisest.

Eeltoodud põhjendustel AKK § 21 ja 22 p. 2 põhjal Riigikohus **otsustas**: Tervishoiu- ja Hoolekandevalitsuse direktori otsus 16. veebruarist 1937. a. tühistada ja asi Sotsiaalministeeriumile uueks otsustamiseks saata — (t. nr. 182-I).

Nr. 12.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

8. oktoobril 1937. a.

Ilse Stackelberg'i kaebus majandusministri otsuse peale 12. juunist 1937. a. pärandimaksu ja viivitustrahvi tagasimaksmisest keeldumise pärast.

Eesistuja osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik M. Klaassen; prokuröri abi A. Luiga.

Maksupeakomitee arutas 9./30. oktoobril 1935. a. surn. Heinrich Stackelbergi pärijate kaebust maksuinspektori otsuse peale 18. I 1935 pärandimaksu

ja viivitusraha asjas ja otsustas: Maksuinspektori otsuse muutmiseks 26. IV 1933 surnud Heinrich Stackelbergi vara pärijailt, tema tütrelt Ilse Stackelbergilt nõuda pärandimaksu kr. 424,37 ja viivitustrahvi kr. 33,95; leselt Elisabeth Stackelbergilt nõuda pärandimaksu kr. 725,66 ja viivitustrahvi kr. 58,05. Ilse Stackelbergile määratud pärandimaks sisse nõuda peale lese Elisabeth Stackelbergi eluaegse kasutamise lõppu. 1936. a. septembrikuul Elisabeth ja Ilse Stackelbergide volinik esines maksuinspektorile palvega tagasi maksta tema volitajatele maksuinspektori otsusega ülemäära määratud ja tema volitajatele võõrandatud mõisade eest kuuluvast tasust juba kinnipeetud ja riigi tulude arvele kantud summad, ning samuti tagasi maksta ka Ilse Stackelbergile Maksupeakomitee otsusega kindlaksmääratud ja samuti juba kinnipeetud pärandimaks ühes viivitustrahviga, s.o. kr. 458,32. Otsusega 23. IV 1937 Maksudevalitsuse direktor jättis rahuldamata Stackelbergide voliniku palve Ilse Stackelbergile kr. 458,32 tagasimaksmise osas põhjusel, et kuna mõlemad pärijad elutsevad välismaal ja Ilse Stackelbergi pärandimaksu ja viivitustrahvi (kr. 458,32) tasumiseks muud kindlustust ei ole kui pärand ise, siis tuleb päritud tasusummast see pärandimaksu summa kinni pidada ja aresti alla jätta (MKS § 67 ja 1920. a. Pärandusm. sead. § 22). Selle otsuse vastu antud kaebuse majandusminister jättis resolutsiooniga 12. VI 1937 rahuldamata põhjustel, et MKS § 67 ning end. Pärandusm. sead. § 22 märkuse ja § 28 kui ka kehtiva Pärandi- ja kingimaksu sead. § 35—37 põhjal pärandimaksu tasumine tuleb kindlustada, et pärija elab välismaal ja temal Eestis mingit muud varandust peale kinnipeetud pantkirjade ei ole, millega saaks maksu tasumist kindlustada, ning et pole esitatud muid kindlustusi.

Riigikohtule antud kaebuses Ilse Stackelbergi volinik van. adv. Siegfried Bremen palub tühistada majandusministri resolutsiooni käesolevas asjas, selletades: 1) Praktiline kaalutus, et pärija elab välismaal ja tal Eestis varandust ei ole, ei õigustavat raha tagasimaksmisest keelduma, sest see praktiline kaalutus ei olevat seaduspärane; 2) kaevatud resolutsioonis ettetoodud seadused ei õigustavat majandusministri seisukohta. MKS § 67 rääkivat kindlustuse nõudmisest siis, kui on tegemist vastulausega. Seda aga käesoleval korral ei olevat. End. Pärandusm. sead. § 22 märkus ja kehtiva Pärandi- ja kingimaksu sead. § 35 nägevat ette ainult üht kindlustamisviisi, nimelt keelumärkuse sissekandmist kinnistusraamatutesse. Seaduseandja ei olevat tahtnud maksuasutistele teist kindlustamise võimalust anda, sest vastasel korral oleks ta seda ka fikseerinud.

Asja arutanud ja prokuröri arvamuse kuulanud, Riigikohus leiab: Maksustamiskorralduse seaduse § 67, 69, 78, 93 ja 95 räägivad küll maksude kindlustamisest vastulausete ja kaebuste puhul; kuid sellest ei tule järeldada, et maksu tasumist ei saa enam kindlustada siis, kui maksustamisotsus on jõustunud. Maksustamiskorralduse seaduse mõtte järgi peab maks, juhul, kui selle sissenõudmine hiljemini võib osutada küsitavaks, kindlustatud olema senikaua

kui see on tasutud. Pärandi- ja kingimaksu seaduse (RT 1935, 103) § 36 näeb ette, et ärakiri kohtuotsusest või kinnitatud testament ühes vastava pealkirjaga antakse välja ainult maksuinspektori tõendise esitamisel, et pärandimaksu summa on tasutud, kindlustatud jne. Sama seaduse § 6 järgi vastutab pärija kui maksukohuslase kõrval maksuvõla tasumise eest kogu pärand. Kui Pärandi- ja kingimaksu seaduse § 35 ja end. Pärandusm. sead. § 22 märkus räägivad keelumärkuse sissekandmisest kinnistusraamatuisse, siis sellest ei saa järeldada, et seaduseandja muid kindlustusvõimalusi üldse ei tahtnud anda. Maksustamiskorralduse seaduse § 118 näeb otseselt ette, et juhtudel, kui nõutakse maksunõude kindlustamist, kasutatakse neid kindlustusi, mis nähtud ette administratiiv- (vastuvaidlemata) sissenõuete kohta maksvates seadustes või Riigi töövõtete ja hangete seaduses tagandi nõuete kindlustamise alal. Käesoleval korral pärija elab välismaal; Eestis tal mingit muud varandust peale kinni- peetud pantkirjade ei ole. Ja et pole esitatud ka mingisugust muud kindlustust, siis maksuasutised olid õigustatud päritud tasusummast pärandimaksu summa kinni pidama.

Eeltoodud põhjendustel AKK § 21 ja 22 p. 1 põhjal Riigikohus otsustas: Ilse Stackelbergi kaebus tagajärjeta jätta. — (t. nr. 354-II).

Nr. 13.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

12. oktoobril 1937. a.

Pärnu linna revisjonkaebus Viljandi Ringkonnakohtu otsuse peale 24. aprillist 1937. a. Elfriede Damm'i kaebuse asjas Pärnu linnavalikogu otsuse vastu 4. veebruarist 1937. a. prot. nr. 2 p. 3 — kohviku avamise loa küsimuses.

Eesistuja osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigkohtunik M. Taevere; prokuröri abi K. Luud.

24. aprillil 1937. a. Viljandi Ringkonnakohus, arutanud Elfriede Dammi kaebust Pärnu linnavalikogu otsuse peale 4. II 1937 kohviku avamise loa andmise küsimuses, leidis, et kaebus tuleb rahuldada järgmistel põhjustel: Pärnu linnavalikogu on omal koosolekul 4. veebruaril 1937. a. otsustanud jätta rahuldamata Elfriede Damm'e palve Pärnus, Kuninga t. nr. 25 majas kohviku avamiseks loa andmise asjus, ühinedes linnavalitsuse sellekohase ettepanekuga. Koosolekul on linnapea ette toonud põhjenditena linnavalitsuse ettepanekule järgmist: „Herrenberger lõpetas Kuninga tänaval kohviku pidamise möödunud aasta lõpul, põhjendades, et kulud ületavad tulud. Senine linna restoran Rannasalong anti eelolevaks suveks rendile kohvikuna, kus võib asetada kuni 500

tooli kohviku külastajaile. Praegu ei ole vajadust uute kohvikute juurde avamiseks. Pealegi ei ole Kuninga t. nr. 25 majas ruum küllalt vastav nõuetele“.

Kaebuse arutamise juures peab kohus konstateerima, et käesoleval juhul on samades ruumides varemini asetsenud kohvik, mille pidajaks oli Herrenberger, et viimane lõpetas kohviku pidamise ja kaebaja esitas linnavalitsusele palve lubada temale samas kohas ja ruumides kohviku pidamist. Seega käesoleval juhul ei leia tegelikult aset mitte uue kohviku avamine, mille tagajärjel endine kohvikute arv Pärnu linnas suureneks, vaid on tegemist kohviku üleminekuga uue pidaja kätte. Trahteriäri seaduse § 5 ja 18 alusel annab luba kohviku avamiseks ja pidamiseks linnades linnavolikogu, kusjuures vastav sooviavaldus tuleb sama sead. § 19 põhjal esitada linnavalitsusele ja viimane sama sead. § 20 alusel esitab palve linnavolikogule otsustamiseks ühes oma arvamisega. Trahteriäri sead. § 16 alusel võib kohvikut pidada igapäev, kelle õigused niisuguse äri pidamise alal pole kitsendatud. Linnavalitsus, saades palve, on õigustatud laskma ruumid järele vaadata nende kõlblikkuse seisukohalt (§ 20). Nende määruste selge mõtte kohaselt võiks linnavalitsus esineda ettepanekuga palve tagajärjeta jätmise kohta tingimustel, kui 1) paluja isik ei vasta Trahteriäri sead. § 16 nõuetele ja 2) kui ruumid, milles tahetakse kohvikut avada, ei ole sobivad ning ei vasta selleks seatud nõuetele. Peale selle sama sead. § 24 alusel võib linnavolikogu välja anda sundmäärusi, mis reguleerivad säärase asutiste avamist ja nende tegevust ja võib seega keelduda loa andmisest, kui loa andmine peaks olema vastuolus sundmäärustega; säärast sundmäärust Pärnu linnavolikogu vastu võtnud ei ole.

Käesoleval juhul palus Elfriede Damm temale luba anda kohviku pidamiseks samades ruumides, kus varemini asetses kohvik. Linnavalitsus on lasknud linna tervishoiu osakonnal ruumid järele vaadata ja tervishoiu osakonna juhataja — linnaarst — on ametliku vahikirjaga 24. veebr. 1937. a. nr. 750 all linnavalitsusele teatanud, et kohviku ruumid vastavad nõuetele. Vastavate määruste kohaselt kuulub järelevalve säärase asutiste ruumide korrashoiu üle linna tervishoiu osakonnale ühes linnaarstiga ja seega on ruumide vastavus nõuetele käesoleval juhul konstateeritud kompetentse asutise poolt. Kaebaja palvel leidub linnaarhitekti märkus, et kohviku ventilatsioon tekitab tuuletõmmet; see arvamine on lahkuminev tervishoiu osakonna seisukohast, kes on konstateerinud, et ruumid on nõuetele vastavad, ning on lähemalt põhjendama, sest ventilatsiooni ülesanne seisab selles, et ruumides tarvitatud õhku kõrvaldada ja asendada seda värske õhuga, mis ülesanne võib täidetud saada edukalt ainult siis, kui tekitatakse kunstlikult õhu liikumine (tõmme). Seega on linnaarhitekti märkusega konstateeritud see fakt, et ventilatsioon töötab, ning et see on suuteline oma ülesandeid täitma. Et see kuidagi kahjustaks kohvikus viibijaid, seda sellest märkusest välja ei saa lugeda, pealegi, kus kompetentne asutis — tervishoiu osakond — konstateerib vastupidist. Seega osutub linnavalitsuse seisukoht, millega on volikogu ühinenud, nagu ei vastaks

ruumid nõuetele, põhjendamatuks. Seda kinnitab omalt poolt veel see asjaolu, et linnavalitsus ei võinud varemini teisel isikul nõuetele mittevastavates ruumides kohviku pidamist lubada.

Teine linnavolikogu protokollis väljendatud seisukoht, et linn avab suveks ise mererannas kohviku ja uusi kohvikuid ei ole tarvis juurde avada, on seaduslikult põhjendamata, sest linn sel alusel, et ta kavatses linnas ise ajutist kohvikut avada, ei või keelduda Trahteriäri seaduse põhjal (§ 15, 16 j.t.) palujale luba andmast kohvikut pidada.

Pealegi leiab kohus tarviliku olevat konstateerida, et linnavalitsuse poolt on Elfriede Dammele 29. jaanuaril 1937. a., s.o. enne volikogu otsust, kohviku pidamiseks Pärnus Kuninga tän. nr. 25 äritunnistus välja antud ja viimane on tarvilikud ärimaksud tasunud, seega on linnavalitsus ise asunud teisel seisukohal, kui see hiljemini linnavolikogu koosolekul on esitatud, millega olematuks tehti see vahekord, mis oli tekkinud äritunnistuse väljaadmisega. Et Elfriede Damme isik ei vasta nõuetele, seda linnavolikogu ei väidagi ja selleks pole ka andmeid.

Et nendel asjaoludel Elfriede Damme kaebus osutub põhjendatuks, siis ringkonnakohus otsustas: Pärnu linnavolikogu otsus 4. veebruarist 1937. a. prot. nr. 2 p. 3 all Pärnu linnas, Kuninga tän. nr. 25 majas kohviku avamiseks loa mitteandmises Elfriede Dammile tühistada ja asi linnavolikogule uueks otsustamiseks tagasi anda.

Riigikohtule antud revisjonkaebuses palub Pärnu linna volinik v. adv. H. Reimann eeltoodud ringkonnakohtu otsuse tühistada, seletades: Trahteri seaduse §20 näeb ette, et linnavalitsus laseb trahteriasutiseks määratud ruumid üle vaadata tema poolt volitatud isiku kaudu. Järelikult ei olnud ringkonnakohtul alust väita, et selleks on kompetentne linnavalitsuse tervishoiu osakond; palju enam see on täiesti linnavalitsuse asi, keda ta selleks ülevaatauseks volitab. Nii ei olnud kohtul alust linnaarhitekti arvamist kõrvale jätta. Sisuliselt ei saavat ka õigeks pidada, et ventilatsioon on sama, mis tõmbetuule tekitamine. Ventilatsioon pidavat nii funktsioneerima, et see kohviku küllastajatele tõmbetuult ei tekita, sest see on küllastajatele kahjulik. Selle küsimuse otsustamiseks olevat linnaarhitekt kompetentne, sest see olevat ehitustehniline küsimus. Jäävat siis linnavalitsuse ja linnavolikogu otsustada, missuguse volitatud isiku arvamist ta õigemaks peab. Kohus, kes on kutsutud küsimust seaduspäraselt otsustama, ei olnud õigustatud, ilma et ta ise küsimust oleks asjatundjate kaudu täiendavalt selgitanud, arhitekti ja viimasega ühinenud linnavalitsuse ja linnavolikogu arvamist ekslikuks tunnistama.

Et linnavolikogu võiks kohviku avamise loa andmisest keelduda ainult kohtu poolt tähendatud juhtudel, ei olevat seaduses ette nähtud. Palju enam peaks juba see asjaolu, et loa andmine on usaldatud linnavolikogule, suurele kogule, kes oma otsuseid ei ole kohustatud motiveerima, põhjustama arvamist, et loa andmine sõltub linnavolikogust, kes võib ka loa andmisest keelduda üldise

linnaelu korraldamise ja arendamise seisukohtadest lähtudes, nagu seda teiste põhjuste kõrval ka käesoleval korral tähendatud, kuna Traht. sead. § 15 ja 16 mingisuguseid kitsendusi sellel alal volikogule ei tee, vaid näitavad ainult, et volikogu võib neid lubasid anda piiramata arvul. Trahteriasutise avamise lubakiri antakse välja volikogu otsuse alusel. Volikogu otsuste peale võib küll kaevata (§ 21), kuid praegu kehtiva Administratiivkohtukorra alusel ainult seaduse rikkumise, aga mitte otstarbekuse seisukohalt; viimast küsimust olevat õigustatud otsustama ainult linnavolikogu. Vene Senat oma otsuses 23. juunist 1894. a. nr. 4767 olevat samuti tunnistanud, et linnavolikogul on õigus keelduda loa andmisest juhul, kui linna heakorra seisukohalt see õigeks on tunnistanud linnavolikogu poolt.

Viimane ringkonnakohtu väide, et linnavalitsuse poolt on Elfriede Dammile kohviku pidamiseks äritunnistus välja antud, ei olevat selles asjas kaaluv, sest äritunnistused antakse välja linna kassast igale soovijale ega kanna äritunnistus linnavalitsust siduvaid allkirju, sest pearaamatupidaja ja arveametniku allkirjad ei kohusta ega võigi siduvad olla linnavalitsusele, veel vähem aga loa andmiseks kohustada linnavolikogu; äritunnistuste väljaandmine toimub riigivalitsuse ülesandel, ega pole linnakassa ametnikud õigustatud ega kohustatud kontrollima, kas äritunnistuse võtjal on õigust või põhjust äritunnistuses tähendatud äri pidada.

Käesoleva asja arutanud ja prokuröri arvamuse kuulanud, Riigikohus leiab, et Pärnu linna revisjonkaebus tuleb tagajärjeta jätta järgmistel põhjustel:

Trahteriäri seaduse § 18 alusel kuulub kohviku avamiseks loa andmine linnades linnavolikogu võimkonda. Sellest aga, et säärane loa andmine kuulub linnavolikogu võimkonda, ei saa järeldada, et linnavolikogu võib igal juhul loaandmisest keelduda ja keeldumist isegi põhjendamata jätta, vaid linnavolikogu võib loaandmisest keelduda ainult siis, kui paluja isik ei vasta Trahteri sead. § 16 nõuetele, või kui ruumid, milles tahetakse kohvikut avada, ei ole sobivad ega vasta tervishoiu nõuetele ja kui loaandmine oleks vastuolus sundmäärusega, mille vastuvõtmiseks linnavolikogu on õigustatud Trahteriäri sead. § 24 alusel. Et linnavolikogu võiks loaandmisest keelduda mõningatel teistel põhjustel, nagu revisjonkaebuses tähendatakse, seda seadus ette ei näe. Käesoleval juhul on linnavolikogu kohviku avamiseks loa andmisest keeldunud kahel põhjusel: 1) et ruum ei vasta küllalt nõuetele ja 2) et linn avab ise kohviku. Need mõlemad põhjused on rigkonnakohus leidnud põhjendatult olevat mittekaaluvad, sest Pärnu linna tervishoiuosakond on ruumid üle vaadanud ja leidnud, et nad vastavad nõuetele (alg. lht. 17), ja see asjaolu, et linn ise avab kohviku, ei või seaduslikuks takistuseks olla palutud loa andmisel.

Millal ja millistel andmetel Pärnu linna arhitekt on Pärnu linnavalitsuse Tervishoiu osakonna kirjale 4. II 1937 (v. lht. 17 alg.) pealkirja teinud, et „praegune ventilatsioon on halb ja tekitab tuuletõmmet“, seda ei nähtu ja seepärast tuleb arvestada ülaltähendatud Tervishoiu osakonna arvamust, et

kohviku ruumid vastavad nõuetele. Et avada palutud kohvik takistaks Pärnu linna arenemist ja oleks hädaohtlik Pärnu linna heakorrale, seda Pärnu linnavalitsus pole millegagi tõendanud.

Neil põhjustel AKK § 35 põhjal Riigikohus **otsustas**: Pärnu linna revijonkaebus tagajärjeta jätta. — (t. nr. 280-I).

Nr. 14.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

22. oktoobril 1937. a.

Karl Kolbre kaebus kaitseministri otsuse peale 18. jaanuarist 1937. a., kaebaja eelmise ametikoha järgi palga edasimaksmisest keeldumise pärast.

Eesistuja osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohutunik M. Klaassen; prokuröri abi K. Luud.

Patarei ülemale esitatud ettekandes 4. suurtükiväegrupi patarei nr. 5 rühmaülem kapten Kolbre (Kolberg) seletas järgnevat: Sõjainistri ksk. nr. 494—1927. a. teda läkitatud autotankide divisjoni tankide kompanii rühma ülema ametikohalt Haridusministeeriumi käsutusse riigikaitselise õpetuse ja kasvatuses instruktoriga. Kaitseväge ülemjuhataja ksk. nr. 148 — 14. VIII 1936 teda kutsutud teenistuse huvides tagasi Haridusministeeriumist kaitseväge staapi, kust teenistuse huvides viidud üle 4. suurtükiväegruppi, mille ülem määranud tema patarei nr. 5 rühmaülemaks, arvates 1. aug. 1936. a. Riigikaitselise õpetuse ja kasvatuses instruktoriga ametikoht ei olevat rühmaülema ametikohast kõrgemaastmelisem ametikoht, kuid instruktoriga palk olnud kõrgem kui patarei rühmaülema palk. Järelikult ta olevat üle viidud madalamapalgalisele, kuid samaastmelisele ametikohale. Kaitseväge ülemal palgaseadluse (RT 1932, 28) § 14 alusel tal olevat õigus kõrgemapalgalise ametikoha, s.o. instruktoriga palka edasi saada. Raha-arveosakonna ülem aga keelduvat temale kõrgemapalgalise ametikoha palga edasimaksmisest. Sellepärast palus korraldust, et raha-arveosakonna ülema otsus uuesti kaalumisele võetaks ja asi lõplikult otsustamiseks Kaitseministrile esitataks. Varustusvalitsuse ülem jättis selle palve rahuldamata. Samuti jättis ka Kaitseminister otsusega 18. I 1937 kapten Kolbre kaebuse tagajärjeta, ühinedes juriskonsuldi ettekandega, milles avaldati arvamust, et Kaitseväge ülemal palga seadluse § 14 mõtte kohaselt selles paragraafis tähendatud endise kõrgemapalgalise ja uue madalamapalgalise

ametikoha all tuleb mõista Kaitseministeeriumis ja kaitseväes olevaid koosseisulisi ametikohti, millede jaoks Kaitseväelaste palgaseadlus või kaitsevägede palganormid vastavad palgad ette näevad, ja et § 14 eeskirjad ei ole rakendatavad neil juhtudel, kui endine ametikoht oli hoopis teises ministeeriumis, kus pealegi selle „endise ametikoha“ järgi maksti palka sootuks eri palgaseaduse alusel, missugusel palgaseadusel ei ole midagi ühist Kaitseväelaste palgaseadlusega.

Riigikohtule antud kaebuses kapten Karl Kolbre palub tühistada kaitseministri otsuse 13. I 1937 ja tema palve rahuldada, või asi saata kaitseministri uueks otsustamiseks, seletades, et kaitseminister tõlgendavat vastavaid seadusi, seadlusi ja määrusi ebaõigelt.

Asja arutanud ja prokuröri arvamuse kuulanud, Riigikohus leiab: Kaitseväelaste palgaseadluse (RT 1932, 28) § 14, millele kaebaja oma taotluses tugineb, ütleb, et teenistuse huvides ülemuse algatusel Ohvitseride teenistuskäigu seadluse (RT 1931, 85) § 121 p. 2 ja § 133 p. 1 korras madalamapalgalise ametikohale määratud ohvitserile makstakse uuel ametikohal tema eelmise, kõrgemapalgalise ametikoha palka edasi. Analüüsidest eeltoodud paragraafi, selgub, et kõrgemapalgalise ametikoha palka makstakse edasi ainult neile ohvitseridele, kes on madalamapalgalise ametikohale määratud Ohvitseride teenistuskäigu seadluse § 121 p. 2 ja § 133 p. 1 korras. Viimase seadluse § 121 p. 2 räägib üleviimisest (s.o. ülem vabastatakse tema ametikohalt üleviimisega) ja juhib siinjuures § 133-le. Viimane paragraaf ütleb, et üleviimine võib sündida: 1) teenistuse huvides ülemuse algatusel; 2) ohvitseri enese soovil. Missugust ohvitseri määramist loetakse üleviimiseks, sellest räägib sama seadluse § 132. Käesoleval korral pole üldse tegemist üleviimisega. Asjatoimetusest nähtub, et kaebaja on 1927. a. läkitatud Hariduse- ja Sotsiaalministeeriumi käsutusse, kust 1936. a. teenistuse huvides tagasi kutsutud. Läkitamisest räägib ohvitseride teenistuskäigu seadluse § 121 p. 3 (s.o. ülem vabastatakse tema ametikohalt läkitamisega § 202, 210 ja 222 määratud juhtudel). § 210 näeb ette, et riigikaitseõppuse instruktoriks läkitamisega ohvitser vabastatakse seniselt ametikohalt, kustutatakse senise väeosa nimekirjast ja võetakse üles Kaitsevägede staabi koosseisu ettenähtud riigikaitseõppuse instruktorite nimekirja. Sama seadluse § 215 ütleb, et riigikaitseõppuse instruktoriteks läkitatud ohvitserid kutsutakse tagasi kaitseministri käsutusse ajutiselt või lõplikult. Käesoleval korral kaebaja ongi § 215 p. 2 alusel läkitamiselt tagasi kutsutud, mitte aga Ohvitseride teenistuskäigu seadluse § 121 p. 2 ja 133 p. 1 korras üle viidud. Sellepärast tal puudub seaduslik alus nõuda, et temale Kaitseväelaste palgaseadluse § 14 põhjal eelmise kõrgemapalgalise ametikoha palka edasi makstaks.

Eeltoodud põhjendustel AKK § 21 ja 22 p. 1 põhjal Riigikohus otsustas: Karl Kolbre kaebus tagajärjeta jätta. — (t. nr. 230 — II).

Nr. 15.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

24. septembril/26. oktoobril 1937. a.

Jüri Marksoo revisjonkaebus Viljandi Ringkonnakohtu otsuse peale 16. märtsist 1937. a. kaebuse asjas Pärnu Linnavalitsuse otsuse vastu 19. jaanuarist 1937. a. kogukonnamaksust mittevabastamise pärast.

Eesistuja osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohunik P. Välbe; prokuröri abi A. Luiga.

Viljandi Ringkonnakohus, arutanud Jüri Marksoo kaebust Pärnu Linnavalitsuse otsuse peale 19. jaanuarist 1937. a., 1936. a. II poole kogukonnamaksust mittevabastamise asjas, otsustas Jüri Marksoo kaebuse jätta tagajärjeta. Ringkonnakohus põhistas oma otsuse järgmiselt:

Linna kogukonnamaksu seaduse kehtima hakkamisel kaebaja ei olnud veel 60 aastat vana. Sama seaduse § 40¹ järgi kogukonnamaksu võetakse kodanikelt 20—60 eluaastani, kelle alaline elukoht on linna administratiivpiires. Kaebaja ise seletab, et tema maksu liigi vastu pole vaieldud, kuid olnud veendunud, et maks temale määratakse ainult aja eest 1. juulist 1936. a. 10. augustini 1936. a., millal kaebaja 60 aastat vanaks saanud. Järelikult tõuseb üles küsimus, kuidas maksustada neid isikuid, kes 60 aasta ületavad poole aasta kestel, mille pealt neile kogukonnamaks on määratud, kas terve poole aasta viisi või päeviti, kuni 60. eluaastani jõudmiseni. On arvestatav Pärnu linnavalitsuse seisukoht, et kogukonnamaks tuleb arvestada mitte päeviti, vaid terve poolaasta viisi, sest linnavolikogu poolt on vastuvõetud kord seda võtta poole aasta viisi ja kogukonnamaksu sead. § 40¹⁰ annab linnavolikogule sellise õiguse.

Mis puutub sellesse, et Pärnu linnavolikogu otsusesse 21. okt. 1936. a. prot. nr. 12 on märgitud klambrites, et Kogukonnamaksu seaduse põhjal on otsustatud võtta linna heaks kogukonnamaksu isikutelt „kes 1. juuliks 1936. a. olid vähemalt 20 a. ja mitte üle 59 a. vanad“, siis sellel tähtsust ei ole, sest see klambritesse paigutatud lause osas „mitte üle 59 a. vanad“ on vastuolus Kogukonnamaksu seaduse enese sõnastusega, mille järgi maksu võetakse 60 eluaasta vanuseni. Pärnu Linnavalitsus sellepärast õieti väidab, et volikogul ei olnud õigust 59-aastasi maksust vabastada. Selle vea on ka linnavolikogu parandanud oma otsusega 18. jaan. 1937. a.

Riigikohtule antud revisjonkaebuses palub Jüri Marksoo tühistada ringkonnakohtu otsuse ja ka Pärnu Linnavalitsuse otsused tema kogukonnamaksu alla arvamise kohta 1936. a. detsembrist nr. 5791 ja kogukonnamaksust mittevabastamise üle 19. jaan. 1937. a. nr. 5791.

Asja arutanud, Jüri Marksoo seletused ja prokuröri arvamuse kuulanud, leiab Riigikohus, et Jüri Marksoo revisjonkaebus tuleb jätta tagajärjeta põh-

justel, mis toodud Viljandi Ringkonnakohtu eeltähendatud otsuses. Asjaolu, et mõnes omavalitsuses, nagu kaebaja seletab, arvutatakse isikumaksu kuni isiku vastava vanusepiiri kättejõudmiseni, ei või põhjuseks olla, et kogukonnamaksu alla arvamisel Pärnu linnavalitsus oleks kohustatud samal viisil arvutama kogukonnamaksu, sest Kogukonnamaksu seadus ei näe ette niisugust maksu-määramist, ega seda, et isikud, kes pärast maksumaksmise kohustuse tekkimist saanud 60 a. vanuseks, vabaneks maksust maksuaasta jooksul tähendatud vanusepiiri kättejõudmisel. Maksukohustuse tekkimisel kogukonnamaksu seaduse alusel, ei olnud kaebaja veel 60-aastane ja järelikult kuulus ta maksukohuslaste hulka ja temal tuli tasuda maks selle aasta eest või poole aasta eest, kui maks määratud poole aasta eest, mille jooksul tema sai 60-aastaseks.

Kõigil neil põhjustel AKK § 35 põhjal Riigikohus **otsustas**: Jüri Marksoo revisjonkaebus tagajärjeta jätta. — (toim. nr. 213 — I).

Nr. 16.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

5./26. **oktoobril** 1937. a.

Maksudevalitsuse direktori kaebus Maksupeakomitee otsuse peale 7. aprillist 1937. a., Tarvitajateühisuse „Oma“ 1935. a. läbikäigumaksu asjas.

Eesistuja osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik P. Välbe; prokuröri abi K. Luud.

Maksupeakomitee, arutanud Tarvitajateühisuse „Oma“ kaebust 1935. a. läbikäigumaksu asjas, otsustas maksustamisotsuse muutmiseks arvata läbikäigumaksu kr. 60.358.78 pealt 0,5% asemel 0,15%. Maksupeakomitee põhistas oma otsuse järgmiselt: Äriettevõtetelt võetava ajutise läbikäigumaksu seaduse § 2 järgi loetakse eraldi läbikäigumaksu alla kuuluvaks ettevõtteks sellist ettevõtet, mis seaduse järgi eraldi ärimaksu alla kuulub. Samuti näeb majandusministri määrus (RT 1935, 30) § 3 ette, et aruandvate ettevõtete maksustamisel tehakse kindlaks nendele ettevõtetele kuuluvate üksikute, käitiste käbikäigud ja kohaldatakse vastavad maksuprotsendid. Ärimaksu seaduse seisukohalt oma tööstusest oma kaupluse müügil antud tooted loetakse tööstusest oma kauplusele müüduks. Seega tuleb ka läbikäigumaksu juures asuda samale seisukohale. Oma käitises valmistatud toodete müük oma kauplusest, missugune läbikäik tööstuse juures juba eraldi on maksustatud, on sama, mis vööralt sisemaiselt tootjalt ostetud kaupade läbimüük, missugune kaupade läbikäik on arvatud madalama tariifi alla just selle tõttu, et tööstuse juures samad tooted on juba läbikäigumaksuga maksustatud. Seda seisukohta kinnitab ka läbikäigu-

maksu seaduse § 9 p. 4, mille järgi just nendelt läbikäikudelt, milledelt on maksu juba kord võetud importööride, sisemaa tootjate ja jällemüüjate juures, võetakse teiskordselt maksu madalama tariifi järgi, s.o. 0,15%. Neil asjaoludel tuleb Tarvitajateühisuse „Oma“ kaupluste kaudu oma leivatööstuse saaduste läbimüügi kr. 60.358.78 pealt samuti kui sisemaa tootjailt ostetud kauba läbimüügit arvata maksu Läbikäigumaksu seaduse § 9 p. 4 põhjal 0,15%, mitte sama paragraafi p. 5 põhjal 0,5%. Mis puutub maksuinspektori poolt ette toodud Riigikohtu otsusesse, siis ei ole see otsus käesoleval juhul kohaldatav, sest selle otsusega on Riigikohus lugenud kullasepaäri poolt oma materjalist võõrastes töökodades valmistatud tooted mitte ostetuks võõrastelt sisemaa tootjailt. Seega käsitleb see otsus hoopis eriküsimust, mis ei ole mõõtuandev käesoleva asja suhtes.

Riigikohtule antud kaebuses palub Maksudevalitsuse direktor tühistada Maksupeakomitee otsuse järgmistel põhjustel: Maksupeakomitee põhjendamine Ärimaksu seaduse eeskirjadega ei ole kohane, sest käesolevas asjas tuleb kohaldada Läbikäigumaksu seaduse eeskirju. Läbikäigumaksu seaduse (RT 1935, 25) § 2 ja selle määruse (RT 1935, 30) § 3 eeskirjad, mis viitavad Ärimaksu seaduse eeskirjadele ja milledega Maksupeakomitee põhjendab oma otsust, käivad ainult üksikute (eraldaste) ettevõtete ja nende läbikäigu-summade (maksustamisaluste) kindlaksmääramise kohta; maksuprotsentide (maksumäärade) kohaldamise kohta nimetatud paragraafid mingisuguseid eeskirju ei anna. Maksumäärade kohaldamise kohta annavad eeskirju Äriettevõtetelt võetava ajutise läbikäigumaksu seaduse (RT 1935, 25 ja 1935, 66) § 9 ja 10 ning selle määruse (RT 1935, 30 ja 1935, 98) § 4, 5 ja 12. Nimetatud seaduse § 9 p. 5 (RT 1935, 66) põhjal võetakse läbikäigumaksu maksustatavast läbikäigust läbimüügi osas üldisel alusel 0,5%. Erandlikult aga importööridelt, sisemaa tootjailt või jällemüüjailt ostetud kaupade läbikäik, arvatud välja metsamaterjalide müügid, maksustatakse 0,15% määral (sead. § 9 p. 4). Igasugust edaspidist läbimüüki (mitte ainult ostetud kaupade läbimüüki) võiks maksustada 0,15% määral ainult siis, kui seaduse tekstis oleks see vastavalt väljendatud. Et mitte kõigilt teiskordselt maksustatavatelt läbikäikudelt ei võeta 0,15%, nähtub ka sellest, et igasugused metsamaterjalid, mis valmistatud nii oma tööstustes kui ka ostetud teistelt firmadelt, kuuluvad maksustamisele 0,5% määral. Kui kaupluse pidaja materjalist võõras tööstuses valmistatud kaupa ei saa lugeda ostetuks teistelt importööridelt või sisemaa tootjailt (Riigikohtu Adm. t. nr. 363-II — 1935), seda enam ei saa lugeda ostetud kaubaks äripidaja oma tööstuses valmistatud kaupa (võrdle ka RT 1936, 52, määruse § 20).

Asja arutanud, poolte seletused ja prokuröri arvamus kuulunud, leiab Riigikohus, et Maksudevalitsuse direktori kaebus tuleb tagajärjeta jätta. On õige, et Läbikäigumaksu seaduse (RT 1935, 25) § 2 ja selle määruse (RT 1935, 30) § 3 eeskirjad käivad läbikäigusummade kindlaksmääramise kohta ja et maksumäärade kohaldamise kohta annavad eeskirju Äriettevõtetelt võe-

tava ajutise läbikäigumaksu seaduse (RT 1935, 25 ja 1935, 66) § 9 ja 10 ning selle määruse (RT 1935, 30 ja 1935, 98) § 4, 5 ja 12, nagu seda väidab omas kaebuses Maksudevalitsuse direktor. Kuid see asjaolu ei õigusta väitmist, et aruandvate ettevõtete müügikäitiste läbikäiku sama ettevõtte tööstuskäitise toodete müügist tuleb maksustada 0,5% sellest läbikäigust, mitte aga 0,15% kuisisemaa tootjalt ostetud kauba müügi pealt. Majandusministri määrus Äriettevõtetele võetava ajutise läbikäigumaksu seaduse elluviimiseks ja teostamiseks (RT 1935, 30) § 3 eeskirjadest nähtub, et aruandvate ettevõtete tööstuskäitiste läbikäik oma toodete müügist enda müügikäitise kaudu arvutatakse nende toodete hinna alusel jällemüüjatele. Sellest nähtub, et tooted, mis antakse müügile oma tööstustest müügikäitistesse, loetakse müüduks müügikäitistele ka ajutise läbikäigumaksu seaduse elluviimiseks ja teostamiseks antud määruse kohaselt ja mitte ainult Ärim. s. eeskirjade järgi. Seepärast müügikäitise läbikäigu pealt maksu väljaarvestamisel tuleb müügi käitise läbikäigu osalt, mis saavutatud oma tööstuste toodete müügist tarvitajatele, kohaldada 0,15% normi, mitte aga 0,5%, nagu arvab Maksudevalitsuse direktor, sest need tooted tuleb lugeda ostetuiks sisemaa tootjailt eeltähendatud määruse § 3 eeskirju silmas pidades, sest need on tööstuses juba arvestatud müüduna ja vastavalt sellele maksustatud läbikäigumaksuga.

Neil põhjustel leiab Riigikohus, et Maksupeakomitee otsus on õige ja puudub alus selle tühistamiseks.

Seepärast AKK § 21 ja 22 p. 1 põhjal Riigikohus **otsustas**: Maksudevalitsuse direktori kaebus tagajärjeta jätta. — (t. nr. 312-II).

Nr. 17.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

5. novembril 1937. a.

Tartu Linnavalitsuse revisjonkaebus Tartu Ringkonnakohtu otsuse peale 1. juunist 1937. a. Vetscheslav Bulgarin'i kaebuse asjas Tartu Linnavalikogu otsuse vastu 22. veebruarist 1937. a. korraldamisele kuuluvate rendikruntide hindamise pärast.

Eesistuja osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik M. Klaassen; Riigikohtu prokuröri abi K. Luud.

Tartu Ringkonnakohtule antud kaebuses Vetscheslav Bulgariini volinik seletas järgnevalt: 22. II 1937 Tartu linnavalikogu otsustanud linnavalitsuse

ettepanekul määrata Linnades ja alevites ja alevikkude ehituspiirkondades asetsevate riigimaade korraldamise seaduse (RT 1935, 106) alla kuuluvate Tartu linna administratiivpiires asetsevate rendimaade keskmised hinnad. Linnades ja alevites ning alevikkude ehituspiirkondades asuvate rendimaade korraldamise seadus nägevat ette, et maakorralduse komisjonid, asudes kruntide väärtuste kindlaksmääramisele, küsivad oma ülesande täitmiseks linnavolikogude arvamust. Käesoleval korral Tartu linnavolikogu otsus järgnenudki maakorralduse komisjoni sellekohasele järelepärimisele, milles palutud teatada linnavolikogu seisukoht kruntide keskmise turuhinna kohta. Kuid Tartu linnavolikogu mainitud otsus ei olevat tehtud keskmiste turuhindade alusel, vaid krundid olevat hinnatud samadel alustel, nagu seda olevat tehtud riiklikust maatagavarast linnale antud ja uutest linnaosades suurel hulgal müüdüd ehituskruntide hinna määramisel. Iseäralistel sotsiaalpoliitilistel põhjustel riik ja omavalitsused müüvat ehituskrunte väga odavalt. Võttes sama hinda aluseks kodanikkude omavaheliste vahekorradade korraldamiseks, linnavolikogu asunud seega kaitsema ühekülgsest maakasutajate huvisid, millega eksinud eeltähendatud seaduse vastu, sest seadus nõudvat, et vahekorrad maaomanikkude ja maakasutajate vahel tuleb lahendada objektiivselt, maa väärtuse alusel. Tema volitaja olevat suure arvu kõne all olevate kruntide omanik. Et maakorralduse komisjon arvestavat linnavolikogu otsust, siis olevat tema volitaja huvid riivatud selle otsusega. Sellepärast palus tühistada Tartu linnavolikogu otsuse 22. II 1937 ja asi saata linnavolikogule uueks otsustamiseks kruntide keskmise turuhinna alusel. Asjaarutusel Tartu linnavolikogu volinik seletas, et kaevatud linnavolikogu otsus olevat ainult arvamuse, mis ei olevat siduv maakorralduse komisjonile, mispärast selle arvamuse peale ei saavat üldse kaebust esitada. Et olevat tegemist linnavolikogu subjektiivse arvamusega, siis ei olevat turuhind linnavolikogule ka siduv. Otsusega 1. juunist 1937. a. Tartu Ringkonnakohus tühistas Tartu linnavolikogu otsuse 22. II 1937 ja saatis asja linnavolikogule uueks otsustamiseks. Ringkonnakohus leidis: 1) linnavolikogu otsus ei vasta seaduse nõuetele, sest ta pole avaldanud oma seisukohta maa tõelise majandusliku väärtuse alusel, vaid on hinnanud korraldamisele kuuluvat maad, nagu see näis temale õiglase olevat, s.o. oma näengu järgi; 2) et antud juhul on tegemist administratiivotsusega, mis ei vasta seaduse nõuetele ja mis kaebaja arvates puudutab tema huvisid seega, et temale kuuluvad krundid on hinnatud liiga odavalt; et kaevatud otsus võib mõjustada maakorralduse komisjoni otsust kaebajale kuuluvate kruntide väärtuse kindlaksmääramisel kaebajale ebasoodsas mõttes, siis kaebaja on õigustatud taotlema kaevatud otsuse tühistamist.

Riigikohtule antud revisjonkaebuses Tartu Linnavalitsuse volinik van. adv. Juhan Ostrat palub tühistada Tartu Ringkonnakohtu otsuse ja jätta kaebaja taotlus rahuldamata, seletades: 1) käesoleval korral polevat tegemist normatiivse haldusaktiga, mis riivaks kellegi õiguslikke huve, vaid normivaba

aktiga, s.o. arvamusega, millega maakorralduse komisjon polevat seotud otsuse tegemisel maa väärtuse kohta. Sellepärast selle arvamuse vastu ei saavat ka kaebusega esineda. Sellest arvamusest ei saavat tekkida mingisuguseid juriidilisi suhteid maaomaniku ja maavaldaja vahel. Maaomanikul tekkivat kaebamise õigus ainult maakorralduse komisjoni otsuse peale, millega maa väärtus kindlaks määratud. 2) Sisuliselt linnavolikogu otsus olevat õiguspäranane. Seaduses ei leiduvat ühtegi sätet, mis käsiks linnavolikogul arvamuse aluseks võtta maa turuhinda. Linnavolikogu lähtunud seisukohalt, et Linnades ja alevites asuvate rendimaade korraldamise seadus taaleb samu sihte, mis Kogukonna ja era-rendimaade korraldamise seadus ja Linnade ja alevite maaga varustamise seadus, püüdes sundkorras lahendada eluaseme küsimust, kui pooled seda kokkuleppel ise ei suuda korraldada. Oma arvamuse aluseks linnavolikogu võtnud Tamme ja Ropka linnaosade müügihinnad, suurendades neid umbes 50% võrra maaomaniku kasuks. Kaebaja maa asuvat samas linnajaos, mispärast olevat võetud just nende linnajagude hinded.

Asja arutanud ja prokuröri arvamuse kuulanud, Riigikohus leiab: Linnades ja alevites ning alevikkude ehituspiirkondades asuvate rendimaade korraldamise seaduse (RT 1935, 106) § 8 näeb ette, et selle seaduse alusel korraldamisele kuuluvate maa-alade väärtuse määramisel maakorraldus-komisjon küsib vastava linna-, alevi- või vallavolikogu arvamust. Samuti on maakorraldus-komisjonil õigus küsida ka asjatundjate arvamust maa-alade väärtuse kindlakstegemisel. Käesoleval korral, nagu asjatoimetusest nähtub, Tartu maakorraldus-komisjon on palunud Tartu linnavalitsust saata linnavolikogu seisukoht selles asjas kõne all olevate kruntide keskmise turuhinna kohta nende väärtuse kindlaksmääramiseks, ning Tartu linnavolikogu on ka otsusega 22. II 1937 avaldanud oma arvamuse tähendatud kruntide keskmise hinna kohta. Selle arvamuse vastu, olgugi, et see on avaldatud linnavolikogu otsuse näol, kolmandad isikud ei saa esineda kaebusega, nagu Tartu Linnavalitsuse volinik õieti seletab, sest see arvamus ei riiva kolmandate isikute õiguslikke või varanduslikke huve. Linnavolikogu arvamus ei ole siduv ega kohustav maakorralduskomisjonile maa-ala väärtuse kindlaksmääramisel, nagu see selgub eelmainitud seaduse § 8, sest peale linnavolikogu arvamuse maakorralduskomisjonil on õigus küsida ka asjatundjate arvamust. Maa-ala väärtuse küsimuse otsustab maakorralduskomisjon. Alles maakorralduskomisjoni otsus võib riivata asjaosaliste õiguslikke või varanduslikke huve ja alles selle otsuse vastu asjaosalised on õigustatud kaebusega esinema.

Eeltoodud põhjustel AKK § 35 põhjal Riigikohus **otsustas**: Tartu Ringkonnakohtu otsus 1. juunist 1937. a. tühistada ja Vetscheslav Bulgarini poolt Ringkonnakohtule antud kaebus läbi vaatamata jätta.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

5. novembril 1937. a.

Kreenholmi Puuvillasaaduste Manufaktuuri o./ü. Töölisnõukogu kaebust Sotsiaalministri otsuse peale 2. augustist 1937. a. Töötülide lahendamise komisjoni poolt 1937. a. 22. juulil „Kreenholmi Puuvillasaaduste Manufaktuuri“ o./ü. töötülide asjas antud seletuse kinnitamise pärast.

Eesistuja osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik A. Palvadre; prokurööri abi K. Luud.

Töötülide Lahendamise Komisjon, arutades Kreenholmi Puuvillasaaduste Manufaktuuri o./ü. vabriku töötüli, mis oli antud komisjonile lahendamiseks sotsiaalministri otsusega 4. juunist 1937. a., otsustas 25. juunil 1937. a.: 1) korraldada Kreenholmi Puuvillasaaduste Manufaktuuri o./ü. vabriku tööliste palku nii, et palgad tõuseksid vähemalt 8%, võrreldes 1. aprillil 1937. a. maksvusel olevate palkadega; 2) kõrgendatud töötasu normid määratakse kindlaks käitise juhataste poolt, ära kuulates töölisnõukogu arvamist; 3) murdarv 0,25—0,74 senti loetakse 0,50 sendiks, 0,75 või üle selle — terveks sendiks, 0,01—0,24 sendini arvesse ei võeta; 4) otsus jõustub 16. juulist 1937. a. ja kehtib kuus kuud. See otsus on sotsiaalministri poolt majandusministri nõusolekul kinnitatud 2. VII 1937. a.

22. juulil 1937. a. Töötülide Lahendamise Komisjon, vaadates läbi Kreenholmi Puuvillasaaduste Manufaktuuri o./ü. vabriku töölisnõukogu järelepärimist komisjoni 1937. a. 25. juuni otsuse tõlgendamise kohta, otsustas anda seletuse, et otsuse tegemisel komisjon pidas silmas tasunorme, mis töölistele tegelikult maksti 1. aprillil 1937. a. Seejuures oli komisjoni tahe, et palgatõstmine toimuks vabrikute juhataste poolt vabalt, kuulates ära töölisnõukogude arvamused, kas individuaalselt kõigile töölistele ühtlaselt, või ühtedele enam ja teistele vähem, kuid nii, et palgatõus sama töö eest samadel alustel oleks Kreenholmi Puuvillasaaduste Manufaktuuri o./ü. vabrikus vähemalt 8%. See seletus on sotsiaalministri poolt majandusministri nõusolekul kinnitatud 2. VIII 1937. a. ning Kreenholmi Puuvillasaaduste Manufaktuuri o./ü. töölisnõukogu protest 26. VII 1937. a. komisjoni seletuse vastu oli seega tagajärgeta jäetud.

Riigikohtule antud kaebuses palub Kreenholmi Puuvillasaaduste Manufaktuuri o./ü. Töölisnõukogu volinik Voldemar Mölder tühistada sotsiaalministri otsuse 2. aug. 1937. a. ja ette kirjutada sotsiaalministrile tühistada Töötülide Lahendamise Komisjoni otsus 22. VII 1937. a. ja 25. juunil tehtud otsuse seletamine anda samale komisjonile uueks seaduslikus korras toimuvaks

otsustamiseks. Kaebaja seletab: 1) et komisjon oma esialgses otsuses 25. juunist ütleb, et palku tuleb korraldada nii, et palgad tõuseksid vähemalt 8% võrreldes 1. apr. 1937. a. maksvusel olevate palkadega. Maksvusel olevat aga seesugune palk, mis kindlasti fikseeritud, mis on õiguslikult siduv ja kehtiv töandja ja töövõtja vahelises töö-õigussuhtes. Kreenholmi vabrikus olid 1. aprillil kehtivad mitte kollektiivpalgad, vaid individuaalpalgad, mis olid tähendatud tööliste töölepingutes ja selle lahutamatuses osades (tükitöö hinnakirjad jne.). Kui komisjon räägib oma otsuses 25. juunist palkade tõstmisest võrreldes 1. apr. 1937. a. kehtivusel olevate palkadega, siis olevat selge, et tõstetavate palkade all tulevat mõista 1. aprillil 1937. a. tööliste töölepingutes tähendatud üksikuid palganorme, 8%-lise lisandusega iga palganormi kohta. Oma seletusega 22. juulist olevat komisjon teinud sisuliselt uue ja teiskordse otsuse sama asja kohta, milleks temal Töötülide lahendamise seaduse § 16 põhjal ei olnud õigus ja mispärast sotsiaalminister oleks pidanud sama seaduse § 14 põhjal komisjoni otsuse jätkma kinnitamata; 2) et 22. juulil komisjon seletab tahet, mida 25. juuni otsuses komisjon on silmas pidanud. Kuid komisjon, välja arvatud selle esimees, olevat 25. juunil otsustanud küsimuse hoopis teises koosseisus, kui 22. juulil seletuse andmisel. Komisjon uues koosseisus ei olevat võinud seletada tahet teises koosseisus ja samuti ei võivat komisjoni esimees komisjoni otsuseid tõlgendada. Seega olevat komisjoni otsus 22. juulist algusest peale olnud tühine.

Asja arutanud ja prokuröri arvamuse kuulanud, Riigikohus leiab: Töötülide lahendamise seaduse (RT 1937, 21) § 10 ja 11 järgi on Töötülide Lahendamise Komisjoni ülesandeks sobitada kokkulepe tülitsevate poolte vahel või selle ebaõnnestumisel lahendada töötüli oma otsusega. Sama seaduse § 6 järgi asub komisjon oma ülesande täitmisele üksnes sotsiaalministri korraldusel. Kreenholmi Puuvillasaaduste Manufaktuuri o./ü. vabriku töötüli oli antud komisjoni lahendada sotsiaalministri otsusega 4. juunist 1937. aastast ja Töötülide Lahendamise Komisjon lahendas tüli oma otsusega 25. juunist 1937. a. See otsus on Töötülide lahendamise seaduse § 14 kohaselt kinnitatud sotsiaalministri poolt majandusministri nõusolekul 2. juulil 1937. a. Seega oli Töötülide Lahendamise Komisjoni ülesanne Kreenholmi Puuvillasaaduste Manufaktuuri o./ü. vabriku töötüli asjas täidetud ja lõppenud. Töötülide lahendamise seaduse § 23 järgi jäi tööinspeksiooni ametnikkude ülesandeks järele valvata, et komisjoni otsus täidetakse. Töötülide lahendamise seaduse konstruktsiooni kohaselt ei kuulu järelevalve Töötülide Lahendamise Komisjoni otsuste täitmise üle komisjonile endale ja Komisjon ise ei lahenda mingisuguseid vaidlusi, mis tekivad tema otsuste täitmise puhul. Töötülide Lahendamise Komisjoni ülesanded lõpevad iga konkreetse tüli puhul otsuse tegemisega selle tüli asjas. Edaspidised vaidlused komisjoni otsuste täitmise üle lahendatakse tööinspeksiooni ametnikkude poolt ja korras, mis on ette nähtud vaidluste kohta tööinspeksiooni ametnikkude tegevuse ja korralduste vastu. Töötülide

Lahendamise Komisjonil ei olnud seega seaduslikku alust võtta 22. juulil 1937. a. komisjoni poolt 25. juunil 1937. a. lahendatud asja, milles komisjoni otsus oli juba sotsiaalministri poolt kinnitatud, uuesti arutusele ja otsustamisele ja samuti ei võinud see otsus omaette omada mingisugust kohuslikku iseloomu. Sotsiaalministri kinnitamisele majandusministri nõusolekul Töötülide lahendamise sead. § 14 põhjal kuuluvad üksnes Töötülide Lahendamise Komisjoni otsused, mis on antud Töötülide Lahendamise Komisjonile otsustamiseks sotsiaalministri poolt Töötülide lahendamise seaduse § 6 ja 14 korras ja seepärast ei olnud ka sotsiaalministril seaduslikku alust kinnitada Töötülide Lahendamise Komisjoni otsust 22. juulist 1937. a. Käesoleval korral ei saa ka juhiseks võtta tsiviilkohtu tegevust tsiviilkohtu otsuste täitmise puhul, sest TKS § 962 põhjal kuulub valve tsiviilkohtu otsuste täitmise üle kohtule ja kohus, kelle ringkonnas otsus täidetakse, lahendab kõik otsuse täitmisel tekkivad vaidlused, kuna aga § 964 näeb otseselt ette, et vaidlused täidetava otsuse tõlgendamise üle lahendab kohus, kes otsuse teinud. Töötülide Lahendamise Komisjoni otsuse kinnitamine majandusministri nõusolekul Sotsiaalministri poolt ei ole üksnes väline või vormiline toiming, vaid ühtlasi ka sisuline. Töötülide lahendamise sead. § 14 järgi võib Sotsiaalminister komisjoni otsuse kinnitada, kuid võib selle ka kinnitamata jätta. Otsustamisel, kas komisjoni otsust kinnitada või mitte, minister loomulikult hindab komisjoni otsust ka sisuliselt ja tõlgendab teda. Kui otsus evib kehtivuse ainult ministri poolt kinnitamise korral ja minister otsust kinnitades on seda ka teataval viisil mõistnud ja tõlgendanud, siis ei saa ministri poolt kinnitatud otsuse tõlgendajaks olla enam komisjon ükski, ja on iseenesest mõeldav, et komisjon ja minister tagantjärele võivad kehtima hakanud otsust tõlgendada ka lahkuminevalt. Lageda aga üksnes komisjoni niisuguseid oma otsuste tõlgendamisi autentseteks, mis on kinnitamist leidnud Sotsiaalministri poolt ja otsuseid, mis kinnitamist ei ole leidnud, tühisteks — ei ole seaduslikku alust. Kõik see näitab, et Töötülide lahendamise seaduse konstruktsioon ja selle seaduse tekst ei võimalda Töötülide Lahendamise Komisjonil oma peale võtta komisjoni otsuste tõlgendamist, millel oleks kohuslik jõud. Komisjoni otsuse ebaselguse puhul võib küll Sotsiaalminister Töötülide lahendamise seaduse § 14 põhjal asja komisjonile uueks otsustamiseks anda, kuid komisjoni otsus, mis ministri kinnitamisele üldse ei kuulu, või mis ministri poolt juba kinnitatud, kuulub täitmisele tööinspektsiooni järelevalvel ja sel puhul tekkivad tülid lahendatakse korras, mis ette nähtud vaieluste kohta tööinspektsiooni tegevuse ja korralduste vastu. Ettetoodud kaalutlustel on Riigikohus revideerimisele võtnud oma seisukoha, mis avaldatud tema toimetuses nr. 227¹ ja Adm. K. K. § 21 ja 22 p. 2 põhjal Riigikohus **otsustas**: Sotsiaalministri otsus 2. augustist 1937. a. tühistada. — (t. nr. 326-I).

Nr. 19.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

12. novembril 1937. a.

Uulu vallavolikogu revisjonkaebus Pärnu 3. jaoskonnakohtuniku otsuse peale 8. maist 1937. a. Nikolai Kukk'e kaebuse asjas Uulu vallavolikogu otsuse vastu 25. märtsist 1937. a. isikumaksu pärast.

Eesistuja osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikoh-
tunik M. Klaasšen; Riigikohtu prokuröri abi K. Luud.

Pärnu 3. jaoskonnakohtunikule antud kaebuses Nikolai Kukk palus tühistada Uulu vallavolikogu otsuse 25. märtsist 1937. a., millega jäetud rahuldamata tema palve isikumaksust vabastamise asjas, ja vallavolikogule ette panna teda isikumaksust vabastada, seletades, et ta olevat Maailmasoja-aegne invaliid ja saavat riigilt igakuulist toetust hoolekande korras, mispärast Valla isikumaksu seaduse § 9² alusel ta olevat isikumaksust vaba. Otsusega 8. maist 1937. a. jaoskonnakohtunik tühistas Uulu vallavolikogu otsuse ja saatis asja vallavolikogule uueks läbivaatamiseks, leides, et Riigikohtu seletuse järgi (adm. os. t. nr. 56-I, 1932) tuleb isikumaksust vabastada igauht, kes riigilt või kogukonnalt toetust saab.

Riigikohtule antud revisjonkaebuses Uulu vallavolikogu esindaja Kaarel Lankots palub tühistada Pärnu 3. jaoskonnakohtuniku otsuse ja kinnitada Uulu vallavolikogu otsus Nikolai Kukele isikumaksu määramise asjas, seletades: Riigikohtu otsus, millele jaoskonnakohtunik tuginevat, olevat tehtud RT 1924, 83/84, avaldatud Omavalitsuste maksuseaduste muudatuste seaduse § 9 mõiste selgitamiseks. Tol ajal olnud isikumaksukohuslase mõiste teine, kui hiljem kehtima pandud Valla isikumaksu seaduses (RT 1936, 50) ja Vallaseaduses (RT 1937, 32). Nende seaduste järgi olevat isikumaksust vabad need, kes hoolekandelist abi saavad, s.o. kellele on määratud abi ja toetust hoolekande korras. Nikolai Kukk polevat aga hoolekande korras ülalpeetav isik, vaid saavat toetust eriseaduse alusel kui veneaegne pensionär. Sellel toetusel olevat pensioni mõiste, mitte aga hoolekandelise abi mõiste. Nikolai Kukk suutvat ka isikumaksu tasuda, sest tal olevat kasutada 24,65 ha-line talukoht ja peale selle saavat riigilt veneaegse pensionärina toetusraha kr. 15.40 kuus.

Asja arutanud ja prokuröri arvamuse kuulanud, Riigikohus leiab: Omavalitsuste maksuseaduse muudatuste seaduse (RT 1924, 83/84) § 9 alusel olid isikumaksust valla heaks vabad riigi, omavalitsuse või eraasutuste hoolekandel ülalpeetavad, samuti ka riigi või omavalitsuste pajuki või abiraha osalised isikud. Seda arvesse võttes on Riigikohus 1932. a. seletanud (Adm. os. toim. nr. 56-I — 1932), et Veneaegsete pensionäride toetamise seaduse alusel riigilt toetust

saaja on isikumaksust vaba. 1936. a. pandi kehtima Valla isikumaksu seadus (RT 1936, 50), mille III osa näeb ette, et selle seaduse alusel hakatakse maksu võtma järgmisest maksuaastast, s.o. 1937. a. Käesolevas asjas on tegemist 1937. a. isikumaksuga. Valla isikumaksu seaduse § 9² ütleb, et isikumaksust on vabastatud riigi, omavalitsuste või eraasutuste hoolekandel ülalpeetavad, samuti ka riigi või omavalitsuste poolt hoolekandelist abi saavad isikud. Veneaegsete pensionäride toetamise seaduse alusel makstav toetus ei ole hoolekandeline abi, sest seda toetust ei anta mitte hoolekande korras, vaid eriseaduse alusel, seda arvesse võttes isikutel, kes saavad toetust Veneaegsete pensionäride toetamise seaduse alusel, puudub, alates 1937. a. maksuaastast, seaduslik alus nõuda, et neid isikumaksust valla heaks vabastataks sellepärast, et nad saavad riigilt igakuulist toetust.

Eeltoodud põhjendustel AKK § 35 põhjal Riigikohus **otsustas**: Pärnu 3. jaoskonnakohtuniku otsus 8. maist 1937. a. tühistada ja Nikolai Kukke poolt jaoskonnakohtunikule antud kaebus tagajärjeta jätta. — (t. nr. 268-I).

Nr. 20.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

2./16. novembril 1937. a.

Amalie Turp'i kaebus haridusministri otsuse peale 17. augustist 1937. a., kaebaja algkooliõpetaja kohalt vabastamise asjas.

Eesistuja osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikoh-
tunik P. Välbe; prokuröri abi A. Luiga.

Tartu pensionikomisjon leidis 3. veebr. 1937. a., et Avinurme valla Ulvi algkooli õpetaja Amalie Turp on kaotanud 60% tööväimeest. Enne selle pensionikomisjoni otsuse jõustumist teatati Amalie Turp'ile Tartu maakoolivalit-
suse poolt Haridusministeeriumi Koolivalitsuse järgmine kiri Tartu Maakooli-
valitsusele 22. veebr. 1937. a. nr. 32187: „H. M. Koolivalitsus teatab Teile
vastavate korralduste tegemiseks, et Amalie Turp, kes Tartu pensionikomisjoni
otsuse põhjal on kaotanud teenistuse jätkamise võimaluse, on vabastatud Ulvi
algkooli õpetaja kohalt 10. veebr. 1937. a. Lisa pensionikomisjoni akt.“ Selle
otsuse vastu edasikaebamise korda, vastavalt AMS § 77 nõuetele, ei teata-
nud Amalie Turp'ile ei H. M. Koolivalitsus ega Tartumaa Koolivalitsus.
16. juunil 1937. a. Amalie Turp'i kaebusel Tartu pensionikomisjoni 3. veebr.
1937. a. otsuse vastu, leidis Pensioni Peakomisjon, et Amalie Turp ei ole kao-
tanud praegu teenistuse jätkamise võimalust tervislikel põhjusil, kuid teenis-
tusest lahkumisel oli ta ajutiselt kaotanud teenistuse jätkamise võimaluse hai-

guste tõttu, mis piirasid tema töövoimet 60% võrra, kuid mis ei olnud tingitud teenistuskohuste täitmisest ning ei tinginud alalist kõrvalabi. Kirjaga 12. juulist 1937. a. nr. 3632 teatas H. M. Koolivalitsus Tartu Maakoolivalitsusele järgmist: „Amalie Turp'i palve puhul teatame, et H. M. Koolivalitsusel puudub alus oma otsuse muutmiseks, millega Amalie Turp vabastati Ulvi algkooli õpetaja kohalt haiguse pärast, sest Pensioni Peakomisjon, kus 16. juunil 1937. a. oli läbivaatusel A. Turp'i kaebus Tartu pensionikomisjoni 3. veebr. 1937. a. otsuse peale, leidis, et Amalie Turp oli teenistusest lahkumisel ajutiselt kaotanud teenistuse jätkamise võimaluse haiguste tõttu, mis piirasid tema töövoimet 60% võrra“. 9. augustil 1937. a. haridusministrile antud palves palus Amalie Turp haridusministrit muuta H. M. Koolivalitsuse otsused, mis väljendatud kirjades 22. veebr. 1937. a. ja 12. juulist 1937. a., tunnistada tema ametist vabastamine mitteseaduspäraseks ja teda Ulvi algkooli õpetaja kohale tagasi määrata, põhjendustel: 1) et Pensioni Peakomisjon on tühistanud Tartu pensionikomisjoni otsuse ja tema terveks tunnistanud; 2) et teenistusest vabastamine ei olevat toimunud seaduspäraselt, sest ajutine lühikeseks ajaks töövoime kaotamine ei või põhjustada teenistusest jäädavalt vabastamist. Selle palve puhul teatati Amalie Turp'ile, et haridusministri otsusega 17. augustist 1937. a. tema edasikaebus H. M. Koolivalitsuse 22. veebruari 1937. a. otsuse nr. 32187 peale on jäetud tagajärjeta, kuna korraldus tema vabastamise kohta Ulvi algkooli õpetaja kohalt on seaduspärane ja on astunud seadusjõusse.

Riigikohtule antud kaebuses palub Amalie Turp tühistada haridusministri eeltähendatud otsuse põhjendusel, et tema vabastamine ametist olevat olnud enneaegne ega olevat toimunud seaduspäraselt, sest selle juures olevat rikutud Pensioniseaduse ja Õppejõudude teenistuse seaduse vastavaid eeskirju.

Asja arutanud, poolte seletused ja prokuröri arvamuse kuulanud, Riigikohus leiab, et haridusministri otsus käesolevas asjas tuleb tühistada. Haridusministeeriumi Koolivalitsuse kirjast 12. juulist 1937. a. nr. 3632 nähtub, et peale seda, kui Pensioni Peakomisjon 16. juunil 1937. a. leidis, et Amalie Turp ei ole kaotanud teenistuse jätkamise võimalust tervislikel põhjusil, esines Amalie Turp H. M. Koolivalitsuse ees palvega muuta H. M. Koolivalitsuse otsus 22. veebr. 1937. a. uute asjaolude ilmsikstuleku pärast ja nimelt sellepärast, et Pensioni Peakomisjon on leidnud, et tema ei ole kaotanud teenistuse jätkamise võimalust. H. M. Koolivalitsus jättis A. Turp'i palve tagajärjeta otsusega 12. juulist 1937. a. ja leidis, et puudub alus 22. veebruari 1937. a. otsuse muutmiseks põhjendusel, et ka Peakomisjon on leidnud, et Amalie Turp teenistusest lahkumisel oli ajutiselt kaotanud teenistuse jätkamise võimaluse haiguste tõttu, mis piirasid tema töövoimet 60% võrra. Eeltähendatud asjaolu aga ei võinud põhjustada Amalie Turp'i teenistusest vabastamist, sest ajutine töövoime kaotus ei või põhjustada igal juhul teenistusest vabastamist, vaid põhjuseks võib olla kas alaline töövoime kaotus või ajutine töövoime kaotus, mis ei võimalda teenistuse jätkamist peale aja, mille jooksul riigiteenija on õigustatud

haiguse puhul teenistusest puuduma. Teenistusest vabastamise põhjuseks ei või iseenesest olla ka pensionikomisjoni otsus, mis ei ole veel jõustunud. Käesoleval korral 22. veebruaril 1937. a. Tartu pensionikomisjoni otsus ei olnud jõustunud, sest Turp esitas selle otsuse vastu kaebuse Pensioni Peakomisjonile. Seepärast H. M. Koolivalitsus, arutanud A. Turp'i palvet juulis 1937. a., oli kohustatud asja uuendama vastavalt AMS peatükk 17 leiduvatele eeskirjadele, seda enam, et ka H. M. Koolivalitsuse otsus 22. veebruarist 1937. a. ei vasta AMS § 77 otsuste kohta ülesseatud nõuetele, sest otsuses ei ole märgitud edasikaebamise korda ega otsuse õiguslikku alust. Asjaolu, et otsus 22. veebruarist jõustus seeläbi, et A. Turp ei esinenud otsuse vastu kaebusega AMS § 81 ettenähtud tähtajal, ei võinud takistuseks olla otsuse muutmiseks asja uuendamise korral, mida võis H. M. Koolivalitsus ka ise ette võtta AMS § 98 korras. Haridusminister, arutades A. Turp'i palvet augustist 1937. a., nagu nähtub haridusministri otsusest 17. augustist 1937. a. (kiri 18. VIII 1937. a. nr. 3632), on lähtunud seisukohalt, et on tegemist edasikaebusega H. M. Koolivalitsuse 22. veebr. 1937. a. nr. 32187 korralduse peale ja on jätnud kaebuse tagajärjeta põhjendusel, et see korraldus oli seaduspärane ja astunud seadusjõusse. Turp'i palve selle osa kohta, milles viimane palub tühistada H. M. Koolivalitsuse otsuse 12. juulist 1937. a. nr. 3632 ei ole haridusminister omas otsuses üldse seisukohta võtnud, sellele vaatamata, et Turp palus ka see otsus tühistada. Nii on Turp'i palve selles osas otsustamata jäänud. Mis puutub haridusministri otsuses toodud põhistesse, et A. Turp'i vabastamine õpetaja kohalt oli seaduspärane, siis on see ekslik juba eespool H. M. Koolivalitsuse 1937. a. 12. juuli otsuse puhul toodud põhjustel. Kõigil neil põhjustel ei või haridusministri otsus jõusse jääda ja kuulub tühistamisele.

Seepärast AKK § 21 ja 22 p. 2 põhjal Riigikohus **otsustas**: Haridusministri otsus 17. augustist 1937. a. tühistada ja asi haridusministrile uueks otsustamiseks saata. — (t. nr. 453-II).

Nr. 21.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

26. novembril 1937. a.

Maksudevalitsuse direktori kaebus Maksupeakomitee otsuse peale 10. maist 1937. a. Aleksander Kelvetz'ile määratud 1936. a. puhaskasumaksu trahvi asjas.

Eesistuja osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik P. Välbe; prokuröri abi A. Luiga.

Tallinna 6. jsk. maksuinspektor trahvis Aleksander Kelvetz'it 200 kr. trahviga OMS § 147 põhjal selle eest, et tema teatelehes 1936. a. puhaskasu-

maksu asjas esitas ebaõiged andmed kauba sisseostu ja läbimüügi kohta, kuna maksuameti poolt kogutud andmeil on sisse ostetud kaupu 73.610.60 kr. väärtuses, kuid deklareeritud on, et sisse on ostetud Kr. 60.000 eest ja et läbimüük on 65.000 kr.

Kelvetz'i vastulause jättis maksuinspektor tagajärjeta, tähendades, et trahvimine toimunud MKS § 147 alusel.

Kelvetz'i kaebusel arutas asja Maksupeakomitee ja otsustas maksuinspektori otsused tühistada. Peakomitee põhistas oma otsuse järgmiselt: Maksustamiskorralduse seaduse maksmapanemise seaduse VIII osaga muudetud OMS § 591 põhjal trahvide määramine Riigi ärimaksu seaduse rikkumise eest kuulub: põhiärimaksu alal — maksuinspektorile, lisaärimaksu alal — ärimaksukomisjonidele, maksuinspektori ettepanekul. Kaebaja on trahvitud MKS § 147 põhjal ebaõigete andmete esitamise pärast kauba sisseostu ja läbimüügi kohta. Et kaebaja poolt näidatud teated olid toodud OMS § 543 ettenähtud teatelehes, siis Maksupeakomitee leiab, et siin on tegemist Riigi ärimaksu seaduse rikkumisega lisaärimaksu alal ja trahvi määramise pidi siin otsustama maksukomisjon, aga mitte maksuinspektor. Trahvi asja oma otsustamisele võtmisel on maksuinspektor välja läinud silmanähtavalt järgmistest kaalutlustest. MKS § 44 põhjal perioodiliselt võetavate maksude alal võib majandusminister kohustada maksukohuslasi esitama maksuasutistele üldisi tähtjalisi teateid, mis on vajalikud nende maksukohusluse ja maksustamisaluste kindlakstegemiseks. Majandusministri poolt kindlaksmääratud äriteatelehe vorm D nr. 3 sisaldab enam küsimusi, kui OMS § 543 üles on seadnud sääraseid, millede peale vastamine on kohuslik. Muuseas nõutakse teatelehes vorm D nr. 3 andmeid kauba sisseostude kohta (p. 13), kuna OMS § 543 järgi teadeteandmine nende kohta ei ole kohuslik. Sellest on maksuinspektor silmanähtavalt välja läinud ja leidnud, et kaebaja ei ole majandusministri poolt MKS § 44 põhjal kinnitatud vormi järgi nõutud teateid andnud, või andis ebaõiged teateid; on seega rikkunud mitte Riigi ärimaksu seaduse § 543, vaid MKS § 44, ja sellepärast kuulub trahvimisele mitte OMS § 591, vaid MKS § 149 korras. See seisukoht ei ole Maksupeakomitee arvates õige. Kõigepealt, trahvitud on maksukohuslast nii läbikäigu kui ka sisseostude kohta ebaõigete andmete esitamise eest. Neist esimese kohta on teadete esitamine kohuslik OMS § 543 põhjal, teiste kohta aga majandusministri poolt kinnitatud teatelehe vorm — D nr. 3 põhjal. Kuigi ka viimases on küsitud andmeid läbimüügi kohta, siis nende teadete mitteandmine on ikkagi OMS § 587, aga mitte Maksustamiskorralduse seaduse rikkumine; MKS § 146 ja 147 näevad aga ette üksnes Maksustamiskorralduse seaduse rikkumise eest määratavaid trahve (vaata MKS VII osa pealkiri). Nii võiks arvata, et seadus võimaldab ühe ja sama teatelehe andmete juures trahvi määrata nii maksukomisjonidele kui ka maksuinspektorile. Kujunenud olukorras Maksupeakomitee leiab järgmist. OMS § 551 põhjal puhaskasumaksu maksustamisaluse arvutamiseks võetakse aluseks

ettevõtte möödunud aasta läbikäik. Läbikäigu summa peab maksukohuslane vastavas teatelehes ära näitama (OMS § 543 p. 5). Kui teatelehte ei anta või antud teatelehes näidatud läbikäigu summa ei ole usaldusväärne, siis kogub maksumääraja ise andmeid maksukohuslase kohta ja määrab maksustamisaluse ja maksu kindlaks hindamise teel (MKS § 61). Siit on selge, et küsimuse üle, kas antud teated on küllaldased ja kas nad on usaldusväärsed, võib otsustada üksnes maksumääraja. s.o. maksukomisjon, aga mitte komisjoni esimees ainuisiklikult. Majandusministri poolt kinnitatud teatelehes vorm D nr. 3 toodud küsimine kauba sisseostu suuruse ja nende kohtade kohta on ainult abiteated läbimüügi summa kontrollimiseks ja kindlakstegemiseks maksukomisjoni poolt. Läbimüügisumma teatamine on aga kohuslikuks tehtud ärimaksu seadusega. Võimalikkude arusaamatuste vältimiseks on tarvilik, et trahvid äriteatelehe mitteandmise või selles teatelehes puudulikkude (mitteusaldusväärsete) teadete esitamise eest määraks sama asutis, kes määrab kindlaks maksustamisalused kui ka maksu.

Riigikohtule antud kaebuses palub Maksudevalitsuse direktor tühistada Maksupeakomitee otsuse järgmistel põhjustel: OMS § 591 põhjal trahvi määramine lisaärimaksu (puhaskasumaksu) alal kuulub ärimaksukomisjonile ainult neil juhtumel, mis on nähtud ette OMS § 587, s.o.: 1) puhaskasumaksu teatelehe määratud tähtajal mõjuvate põhjusteta maksuinspektorile esitamata jätmine, 2) esitatud teatelehes ettevõtte läbikäigu ja maksustatava kasu kindlaksmääramiseks vajalikkude teadete (§ 543) märkimata jätmine. Kõigil muil juhtumel ärimaksualalise süüteo eest trahvi määramine kuulus kohtutele (Nuhtlusseaduse § 1174⁷) või maksuinspektoritele (MKS § 146 ja 147). Uue Kriminaalseadustiku kehtima panekul (RT 1934, 85 704 ja 1934, 94, 755) kaotati Nuhtlusseaduse § 1174⁷ ja Kriminaalseadustiku (RT 1929, 56) § 179—192, mis sisaldasid trahvinorme otsemaksude alalt. Seega alates 1. veebruarist 1933. aastast kaotati paralleelsed normid maksutrahvide määramises ja trahvimääramine, välja arvatud OMS § 587 ettenähtud süüteod, jäi ainuüksi maksuinspektori kompetentsi (MKS § 149). Käesoleval juhul on maksukohuslase poolt esitatud ebaõiged andmed majandusministri määrusega (RT 1934, 6, 49) nõutud teatelehes. Seega trahvimääramine maksuinspektori otsusega oli kokkukõlas Maksustamiskorralduse seadusega ja Maksupeakomiteel ei olnud alust tühistada trahviotsuseid.

Asja arutanud ja prokuröri arvamuse kuulanud, leiab Riigikohus, et Maksupeakomitee otsus tuleb käesolevas asjas tühistada. Peakomitee leiab, et käesoleval korral on tegemist Ärimaksu seaduse rikkumisega lisaärimaksu alal, sest ebaõiged andmed on antud Ärim. s. § 543 ettenähtud teatelehes läbimüügi kohta, ja leiab, et tegemist on just Ärim. s. § 587 ette nähtud Ärim. sead. rikkumisega. See seisukoht on ekslik. Ärim. s. § 587 näeb ette ainult teatelehtede mitteesitamist lisaärimaksu alal ja neis teatelehtedes läbimüügi ja kasu kindlakstegemiseks vajalikkude teadete, mis tähendatud Ärim. s. § 543 mär-

kimata jätmist. Ärim. s. ei ole ette nähtud karistusi Ärim. s. teiste nõuete mittetäitmise eest lisaärimaksu alal mitte aruandvate ettevõtete poolt. Ärim. sead. § 591 uus redaktsioon (RT 1932, 1, 2) näeb ette, et trahvide määramine Riigi Ärimaksu seaduse rikkumise eest kuulub põhiärimaksu alal maksuinspektorile, lisaärimaksu alal ärimaksukomisjonidele maksuinspektori ettepanekul. Sellest nähtub, et ärimaksukomisjonidele kuulub trahvide määramine ainult Ärim. s. § 587 ettenähtud Ärim. sead. rikkumiste eest, mis eelpool tähendatud. Käesoleval korral ei ole tegemist Ärim. seaduse § 587 tähendatud Ärim. seaduse rikkumistega, sest A. Kelvets on sisse andnud Ärim. s. § 543 nõutava teadaande ja märkinud sellesse ka Ärim. s. § 543 järgi nõutavad teated, vaid tegemist on Maksustamiskorralduse seaduse § 147 p. 2 ettenähtud Maksustamiskorralduse seaduse eeskirjade rikkumisega ja nimelt ebaõigete andmete esitamisega kauba sisseostu ja läbimüügi kohta MKS § 44 alusel antud majandusministri määruse nõudmise täitmiseks esitatud teatelehes (RT 1934, 6, 49). Seega kuulub trahvi määramine MKS selle rikkumise eest MKS § 149 alusel maksuinspektorile, mitte aga ärimaksukomisjonile. Maksupeakomitee arvamus, et juhul, kui lisaärimaksu alal antud teadete eest võivad trahvida maksuinspektorid ja ärimaksukomisjonid, võib tekkida kahekordne trahvimine samade andmete eest, on alusetu, sest Ärim. s. § 591 uus redaktsioon (RT 1932, 1, 2) näeb ette, et ärimaksukomisjonid omal algatusel ei saa üldse trahve määrata, vaid võivad seda teha ainult maksuinspektorite ettepanekul, ja seega kahekordne maksustamine samade teadete eest on võimatu. Ekslik on ka Maksupeakomitee seisukoht, et Ärim. s. § 551 korras läbimüügi määramisel kogub andmeid läbimüügi kohta ärimaksukomisjon. Ärim. s. § 551 ei määra üldse, kes peab koguma andmeid, vaid see on ette nähtud Ärim. s. § 544 ja 547 ja Ärim. seaduse käsitamise instruksiooni § 80 (eriti selle paragraafi p. 7), mis eeskirjad vastavad MKS peat. 3. jao I (§ 42—59) eeskirjadele, ja millest nähtub, et andmete kogumine ja esialgne kontrollimine kuulub maksuinspektorite ülesannetesse. Seepärast on täiesti õigustatud trahvide määramine maksuinspektorite poolt, kui nemad ka lisaärimaksu alal teevad kindlaks Maksustamiskorralduse seaduse nõuete rikkumise.

Kõigil neil põhjustel AKK § 21 ja 22 p. 2 põhjal Riigikohus otsustas: Maksupeakomitee otsus 10. maist 1937. a. tühistada ja asi Maksupeakomiteele uueks otsustamiseks saata. — (t. nr. 358-II).

Nr. 22.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

7. detsembril 1937. a.

Hermann Kapp'i revisjonkaebus Tõrva jaoskonnakohtuniku otsuse peale 10. juunist 1937. a., kaebuse asjas Jõgeveste vallavanema otsuse peale 7. maist 1937. a. ja Jõgeveste Vallavalitsuse määruse peale 23. märtsist 1937. a., naturaalkohustuse korras vedamata jäänud koolimaja ehitusmaterjali veoraha nõudmise küsimuses.

Eesistuja osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik
A. Palvadre; prokuröri abi K. Luud.

Jõgeveste vallavanema otsusega 7. V 1937. a. oli jäetud tagajärjeta Hermann Kapp'i kaebus valla maksusissenõudja tegevuse peale Jõgeveste algkoolimaja ehitamiseks naturaalkohustuse korras vedamata jäetud palkide veoraha kr. 33.46 sissenõudmise asjas ja Hermann Kapp'ilt sissenõutud kaebusel puuduv tempelmaks 2-kordses suuruses 1 kr.

Tõrva jaoskonnakohtunikule antud kaebuses palus Hermann Kapp tühistada Jõgeveste vallavanema otsus 7. V 1937. a. ja Jõgeveste vallavalitsuse määrus 23. III 1937. a. ja kõik vallavalitsuse ja vallavanema ja maksunõudja korraldused ühenduses selle maksunõudega.

Tõrva jaoskonnakohtuniku otsusega 10. VI 1937. a. on Hermann Kapp'i kaebus Jõgeveste vallavanema otsuse peale 7. V 1937. a. tagajärjeta jäetud ja muus osas kaebus jäetud läbi vaatamata põhjendustel: 1) et maksunõue, mis kaebajale oli esitatud 16. aprillil 1937. a. ja mille kohta oli kaebajalt allkiri võetud, vastab Adm. sissenõudm. sead. § 9 nõuetele ja selles maksunõudes on tähendatud, et maksunõudmise aluseks on Jõgeveste vallavolikogu otsus 27. II 1937. a. ja Jõgeveste vallavalitsuse otsus 23. III 1937. a., 2) et Adm. menetl. sead. §§ 113 ja 114 põhjal oli vallavalitsus õigustatud naturaalkohustust, mida kaebaja ei täitnud, laskma kaebaja kulul ära teha ja kulud kaebajalt sisse nõudma Adm. sissenõudm. seaduses ettenähtud korras; 3) et Jõgeveste vallavalitsuse otsus 23. III 1937. a. sai kaebajale teatavaks 16. aprillil 1937. a., kaebus on postile antud 21. V 1937. a., seega pärast AKK § 9 ettenähtud kaebetähtaja möödumist; 4) et ühe ja sama kaebusega ei saa taotella eri administratiiv-ametiasutiste korralduste ja otsuste tühistamist; 5) et kaebus vallavanemale oli esitatud ilma sellele tempelmaksu lisamata, siis oli vallavanem õigustatud Tempelm. sead. § 17 p. 3 L I põhjal (RT 1935, 43) kaebajalt sisse nõudma tempelmaksu kahekordses väärtuses.

Riigikohtule antud kaebuses palub Hermann Kapp tühistada Tõrva jaoskonnakohtuniku otsuse, seletades: 1) et maksumääramise õigus olevat

ainult vallavolikogul ja vallavolikogu otsus kaebajale rahalise kohustuse pealepaneku kohta puuduvat; 2) et kaebajalt nõutav maks või raha palkide vedamata jätmise arvel ja vallavolikogu liikmete päevaraha arvel ei kuuluvat nende maksude või võlgade hulka, mis on Adm. sissenõudm. sead. § 1 nimetatud, ja kirjalikus nõudmises vallavalitsuse poolt maksunõudjale ei olevat öeldud, millest nõutav maks koosneb, nagu seda nõudvat Adm. sissenõudm. sead. § 9. Maksunõudja oleks pidanud eeltähendatud sead. § 11 põhjal maksunõudmise kirja sellepärast täitmata tagasi saatma; 3) et kaebuse otsustamine maksunõudja peale ei kuulunud vallavanema võimkonda ja kaebus olevat adresseeritud olnud vallavalitsusele; 4) et kaebaja olevat vallavalitsuse otsusest 23. III 1937. a. teada saanud alles kohtuistungil; 5) et palgiveomaks olevat kaebajale määratud ka nende palkide eest, mis teised vedamata jätnud, ei olevat määratud järelevo tähtpäevi ja vedu olevat välja pakutud kalli hinna eest ja pakkumine toimunud paljude teadmata; 6) et jaoskonnakohtunik olevat jätnud kaebaja erapalved tunnistajate ülekuulamise kohta rahuldamata ja seega olevat asi otsustatud arvestamata kõiki asjaolusid; 7) et kaebused maksunõudja tegevuse peale olevat tempelmaksust vabad.

Asja arutanud ja prokuröri arvamuse kuulanud, Riigikohus leiab: Administratiiv-sissenõudmise seaduse § 15 põhjal esitatakse kaebused sissenõudva ametniku tegevuse kohta jaoskonnakohtunikule, kelle piirkonnas toimetatakse sissenõudmist, kahe nädala jooksul, arvates kaevatava toimingu päevast. See kaebekord on kehtiv nii juhtudel kui sissenõudmist toimetatakse politsei kaudu, kui ka maksude sissenõudmisel teiste riigi- või omavalitsuseametnikkude kaudu (§ 2—5). Käesoleval korral on Jõgeveste vallavalitsus kaebajalt nõudnud naturaalkohustuse täitmata jätmisega seoses olevaid kulusid vallaametniku kaudu, kes selleks määratud Administratiiv-sissenõudmist teostavate omavalitsusteenijate seaduse (RT 1936, 48) põhjal ja Adm. Sissenõudmise sead. § 15 põhjal pidi kaebaja, kui tema leidis, et sissenõudmisele asumine ametniku poolt oli seadusvastane, esinema ametniku tegevuse peale kaebusega jaoskonnakohtunikule kahe nädala jooksul, arvates kaebajale maksunõude esitamise päevast, s.o. 16. aprillist 1937. a. arvates. Administr.-sissenõudm. teostavate omavalitsusteenijate sead. § 3, mis rõhutab selle vallateenija alluvust vallavanemale, ei muuda Adm.-sissenõudm. sead. § 15 ettenähtud kaebekorda selle ametniku tegevuse vastu, vaid üksnes määrab ära selle ametniku teenistusliku seisukorra vallaomavalitsuses, nimelt et tema allub otseselt vallavanemale. Sellekohaselt otsustab vallavanem selle ametniku puhtteenistuslikke küsimusi, olles tema otseseks ülemuseks, mille juures jaoskonnakohtuniku võimkonda jääb ikkagi otsustamine kaebuste üle selle ametniku tegevuse peale Adm.-sissenõudm. seaduse alustel ja korras. Kaebus jaoskonnakohtunikule valla maksusissenõudja tegevuse peale oli käesoleval juhul postile antud alles 21. mail 1937. a., tähendab, pärast seaduslikku kahenädalast tähtaega, ja sellepärast see kaebus AKK § 11² p. 1 põhjal üldse ei võinud kuuluda sisulisele arutamisele.

Kaebuse korral maksusissenõudja ametniku tegevuse peale võib sisulisele arutusele kuuluda üksnes maksusissenõudja ametniku enese tegevuse seaduspärasus, aga mitte maksu määramise seaduspärasus. Kui keegi leiab, et temalt nõutakse maksu, mis ei ole reeglipäraselt määratud, siis tuleb temal vastavatel tähtaegadel esineda kaebusega maksumäärava asutise otsuste peale, sest maksusissenõudja kohuseks on üksnes veenduda Adm.-sissen. sead. § 9 ja 11 põhjal, kas maks kuulub sissenõudmisele adm.-korras ja kas maksunõudmine on esitatud võimkondse asutise või ametniku poolt. Käesoleval juhul oli naturaalkohustus kaebajale määratud Jõgeveste vallavolikogu otsuse põhjal 27. II 1937. a. ja naturaalkohustuse mittetäitmisega seoses olevate kulude sissenõudmine kaebajalt Jõgeveste vallavalitsuse otsusega 23. III 1937. a. Kirjalik maksunõue vallavolikogu ja vallavalitsuse tähendatud otsuste äramärgimisega oli kaebajale esitatud 16. aprillil 1937. a. Kui vallavolikogu ja vallavalitsuse otsused kaebajale juba varemalt teada ei olnud, siis võis tema nende peale kaevata jaoskonnakohtunikule AKK § 9 põhjal hiljemalt ühe kuu jooksul, arvates 16. aprillist 1937. a., kaebus on aga jaoskonnakohtunikule esitatud 21. V 1937. Nii ei kuulunud ka kaebused Jõgeveste vallavolikogu 27. veebruari ja Jõgeveste vallavalitsuse 23. märtsi otsuste peale jaoskonnakohtuniku sisulisele arutusele.

Kaebused maksu sissenõudva ametniku tegevuse peale Adm.-sissenõudm. seaduse põhjal ei ole seadusega tempelmaksust vabastatud, nagu seda kaebaja ekslikult väidab.

Kõigil ettetoodud põhjustel ei ole seaduslikku alust revisjonkaebuse rahuldamiseks, mispärast AKK § 35 põhjal Riigikohus **otsustas**: Hermann Kapp'i revisjonkaebus tagajärjeta jätta. — (t. nr. 294-I).

Nr. 23.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

14. detsembril 1937. a.

Vann. adv. Johannes Ott'i kaebus Maksupeakomitee otsuse peale 28. aprillist 1937. a. tempelmaksu ja trahvi pärast.

Eesistuja osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohunik A. Palvadre; prokuröri abi K. Luud.

Tallinna-Harju maksuinspektori otsusega 14. dets. 1936. a. oli vannutatud advokaadilt Johannes Ott'ilt Tempelm. sead. § 19 p. 1 ja tariifi nr. 54 põhjal nõutud tempelmaksu 50 senti ja tempelmaksu trahvi 5 krooni põhjusel, et tema esitas Võhma Majandusühisuse tempelmaksu ja trahvi asjas vastulause

juurde volikirja algkirjas ja selle ära kirja, kusjuures algvolikiri temale tagasi anti ja ära kiri jäi toimetuse juurde. Volikirja ära kirja pealt aga J. Ott tempelmaksu ei tasunud.

Maksupeakomitee otsusega 26. apr. 1937. a. on Johannes Ott'i kaebus tagajärjeta jäetud põhjendustel: 1) et volikirjad on Tempelmaksu seaduse tariif tunnistanud varanduslikkudeks dokumentideks, paigutades nad tariifi teise ossa nr. 52 alla. Tariifi nr. 54 ja Tempelm. sead. § 3 p. 2 põhjal tuli volikirja ära kirja käesoleval juhul tempelmaksustada 50-sendilise tempelmaksuga enne selle esitamist maksuinspektorile; 2) et ära kirjade kokkuseadmine ja nende alguskirjaga õigekstunnistamine tariifi nr. 54 põhjal on iseseisev varanduslik toiming, kus vastutavaks tuleb lugeda isikut, kelle nimel dokument on kokku seatud. Ära kiri on antud juhul kokku seatud voliniku nimel ja asjatoometusest ei nähtu, et see oleks tehtud volitaja ülesandel; 3) et Tempelm. sead. § 17 p. 3 on kohaldatav üksnes tariifi 1. osas ettenähtud avaldiste ja lisade tempelmaksustamise ja tähtaja kohta, kuna volikirja tempelmaksustamata jätmise korral tuleb kohaldamisele Tempelm. sead. § 19 p. 1.

Riigikohtule antud kaebuses palub vannutatud advokaat Johannes Ott tühistada Maksupeakomitee otsus Tempelmaksu sead. § 17 p. 3 ja 19 p. 1 rikkumise pärast, seletades: 1) et tema on teotsenud volinikuna ja volikirja ära kirja alla kirjutanud, mispärast siin võiks kohaldamisele tulla üksnes Tempelm. sead. § 19 p. 7; 2) et käesoleval juhul ei olevat tegemist ära kirjaga, mis ette nähtud tariifi nr. 54 all, sest voliniku poolt esitatud volikirja ära kiri ei oma kehtivust ja see olevat esitatud ainult selleks, et hõlbustada algvolikirja tagasisaamist volitust kontrolliva isiku poolt, kes on kohustatud selle ära kirja vastavust algvolitusele kontrollima enne algvolikirja tagasiandmist. Tariif nr. 54 järgi tempelmaksustatavad ära kirjad asendavat iseendast algdokumenti; 3) et käesoleval juhul olevat tegemist lisa — ära kirjaga, mis ette nähtud tariifi nr. 2 ja et ära kiri oli esitatud lisana vastulausele, mis tariifi nr. 1 erandi 22 järgi on tempelmaksuvaba, siis ei olevat ka tarvis olnud üldse volikirja ära kirja pealt tempelmaksu tasuda.

Asja arutanud ja prokuröri arvamuse kuulanud, Riigikohus leiab: Tempelmaksu tariifi nr. 1 alusel kuuluvad tempelmaksustamisele igasugused avaldused, mis esitatakse eraasjus riigi administratiiv- ja kohtuasutistele, ning tariif nr. 2 alusel kuuluvad tempelmaksustamisele nende avalduste lisad, mis neid avaldusi täiendavad ja arendavad, nagu seletuskirjad, joonised, plaanid jne., ja ära kirjad lisadest. Tariifi nr. 2 erandite 1 ja 2 põhjal on tempelmaksuvabad lisad avaldustele, mis ise ei kuulu tempelmaksustamisele ja ära kirjad vastaspoole ja järelevalveasutise jaoks. Voliniku vastulause juures maksuinspektorile esitatud volikiri ei ole vastulause lisa, mis vastulauset täiendab ja arendab, vaid dokument, mis legitimeerib teda vastulauset andma ja maksustamise protsessi oma volitaja asemel ja nimel ajama. Kui tariifi nr. 1 p. 22 alusel on vastulause riigimaksude asjus tempelmaksuvaba ja tariifi nr. 2 erandi 1 põhjal on tempel-

maksuvabad ka säärase vastulause lisad, siis ei ole mitte tariifi nr. 1 ja 2 mõtte kohaselt tempelmaksuvaba volikiri, mille alusel volinik oma volitaja asemel ja nimel esineb. Ärakiri volikirjast ei olnud käesoleval juhul esitatud ka vastaspoole või järelevalveasutise jaoks, vaid algvolikirja asendamiseks toimetuses. MKS ei sisalda reegleid volinikkude volituste tõendamise kohta esinemisel maksuinspektori juures ja sellepärast tuleb siin Adm. menetluse seaduse § 1 põhjal kohaldada Adm. menetluse sead. § 12 ja 13. Adm. menetluse sead. § 12 järgi võib volitust anda notari, kohaliku valla- või alevivalitsuse või politsei poolt tõestatud volikirjade kaudu kui ka kirjalikus avalduses ja suusõnaliselt vastavas ametiasutises, kus see kantakse protokollile. Sama seaduse § 13 järgi valvab volituse vastavuse järgi ametiasutis ametikohuslikult. Nii peab volinik maksuinspektori juures esinemisel esitama oma õiguse tõestamiseks esineda volinikuna volikirja, mis tõestatud Adm. menetluse seaduse § 12 korras. Volikirja algkirja võib sama sead. § 61 põhjal asendada üksnes seatud korras tõestatud ärakiri. Volikirja ärakiri, mille vastavus volikirja algkirjale on tõestatud üksnes voliniku enda allkirjaga, ei ole omaette küllaldaseks volituse tõenduseks esinemisel volinikuna ja samuti ei saa niisugune volikirja ärakiri veel asendada toimetuses algvolikirja. Voliniku poolt oma allkirjaga algvolikirjale vastavaks tunnistatud ärakiri võib asendada algvolikirja alles siis, kui tema on tunnistatud vastavaks algkirjale ametniku poolt, kellele tema on esitatud koos algvolikirjaga. Ja ainult peale seda, kui ametnik on volikirja ärakirja ka omalt poolt tunnistanud vastavaks algvolikirjale või seatud korras tõestatud ärakirjale ja asendab sellega algvolikirja, viimast volinikule tagasi andes, tekib kohustus selle dokumendi kui volikirja pealt, tasuda tempelmaksu tariifi nr. 52 ja 54 alustel. Niisugustel juhtudel ei tule ka kohaldamisele Tempelm. seaduse § 15 p. 4 ja § 19 p. 1, vaid § 17 p. 3. Volikirjad asjaajamiseks kui ka neid asendavad ärakirjad toimetuses, mis esitatakse volinikkude eneste tõestamisallkirjadega ja vajavad veel tõestamist ka vastava ametniku poolt, ei esine asjaajamisel mõnesuguste varanduslike dokumentide omadustes, ega avalduste harilikkude lisadena, vaid eriliste protsessuaalsete dokumentidena, volitustena protsessi teise nimel algatada ja ajada. Mis puutub kaebaja seletusse, et käesoleval juhul oleks tulnud Tempelm. sead. § 19 p. 7 põhjal trahv määrata tema volitajale, siis ei saa Riigikohus seda seletust põhjendatuks lugeda. Maksupeakomitee on õieti leidnud, et volikirja allkirja asendamine ärakirjaga on voliniku isiklik toiming, kes ka omalt poolt isiklikult selle ärakirja allkirjale vastavaks on tunnistanud, mispärast sel puhul trahvi tuleb määrata otseselt volinikule.

Ettetoodud põhjendustel AKK § 21 ja 22 p. 2 põhjal Riigikohus **otsustas**: Maksupeakomitee otsus 28. aprillist 1937. a. tühistada ja asi Maksupeakomiteele uueks otsustamiseks saata. — (t. nr. 329-II).

Nr. 24.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

14. detsembril 1937. a.

Jakob Mähar'i kaebus sõjainistri otsuse peale 10. aprillist 1937. a., pensioni asjas.

Eesistuja osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohutunik M. Klaassen; prokuröri abi K. Luud.

Otsusega 28. I 1937. a. kaitsevägede staabiülem jättis rahuldamata erukapten Jakob Mähari palve — võtta tema pensioniküsimus uuesti kaalumisele, korraldada tema tervisliku seisundi kindlaksmääramiseks uus arstlik järelevaatus ja määrata temale pension Kv. pens. seaduses ettenähtud alustel ja korras — järgnevatel kaalutlustel: 1) Jakob Mähar vabastati 15. V 1922. a. tegelikust kaitseväeteenistusest omal palvel; 2) teenistusdokumentide andmetel ta on teeninud pensionile 11 a. 6 k. 14 p., seega vähem, kui on nõutav puhkepensioni saamiseks; 3) ta muutus tervislikult kõlbmatuks kaitseväeteenistusse pärast tegelikust kaitseväeteenistusest lahkumist kaitseväeteenistusest mittesõltuvalt ja pärast kaitseväeteenistusest lahkumist väljaarenenud haiguse tagajärjel, nagu nähtub Kv. Keskhaigemaja arstliku komisjoni aktist nr. 527, 27. II 1930 ja Kõrgema arstliku komisjoni aktist nr. 200, 23. V 1930, mis akte ka on arvestanud Riigikohus oma otsustes Jakob Mähari pensioninõudmiste asjas ja 4) oma palves 31. XII 1936. a. ta ei too esile mingisuguseid uusi, arstlikkudes komisjonides seni kaalumata asjaolusid, mis põhjustaksid tema tervisliku seisundi uut järelevaatus. Selle otsuse vastu antud kaebuse sõjaminister jättis otsusega 10. aprillist 1937. a. tagajärjeta järgnevatel põhjustel: 1) sõjavägede staabi ülem on õieti kohaldanud Sv. pens. seaduse eeskirju; 2) Jakob Mähari tervisriike, mille tõttu ta on töövõime kaotanud, ei ole saanud teenistuskohuste täitmisel; 3) oma kaebuses Jakob Mähar ei too ette uusi, tema pensioniküsimuse otsustamisel seni kaalumata asjaolusid, mis põhjustaksid kaevatud otsuse tühistamist.

Riigikohtule antud kaebuses Jakob Mähar palub tühistada sõjainistri otsuse ja asi sõjainistrile uueks otsustamiseks saata, seletades: 1) Kehtiva Sv. pensioni seaduse järgi (§ 156) olevat võimalik esineda uuesti pensioninõude palvega ka neil, kelle palved on endise seaduse järgi eitavalt otsustatud; 2) arstlikke akte, mis olevat koostatud endise seaduse alusel ja mis näitavat, et tema tervisriike ei ole saanud teenistuskohuste täitmisel, ei võivat võtta aluseks tema pensioninõude otsustamisel maksva Sv. pensioni seaduse alusel. Kehtiva Sv. pens. seaduse järgi olevat teenistuskohuste täitmisel saanud tervisriike mõiste laiendatud. Sellepärast tulevat koostada uued arstlikud aktid.

Sv. pens. seaduse alusel; 3) kehtiv Sv. pens. seadus ei nõudvat uute andmete esitamist; see nõue võivat tekkida teiskordsel pensioni nõudmisel ühe ja sama seaduse järgi. Seda arvesse võttes sõjaministril ei olevat olnud õigust tema pensioninõude palvet otsustada, ilma et teda oleks arstlikult läbi vaadatud uue Sv. pensioni seaduse alusel.

Asja arutanud ja prokuröri arvamuse kuulanud, Riigikohus leiab: Asja algotimetusest nähtub, et Kaitseväelaste ja nende perekondade pensioni seaduse (RT 1924, 149) maksvuse ajal Jakob Mähar on taotelnud temale pensioni määramist mainitud seaduse alusel, kuid tema pensioninõudmise palve on jäetud rahuldamata põhjusel, et tema haigused ei ole tingitud Eesti kaitseväe teenistuskohuste täitmisest ja et kaitseväeteenistusest lahkumisel ta oli kaitseväeteenistuseks kõlvuline. Kaitseministri otsuse vastu, millega pensioninõudmise palve on rahuldamata jäetud, Jakob Mähar on esinenud kaebusega Riigikohtule, kuid Riigikohus on tema kaebuse tagajärjeta jätnud. Pärast Kaitseväelaste pensioni seaduse (RT 1936, 97) kehtimahakkamist Jakob Mähar on esinenud palvega — võtta tema pensioniküsimus uuesti kaalumisele, korraldada uus arstlik järelevaatus ja määrata temale pension uue, s.o. Kaitseväelaste pensioni seaduse alusel. See palve on õieti jäetud rahuldamata. Kaitseväelaste pensioni seaduse § 156 ütleb, et enne selle seaduse jõustumist pensioniõiguslikust teenistusest lahkunud isikutele ja nende perekondadele, kellel endise õiguse alusel ei olnud pensionisaamise õigust, kuid kes seda omavad käesoleva seaduse järgi, määratakse pension päevast, millal nad esitavad vastava soovivalduse pärast käesoleva seaduse jõustumist. Kaebaja Mähar lahkus omal ajal pensioniõiguslikust teenistusest ja tal oli endise õiguse alusel pensionisaamise õigus; ainult temale ei saadud endise õiguse, s.o. Kaitseväelaste ja nende perekondade pensioni seaduse alusel pensioni määrata, sest et tema suhtes ei olnud olemas kõiki neid tingimusi, mis olid nõutavad pensioni määramiseks endise seaduse alusel. Isikute all, kellel endise õiguse alusel ei olnud pensionisaamise õigust, tuleb mõista neid, kellel üldse mingisugustel tingimustel ei olnud õigust pensioni saada endiste, s.o. Kaitseväelaste pensioni seaduse § 148 loendatud seaduste alusel. Vaadeldes Kaitseväelaste pensioni seaduse § 1, nähtub, et selle seaduse alla on arvatud mitmed kategooriad isikuid, kellel endiste pensioniseaduste alusel ei olnud üldse pensioni saamise õigust. Et Jakob Mäharil, nagu eespool juba tähendatud, oli pensioni saamise õigus endise seaduse alusel, siis tal puudub õigus taotella pensioni määramist Kaitseväelaste pensioniseaduse alusel.

Eeltoodud põhjendustel AKK § 21 ja 22 p. 1 põhjal Riigikohus otsustas: Jakob Mähari kaebus tagajärjeta jätta. — (t. nr. 524-II).

Nr. 25.

TSIVIL-OSAKOND.

15. detsembril 1936. a.

Aliide Grünbaumi voliniku vandeadv. Adolf Lauba kassatsioonkaebus Kohtukoja otsuse peale 27. märtsist 1935. a. Aliide Grünbaumi nõude asjas Aliide-Pauline Pakkatsi, Vilhelmine-Johanna Haaki, Johannes Baumanni, Siegfried Baumanni, Aleksander-Rudolf ja Julius Baumanni pärandustompude vastu 6574 krooni väärtuses.

Eesistuja Riigikohtu esimees K. Parts, ettekandja osakonna esimees J. Lõo.

Tallinna linna III hüpoteegiringkonnas asuvad kinnisvarad nr. 759 ja 761 on kinnistatud 8. augustil 1913. a. Tõnu Baumanni pärijate — Alide-Pauline Pakkatsi, sünd. Baumanni, Julius-Reinhold Baumanni, Gustav-Ferdinand Baumanni, Johannes Baumanni, Vilhelmine-Johanna Baumanni, mehe järgi Haak, ja Aleksander-Rudolf Baumanni nimele põlise obroki pidamise õiguse alusel. Eellepinguga 29. II 1920. a. müüs need kinnisvarad Johannes Baumann nii enese kui ka volikirjade põhjal oma venna Gustavi ja õdede Aliide Pakkatsi ja Vilhelmine Haaki nimel Eduard Timsele — 75000 Eesti marga eest. Teisi kaasomanikke, Julius-Reinhold Baumanni ja Aleksander-Rudolf Baumanni, kes siis juba surnud olid, ei ole eellepingus nimetatud. Viimase osa ostuhinnast — 48500 marka — pidi kostja müüjatele tasuma 1. juunil 1920. a. Koduse lepingu põhjal müüs Tims 15. mail 1920. a. ostetud krundid kellelegi J. Untile ja viimane oma korda 20. juunil 1920. a. Aliide Grünbaumile, kes otsekohe need kinnisvarad saanud oma valdusse ja kasutusse. Kostjate vastu 14. III 1934. a. Tallinna-Haapsalu Rahukogule esitatud nõudes seletab nõudja Aliide Grünbaumi volinik, et Aliide Grünbaum olevat heas usus ja vastuvaidlemata vallanud neid kinnisvarasid rohkem kui 10 aastat ja palub kohut: 1) vastu võtta 556 krooni ostusumma ülejääki selle väljaandmiseks kostjatele; 2) tunnustada nõudja Aliide Grünbaumile omandiõigust kinnisvaradele Tallinna III alevi — hüpoteegiringkonnas nr. 759 ja 761 all iganud valduse alusel. Tallinna-Haapsalu Rahukogu jättis nõude rahuldamata, sest obrokiõigust ei olevat võimalik omandada igamisvalduse (*usucapio*) teel. Kohtukoda kinnitas selle otsuse ja jättis tagajärjeta nõudja voliniku edasikaebuse. Riigikohtule antud kassatsioonkaebuses palub nõudja volinik tühistada Kohtukoja otsust.

Asja ettekande ära kuulanud, peatub Riigikohus kõigepealt igamisvalduse küsimuse juures. Asja omanikuks loetakse kinnisvara suhtes ainult seda isikut, kes sellekohaselt on ära tähendatud kinnistusraamatutes (BES

§ 812). Osa võõrandamislepinguid aga jääb mõnesugustel põhjustel kinnistamata ja endiste omanikkude nimed alles kinnistusraamatutes, olgugi et omandusobjekt on uue omandaja valduses. Et seda vastuolu kinnistusraamatute ja tegeliku elu vahel kõrvaldada, võib uus omandaja pärast teatava aja möödumist ja muude seaduses loendatud tingimuste juures (BES § 819—866) saavutada omandiõigust tema valduses olevale kinnisvarale ja sisse kanda oma nime kinnistusraamatusse kui kinnisvara omaniku nime. Samuti nagu omandiõiguse ülekanndmise aktid, tuleb ka obrokiõiguse edasikandmise tehingud ära märkida kinnistusraamatus. Kuni selle teostamiseni loetakse obrokiõiguse valdajaks endine valdaja (BES § 1328). Tekib sama olukord, nagu omandiõiguse puhul. Obrokikrundi tõeline valdaja, kes omal ajal jättis kinnistamise hooletusse, ei saa aja möödudes endist valdajat enam sundida, et viimane oma nõusoleku annaks obrokiõiguse võõrandamise lepingu kinnistamiseks. Kuna obrokiõigus kuulub nõndanimetatud jagatud omandiõiguse hulka (BES § 942, 946 märkus, 947 ja 1325) ja obrokupidaja on niihästi obrokiobjektiks oleva kinnisvara valdaja kui ka selle kasutaja ja kaitseja kõige laiemas mõttes, nagu omanik ise (BES § 947), siis kerkib küsimus, kes omanikkudest jagatud omandiõiguse juures võib tarvitusele võtta igamisvalduse instituuti, kas otsene omanik (*dominus directus*), või kasutamisanik (*dominus utilis*)? Otsene omanik ei või igamisvaldaja olla. Temal puudub selleks valdus, mis on obrokupidaja käes. Viimast jälle, obrokupidajat, ei tunnista senine kohtupraktis igamisvaldajaks, vaid peab selleks ainult asja omanikku, kes kasutab oma õigust jagamatult. Senise kohtupraktise aluseks on BES § 1309, mis määrab, et ühtegi maakoormist ei saa omandada igamisvalduse teel. Siinjuures peab tähendama, et maakoormis (Reallast) on vaid obrokiõiguse kohustuslik külg, kuna õiguslik külg, obrokikrundi valdamise ja kasutamise õigus ei tarvitse sellega ühenduses olla. Obrokimaks võib olla tasutud maa obrokile andmise juures juba kõigi aegade eest ette. Selline olukord valitseb Tallinna linnas uuemal ajal kruntide obrokile andmise juures. Ka käesoleval korral pole näha, et vaidluse all olevad kinnisvarad maksaksid Tallinna linnale mingit obrokimaksu. Edasi toetub senine praktis Peterburi Kohtupalati otsustele 1898. ja 1910. a Strasdini ja Krastini asjus (Bukovski komm. BES § 1324 ja 1326 all). Peale toetuse BES § 1309, toob Peterburi Kohtupalat Strasdini asjas veel seda ette, et tunnistades obrokivaldajat igamisvaldajaks, peaks teda tunnistama ka asja täielikuks omanikuks, mis ei olevat kokkukõlas tema õigusega. Riigikohtu arvates ei ole see argument oluline. Igamisvaldus avaldab mõju ikkagi ainult niipalju ja selles ulatuses, nagu seda näitab tema aluseks olev tehing (*titulus*). Ka obrokivaldaja ei saa igamisvalduse alusel oma õiguse ja nime sissekandmist kinnistusraamatusse nõuda ja teostada suuremal määral, kui ta seda on kui kasutamisanik (*dominus utilis*). Viimaks arvab Peterburi Kohtupalat, et obroki valdaja ei olevat valdaja omal nimel, vaid sõltuv (производнѣи) otsesest omanikust. See väide ei pea paika ega õigusta

selleks ka BES § 947 ja 1325. Nende §-de järgi valdab obroki pidaja kinnisvara nagu täielik omanik, või jälle omaniku õigusega, ilma et ta valdus sõltuks otseselt omanikust. Obrokipidaja on asja valdaja ja pole ühtegi mõjuvat põhjust temale mitte lubada tarvitusele võtta oma õiguse kaitseks igamisvalduse instituti. Obrokioigus on nii lähedane täielikule omandioigusele, et asja obrokile andmine võrdub selle võõrandamisega. Õigused, mis otsesel omanikul alles jäävad, on õieti õigused võõra asja peale, ütleb selle küsimuse uuem uurija V. Freymann (Rigasche Zeitschrift für Rechtswissenschaft, Heft 3 — 1927). Suurim õigus, mis otsesel omanikul jääb, on õigus asjaolule, mis selles seisab, et endine omanik võib asja jälle oma täisomandiks tagasi saada, kui lõpevad kasutamisaniku õigused (BES § 951). Obrokioigus on aga ajalt piiramatu, jäädav ja järelikul lootus tema lõppemisele ei või enam arvesse tulla, kui otsese omaniku õigus. Siinjuures on huvitav veel ära märkida seda, et mõned kohtud ja kommentaatorid BES § 1329, 567 alusel loevad obrokipidajat obrokikrundi täielikuks omanikuks, niipea kui ta sinna on ehitanud hoone (Bukovski kommentaar BES § 1329 ja 1676 juurde). Kohtukoda oma kaevatud otsuses tunnistab ise, et BES-s ei ole sõnaselget keeldu põlise kruntrendioiguse saavutamiseks igamise teel, kuid leiab ja tuletab seda keeldu BES § 1327 mõttest. Seda ei saa Riigikohus õigeks pidada. Selle paragraafi järgi ei saagi otsene omanik tarvitada oma ostueesõigust, kui temale sellest ei teata müüja. Ta võib müüja käest BES § 3933 põhjal nõuda vaid kahjutasu ja uue omandaja käest ainult siis, kui tema ostueesõigus oli kantud kinnistusraamatusse. Käesoleval korral ei ole see sisse kantud. Kohtukoda peab liiga tähtsaks neid õigusi, mis alles jäävad otsesele omanikule, nagu obrokimaksu saamise õigus (BES § 1324), ostu-eesõigus (BES § 1327), kinnisvara koormamise keeld (BES § 1329) ja õigus ära müüa lasta obrokile antud kinnisvara (BES § 1331). Need õigused võivad kuuluda ka mitteomanikule ja ei vähenda ega halva sugugi obrokipidaja valdust. Kui ka Kohtukoda eitab obrokivaldaja õigust igamisvaldusele, ei tule tema otsust siiski mitte tühistada, sest Kohtukoda on arutanud asja ka sisuliselt, leides, et nõudjal puudus hea usk lepingus ettenähtud õiguste valdamiseks ja et nõude aluseks pandud leping on peale selle veel kaotanud oma maksvuse BES § 3321 põhjal. Kas nõudja oli heas või halvast usus, seda ei hakka kassatsioonikohus enam ümber hindama TKS § 11 jõul. Samuti mitte seda, kas leping oli oma jõu kaotanud. Tunnistaja Pahla seletab, et Grünbaumid ei maksnud kõike ettenähtud ostuhinda ja et müüjad Baumannid keeldusid hiljemini vastu võtmast puuduvat osa. Hea usu puudumisel nõudja juures võis Kohtukoda kinnitada Tallinna-Haapsalu rahukogu otsuse ja jätta tagajärjeta nõudja edasikaebuse.

Neil põhjustel Riigikohus **otsustas**: Aliide Grünbaumi voliniku vandeadvokaat Adolf Lauba kassatsioonikaebus jätta tagajärjeta. (Toim. nr. 176^k — 1936. a.).

Nr. 26.

TSIVIL-OSAKOND.

9. märtsil 1937. a.

Julius Lille voliniku vann. adv. Nikolai Rõuki kassatsioonkaebus Kohtukoja otsuse peale 12. märtsist 1936. a. Julius Lille nõude asjas Raudteevalitsuse ja Johannes Paulneri vastu 1405 krooni pärast.

Eesistuja osakonna esimees J. Lõo, ettekandja riigikohtunik
A. Hellat.

Asja esituse kuulanud, Riigikohus leidis, et Kohtukoja otsus tuleb tühistada.

Nõudja Julius Lill taotleb kahjutasu Raudteevalitsuselt ja vagunisaatjalt Johannes Paulnerilt solidaarselt temalt, Lillelt, magamisvagunis õöl vastu 14. augusti 1934. a. varastatud ülikonna, palitu, kulduuri ühes ketiga, kaela-sidemenoela pärli jne. eest, kogusummas kr. 1405 väärtuses. Kostjate vastutust põhjendab nõudja asjaoludega, et kupee ukse lukk olevat rikkes olnud ja vagunisaatja olevat maganud.

Ringkonnakohus ja Kohtukoda on nõude tagasi lükanud põhjusel, et BES normid ei tulevat Raudteevalitsuse vastutuse küsimuse otsustamisel üldse kohaldamisele, sest Raudteevalitsuse vastutus olevat ette nähtud eriseaduses; käsipagasi kadumise eest Raudteevalitsus Raudteede seaduse § 29 järgi ei vastutavat, Raudteevalitsus ei olevat kohustatudki magamiskupeesid varustama lukkudega ja vagunisaatja ei olevat kohustatud reisijate käsipagasi järele valvama. Kohtukoda ei võimaldanud nõudjale tõendusit esitada selle kohta, milles seisavad vagunisaatja kohustused ja et viimane oma kohustusi hooletult täitis.

Kohtukoja otsuse peale on nõudja Lill kassatsioonkaebuse esitanud Riigikohtule. Asjaolusid kaaludes Riigikohus leiab järgmist:

Raudteede seaduse § 29 ei ole antud juhtumil üldse kohaldatav, sest kaebaja ei taotle kahjutasu käsipagasi kadumise eest, mida reisija harilikku vagunisse kaasa võib võtta ja mille „järelevalve ning alalhoid jääb reisija enese hooleks“, vaid tema, kaebaja, asjade kadumist magamisvagunist tingimustel, mis nõudja arvates teevad kostja vastutavaks selle eest.

Raudtee vastutusest kõneleb Raudteede seaduse § 83, mis kõlab järgmiselt: „Raudtee vastutab kahjude eest, mis põhjenevad tema teenijate ametitalitustel kui ka teiste isikute tegevusel, kes määratud raudtee poolt vedude ning nendega seotud operatsioonide teostajaiks.“ Teisi määrusi, mis käesoleval juhtumil kohaldatavad oleksid, Raudteede seadus ei sisalda, järelikult vastupidi Kohtukoja seisukohale tuleb kohaldada BES määrusi. See oleks ju ei

millegagi põhjendatud eesõigustatud raudtee seisukord, kui see oleks ainult vastutav juhtumitel, mis Raudteede seaduses ette on nähtud, ja oleks vaba vastutusest juhtumitel, millistel kõik riigi kodanikud ja teised riigiasutised vastutust kannavad. Seepärast tuleb ka käesolevas asjas käia mitte ainult Raudteede seaduse § 83, vaid ka BES vastavate reeglite järgi. Raudteede seaduse § 83 näeb ette raudtee teenijate vastutust, ja kuigi kostja Paulner on raudtee teenija, keda nõudja süüdistab oma kohustuste hooletus täitmisel, ei võimaldanud Kohtukoda nõudjale tõendusit muretseda selle üle, kas magamisvagunite saatjate kohta on olemas juhtnööre nende teenistuskohuste täitmisel ja millised need on, vaid Kohtukoda rahuldus kostja seletusega, et mingeid lähemaid juhtnööre ei ole. Et kostja juhtnööride olemasolu ei eitanud, siis oleks Kohtukoda pidanud kostjat kohustama need juhtnöörid magamisvagunite saatjate kohta esitama, mis olemas on. Seda mitte tehes on Kohtukoda rikkunud TKS § 339 ja 366¹. Peale selle vastutab BES § 3288 järgi peremees kahjude eest, mis tema teenistuses seisva isiku mittelubatud tegevuse läbi on tekkinud, ja seepärast lasub kostjal kohustus tõendada, milles seisavad magamisvaguni saatja kohustused, ja et nende hulka ei kuulu valvel olek, sest nõudja väidab, et vagunisaatja on maganud, ja tahtis seda asjaolu tõendada politsei juurdlusel. Kui Kohtukoda leiab, et ka valvel oleval vagunisaatjal ei ole võimalik vargust takistada, sest temal on rida ülesandeid täita, siis on sellel väitel tähtsus ainult siis, kui asjas on tõendatud, et vagunisaatja kõige hooletavalt vaatamata ei olnud suuteline vargust ära hoidma, või et ta üldse kohustatud ei ole reisijate asjade järele valvama. Praeguses asjas seisukorras, kus Kohtukoda ei ole ühtegi tunnistajat üle kuulanud, kes pidid tõendama, millistel tingimustel vargus sündis, on see Kohtukoda kaalutlus igatahes enneaegne. Kohtukojal tuleb kõigepealt otsustada küsimus, kas vagunisaatja magas ja kas temal on lubatud magada. Edasi, Riigikohus ei pea õigeks Kohtukoda seisukohta, et asjaolul, kas magamiskupee lukk oli rikkes või mitte, ei olewat tähtsust, sest Raudteevalitsus ei olewat kohustatud üldse varustama magamiskupeeid lukkudega. Asudes niisugusele seisukohale, on Kohtukoda jätnud analüüsivõime küsimuse, missugune vahetõendus tekib reisija ja Raudteevalitsuse vahel, kui reisija reisib magamiskupees. Kõiki neid asjaolusid ei ole Kohtukoda üldse kaalunud, kuigi apellatsioonkaebuses nendele juhiti tähelepanu, vaid Kohtukoda piirdub täiesti motiveerimata seisukohaga, et Raudteevalitsus ei ole kohustatud magamiskupee ust lukustama. Sellega on Kohtukoda rikkunud TKS § 339.

Kohtukoda väidab veel, et isegi kui kupee lukk oleks korras olnud, oleks võinud varas valemõtmega või koguni piletiga varustatult kupeesse ilmuda ja asju varastada. Jääb arusaamatuks, milleks Kohtukoda neid väiteid on ette toonud. Kui Raudteevalitsus üldse ei vastuta reisijate asjade kadumise eest magamisvaguni kupeest, nagu Kohtukoda seda arvab, siis loomulikult ei vastuta ta ka juhtumitel, kui kupee lukk on korras ja varas reisijapiletiga varus-

tatult on tunginud valemõtmega kupeesse. Niisugune võimalus väärib kaalumist, kui asuda seisukohale, et raudteevalitsus teatavatel juhtumitel siiski vastutab — ametniku hooletus, rikked lukud —, kuid neid asjaolusid ei ole Kohtukoda tõendadagi lubanud.

Kõigil ülaltoodud põhjustel Riigikohus **otsustas**: Kohtukoja kaevatud otsus TKS § 339 ja 366¹ rikkumise pärast tühistada ja asi Kohtukojale tagasi saata uueks otsustamiseks. (Toim. nr. 123^k — 1937 a.).

Nr. 27.

TSIVIIL-OSAKOND.

12. märtsil 1937. a.

Eesti Maapanga voliniku vann. adv. Otto Tiefi kassatsioonkaebus Kohtukoja määruse peale 27. veebruarist 1936. a. Jakob Karotami kinnisvara müügist saadud raha jagamise asjas.

Eesistuja osakonna esimees J. Lõo, ettekandja riigikohtunik
T. Grünthal.

Nagu asjast nähtub, müüdi 12. märtsil 1935. a. Maapanga poolt avalikul sundmüügil Jakob Karotami kinnisvara. Arvates müügist saadud summast endale kuuluva summa 6157 kr. 71 s., maksis Maapank Tallinna Ringkonnakohtu deposiiti 44 kr. 16 s. ja palus selle ära jagada teiste kreditoride vahel. Tähendatud summa ülekandmisel polnud Maapank arvestanud seda, et müügist saadud summast oleks tulnud tasuda eesõigustatud nõuetena ka veel 14 kr. 25 s. kohtupristavi taksiraha ja 29 kr. 42 s. täitekuulu, kokku 43 kr. 77 senti. Määrusega 18./30. detsembrist 1935. a. andis ringkonnakohus Maapangale kahenädalase tähtaja selle puuduva raha 43 kr. 77 s. tasumiseks. Maapank leidis selle ringkonnakohtu määruse olevat seadusliku aluseta ja palus Kohtukoda selle tühistada. Kohtukoda jättis Maapanga erakaebuse tagajärjeta, leides, et toimetades kinnisvara sundmüüki oma nõuete rahuldamiseks kinnisvara omaniku vastu, peab Maapank oma põhikirja § 56 järgi (RT 1934, 91) neil juhtudel, mis põhikirjas ei leia lahendust, rakendama TKS eeskirju. Et põhikiri ei lahenda juhtu, kui peale Maapanga mõni teine kinnisvara omaniku kreditor ühel ning samal ajal kohtupristavi läbi pöörab sissenõudmise kinnisvarale, siis Maapank peab sel korral käima TKS eeskirjade järgi, s.t. ta pidi kohtupristavilt nõutama andmed selle toimetuses olevate eesõigustatud võlgade ja kulude kohta ja need arvestama sundmüügi juures ja hiljemini vastava summa maksmata ringkonnakohtu deposiiti.

Riigikohtule antud kassatsioonkaebuses Eesti Maapanga volinik vann. adv. O. Tief palub Kohtukoja otsust tühistada, leides selle vastuolus seisvat TKS § 339, 711, 1890 ja Eesti Maapanga põhikirja § 63, 81 ja 83 mõttega.

Asja esituse kuulanud, Riigikohus leidis, et käesolev kaebus ei vääri rahuldamist.

Eesti Maapanga põhikiri (RT 1934, 91) võimaldab § 15, 18, 54 ja 55 ettenähtud juhtudel toimetada ise administratiivkorras kinnisvarade sundmüüki enampakkumise teel, kusjuures see sundmüük toimub sama põhikirja § 57 jj. ettenähtud eeskirjade järgi. Juhtudel, mis pole ette nähtud põhikirjas, tulevad kohaldamisele vastavalt BES ja TKS eeskirjad. Nagu nähtub Eesti Maapanga põhikirjast, pole seal üldse ette nähtud see juht, kui samal ajal, millal Eesti Maapank on alustanud vastava kinnisvara sundmüüki, samale kinnisvarale oma sissenõudmise on pööranud mõni teine kinnisvaraomaniku kreditor TKS ettenähtud korras. Järelikult Eesti Maapanga põhikirja § 56 põhjal tuleb sel juhul kohaldada TKS vastavaid eeskirju. TKS ei luba aga ühel ja samal ajal ühte ning sama kinnisvara määrata sundmüügile eritähtsagadel ja sundmüüki toimetada iga kreditori nõudel eraldi, vaid TKS § 1139^a ja 1862 põhjal ringkonnakohtu esimees määrab sundmüügi toimetamiseks sel korral ühe kohtupristavi. Sellest järgneb, et juhul, kui TKS eeskirjade järgi mitu kreditori oma sissenõudmised üheaegselt pööravad kinnisvarale, kõik need sissenõudmised moodustavad ühise menetluse ning kinnisvara sundmüük toimub ainult ühe kuulutuse põhjal ja toimetatakse ühe kohtupristavi poolt. Et Eesti Maapank toimetab sundmüüki oma põhikirja alusel ning oma vastavas tegevuses ta ei kuulu ringkonnakohtu järevalve alla, siis peab ta ise selle järele valvama, et tema poolt toimetatava sundmüügi juures oleksid täidetud TKS vastavad eeskirjad. Toimetades sundmüüki, peab ta selle järgi valvama, et samal ajal sama kinnisvara suhtes kohtupristav ei toimetaks sundmüüki, ning nõudma tarbe korral oma müügitoimetuse juurde kohtupristavi poolt alustatud müügitoimetuse, sest selle toimetusega võivad olla seoses võlad, mis on eelisõigustatud panga võla ees ja mida tuleb arvestada sundmüügil ja raha jagamisel (Eesti Maapanga põhikiri § 64 ja 67, TKS § 1890).

Käesolevas asjas, nagu Kohtukoda seda asja sisulisel arutusel on kindlaks teinud, on Eesti Maapank kinnisvara sundmüügil jätnud arvestamata kohtupristavi taksitasu ja täitekulu, mis TKS § 1890 põhjal kõigepealt enne kõiki teisi nõudeid tuleb sundmüügist saadud rahast maha arvata ja tasuda. Seda raha oleks pidanud Eesti Maapank sundmüügi juures arvestama ja vastavalt ringkonnakohtule üle kandma pärast sundmüüki (Eesti Maapanga põhikiri § 64, 67, TKS § 1890), nagu õieti põhistavad ringkonnakohus ja Kohtukoda (TKS § 339, 711). Kaebaja väide, nagu võiks kohtupristav sissenõudmisega seoses olnud toimingute eest ainult siis tasu saada, kui ta ise kinnisvara on sundmüügil võõrandanud, on ilmsesti ekslik.

Neil kaalutlusil Riigikohus **otsustas**: Eesti Maapanga voliniku vann. adv. O. Tiefi kassatsioonkaebus jätta tagajärjeta. (Toim. nr. 130^k — 1937. a.)

Nr. 28.

TSIVIL-OSAKOND.

16. aprillil 1937. a.

Anna Steinmanni voliniku vann. adv. Otto Tiefi kassatsioonkaebus Kohtukoja määruse peale 13. maist 1936. a. Anna Steinmanni kaebasjas Keila jaoskonna kohtupristavi tegevuse pärast.

Eesistuja osakonna esimees J. Lõo, ettekandja riigikohtunik T. Grünthal.

Asja esituse kuulanud, Riigikohus leidis järgmist:

19. detsembril 1935. a. kohtupristav andis Anna Steinmannile täiteteate, et tal tuleb kuni 20. I 1936. a. maksta kohtupristavi kätte Kohtupalati täitelehe põhjal 4. sept. 1929. a. 1359 kr. 70 s., kuna vastasel korral määratakse sundmüügile tema kinnisvara „Reinu nr. 2“ talu. TKS § 1847 põhjal oli kohtupristav 30. XI 1935. a. saatnud kinnistusjaoskonnale teate nõude pööramise üle sellele Anna Steinmanni kinnisvarale. 20. I 1936. a. Anna Steinmanni volinik vann. adv. O. Tief esitas ringkonnakohtule kaebuse kohtupristavi tegevusele, leides, et kohtupristavil puudunud õigus pöörata Anna Steinmannile kuuluvale kinnisvarale sissenõudmist selle surnud mehe Gustav Steinmanni võlgade rahuldamiseks, pealegi polnud sissenõudja Põllutöoministeerium teatanud oma nõudest surn. Gustav Steinmanni pärijate kinnitamise asjas.

Ringkonnakohus jättis selle kaebuse läbi vaatamata, leides, et see oli antud pärast TKS § 963 ettenähtud tähtaega, sest kohtupristavi tegevus — nõude pööramine „Reinu nr. 2“ talule — antud Anna Steinmannile teada 19. detsembril 1935. a., mis pärast kaebuse andmine oleks võinud toimuda kahe nädala jooksul, arvates sellest päevast. Anna Steinmanni erakaebuse põhjal tuli asi arutusele Kohtukojas. Kohtukoda kinnitas ringkonnakohtu määruse, ühinedes selle põhistusega.

Riigikohtule antud kassatsioonkaebuses Anna Steinmanni volinik väidab, et Kohtukoja määrus seisvat vastuolus TKS § 963 eeskirjaga, mille järgi kohtupristavi peale tuleb kaevata 2 nädala jooksul, arvates vaieldava toimetuse täideviimise ajast; järelikult käesolevas asjas tekkinud Anna Steinmannil õigus kaevata 20. I 1936. a., millal kohtupristav määranud alustada kinnisvara sundmüüki.

Riigikohus leidis, et see kaebus ei vääri rahuldamist. TKS § 963 sõnalise ning täpse mõiste järgi selles § ettenähtud kaebuste tähtaja algmomendiks tuleb arvata vaieldava toimetuse kordasaatmise aeg, mitte aga aeg, millal asjast huvitatud isik hiljemini sellest toimetusest teada sai (Vene Sen. TKD 1879 nr. 349). Järelikult, kui kohtupristav TKS § 1095 ja 1847 korras pöörab sissenõudmise võlgniku kinnisvarale ja saadab selle üle täiteteate võlgnikule, siis tuleb TKS § 963 ettenähtud kaebamise tähtaega arvata päevast, millal vastav täiteteade võlgnikule oli kätte antud, sest selle momendiga algab sissenõudmise toimekus kinnisvara suhtes, olgugi et võlgnikul on veel üks kuu aega vabatahtlikult võlga maksta. Järelikult, kui võlgnik leiab, et pole õige kohtupristavi toimekus, mis seisab selles, et kinnisvarale pöörati sissenõudmine, siis peab ta kahe nädala jooksul, arvates kohtupristavi täiteteate kättesaamisest, tõstma kohtupristavi toimekuse peale kaebust, kuna vastasel korral selle toimekuse üle kaebamise tähtaeg on aegunud. Et käesolevas asjas võlgnik leidis ebaseadusliku olevat kohtupristavi toimekuse, et surn. Gustav Steinmanni võla sissenõudmine oli pööratud tema päralt olevale kinnisvarale, siis tuli kaebus esitada 2 nädala jooksul sellest ajast arvates, millal toimus kohtupristavi toimekus, s.t. arvates 19. XII 1935. a., nagu seda õieti põhistab kohtukoda. Et aga kaebus oli esitatud pärast seda tähtaega, siis, Kohtukoja õige järelduse kohaselt, ei võinud see tulla sisulisele arutusele TKS § 963 eeskirja põhjal.

Neil kaalutlusil Riigikohus otsustas: Anna Steinmanni voliniku vann. adv. Otto Tiefi kassatsioonkaebus jätta tagajärjeta. (Toim. nr. 175-K — 1937. a.).

Nr. 29,

TSIVIL-OSAKOND.

28. mail 1937. a.

A./S. Jaan Maimi voliniku vann. adv. Hugo Treiali kassatsioonkaebus Kohtukoja otsuse peale 3. juunist 1936. a. Ernst Kulli nõude asjas A./S. Jaan Maimi vastu 2200 krooni väärtuses.

Eesistuja Riigikohtu esimees K. Parts, ettekandja riigikohtunik J. Moks.

Asja esituse ära kuulanud, Riigikohus leiab, et A./S. „Jaan Maimi“ voliniku kaebus ei vääri rahuldamist.

Sundotsusega 2. IX 1924. a. on k./m. „Jaan Maimi“ A./S. kasuks välja mõistetud protestitud vekslid järgi, tähtpäevaga 18. I 1924. a. Ernst Kullilt — veksliaandjalt ja Artur Mutlilt — vekslipealekirjutajalt solidaarselt vekslid kapitalvõlga 150000 senti ühes %%, protestikulu, tasuraha ja kohtu- ning asja-

ajamiskuludega. Sellega katkestati VS § 72—74 (end. VS § 73—75) tähendatud aegumise tähtajad vekslile järgi nõudmiseks nii veksliaandja Ernst Kulli kui ka vekslilepealkirjutaja Artur Mutli kohta (VS § 75 — end. VS § 76) ja võimaldati vekslipidajale A./S. „Jaan Maimile“ nõuda sundtäite korras täitmist vekslile järgi Ernst Kullilt ja Artur Mutlilt (TKS § 161¹⁰). A./S. „Jaan Maim“ pööras täitmise sundotsuse põhjal vekslile järgi vekslilepealkirjutaja Artur Mutli varandusele, mille müügist saadud rahast veksel osaliselt kaeti. Alles 20. IX 1935 a. A./S. „Jaan Maim“ pööras täitmise sama sundotsuse põhjal veksliaandja Ernst Kulli varandusele. Kohtukoda tunnistas A./S. „Jaan Maimi“ nõudmise sundotsuse põhjal Ernst Kulli vastu viimase poolt TKS § 161¹¹ põhjal tõstetud nõude rahuldamiseks aegunuks, tulles järeldusele, et ka kohtuotsus aegub, kui see käib õiguse kohta, mis iseenesest aegub, kui selle otsuse täitmist pole nõutud üldisel aegumise tähtajal ja praegusel juhul pole sundotsuse täitmist nõutud veksliaandjalt Ernst Kullilt enam kui 10 aasta jooksul. Kaebaja A./S. „Jaan Maimi“ volinik arvab, et Ernst Kull siiski vastutab sundotsuse põhjal, sest sundotsusega 2. IX 1924. a. olevat A./S. „Jaan Maimi“ nõue Artur Mutli ja Ernst Kulli vastu vekslile järgi rahuldatud solidaarselt ja niisugusel korral sundotsuse täitmisele pööramine ühe vekslile osavõtmu vastu katkestavat aegumise ka teiste vekslile osavõtnute vastu (BES § 3353, 3630). Kuid see kaebaja seisukoht ei ole kokkukõlas VS-ga, mis eriseadusena korraldab vekslile järgnevaid vahetuid. VS § 28 järgi lasub vastutus vekslile järgi peale veksliaandja ka kõigil vekslile alla- ja pealekirjutajail, nagu oleks igauks neist eraldi võtnud endale iseseisva kohustuse, välja arvatud VS otse ettenähtud juhud. Seda vekslilekohuslase vastutuse iseseisvust märgib ka VS § 29, kui tähendab, et iga üksik vekslile järgi kohustatu vastutab nii täie vekslilesumma kui ka kõige muu eest, mida vekslilepidajal on õigus nõuda neilt VS põhjal. Teiselt poolt annab VS § 30 vekslilepidajale õiguse oma äranägemise järgi nõuda tervet vekslilesummat ühes % ja muude kuludega (VS § 29) kas kõikidelt tema ees vastutajailt ühiselt või mõnelt neist. Neist VS normidest välja minnes ja arvesse võttes, et kohtu sundtäitepealkirjale vekslile peab võimaldama vekslilepidajal teostada vaid vekslile järgnevaid õigusi, peab tulema järeldusele, et kui sundtäitepealkirjas on vekslilesumma ühes % ja muude kuludega vekslileosalistelt välja mõistetud solidaarselt, siis ainult selles mõttes, et vekslilepidajal on õigus oma äranägemise järgi nõuda täit rahuldust vekslile järgi ühelt või teiselt tema ees vastutajalt (VS § 30). Kui praegusel juhul A./S. „Jaan Maim“ oli pööranud täitmise sundotsuse põhjal vekslile järgi vekslilepealkirjutaja Artur Mutli varandusele, siis sel ei võinud olla tähtsust veksliaandja Ernst Kulli kohta, kes vekslileosalisena iseseisvalt vastutab vekslilepidaja ees. Ei ole vekslilepidaja mingipärast nõudnud täitmist sundotsuse järgi veksliaandjalt Ernst Kullilt uuesti alanud aegumise tähtajal — sundotsus vaid katkestas aegumise (VS § 75) —, oli Kohtukoda õigustatud lugema aegunuks A./S. „Jaan Maimi“ nõudmist sundotsuse järgi Ernst Kulli vastu, mida

polnud teostatud Ernst Kulli vastu enam kui 10 aasta kestel. Kaebaja A./S. „Jaan Maimi“ volinik oma väite kaitseks toetub BES § 3353-le, milles on väljendatud, et nõude tõstmine ühe kaasvõlgniku vastu katkestab nõude tõstmise aegumise teiste kaasvõlgnikkude vastu. Kuid see seadusenorm ei ole üldse kohaldatav vekslkohuslaste kohta, kes igati on vastutav iseseisvalt, ja ainult nõude tõstmine katkestab aegumise ja nimelt selle isiku vastu, kelle vastu tõstetud nõue (VS § 75, end. VS § 76). Ei kinnita kaebaja seisukohta kuidagi ka tema tuginemine BES § 3630-le, mis räägib katkestatud aegumise uuesti algamisest ja uue tähtaja 10-aastasest kestvusest.

Et kaebaja A./S. „Jaan Maimi“ voliniku poolt ettetoodud väited ei õigusta Kohtukoja otsuse tühistamist ja kaevatud otsusest ei nähtu, et Kohtukoda oleks kuidagi rikkunud TKS § 339, 711, 777, VS § 72—75 ja BES § 3353 ning 3630 nõudeid, siis puudub seaduslik alus kaevatud otsuse tühistamiseks.

Sellepärast ja käsitades TKS § 793 — Riigikohus **otsustas:** A./S. „Jaan Maimi“ voliniku vann. adv. Hugo Treiali kassatsioonkaebus jätta tagajärjeta. (Toim. nr. 219^k — 1937. a.).

Nr. 30.

TSIVIL-OSAKOND.

18. juunil 1937. a.

Aleksander Pudrunahki kassatsioonkaebus Kohtukoja otsuse peale 30. septembrist 1936. a. kaebaja nõudeasjas Johanna-Mathilde Pudrunahki vastu, surnud Karl Pudrunahki koduse kirjaliku testamendi tühistamise pärast 100 krooni väärtuses.

Eesistuja osakonna esimees J. Lõo, ettekandja riigikohtunik
J. Moks.

Asja esituse kuulanud, Riigikohus leidis, et Aleksander Pudrunahki kaebus väärib rahuldamist.

Kohtukoda jättis rahuldamata Aleksander Pudrunahki nõude surnud venna Karl Pudrunahki koduse kirjaliku testamendi tühistamise üle, tähendades oma otsuse põhistes, et „kuigi vaidluse all olevas testamendis — Kohtukoja järeldusel on see testament kirjutatud testamenditegija enese käega — ei ole öeldud, et see on kirjutatud testamenditegija käega (BES § 2073), ei ole see puudus nii oluline, et selle puuduse tagajärjel testament oleks tühine. Tähtis on, et kohtul veendumus oleks, et testament on kirja pandud testamenditegija enda poolt ja ei ole võltsitud. Sellepärast ei ole nõudja õigustatud käesolevas asjas testamendi tühistamist paluma BES § 2073 rikkumise pärast.“ Kuid selle Kohtukoja seisukohaga ei saa ühineda. Liivi- ja Eestimaa Maaõiguse maksvuse piirkonnas on maksev üldine nõue, et koduste kirjalikkude testa-

mentide tegemisel peab olema vähemalt kaks usaldusväärset ja mittetaandavat tunnistajat, kes peavad testamendile alla kirjutama, kusjuures ka testamenditegija ise kirjutab alla tunnistajate juuresolekul või vähemalt peab ta neile seletama, et allkiri testamendil on tehtud tema enese poolt (BES § 2061, 2071, 2074, 2075). Kui testament on kirjutatud testamenditegija enese käega ja see on otse testamendis tähendatud, siis ei ole testamendil tarvis testamenditegija enese ega kellegi teise allkirja tema asemel (vaata BES § 2073 saksakeelne tekst). Et tunnistajate allkiri võiks puududa sellisel korral, seda BES § 2073-st ei nähtu. Ainult BES § 2090 näeb ette privilegeeritud testamentide hulgas testamendi, mis on maksev ka ilma tunnistajate allkirjata, kui testamenditegija ei saanud mingipärast tunnistajaid testamendi tegemise juurde kutsuda, kui seejuures pole kahtlust testamenditegija allkirjas, ega ka selles, et testament sisaldab testamenditegija viimast tahet. Kuid sellisel korral peab ikkagi kindlaks tehtud olema, et testamenditegija mingipärast tunnistajaid ei saanud kutsuda. Praegusel korral Karl Pudrunahki testamendis, mis Kohtukoja järeldusel kirjutatud Karl Pudrunahki enese käega, ei ole ära tähendatud, et see testamenditegija enese poolt oleks kirjutatud, ja testamendil puuduvad ka tunnistajate allkirjad. Et tegemist oleks privilegeeritud testamendiga BES § 2090 mõttes, seda Kohtukoda ei väida. Järelikult praegusel korral kõnesolev Karl Pudrunahki kodune kirjalik testament ei vasta BES § 2061 ja 2073 nõuetele, mispärast ka Kohtukoja otsus, kui seadusnormidega mitte kokkukõlas olev, ei või jösse jääda ning tuleb tühistada.

Sellepärast ja käsitades TKS § 793 ja 798 Riigikohus **otsustas**: Aleksander Pudrunahki kassatsioonkaebuse rahuldamiseks Kohtukoja otsus tühistada BES § 2061, 2073 ja TKS § 711 rikkumise pärast ja asi Kohtukoja tagasi saata uueks otsustamiseks teises kohtukoosseisus. — (Toim. nr. 269-K — 1937. a.).

Nr. 31.

TSIVIL-OSAKOND.

24. septembril 1937. a.

Anton Nõmmiku voliniku vann. adv. Rein Eliaseri kassatsioonkaebus Kohtukoja otsuse peale 23. septembrist 1936. a. Anton Nõmmiku nõudeasjas Leida Elpi vastu 1160 krooni 30 sendi pärast.

Eesistuja osakonna esimees J. Lõo, ettekandja riigikohtunik T. Grünthal.

Asjast nähtub järgmist:

Viljandi I jsk. rahukohtuniku määrusega 11. septembrist 1933. a. kinnitati surnud Tõnis Jaani p. Elpist järele jäänud varale, mis koosnes Viljandi

mõisa järgi asuva „Virro Jaani nr. 22“ talust, kinn. nr. 1068, ühes inventariga, pärimisõigustesse ühiselt ja jagamatult kadunu lesk Liisa Elp, sünd. Koorits, ühes lastega Jaan, Elise-Rosalie, Leida-Leonore ja Alma-Johanna Elpiga.

1. märtsil 1934. a. andis pärandaja tütar, pärija Leida-Leonore Elp, Anton Nõmmikule võlakohustuse viimaselt laenatud 990 kr. vastu ühes %/ tasumise kohustusega. Viljandi I jsk. rahukohtuniku otsusega 22. maist 1934. a. anti selle võlakohustuse järgi Anton Nõmmikule sundtäitmine ja on mõistetud Leida-Leonore Elpilt selle järgi talle välja kapitalsumma ühes %/ -ga, mis ühes muude kuludega käesoleva nõude tõstmise päevaks võrdus 1160 kr. 30 sendiga.

15. veebruaril 1936. a. tõstis kreditor Anton Nõmmik käesoleva nõude Leida-Leonore Elpi vastu, paludes kohustada viimast kinnistama oma nimele „Virro Jaani“ talust päritud mõttelist osa ja kanda pärast seda sellele mõttelisele osale tema, nõudja kasuks kohtuotsusega 22. maist 1934. a. väljamõistetud summa ühes täitekuludega kohtuliku hüpoteegina.

Otsusega 17. aprillist 1936. a. ringkonnakohus lükkas selle nõude tagasi. Nõudja edasikaebusel tuli asi arutusele Kohtukojas. Kohtukoda kinnitas ringkonnakohtu otsuse.

Riigikohtule antud kassatsioonkaebuses Anton Nõmmiku volinik vann. adv. R. Eliaser palub Kohtukoja otsust tühistada, väites, et see otsus seisvat oluliselt vastuolus Not. Sead. § 323, 316 ning BES § 715, 1597, 1419, 3167, kui ka TKS § 339, 366 ja 711 eeskirjadega.

Asja esituse kuulanud, Riigikohus leidis, et käesolev kaebus ei vääri rahuldamisest.

Asjas on kindlaks tehtud, et käesoleval korral lesk ühes lastega, nende hulgas ka kostja Leida-Leonore Elp, on pärijaks kinnitatud jagamatult ja ühiselt. Selle pärandi hulka kuulub ka „Virro Jaani nr. 22“ talu. BES § 1711 põhjal kuulub lastega lesele, nii kaua kui ta soovib, terve pärandi kasutamine jagamatult. Lastel on selle pärandi suhtes ainult ooteõigus (BES § 1719), mis teostub alles siis, kui lesk sureb, või kui ta ise soovib jaotust ette võtta või on sunnitud seda tegema uuesti abielludes (BES § 1718, 1722). Lesele kuulub mitte ainult vara valitsemine, vaid ka selle kasutamine ilma kellelegi aru andmata. Kuni kestavad lese kasutus ja valitsemine, pole lastel isa pärandi suhtes mingisugust korraldusvõimet, nad ei või nõuda pärandist oma osade eraldamist, samuti on tühine igasugune pärandi pantimine ja koormamine laste poolt (BES § 1718). Lesk peab pärandist tasuma ainult pärandaja võlad (§ 1716), kuna laste kreditoridega pole tal tegemist. Lisaks kõigele sellele pärijate, eriti laste, osad pärandusest pole niikaua, kuni kestab lese kasutus ja valitsemine, üldse kindlad, ka mitte mõtteliselt, sest BES § 1733 ja 1722 ühisest mõttest järgneb, et pärijate osad selguvad alles siis, kui toimub pärandi jaotus, kusjuures arvestatakse ainult neid lapsi, kes siis on veel elus või kellest on järele jäänud alanejad, kuna need lapsed, kes on surnud, ilma et oleksid järele jät-

nud alanejaid, ei kuulu isa pärandi jagamisel üldse arvestamisele. Ei kuulu aga lapsele enesele lese kasutamise ja valitsemise vältel pärandist mingisugust osa ja puudub tal üldse igasugune korraldusvõime selle pärandi suhtes, siis ei saa sellist õigust olla ka lapse kreditoril, sest ka see oleks lese õiguste kitsendamine. BES § 1386 ja 1387 põhjal võib pandiõigust kinnisvarale seada ainult see, kes vabalt võib kinnisvara käsutada. Peale selle BES § 1344, 1357, 1358 ja Not. sead. § 310 järgi pandiõigus kinnisvarale on jaotamatu; on keelatud seada pandiõigust kinnisvara osale ja selle mõttelise osa osale, mis kuulub kaasomanikule (BES § 1358 märkus 2). Erand on muidugi kaasomanikule kuuluva terve mõttelise osa suhtes, mida kaasomanik võib pantida (BES § 938). Kuid lese kasutuse ja valitsemise kestel pärijale-lapsele ei kuulu isa pärandist mingisugust kindlaksmääratud mõttelist osa, tal on ainult ooteõigus. Võib koguni juhtuda, et laps pärandi jaotuse momendil on surnud ja talle ei langegi mingisugust osa. Järelikult on võimatu kanda lapse võlgade pärast isa pärandile mingisugust kohtulikku hüpoteeki, kuni see lapse osa on kindlaks määramata ja talle eraldamata.

Kõigil neil kaalutlusil on õige ja kokkukõlas seadusega Kohtukoja otsus, millega Anton Nõmmiku nõue on tagasi lükatud (TKS § 339, 366) ja selle otsuse õigsust ei kõiguta millegagi käesolevas kassatsioonkaebuses esitatud väited (TKS § 793, 798), mispärast Riigikohus **otsustas**: Anton Nõmmiku voliniku vann. adv. R. Eliaseri kassatsioonkaebus jätta tagajärjeta. — (Toim. nr. 286-K — 1937. a.).

Nr. 32.

TSIVIIL-OSAKOND.

24. septembril 1937. a.

Ado Leinbergi kassatsioonkaebus Kohtukoja määruse peale 3. septembrist 1936. a. kaebaja kinnisvara sundmüügi asjas.

Eesistuja osakonna esimees J. Lõo, ettekandja riigikohtunik
T. Grünthal.

9. märtsil 1936. a. Ado Leinberg andis Rakvere Ringkonnakohtule kaebuse, milles seletas, et 29. veebruaril 1936. a. müüdnud Rakvere ringkonnakohtus kohtupristavi poolt avalikul sundmüügil tema päralt olev maakoht „Tel-liste Nr. A-13“, kinn. Nr. 6574. Sundmüügi kuulutus ilmunud RT lisas 31. jaanuarist 1936. a. Et TKS § 1143 ettekirjutuse järgi kinnisvara enampakumise päeva ei või määrata varem kui 1 kuu pärast sundmüügi üle kuulutuse ilmumist, siis kaebaja leidis, et sundmüük on toimunud ebaseaduslikult, ja

palus seepärast 9. märtsil 1936. a. toimunud sundmüüki jätta kinnitamata ja see tühistada.

Rakvere Ringkonnakohus leidis, et TKS § 1204 põhjal Ado Leinberg oleks oma kaebuse pidanud esitama mitte hiljem kui 2 nädalat enne sundmüüki, kuna aga kaebus oli esitatud alles pärast sundmüüki, seega pärast seaduses ettenähtud tähtaega, siis puudus alus seda kaebust sisuliselt arutada, mispärast ringkonnakohus jättis Ado Leinbergi kaebuse läbi vaatamata.

Ado Leinbergi kaebuse põhjal tuli asi arutusele Kohtukojas. Kohtukoda leidis, et ringkonnakohtu seisukoht on kokkukõlas TKS § 1204 reeglitega, ning jättis seepärast Ado Leinbergi kaebuse tagajärjeta.

Riigikohtule antud kassatsioonkaebuses Ado Leinberg seletab, et Kohtukoja määrus selles asjas olevat vastuolus TKS § 1204 ja 1143—1148 reeglitega.

Asja esituse kuulanud, Riigikohus leidis, et käesolev kaebus ei vääri rahuldamist.

TKS § 1204 järgi kaebused selle üle, et kuulutuste avaldamisel kinnisvarade sundmüügiks pole täidetud seaduses ettenähtud reegleid, tuleb esitada mitte hiljem, kui kaks nädalat enne sundmüügi päeva. Selle seadusnormi eesmärk on, et asjast huvitatud isikud peavad oma kaebused esitama sedavõrd aegsasti, et kohtul oleks võimalik enne sundmüüki neid läbi vaadata ja tarbe korral seada jalule kuulutuse avaldamisel rikutud kord ja peatada sundmüügi pidamist, kui see olude kohaselt osutub vajaliseks. Pole kahtlust, et ka see asjaolu, kui oksjonikuulutus on ilmunud varem seaduses ettenähtud tähtaega RT-s, on nende reeglite rikkumine, mis tuleb täita oksjonikuulutuse avaldamisel. Järelikult kinnisvara omanik, kui ta leiab, et kuulutus pole avaldatud TKS § 1143 reeglite kohaselt, peab kaebuse selle üle esitama TKS § 1204 ettenähtud tähtajal, et kohtul oleks võimalik aegsasti enne oksjonit kaebust arutada ja oksjoni pidamist ära muuta, kui kaebus osutub põhjendatuks. Erand võiks olla siis, kui kuulutust sundmüügi üle üldse pole olnud või kui ilmus RT-s hiljem, kui kaks nädalat enne oksjonit. Et käesoleval korral kuulutus ilmus 31. I 1936, sundmüük oli aga määratud 29. II 1936. a., siis oli Ado Leinbergil võimalus kaebust anda TKS § 1204 ettenähtud tähtajal, kuna ta aga kaebuse esitas alles pärast sundmüüki, siis talitas Kohtukoda õieti, kui ta leidis, et ringkonnakohtul puudus seaduslik alus seda kaebust sisuliselt arutada.

Tähtsusetuks võis Kohtukoda lugeda kaebaja väite, et ta kuulutust RT-s lugenud alles veebruari keskpaigas, sest kinnisvara omanik, kes kohtuotsuse täitelehe on kätte saanud, peab ise jälgima oksjonikuulutuse ilmumist RT-s ja kui ta seda ei tee, siis ei saa ta ennast teadmatusega vabandada.

Neil kaalutusil Riigikohus otsustas: Ado Leinbergi kassatsioonkaebus jätta tagajärjeta. (Toim. nr. 292^k — 1937. a.).

Nr. 33.

TSIVIIL-OSAKOND.

4. juunil 1937. a.

Maksujõuetuks tunnistatud Lehtse Tarvitajate Ühisuse konkursivalitsuse volinikkude vann. adv. Andres Vaheri ja vann. adv. abi Ernst Mursi kassatsioonkaebus Kohtukoja määruse peale 17. detsembrist 1936. a. Klara ja Jaan Neimanni, Robert Nuiamäe, Mai Nihveri, Johannes Niinepuu, Peeter Nikopeniuse, surnud Johan Ahse pärandustombu, Gustav Asbergi, Johannes Abjani, Aleksander Tannebergi, Aleksander Taeli, Jaan Tammari, Gustav Tammari, Jakob ja Priidik Sarapuu, Pauline Sommeri, Kai Saalmanni, Johannes Pääsukese, Eduard Prosaseltsi, Kristjan Palu, Tõnu Pommeri, Bernhard Mankini, Maria Mikkovi, Jüri Monaki, Friderike ja Jüri Martini, Pauline Jaansoni, Aleksander ja Johannes Jürgensoni, Mikk Jloese, Julie Kippari, Jaan Kirmanni, Anton Kõlu, Jaan Kirpsoni, Johannes ja Alide Kivistiku, Anna Kirspuu, Hans Kulli, Magdaleena Kaasiku, Johannes Kukke, Gustav Kocheri, Mihkel Karjase, Karel Kraavi, Jakob Kiisküla, Hans ja Jaan Lesta, Mai Lutheri, Kristjan Remliku, Kustas Rekka, Julie Otsa ja Karl Valdti kaebustes maksujõuetuks tunnustatud Lehtse Tarvitajate Ühisuse Konkursivalitsuse otsusele.

Eesistuja Riigikohtu esimees K. Parts, ettekandja riigikohtunik T. Grünthal.

Maksujõuetuks tunnistatud Lehtse Tarvitajate Ühisuse konkursivalitsus otsustas selle ühingu puudujääkide katteks ühingu põhikirja alusel sisse nõuda ühingu liikmeilt vastavad summad lisavastutuse näol. Kooperatiivühisuste ja nende liitude seaduse põhjal anti see otsus ühingu liikmeile teada. Ühingu liikmed andsid selle otsuse vastu Rakvere Ringkonnakohtule kaebuse. Ringkonnakohus rahuldab need kaebused ja tühistas konkursivalitsuse otsuse. Selle ringkonnakohtu määruse peale 19./30. oktoobrist 1935. a. andis konkursivalitsus 13. XI 1935. a. Kohtukojale erakaebused, leides, et ringkonnakohtu määrus polevat seaduspärane. Ringkonnakohus andis erakaebustele TKS § 790 põhjal käigu ja saatis need Kohtukojale. Määrusega 17. detsembrist 1936. a. Kohtukoda jättis konkursivalitsuse erakaebused läbi vaatamata, leides, et need on antud pärast TKS § 1805 lisa § 21 ettenähtud 7-päevast tähtaega, sest käesolevas asjas olevat tegemist kaubandusliku maksujõuetuse asjaga, mille kohta tulevat rakendada TKS § 1805 põhjal selle § lisas kaubanduslike asjade jaoks määratud menetluse reeglid.

Riigikohtule antud kassatsioonkaebuses maksujõuetuks tunnistatud Lehtse Tarvitajate Ühisuse Konkursivalitsuse volinikud paluvad Kohtukoja määruse tühistamist, leides selle seisvat vastuolus TKS § 1400 märkuse I lisa

III pp. 17, 18, TKS § 784—791, TKS § 1805 p. 21, TKS § 1899 p. 1, KKS § 438 ja TKS § 1292.

Asja esituse kuulanud, Riigikohus leidis, et käesolev kaebus tuleb rahuldada.

Kohtukoja arvamus, nagu tuleksid TKS § 1805 lisa ettenähtud kaubanduslike asjade menetluse eeskirjad rakendamisele ka kaubandusliku maksujõuetuse asjus, on põhjendamata. TKS § 1899 lisa p. 1 juhatusel tuleb Eestis maksujõuetuse asjus kohaldada TKS § 1400 märk. I lisa III eeskirju ühes § 1899 lisa leiduvate muudatuste ja täiendustega. § 1899 lisa ei leidu mingisugust täiendust või muudatust, mis korraldaks edasikaebuse esitamist konkursivalitsuse otsuste peale teisiti, kui see on ette nähtud TKS § 1400 märkus I lisa III § 17, mis käsib sel juhul rakendada TKS § 784—791 ettenähtud korda; eriti ei leidu TKS § 1899 lisa mingisugust viidet selles suhtes TKS § 1805 lisa eeskirjadele. TKS § 1805 ja selle lisa sõnastusest ei saa ka teha järeldust, et neis ettenähtud võistlusprotsessi erireeglid tuleksid rakendusele konkursi asjade jaoks TKS § 1400 märk. I, lisa III ja 1899 lisa ettenähtud eeskirjade asemel. Sel põhjusel puudus Kohtukojal seaduslik alus konkursivalitsuse erakaebuse suhtes rakendada TKS § 1805 lisa § 21 ettenähtud 7-päevast tähtaega, vaid edasikaebuse tähtajaks tuli siin arvestada TKS § 785 eeskirja kohaselt kaks nädalat, arvates päevast, millal ringkonnakohtu otsus kuulutati. Nagu asjast nähtub, oli konkursivalitsuse volinikkude poolt kaebus esitatud TKS § 785 ettenähtud tähtaja kestel, mispärast see oleks tulnud sisuliselt arutada.

Mis puutub küsimusse, kas kassatsioonikautsjon on käesolevas asjas õiendatud seaduspäraselt, siis Riigikohus leidis, et sellele küsimusele tuleb vastata jaatavalt. Käesolevas asjas Kohtukoda ühendas TKS § 258³ korras mitu kaebust, mis olid esitatud konkursivalitsuse otsuste peale ja tegi neis ühiseks menetluseks ühendatud asjus ühe ühise otsuse, millega jäeti konkursivalitsuse erakaebused läbi vaatamata. Selle otsuse tühistamist taotleb konkursivalitsus Riigikohtule antud kassatsioonikaebuses. Oma kaebusele on konkursivalitsus TKS § 800 reeglite kohaselt lisandanud kassatsioonikautsjoni. Kohtukoda on kassatsioonikaebuse vastu võtnud ja sellele käigu andnud. Kuna seega konkursivalitsuse vastu on tehtud üks ühine otsus, siis pidi ta kassatsioonikaebust selle otsuse vastu andes kassatsioonikautsjoni tasuma ainult ühekordselt, mitte aga kõigi kaebuste suhtes, mis olid ühendatud ühiseks menetluseks.

Sel põhjusel tuleb Kohtukoja määrus tühistada ning langeb ühtlasi ära tarvidus puudutada teisi kassatsioonikaebuses esitatud väiteid, mispärast Riigikohus **otsustas**: Kohtukoja määrus tühistada TKS § 1899 lisa § 1, § 1400 märkuse I lisa III § 17 ja § 785 rikkumise pärast ja asi saata Kohtukojale uueks otsustamiseks teises kohtukoosseisus. (Toim. nr. 363^k — 1937. a.).

Nr. 34.

TSIVIIL-OSAKOND.

12. oktoobril 1937. a.

Jaan Reisiku, Jaan Jakobsoni, Johan Kurgi, Jaan Kuusiku, Henrik Naarise ja Jaan Variku voliniku vann. adv. Martin Kassi ja Jaan Reisiku, Alfred Rogeri, Jaan Paaveli, Helmut Ernetzi, Mihkel Kõervi, Jaan Kurgi, Jaan Kuusiku, Hans Marguse pärandustombu, Jaan Männiku, Jüri Mägi, Jaan Valgesoo, Peeter Alpi, Christjan Arro, Hendrik Naarise, Märt Järve, Jaan Jakobsoni, Johan Lensini, Jaak Lepiku, Märt Bratka, Jaan Sakeuse ja Hans Petersoni kassatsioonkaebus Kohtukoja määruse peale 1. oktoobrist 1936. a. Halliste Linakasvatajate Ühingu konkursi avamise asjas.

Eesistuja ja ettekandja Riigikohtu esimees K. Parts.

Kaubanduslikul alal maksujõuetuks tunnistatud Halliste Linakasvatajate Ühingu konkursivalitsus oli 14. detsembril 1933. a. selle ühingu varanduse ja kohustuste kohta bilansi kokku seadnud puhaspuudujäägiga 4890.77 kr., kahtlaste nõudmiste mahaarvamise järel aga 12630 kr. 24 s. üldpuudujäägiga ja arvanud viimase summa ära jagada maksujõuetu ühingu liikmete vahel; neid oli ta arvanud sel ühingul olevat 141 ja seepärast oli iga liikme kohta välja arvutatud ühingu puudujäägi katteks lisavastutuse näol 89.57 krooni. Konkursivalitsus oli selle kohta 89 liikmele teated tähitud kirjadega kätte saatnud ja nõudnud neilt mainitud summa õiendamist ühe kuu jooksul. Suurem osa neist, Jüri Laarmann, Ch. Arro, Mats Kissa ja teised, kokku 56 isikut, oli konkursivalitsuse kaudu erakaebused andnud Viljandi-Pärnu Rahukogule. Kaebusi esitades seletas konkursivalitsus, et paljudel liikmetel puuduvad aadressid, ka olevat mõned eesnimed tundmata ja need olevat veel selgitamisel; 17 liiget olevat nendele saadetud teatekirjad postilt vastu võtmata jätnud. Erakaebuste andjad tõid ette, et nad ei ole maksujõuetu ühingu liikmed; ühingu liikmeks saamiseks on ühingu põhikirja järgi tarvis kirjalik soovivaldus, juhatuse otsus vastuvõtmiseks ja liikmeks astuja allkiri, et ta ühingu liikmeks on astunud ja võtab ühingu kohustuste eest vastutuse põhikirja määruste järgi ja iga liikmeks astuja peab sisseastumise raha ja 10 krooni osamaksu maksma. Nemad pole ühed üldse juhatuse poolt ühingu liikmeks vastu võetud, teised nendest olevat juhatuse ühingu liikmeteks võtnud ilma nende sellekohase soovivalduseta, ka ei olevat nad liikmeks astumise ja ühingu kohustuste eest vastutuse kandmise kohta allkirja andnud ega ka osamaksu või isegi sisseastumise makse õiendanud; edasi, et liikmete lisavastutus ühingu kohustuste eest võib põhikirja järgi ulatuda kolmekordse osamaksu määrani, s.o. kolmekümne kroonini, kuna põhikirja hilisem muutus, millega vastutus

kümnekordse osamaksu määra peale tõstetud, olevat vastu võetud otsustusvõimetu peakoosoleku poolt, sest see ei olevat olnud seaduslikus korras kokku kutsutud ega olevat protokollis ära tähendatud, kui palju liikmeid koosolekule oli ilmunud, seega ei võivat neid mingil juhul üle 30 krooni lisavastutust kandma panna. Konkursivalitsus oleks pidanud ka ühingu juhatusele kahjutasu nõudma, mis tema tegevuse läbi tekkinud, nii näit. olla 3000 krooni antud avansi näol kellegi Otsale, kellelt midagi võtta ei ole, samuti ka võlad ühingu võlgnikkudelt sisse nõudma. Mõned kaebajad leidsid ka, et nende vastunõuded oleks pidanud arvesse võetama. Kaebajad palusid konkursivalitsuse määrust nendelt ühingu kohustuste katteks lisavastutuse järgi peale pandud raha sissenõudmise kohta tühistada. Asja edaspidisel käigul viitasid kaebajad veel sellele, et ühingu võlanõuded pole kreditoride üldkoosoleku poolt läbi vaadatud ja et arvestusele on võetud nõudeid, mis ei ole seaduslikus korras kohtule üles antud, nimelt vekslid, mis aegunud ja millest teadmata, kuidas nad on konkursi toimikusse sattunud.

Viljandi Ringkonnakohtus laskis ühel oma alalisel liikmel selgitada asjaolud ja selle poolt korraldatud Halliste Linakasvatavate Ühingu asjaajamise raamatute ja paberite ülevaatamisel eksperdi abil tehti kindlaks, et kaebajate kuuluvus Halliste linakasvatavate ühingu liikmeskonda on tõendatud ühel või teisel viisil, nimelt leiduvad mõnede kohta nende eneste sooviavaldused liikmeks astumiseks ühes liikmekohustuste kandmise lubadusega; suure osa kohta leiduvad juhatuse otsused nende liikmeks vastuvõtmise kohta, edasi sissekanded arveraamatutes ühingusse astumise raha 100 marga ja osamaksu 1000 marga või vähemalt ühe nende õiendamise kohta, olgu sularahas või tasaarvestamise teel nende ühinguga toimunud operatsioonide summadest; mõni kaebaja on olnud ühingu asutajaid, mõni neist on ühingu liikmete peakoosolekute osa võtnud ja protokollile alla kirjutanud, üks neist on koguni ühingu peakoosoleku juhatajaks olnud, edasi veel — keegi nendest on ühingult avansse kasutanud, mis olnud lubatud ainult ühingu liikmetele. Sealjuures on enamiku kaebajate suhtes leitud mitu eeltoodud liiki tõendust olemas olevat, mõne suhtes kolm või neli tõendavat asjaolu, kuid kellegi suhtes mitte vähem kui kaks. Tunnustades, et konkursivalitsusel oli Kooperatiivühingute ja nende liitude seaduse § 49—51 põhjal õigus bilansi kokku seada ja ühingu liikmetele nende vastutuse piirides juurdemakse määrata ja et ühingu liikmete vastutuse piir ulatub muudetud põhikirja järgi kümnekordse osamaksuni, — otsustas Viljandi Ringkonnakohtule antud erakaebused tagajärjeta jätta ning täitmislehed konkursivalitsusele välja anda kaebajailt igalühelt 89,57 kr. sissenõudmiseks, välja arvatud nelja surnud kaebaja August Mõrra, Juhan Taltsi, Leena Schwarzi ja Mart Perleri suhtes, kellede kohta käivates osades määrati asjatoimetuse seisma panna, ning erakaebajate Marie Saapa (Sapas), Hans Jermakovi, Julius Koervi ja Alma Otsa suhtes, kelle vastutuskohustused kompenseeruvad nende vastunõuetega, ning lõpuks Jüri Laarmanni suhtes

68 kr. 23 sendi vastunõude ulatuses, tunnistades teda vastutust kandvaks ainult veel 20,74 kr. võrra. Selle määruse peale on Anna Kukk, Juhan Sakeus, Mats ja Mart Kissa ning teised, arvult kokku 36, ühingu liikmeks arvatud isikut Kohtukojale edasi kaevanud ja palunud ringkonnakohtu määrus tühistada ja nende kaebused, mis nad viimasele olid andnud, rahuldada. Ei võidavat kedagi liikmeks lugeda, keda juhatus pole seaduslikus korras vastu võtnud või kes ei ole ühingu osamakse õiendanud, sest sissemakstud osamaksust oleneb liikme lisavastutuse määr. Ringkonnakohtu istungil ettenäidatud vekslid olevat aegunud. Enamik suuremate kreditoride õigusi ühes vastavate tõendavate dokumentidega ei olevat avaldatud konkursivalitsusele seaduslikus korras ega olevat ka konkursivalitsuse ja kreditoride üldkoosoleku poolt läbi vaadatud. Ühingu juhatuse liikmed olevat ise tõsitanud suuremate kahjude tekkimist nende hooletuse ja lubamata tegevuse läbi; niisuguseid kahjusid olevat kuni 10000 kr., mida pidavat puudujääkide katteks sisse nõudma enne kui nõutakse liikmeilt lisavastutuse summasid. Samuti toetasid nad kõiki oma teisi vastuväiteid ja palusid Kohtukoda nende väidete tõendamiseks kohustada konkursivalitsust esitama Kohtukojale kogu oma asjatoimetuse.

Kohtukoda arutas asja ja leidis esitatud kaebused mitterahuldamisväär-
sed olevat ning määras 1. oktoobril 1936. a. kõigi erakaebajate kaebused jätta tagajärjeta.

Selle määruse peale on Jaan Reisik, Jaan Jakobson, Jaan Kurg ja teised selle otsuse alguses loendatud isikud seadusliku tähtaja jooksul Riigikohtu nimele kassatsioonkaebuse esitanud, milles nad paluvad Kohtukoda määruse äramuutmist TKS § 339, 366, 368, 1400 märk. 1 lisa III § 1, 8 ning 9, § 1899 lisa § 1, 14, 26—33 ja KaKS § 13, 442, 488, 503, 504 jt. Kooperatiivühingute ja nende liitude sead. § 15 jt. ja Halliste Linakasvatavate Ühingu põhikirja § 7, 25, 26 jt. rikkumise pärast ja asja tagasisaatmist samale kohtule uuesti otsustamiseks.

Kaebuse põhjenditest ühed on lugupidamisväär-
sed, teised mitte.

1. Peatudes kõigepealt kaebajate vaidel, nagu oleks Kohtukoda neid Halliste Linakasvatavate Ühingu liikmeiks lugedes eksinud Seltside, ühingute ja liitude seaduse ning Halliste Linakasvatavate Ühingu põhikirja määruste vastu, mis liikmete ühinguusse võtmiseks kindla korra ette kirjutavad, leiab Riigikohus, et on õige, et seaduses ja põhikirjades on ette nähtud kindel kord, kuidas liikmeid vastu võtta ühinguusse, kuid sellest ei järgne, et neid ühinguid, kes liikmete vastuvõtul ettekirjutatud korrast kinni pidanud ei ole, kuid siiski ennast organiseerinud ja tegevust avaldanud on, võiks kohelda ilma liikmeskonnata olevatena, niiöelda õhumullidena, või et neid, kes antud eeskirju ainult osa liikmete suhtes on täitnud, ainult selle osa liikmeskonnaga eksisteerivateks peaks lugema, kelle poolt ja kelle suhtes kõik nõuded vormiliselt on täidetud. On selts või ühing teotsema hakanud, s.o. organiseerunud,

peakoosolekuid pidanud, oma valitsusorganeid ametisse seadnud, on need organid üht või teist tegevust avaldanud, siis võib ta liikmeiks lugeda kõiki neid, kes liikme õiguse alusel tema tegevuse käima on pannud, samuti ka neid, kes pärast teadlikult liikmetena juurde on tulnud ja temast lahkunud ei ole; liikmeiks peab seega lugema peale nende, kes ühingusse on astunud kõigi vormiliste nõuete täitmisega, ka neid, kes ühingu tegevusest ühingu liikmeid vastuvõtva organi nõusolekul liikme õiguste alusel osa on võtnud ja ühingule oma lahkumisest pole teatanud. Vastupidise seisukoha juures oleksid värvavad avatud ühingu või seltsi nime all toime panna tegusid, millede eest keegi ei vastuta. Ringkonnakohus ja Kohtukoda on Halliste Linakasvatatajate ühingu asjaajamise raamatute läbivaatamise teel kindlaks teinud rea asjaolusid, millest võib järeldada kaebajate kuuluvust selle ühingu liikmeskonda. Et tõendite hulka võeti ka märkmed arveraamatutes nende kaebajate ühingusse sisseastumismaksu ja osamaksu õiendamise või tasaarvestamise kohta, on täiesti õigustatud. Need tõendid ei ole aga ümberlukkamatud. Mõningate kaebajate poolt seletati, et mainitud liikmemaksud olevat tehtud ilma nende nõusolekuta ja vastu nende tahtmist Abja linavabriku poolt, kelle käes Halliste Linakasvatatajate Ühingu asjaajamine olnud ja kes mingipärast huvitatud olnud Halliste ühingu liikmeskonda suuremana näidata kui ta oli, samuti olevat ka ühingu liikmeks astumisi protokollitud vastu kaebajate tahtmist. Selle tõenduseks ühe osa kaebajate voliniku v. adv. Kassi poolt ülesantud tunnistajad on Kohtukoda üle kuulamata jätnud põhjendusega, et ei olevat näidatud, misjaoks tunnistajad on üles antud. Anna Kuke sellekohase palve on Kohtukoda tagasi lükanud selle põhjendusega, et seesugust valet oleks pidanud kindlakujuliselt arveraamatute sissekannete võltsimise mõttes avaldama. Selle kohta peab tähendama, et tsiviilkohtul ei ole õigust temale pakutud tunnistajat seepärast tagasi lükata, et selle varal võiks ehk kriminaalsüüteo kordasaatmine avastuda, tunnistajale tugeja aga ometi oma avaldist niisugusel kujul teinud ei ole, et sellest võiks kriminaalsüüteo kordasaatmist välja lugeda. Kohus peab temale tõendite pakkumise puhul eeskätt arutama seda, kas pakutud tõendil tsiviilõiguslikult vaatekohalt on asja kohta tähtsus, ja vastu võtma need, millel tähtsus on. Avastuvad seepeale asja edaspidises menetluses süüteo iseloomuga sündmused, mis veel kriminaalkohtupidamise korras jälitatavad on, siis teatab ta nendest TKS § 8 nõudel prokuröridele. See võimalus ei tohi aga kohut tagasi hoida tõendit, millel asja kohta tähtsus on, vastu võtmast. Kohus võib tunnistajate ülesandmise puhul muidugi nõuda, et see ei toimuks niisugusel laialt praktiseeritaval kujul, et tunnistajatele viidatakse kokkuvõetult kõikide kaebe- või seletuskirjas antud seletuste tõenduseks, ehk küll sealjuures tunnistaja on mõeldud üle kuulata ainult mõne üksikasja tõendamiseks, mis vahest tunnistaja varal tõendatav ei olegi. Niisugusel kujul on küll ka käesolevas asjas tunnistajate ülekuulamise palved avaldatud (v. Kohtukoja toimik 1. 74 ja 75). Et kohus kaebajatelt pole nõudnud täpse-

makujulist seletust, mida ülesantud tunnistajad igaüks üksikult tõendada võiksid, ei või nendele nende üldkujulist viidet süüks panna, sest kaebajad olid tunnistajate varal tõendatavate asjaolude hulgas ka oma liikmemaksude maksmise ja arvestamise ja enese liikmeks arvamise viisi üle seletusi esitanud, mis raamatutes leiduvate märkmete tähendust ühingu liikmeskonna kindlaks-tegemisel nõrgendada võisid, siis võis nende ülekuulamisel asja kohta tähtsust olla ja nende kõrvalejätmine eespooltähendatud viisil sisaldab TKS § 339 rikkumist.

2. Ühingu liikmeskonda kuuluvuse küsimusega seisab ühenduses teiselt poolt, kassaatorite kaebus selle üle, et Kohtukoda jätnud seisukoha võtmata nende vaidluse kohta ühingu juhatuse 1926. a. 16. juuli protokollil maksuvuse vastu, mille järgi neid juhatuses ilma nende sooviavalduseta ühingu liikmeiks vastu võetud, ja mis ainult protokollil kokkuseadja juhatuse liikme poolt on alla kirjutatud ja raamatusse kantud vähemalt pärast 1928. a. suve möödumist. Kohtukoda oleks pidanud TKS § 712 nõudel omas määruuses seda vaidlust selgitama.

3. Kassaatorid kordavad omas kaebuses oma vaideid ühingu 1926. a. 12. septembri peakoosoleku poolt otsustatud ühingu põhikirja muutuse vastu liikmete vastutuse tõstmise küsimuses osamaksu kolmekordselt määralt kümnekordsele määrale ja leiavad, et see otsus olevat tühine seepärast, et ei ole tõendatud, et peakoosolek oleks seaduslikus korras kokku kutsutud ja otsustusvõimeline olnud. Kohtukoda on selles küsimuses kindlaks teinud, et vaieldav muutus peakoosoleku otsuse järgi 12. septembrist 1926. a. on siseministri poolt 3. märtsil 1927. a. kinnitatud ja registreeritud ja ütleb: „Ei ole kaebajad nõudekirjas“ — peab küll olema nõude korras — „põhikirja muutmise tühistamist taotlenud ja saavutanud ega muutmise pärast ühingust väljaastunud, on põhikirja muutmise neile kohuslik selle peale vaatamata, kas peakoosolek oli seadusepärane või mitte, ja ei saa nemad erakaebuses põhikirja muutmise vastu vaielda“. See Kohtukoja seisukoht on täiesti õige, ja kassaatorite vaidlus selle vastu ühes kaebusega, et ka mainitud peakoosoleku pidamise puuduste kohta pole nendelt vastuvõetud tunnistajaid, ei vääri lugupidamist.

4. Edasi väidavad kassaatorid, et konkursivalitsus ei oleks tohtinud arvestada nõudeid, mis mitte otse kohtule või konkursivalitsusele pole avaldatud, nimelt mitte neid, mis on avaldatud ainult vannutatud hooldajale. Kohtukoda jätnud ka tähele panemata, et konkursivalitsus ei ole koostanud üldaruannet pretensioonide nimestikuga ega seda läbi vaadata lasknud kreditoride üldkoosolekul. Ainult pärast aruande läbivaatamist sellisel viisil oleks võinud määrata maksujõuetu kohustuste üldsummat. Konkursivalitsus jätnud kindlaks tegemata, kas vajalik nõudedokumentide esitamine võlauskujate poolt konkursivalitsusele on aset leidnud ja kas nõuete aluseks võetud kaks vekslit kokku 10000 kr. suuruses on esitatud õigel ajal ja õiges korras ja üldse, kuidas need vekslid sattusid konkursivalitsuse kätte, ometi olla nendel veks-

litel määrav tähtsus pretensioonide üldsumma väljaselgitamisel, pealegi kui silmas pidada, et vekslite järgi nõudmine ja vekslite kehtivus on Veksliseaduse järgi seotud kindlate tähtaegadega. Ka jätnud Kohtukoda tähele panemata kaebajate seletuses esitatud tõendid, et ühinguul on suured kahjutasu nõudmise õigused praeguste peakreeditoride kui ühingu omaaegsete juhatusliikmete vastu, milledega oleks võinud nende nõudeid ühingu vastu tasa arvata.

a) Võttes arutusele esmalt küsimuse, kas konkursivalitsus võib maksujõuetu võlakohustuste hulka võtta ka vannutatud hooldajale ülesantud nõudmisi, leiab Riigikohus, et meie kohtute praktika asub kindlal seisukohal, et konkursivalitsus neid arvestama peab. Kaubandusl. kohtupid. seaduse § 416 mainitakse küll ainult nõuete avaldamist kohtule. Kuid seaduse tahe ja mõte on siin ju ainult see, et nõudmised peavad kindlalt üles antud olema maksujõuetuse asja ajavale kohtuasutisele. Kas see toimub maksujõuetuse asjatoimetamist juhtivale kohtule otseselt, või aga tema abiorganitele maksujõuetuse asjatoimetamise alal, on ükskõik. Kohtul on maksujõuetuks toimetamisel abiorganiteks algjärgus vannutatud hooldaja, kelle kohus ka ise ametisse nimetab ja vandele võtab (KaKS § 30 ja 420), pärastpoole aga konkursivalitsus, kes vannutatud hooldaja poolt kokkukutsutaval kreeditoride üldkoosolekul ametisse valitakse KaKS § 431—434 korras, või valimiste mittetoimumisel KaKS § 435 järgi ka jälle kohtu enese poolt ametisse nimetatakse. Olles kohtul maksujõuetuse asjatoimetamise esimeses järgus kohtu abiorganiks, peab vannutatud hooldaja võimalust mööda maksujõuetu võlakohustused ja kreeditorid välja selgitama ja kui nende koosseis on vähemalt suuremas osas juba selgitatud, nende üldkoosoleku kokku kutsuma konkursivalitsuse valimiseks. Kuna koosolekul üksiku kreeditori hääle kaal oleneb tema nõude suurusest (KaKS § 433), siis peavad loomulikult koosolekust osavõtjad kreeditorid hooldajale ka oma nõude suuruse üles andnud olema ja seda ühel või teisel viisil ka juba põhjendanud olema. Vannutatud hooldaja peab koosoleku pidamisest ja tema tulemustest ette kandma kohtule ja esitama aruande maksujõuetu võlgade ning varanduse seisu üle ning kõige üle, mis ta ühes ilmunud võlastajatega on teinud, konkursivalitsusele (KaKS § 456). On nüüd kreeditorid omad nõudmised vannutatud hooldajale üles andnud, kes sellest omakord pidi aru andma konkursivalitsusele, siis ei ole mõtet nõuda sama nõudmiste uuesti ülesandmist konkursivalitsusele. Sellel vaatekohal on kohtud seisnud juba Veneajal (vt. Vene TKD otsus 1881 Nr. 131) ja on seistud seni ka meil, ja ei ole kaaluvat põhjust seda oma otstarbele vastavat praktikat muuta. Vastupidine talitusviis, mis seotud oleks vannutatud hooldajale esitatud nõudedokumentide tagasiandmise ja tagasivõtmisega ning nende uuesti esitamisega kohtule või konkursivalitsusele, tekitaks mõttetut tööd ja vaeva kreeditoridele, hooldajale kui ka kohtule või konkursivalitsusele, ning seaks neid, kes seda asjatut protseduuri selle arusaamatuse pärast ei ole ette võtnud, ülekohtuselt ootamatute tagajärgede ette.

b) Küll aga teenib tähelepanu kaebajate väide, et ringkonnakohus ja Kohtukoda on rikkunud TKS § 339 seega, et nad mitte järele ei katsunud, kas konkursivalitsusel oli tarvilik alus ühingu liikmete peale 12630.24 krooni puudujäägi jagamiseks, s.o. igale liikmele 89.57-kroonise lisavastutuskooorma pealepanemisega, nimelt kas ühingu varanduse seis, eriti tema kohustuste hulk oli selle määruse tegemise eel juba korrapäraselt välja selgitatud. Ringkonnakohtule kuulub juba ameti poolest järelevalve konkursivalitsuse tegevuse üle (KaKS § 445). Seda rohkem oleks ta pidanud seda tegema, kui kaebajad olid sellele tähelepanu pööranud ja ette toonud, et ühingu võlgadena arvestatud vekslid, mis suurema summa tema kohustustest välja teevad, pole õigel ajal esitatud ja on aegunud, ja et teadmata põhjustel on arvestamata jäetud mitmed suuremad kahjutasunõudmised, mida konkursivalitsuse liikmed varem juhatuse liikmeks olemise ajal ise on tunnustanud. Ringkonnakohtul oleks tulnud seepeale järele vaadata, kas ülesantud võlanõudmised on konkursivalitsuse poolt klaaritud vastavas nimestikus nende liigitamise äratähtsusega ja kas konkursivalitsus on aruande vastavalt ja TKS § 1899 lisa § 27 ja järgm. nõuetele kokku seadnud ja esitanud võlastajate üldkoosolekule ja kas see on seal seatud korras läbi vaadatud. Kui seda tehtud ei olnud, siis oleks pidanud ja peab konkursivalitsuse poolt ettevõetud lisavastutuse jagamise toiming enneaegselt tunnistatama ja tühistatama. Osa kaebajaid oli oma erakaebuses Kohtukoda palunud kohustada konkursivalitsust esitama kogu oma asjatoimetus asja selgitamiseks, kuid see palve on jäetud täitmata ühelt poolt selle põhjendusega, nagu ei oleks kaebajate volinik näidanud, mis ta nendega tõendada tahab, teiselt poolt ühingu asjaajamise raamatud olevatki juba kohtule esitatud. Mis konkursivalitsuse raamatud tõendama pidi, oli näidatud juba erakaebustes (Kohtukoja toim. lht. 10 ja 14) ja kohtule olid küll esitatud maksujõuetu ühingu raamatud ja paberid, mitte aga konkursivalitsuse omad, välja arvatud üks kaustik, mis sisaldab vannutatud hooldajale ja kohtule saadetud nõudmiste ülesandmisi, ära kirja konkursivalitsuse poolt 1933. a. 14. detsembril kokkuseatud lõppbilansist ja väljavõtte samal päeval peetud koosoleku protokollist ning ka veel ühingu liikmete nimekirja, teadmata, kelle poolt kokku seatud, ja põhikirja; peale selle veel lahtiselt tähestikulise liikmete nimestiku ühes viidetega nähtavasti nende liikmeks kuuluvuse tõenditele, pliiaatsiga kirjutatud ja ilma allkirjadeta. Ei leidu siin võlgade nimestikku ega konkursivalitsuse ja kreditoride seisukohavõttu nende kohta, ega teateid, kellele ja kudas vaidlust äratanud vekslid on esitatud, samuti, kas ühingu liikmeskonda kuuluvust ja arvu küsimust on konkursivalitsuses arutatud. Puuduvad ülevaated, missuguste võlastajate võlad 1933. a. 14. detsembri bilansis on arvestatud, samuti, missugused ühingu enese võlanõudmised bilansi aktivasse on võetud ja ei leidu seal ka teateid, missuguseid neist konkursivalitsus on lootusetuks lugenud ja kas ta nende nõudmiste küsimust, milledest kaebajad oma erakaebustes on rääkinud, on arutanud. Konkursivalitsuse esimehe suu-

lisest seletusest Riigikohtus kuuldus, et aruannet kreditoride koosolekule pole esitatud. Selle koosoleku pidamine on aga olulise tähtsusega. Seal sõelutakse lõplikult kõiki nõudmisi vastastikuste seletuste andmisega, ja selle järel teeb koosolek omad otsused, mispeale asjaosalised tarbe korral võivad erakaebustega esineda, või aga ka nõude korras taotella nende nõudmiste ja vaidluste tunnustamist, mida konkursivalitsus ja kreditoride koosolek pole arvesse võtnud. Kui kaebajad küll ei saa konkursivalitsusele peale sundida niisuguste nõuete esitamist maksujõuetu varanduse suurendamiseks või ülesantud võlanõudmiste kõrvaldamiseks, mida ta lootusetuks peab, eriti kahjutasu nõudeid ühingu juhatuse liikmete vastu, millede tõstmiseks on Aktsiaseltside ja osahingute kohta käivate seaduste muutmise seaduses (RT 1927, 54) ette nähtud oma kord, siis on ikkagi ühingu liikmed, kes ühingu kohustuste eest vastutust peavad kandma ja kelledest mõned ise ka kreditoride hulgas seisavad, õigustatud konkursivalitsuselt maksujõuetu ühingu varalise seisukorra väljaselgitamise üle teateid saama, et oma huvide kaitseks tarvilikke samme astuda. Teiselt poolt on loomulik, et konkursivalitsus võimalust mööda liikmete abi ära kasutab maksujõuetu ühingu varanduse ja liikmeskonna ning liikmete elukoha ja vastutusvõime selgitamisel.

5. Riigikohus peab lõpuks valve korras tähendama, et Viljandi Ringkonnakohus, kes maksujõuetu osahingu konkursivalitsuse tegevuse järelevalvajaks on, viimase ettekandest, et ta ühingu puudujäägi jaotamise kohta 141 liikme vahel teadaanded on laiali saatnud 89 liikmele, milledest aga 17 on tagasi tulnud kui posti pealt välja võtmata, ja et paljude liikmete eesnimed ja elukohad teadmata olevat, vaikides on mööda läinud, nagu oleks asi selge ja konkursivalitsuse talitusviis küllalt mõistetav. Riigikohtus seletati veel, et ühele osale liikmeist on teadaanded saatmata jäänud seepärast, et nendelt vastuvaidlusi ei oodata. Kuid mil alusel? On nendelt sellekohased avaldised olemas? Mis mõttes on puudujäägi jagamine 141 liikme vahel ette võetud, kui sealjuures ise tunnistatakse, et mõnede nende nimed on teadmata või nende elukohad teadmata? Samuti kui ehk mõne suhtes ilmsesti teada on, et nendel mingisugust varandust ega sissetulekut ei ole. Kas niiviisi toimetatud jagamist võib korrapäraselt toimetatuks lugeda ja kas ei peitu selles jagamises juba algusest saadik puudused, mida hiljemini ollakse sunnitud teiskordse jagamise abil heaks tegema? Kui teiskordne jagamine ka mõeldav on, tekitab ta asjaosalistele, konkursivalitsusele ja kohtule asjata tööd ja tüli ja uusi kulusid, ning tuleb normaalselt tarvitusele võtta ainult siis, kui pärast esimest jagamist ootamatult ilmnevad asjaolud, mis enne veel polnud teada. Konkursivalitsus on, nagu juba eespool öeldud, ametikoht, kes oma ülesandeid peab täitma mitte koduselt, vaid seatud korra järgi. Vastavalt sellele peavad ta seisukohavõtnud kajastust leidma protokollides, teadaanded peab saadetama kõigile, lootmata nende võimalikule konkursivalitsuse korraldusi tunnustavale suhtumisele, ja teadaannete postilt mittevastuvõtmise puhul

tuleb teadaannete kätteandmist toimetada oma käskjala kaudu või üldises kohtuasutiste teadaannete ja kutselehtede väljastamise korras, võlgnikkude ja vastutajate suhtes, kes surnud või kelle elukoht teadmata on, kuid kellel varandus kohal on, tuleb konkursivalitsusel mitte ootama jääda, kuni nende asemel pärijad või hooldajad ilmuvad, vaid ise nõuda nende varandustele hooldajate nimetamist, kellega asja saaks edasi ajada. Konkursivalitsuse ülesandeks on maksujõuetuse asja õigusliku korra ülalhoiu huvides ilma venitamata kiiresti lahendada.

Viimaks näeb Riigikohus, et käesolevas asjas Viljandi Ringkonnakohtule esitatud kaks vekslit, kokku 10000 kr. väärtuses, on selle kohtu toimiku juurde jäetud lahtiselt ja samal viisil edasi saadetud Kohtukotta ning sealt Riigikoh-
tusse. Väärtpaberite ja dokumentide hoiu suhtes peavad kohtud hoolikalt tähele panema selleks määratud korda.

Eespool p. 1, 2, 4^b ja 5 all toodud põhjustel Riigikohus **otsustas**: Koh-
tukoja määrus 1. oktoobrist 1936. a. TKS § 339 ja 712 rikkumise pärast tü-
histada ja asi Kohtukojale tagasi saata uueks otsustamiseks teises kohtukoos-
seisus. — (Toim. Nr. 331-K, 1937. a.).

Nr. 35.

TSIVIL-OSAKOND.

19. novembril }
17. detsembril } 1937. a.

*August Roosi voliniku vann. adv. Artur Kleemanni kassatsioonkaebus Kohtukoja
otsuse peale 14. oktoobrist 1936. a. Elfriede Roosi nõude asjas August Roosi
vastu abielulahutamise pärast.*

Eesistuja osakonna esimees J. Lõo, ettekandja riigikohtunik
T. Grünthal.

4. oktoobril 1935. a. Tallinna Ringkonnakohtule antud nõudepalves
Elfriede Roos seletab, et 18. märtsil 1922. a. laulatatud tema abielu kostja
August Roosiga. Sellest abielust sündinud 13. juunil 1933. a. poeg Peeter.
Kostja olevat kohtu poolt karistatud vangirooduga, mispärast Abielu sead.
§ 29 põhjal nõudja palub lahutada tema abielu kostjaga, tunnistades kostja
süüdlaseks pooleks.

Nagu nähtub nõudepalve juurde lisatud Kohtuministeeriumi tunnistu-
sest 12. sept. 1935. a. nr. 29, on August Roos karistatud Rakvere-Paide
Rahukogu otsusega 6. detsembrist 1924. a. NS § 354 j. 3 p. 2, 358 ja 359
põhjal 3 a. vangirooduga ühes õiguste kaotamisega, mis karistusest ta on tingi-

missi enne tähtaega vabastatud 28. novembril 1925. a., peale selle on sama Roos karistatud Narva 3. jsk. rahukohtuniku otsusega 1. novembrist 1923. a. RNS § 177 p. 1 põhjal 4-kuuse vangistusega.

Kostja volinik vann. adv. abi A. Kleeman palus enesele aega 1 kuu vastunõude esitamiseks nõudja vastu abielulahutamise pärast, sest nõudja olevat rikkunud abielu.

Ringkonnakohus leidis, et kostja voliniku avaldust ei saa lugeda vastunõude suuliseks esitamiseks kostja poolt, sest TKS § 1356³ ja 1356⁵ ühisest mõttest järgnevat, et vastunõuet samuti nagu algnõuetki abielulahutamise üle võib esitada ainult kostja ise isiklikult, mitte aga tema volinik. Kuna aga TKS § 340 põhjal vastunõue oleks suuliselt tulnud esitada esimesel kohtuistungil, kus asi oli sisuliselt arutusel, seda aga tehtud ei olnud, siis ringkonnakohus leidis, et puudub TKS § 341 ettenähtud põhjus kohtuistungit edasi lükata. Arutanud asja sisuliselt, ringkonnakohus rahuldaskäesoleva nõude.

Selle otsuse peale andis kostja volinik edasikaebuse Kohtukojale, väites, et nõue olevat aegunud, kuna momendist, millal jõustusid kohtuotsused, millega kostja oli karistatud, oli käesoleva nõude tõstmisel möödunud juba 10 a. Peale selle kaebaja leidis ebaseadusliku olevat ringkonnakohtu seisukoha, millega keelduti talt vastunõuet vastu võtmast ja selle kirjapanekuks aega andmast.

Kohtukoda jättis selle edasikaebuse tagajärjeta, leides, et „vaevalt võiks keegi nimetada Abielu seaduse § 29 nõude aegumistähtaja algmomendiks kriminaalkohtuotsuse kuupäeva, millele järgneb karistuse kandmise — kinnistumise aeg; alles siis, kui karistatu vabanemisega avaneb abikaasade vahekorra lahendamise võimalus nimelt koduse koosviibimise õhkkonnas, on harilikult eeldusi tihtilugu isegi pikaldaseks järeldusele jõudmiseks § 29 kohaselt; alles siis on vast võimalik tähtaja algmomendist rääkida“. Et praegusel korral sellest momendist, millal mees vanglast vabanes, oli möödunud käesoleva nõude tõstmiseni vähem kui 10 a., siis nõude aegumisest igatahes ei saavat olla juttu. Vastunõude vastu võtmata jätamise üle leidis Kohtukoda ringkonnakohtu seisukohad kokkukõlas olevat TKS § 340, 341, 1356³ ja 1356⁵ eeskirjadega.

Riigikohtule antud kassatsioonkaebuses kostja August Roosi volinik vann. adv. A. Kleeman palub Kohtukoja otsust tühistada, leides, et Kohtukoja seisukoht, nagu algaks aegumise moment abielulahutuse nõude esitamiseks Abielu sead. § 29 ettenähtud asjaoludel alles sellest päevast, millal karistatud abikaasa vanglast vabanevat, olevat ebaõige ja seisvat vastuolus Ab. sead. § 29 ja BES § 3620 ning 3623 õige mõttega. Peale selle kaebaja arvates võivad abielulahutuse asjus kostja volinik vastunõude avaldada TKS § 340 põhjal ka suuliselt, paludes anda võimalust TKS § 341 ettenähtud tähtajal kostjal esitada kirjalikult ja tema poolt allakirjutatud vastunõudepalvet. Kohtukoja vastupidine seisukoht polevat kokkukõlas TKS § 340, 341, 1356³ ja 1356⁵ õige mõttega.

Asja esituse kuulanud, Riigikohus leidis, et tema lahendusele kuulub kõigepealt küsimus: „Kas abielulahutuseprotsessis kostja volinik kellele on antud erivolitus selle asja edasiajamiseks (TKS § 1356⁵), on õigustatud oma volitaja nimel esitama vastunõude ja paluma aega selle kirjapanekuks ning allakirjutamiseks kostja poolt?“

Riigikohus leidis, et sellele küsimusele tuleb vastata eitavalt. TKS § 1356³ selge mõtte järgi abielu maksvusetuks tunnistamise ja lahutamise asjus peavad nõudepalved olema palujate eneste nimel kirjutatud ja nende poolt alla kirjutatud ja allkiri tõestatud notari, jaoskonna kohtuniku, politsei või vallavalitsuse poolt. Sellest järgneb, et abielulahutuse asja kohtus algatada, s.t. vastavat nõudepalvet esitada, olgu see algnõudena või vastunõudena, võib ainult abikaasa ise omal nimel ja oma isikliku allkirjaga. Järelikult ka TKS § 340 ettenähtud korral võib kohtu ees vastunõuet suuliselt esitada ainult kostja isiklikult, mitte aga tema volinik, ning ainult sel juhul, kui kostja vastunõude kohtu ees isiklikult suuliselt esitab, võib kohus TKS § 341 ettenähtud tähtaja kostjale anda vastunõude kirjapanekuks, kui ta leiab selleks olevat mõjuva põhjuse. Avaldab aga vastunõude kostja eest ta volinik, siis kohus sellist vastunõuet arvestada ei või, sest see on keelatud pretseptiivsete protsessuaalsete eeskirjadega (TKS § 1356³, 1356⁵). Mingit erandit need eeskirjad vastunõude suhtes ei tee, ning kuna vastunõue taotleb sama sihti, kui algnõue — abielulahutust —, siis tulevad tema suhtes vastavalt rakendusele kõik need eeskirjad, mis abieluprotsessis on ette nähtud nõudepalve kohta. Neil kaalutlusil osutub seaduslikuks Kohtukoja seisukoht, millega kostja voliniku poolt avaldatud vastunõue jäeti vastu võtmata.

Teine küsimus, mis seoses käesoleva asja oludega ja kassatsioonkaebuses esitatud väidetega, kuulub Riigikohtu lahendusele, on järgmine: „Kui üks abikaasa on kriminaalkohtu poolt karistatud Abielu seaduse § 29 ettenähtud viisil, ning teine abikaasa sel põhjusel on õigustatud nõudma abielulahutust, siis mis momendist tekib tal õigus nõuda abielulahutust ja kas see õigus lahutuse nõudmiseks aegub ja millise tähtaja vältel?“

Abielu seaduse § 29 mõte seisab selles, et juhul, kui üks abikaasa on karistatud mõne raskema kuriteo eest pikemaegse vangistusega (endine vangirood) või veel raskema karistusega, samuti vangistusega varguse, kelmuse või võõra vara omastamise eest, siis selline karistus kompromiteerib seda abikaasat, võttes temalt ausa ja korraliku inimese nime. See karistus võib purustada korraliku ja rahuliku perekonnaelu eeldused. Karistatu abikaasal võib osutada raskeks ja vastikuks koos elada inimesega, kes on sattunud karistatud isikute nimekirja. Seepärast ei saaks sellistel juhtudel keelata teisele abikaasale lahutust ja teda sundida koos elama isikuga, kelle kuritegelised eluviisid oleksid talle talumatud. Algmomendiks, millal abikaasa võib Abielu seaduse

§ 29 põhjal nõuda lahutust, osutub kohtuotsuse seadusjõustumise moment, sest sellest momendist tekivad õieti kõik tagajärjed, mis on seoses kohtuotsuse täitmise-ga. Järelikult ei saa ka süütule abikaasale keelata esitada sellest momendist abielulahutuse palvet. Kui asuda seisukohale, nagu võiks abielulahutuse palvet esitada alles siis, kui kaebalune karistuse kandmisest vabaneb, siis võiks kujuneda hoopis ebaloogiline seisund: kui üks abikaasa on eluaegsele sunnitööle mõistetud, siis süütu abikaasa ei saaks üldse nõuda lahutust, samuti peaks pike-maks ajaks vanglasse mõistetud kurjategija abikaasa kauem ootama lahutuse võimalust, kui näit. väikese karistusega nuheldud varga abikaasa. Edasi tekib küsimus, kas see nõudeõigus võib mõningail asjaoludel kustuda, samuti aeguda ja kui pika tähtaja jooksul. Meie Abielu seaduse § 29 ei anna sellele küsimu-sele otsesest vastust, kuid käsitades TKS § 9 juhatusel seaduse analoogiat ning arvestades, et Abielu seaduse § 21 ja 22 näevad ette andestamist teise abikaasa poolt teatud lahutust põhjendavate asjaolude kohta, ei saaks olla kahtlust, et ka sel juhul, kui abikaasa on teisele tema kuriteo ja sellele järgnenud karistuse tõsiselt andestanud, õigus abielulahutuse nõudmiseks seeläbi kustub. Samuti tekib andestamise eeldus juhul, kui süütu abikaasa, olles teadlik teise abikaasa kohtuliku karistuse üle, sellest hoolimata jätkab abielulist kooselu oma abikaasa-ga pikema aja jooksul. Et abielulahutuse nõudmiseks Abielu sead. § 29 põhjal lühemat aegumistähtaega pole ette nähtud, nagu näit. § 21, siis tuleb sel juhul rakendada üldaegumisetähtaega 10 a. (BES § 3620), mida tuleb arvata momendist, millal kohtuotsus astus seadusjõusse (BES § 3623).

Kuna käesoleval korral Elfriede Roosi poolt abielulahutuse nõue oli esitatud 1935. a. 4. oktoobril, millal kohtuotsuse seadusjõustumisest August Roosi karistamise üle oli möödunud üle 10 a., siis kostja vastuvaidluse ja TKS § 1356⁹ põhjal tuli kaalumisele võtta küsimus, kas Elfriede Roosi nõue abielu-lahutuse üle Abielu sead. § 29 põhjal polnud aegunud. Kohtukoja põhistus, nagu algaks aegumine alles sellest ajast, millal karistatud isik vanglast vabaneb, pole kokkukõlas Abielu sead. § 29 õige mõttega, nagu on seletatud eespool. Üheks põhjuseks, miks Kohtukoda abielulahutuse palve on rahuldamisväärseks tunnistanud, on asjaolu, et mees olevat juba 1926. a. oma naisest lahkunud ja kõik aeg välismaal elanud, lahus naisest; pealegi olevat kostja poole väide, nagu oleks nõudja, s.o. naine, mehele andestanud, paljasõnaline. Sellise järelduse tegemisel pole aga Kohtukoda TKS § 1356⁹ eeskirjade kohaselt arvestanud nõudja enese seletust nõudepalves, et tema ja kostja abielust ole-vat 1933. a. 13. juunil neile sündinud poeg Peeter, nagu see nähtub ka Tal-linna linna perekonnaseisuametniku tunnistusest. See laps on sündinud sea-dusliku abielu kestel (BES § 132) ja pole tõendusi, et tema abielust sündimise vastu ta isa oleks TKS § 1348, 1896 korras tõstnud vaidlust, järelikult tuleb eeldada, et lapse vanemad, s.t. nõudja ja kostja, on BES § 134 ja 135 ette-nähtud aja vahemikul suguliselt koos elanud. TKS § 1348 eeskirjast järgneb, et abielunaine — lapse ema pole mingil tingimusel õigustatud tõendama, et

tema abielus sündinud laps poleks eostatud tema mehe poolt. Samuti ei näe ükski seadus ette linnavalitsuse hoolekande osakonnale õigust anda välja tunnistusi abielus olevatele naistele, et nende seadusliku abielu kestel sündinud perekonnaseisuregistris märgitud abielulised lapsed oleksid sündinud väljaspool abielu. Selliseid tunnistusi kohtud ei või üldse tõendusteks võtta (TKS § 366¹).

Kõigil neil kaalutlusil Riigikohus otsustas: Kohtukoja otsus tühistada Abielu seaduse § 29 ja TKS § 339 ja 711 rikkumise pärast ja asi saata Kohtukoja jaoks otsustamiseks teises kohtukoosseisus. — (Toim. nr. 406^k — 1937. a.)

Nr. 36.

TSIVIL-OSAKOND.

26. novembril }
17. detsembril } 1937. a.

Johannes Rossmanni voliniku vann. adv. Arnold Susi kassatsioonkaebus Kohtukoja otsuse peale 27. jaanuarist 1937. a. Johan Starki nõude asjas Johannes Rossmanni vastu testamendi tühistamise pärast 1005 krooni väärtuses.

Eesistuja osakonna esimees J. Lõo, ettekandja riigikohtunik T. Grünthal.

Tallinna-Haapsalu Rahukogule 30. jaanuaril 1935. a. antud nõudepalves Johan Stark seletab oma voliniku kaudu, et tema tütar Hilda Rossmann, sünd. Stark, on olnud abielus kostja Johannes Rossmanniga. Hilda Rossmann surnud 14. augustil 1930. a. Abielu Hilda Rossmanni ja kostja Johannes Rossmanni vahel olnud lasteta. 1931. a. nõudja Johan Stark andnud rahukohtunikule palve, milles palunud ennast ja oma naist kinnitada oma tütre Hilda Rossmanni pärijaks. Rahukohtuniku juures Johannes Rossmann avaldanud, et tema naine Hilda Rossmann teinud 1929. a. novembrikuus Tallinna Keskhäiglas päeval enne operatsiooni tunnistajate Salme Eslase ja Ludmilla Schapenkovi juuresolekul suulise testamendi, millega pärandanud kõik oma vara talle, s.o. kostjale Rossmannile. Tunnistajad kuulatud üle ja nende seletuste alusel rahukohtunik koostanud Hilda Rossmanni suulise testamendi, mis avatud 21. detsembril 1933. a. Nõudja olevat veendunud, et Hilda Rossmann ei teinud mingisugust testamenti ja et tunnistajate Eslase ja Schapenkovi seletused ei sisaldavat testamenti. Seepärast ning toetudes BES § 2789-le, nõudja palus tunnistada tühjaks ja maksvusetuks suuline testament, mille olevat teinud Hilda Rossmann, sünd. Stark, novembrikuus 1929. a. Tallinna Keskhäiglas

tunnistajate Salme Eslase ja Ludmilla Schapenkovi juuresolekul ja mille järgi ta kõik oma varanduse olevat pärandanud Johannes Rossmannile.

Tallinna Ringkonnakohus lükkas selle nõude tagasi. Nõudja edasikaebusel tuli asi arutusele Kohtukojas. Asja arutusel Kohtukojas nõudja volinik väitis, et juhul, kui testament tehti Tallinnas, siis pidi selle juures viibima 7 tunnistajat, kui aga testamendi tegemine pidi toimuma testaatori alalise elukoha, s.t. Eestimaa maaõiguse eeskirjade järgi, siis testamendi koostamisel pidi viibima eriti selleks kutsutud nõuandja, sest et naine tegi siin testamendi oma abielumehe kasuks. Et aga nii üks kui teine seaduse nõue Hilda Rossmanni testamendi koostamisel jäi täitmata, sest testamendi tegemise juures Tallinna Kesksaiglas viibinud ainult 2 tunnistajat ja erilist nõuandjat selle juures üldse ei viibinud, siis olevat Hilda Rossmanni testament igal tingimusel maksvusetu.

Otsusega 27. jaanuarist 1937. a. Kohtukoda tühistas ringkonnakohtu otsuse ja Johan Starki nõude rahuldamiseks tunnistas tühjaks ja maksvusetuks Hilda Rossmanni suulise testamendi, mis tehtud Tallinna Kesksaiglas novembris 1929. a. Otsuse põhistuses Kohtukoda leiab, et BES § 1991 järgi on end. Liivi- ja Eestimaa osades, välja arvatud Eestimaa linnaõiguse kehtivuse maa-alad, abielunaine õigustatud oma abielumehe kasuks testamenti koostama ainult eriti selleks kutsutud nõuandja osavõtul, kuna vastasel korral testament kuulub BES § 2789 põhjal tühistamisele asjast huvitatud isiku nõudel. Asjas olevat tõestatud, et testaatori Hilda Rossmanni alaline elukoht oli Rapla vallas, s.t. maa-alal, kus kehtivad Eestimaa maaõiguse eeskirjad testamendi koostamise kohta; edasi on tõestatud, et Hilda Rossmanni testament on tehtud tema abielumehe, s.t. kostja Johannes Rossmanni kasuks kahe tunnistaja juuresolekul, kuid ilma erilise nõuandja osavõtuta. Seega ei vastavat testament BES § 1991 eeskirjadele ja tulevat see nõudja Johan Starki kui Hilda Rossmanni lähima veresugulase — seadusjärgse pärija nõudel tühistada. Mis puutuvat kostja poole väitesse, nagu tuleks käesoleval korral testamendi maksvuse küsimus lahendada Tallinna linnas kehtiva Eestimaa linnaõiguse reeglite järgi, sest et testament tehti Tallinnas ja nagu järgneks see BES sissejuhatus art. XXXVI, siis ei saavat seda väidet lugeda õigeks, sest BES sissejuhatus art. XXXVI rääkivat testamendi vormist, kuna BES § 1991 kuuluvat aga peatükki, mis käsitleb isikuid, kes on võimelised testamenti tegema, määrates seega kindlaks testaatori õigus- ja teovõime, mispärast käesoleval juhul tulevat käsitada BES sissejuhatus art. XXVIII, mille järgi testaatori õigus- ning teovõime lahendatakse seaduste järgi, mis on kehtivad tema alalises elukohas. Sõltumata sellest, ei saavat õigeks pidada kostja poole seisukohta, nagu peaks Tallinnas ainult kirjaliku testamendi koostamisel viibima 7 tunnistajat, kuna suulist testamenti võivat koostada ka kahe tunnistaja juuresolekul. Nimelt BES § 2096 saksakeelne tekst ei rääkivat midagi testamendi allakirjutamisest tunnistajate poolt, vaid selle tegemisest tunnistajate juuresolekul (errichtet wer-

den). Sama § venekeelne tekst olevat ebatäpne, mis selgub eriti sellest, et § 2096 jätab jõesse ka Tallinna suhtes BES § 2089, kuid tingimisi. Et see tingimus käib just tunnistajate osavõtu, mitte allakirjutamise kohta, olevat arusaadav, sest et suulise testamendi tegemisel midagi polevat alla kirjutada. Järelikult, kui ka õigeks lugeda kostja poole seisukoht, et Hilda Rossmann, viibides ravitsemisel Tallinna Keskhaiglas, võis testamendi teha Tallinnas kehtivate seaduse eeskirjade järgi, siis olevat see testament ikkagi tühistatav, sest selle tegemise juures ei viibinud BES § 2096 ettenähtud arvul tunnistajaid. Ei väärivat lõppeks lugupidamist kostja poole väide, nagu oleks nõudja rikkunud TKS § 332 ja 706 eeskirju sellega, et muutnud nõude alust, sest nõudja palunud testamenti lugeda tühiseks BES § 2789 põhjal ja just selle § p. 1 põhjal tühistatudki Hilda Rossmanni suuline testament.

Riigikohtule antud kassatsioonkaebuses kostja Johannes Rossmanni volinik vandeadvokaat Arnold Susi taotleb Kohtukoja otsuse tühistamist, väites kõigepealt, et BES sissejuhatus art. XXXVI kõneleb toimingute vormist, kuna BES § 2024—2105, mis kuuluvad testamendi välist vormi käsitlevasse peatükki, ei puudutavat üldse testamendi sisulist külge, vaid ainult testamendi tegemise välist vormi. BES sissejuhatus art. XXXVI, mis väljendab õiguse põhimõtet „*locus regit actum*“, määrab, et juriidilise toimingu kehtivus lahendatakse tema sõlmimise koha seaduste põhjal mitte ainult toimingu üksikuis osis, vaid kogu ulatuses, kaasa arvatud toimingu sõlmijad isikud. Seisukoht, et juriidilise toimingu kehtivus ja jõud kogu ulatuses otsustatakse toimingu tegemise koha järgi, olevat kohtupraktises vankumatult püsitud (Vene Sen. TKD otsused nr. 140/1884 ja nr. 12/1890). Kohtukoja poolt osundatud BES sissejuhatus art. XXVIII kõnelevat ainult õigusvõimest, mitte aga teovõimest. Pealegi BES § 1991 kitsendus naisele testamendi tegemisel olevat vastuolus Eesti Vabariigi põhiseaduse II peatükiga, mis asendab mõlemad sugupooled võrdsesse õiguslikku seisundisse. Edasi kaebaja leiab, et Kohtukoda olevat ekslikult tõlgendanud BES § 2096, sest kehtiv olevat selle § venekeelne tekst, kuna saksakeelse lahkumineva teksti kunstliku tõlgenduse kaudu ei saavat kitsendada kodanikkude õigusi. Lõppeks kaebaja leiab, et Kohtukoja seisukoht, nagu poleks nõudja ebaseaduslikult muutnud lagi alust, olevat vastuolus TKS § 332, 706 ja 257 p. 4 eeskirjadega, sest nõudepalves olevat testamendi tühistamise taotlus rajatud neile väidetele, nagu poleks Hilda Rossmann üldse testamenti teinud, kuna alles hiljemini nõudja pool toonud testamendi tühistamise põhjuseks uued olud, nimelt, et testament polevat koostatud kokkukõlas seaduse eeskirjadega. Kohtukoja toetumine BES § 2789-le ei lahendavat küsimust, kuna nõude aluse määravat nõudepalves esitatud olud, mitte aga seaduse normid, sest et seaduse norm ei saavat üldse olla lagi aluseks.

Asja esituse kuulanud, Riigikohus leidis, et kassatsioonkaebuses esitatud väidete kohaselt, seoses käesoleva asja oludega, tuleb kõigepealt lahendada

järgmine küsimus: „Kas abielunaine, kelle alaline elukoht on Eestimaa maaõiguse kehtivuse piirkonnas ja kes ajutiselt Tallinnas viibides teeb seal testamendi oma abielumehe kasuks, peab BES § 1991 eeskirjade kohaselt testamendi tegemise juurde kutsuma erilise nõuandja?“

Et vastata sellele küsimusele, tuleb selgitada, millise iseloomuga on BES § 1991 ettenähtud kitsendused testamendi tegemisel, nimelt, kas tuleb neid viia eeskirjade alla, mis korraldavad abielunaise testamendi tegemise võimet, või tuleb neid viia eeskirjade alla, mis korraldavad testamendi vormi. § 1991 on paigutatud peatükki, mis käsitleb testamendi tegemise võimet (Von der Fähigkeit zur Errichtung eines Testamentes). BES § 1984 järgi on testamendi tegemiseks võimeline iga füüsiline isik, kes on terve meelemõistuse juures ja kes on võimeline tegema korraldusi oma vara üle ja kes seejuures võib selgelt avaldada oma taht. § 1991 sisaldab eeskirju, mis kitsendavad abielunaise testamenditegemise võimet ja nimelt selles mõttes, et Liivimaal ja Eestimaal (välja arvatud Tallinn, s.t. Eestimaa linnaõiguse kehtivuse piirkonnad) naine võib oma abielumehe kasuks testamendi teha mitte muidu, kui kutsudes juurde erilise nõuandja, teiste isikute kasuks võib ta testamendi teha ainult mehe nõusolekul ja heakskiitmisel. Seejuures § 1991 eeskirjad ei tee vahet vara kohta, mille kohta naine teeb testamendi, nimelt, kas see on naise erivara või abiellu toodud ja mehe valitsemisel olev vara. Järelikult, kui abielunaine Liivi- või Eestimaal (välja arvatud Tallinn) on testamendi teinud BES § 1991 eeskirjade vastaselt, siis asjast huvitatud isikute nõudel kuulub see testament tühistamisele BES § 2789 p. 1 põhjal, (mille allikatena on märgitud muu seas § 1984 jj. ning nende all toodud allikad), sest et testaatoril testamendi tegemisel puudus nõuandja, mis aga on seaduse eeskirjades nõutav selleks, et abielunaine oleks võimeline tegema surma juhuks korraldust oma vara kohta. Neist kaalutlusist järgneb, et BES § 1991 kuulub oma sisult nende õigusnormide hulka, mis korraldavad teovõime üht avaldust, nimelt testimisvõimet. Seepärast tuleb seda võimet käsitada BES sissejuhatuses art. XXVIII põhjal, mille järgi isiku õigus- ja teovõime (Rechts- u. Handlungsfähigkeit, venekeelses tekstis ebatäpselt tõlgitud ühe sõnaga — правоспособност) tuleb määrata tema alalise elukoha (EBE — § 3066 jj.) seaduse järgi (domitsiili põhimõte). Järelikult, kuigi abielunaine, kelle alaline elukoht on Eestimaa maaõiguse kehtivuse piirkonnas, teeb testamendi Tallinna linnas, kus kehtiva Eestimaa maaõiguse järgi abielunaine võib testamendi teha ilma abielumehe nõusolekuta ja heakskiitmiseta või nõuandja osavõtuta, siis BES sissejuhatuses art. XXVIII põhjal jääb selline abielunaine oma testimisvõime suhtes ikkagi alluvaks oma alalise elukoha seadusele, mispärast testamendi tegemisel oma mehe kasuks ta peab juurde kutsuma erilise nõuandja. Seda seisukohta ei kõiguta millegagi BES sissejuhatuses art. XXXVI, mis üldse ei korralda toimingut osaliste õigus- või teovõimet, vaid annab eeskirju juriidilise toimingut vormi kohta, määrates, et

juridiline toiming oma vormi poolest võib olla koostatud nii nende tegemise kui ka nende täitmise koha seaduste järgi. Järelikult art. XXXVI ei kõrvalda takistusi, mis BES § 1991 ette näeb testamendi tegemisel Eestimaa maaõiguse kehtepiirkonnas alaliselt elava abielunaise suhtes, kuigi see naine oma testamendi teeb Tallinna linnas, sest et tema testamenditegemise võime määratakse art. XXVIII jõul kindlaks mitte Tallinna linnas kehtiva eraõiguse alusel, vaid tema alalises elukohas kehtiva Eestimaa maaõiguse eeskirjade põhjal.

Rakendades neid üldpõhimõtteid käesolevale asjale, kus asja sisulisel arutusel kohtud olid kindlaks teinud, et testamenditegija Hilda Rossmann, kes alaliselt elas Rapla vallas, s.t. maa-alal, kus kehtivad Eestimaa maaõiguse normid, järelikult ka BES § 1991, tegi suulise testamendi Tallinna linnas kahe tunnistaja juuresolekul oma abielumehe kasuks, ilma et oleks testamendi tegemise juurde kutsunud erilist nõuandjat, Riigikohus leiab, et Kohtukoda oli BES § 2789 p. 1, 1984 ja 1991 põhjal õigustatud testamenditegija lähema seadusjärgse pärija, tema isa Johan Starki nõudel seda testamenti tühistama, mispärast Kohtukoja otsus on seaduspärane (TKS § 339, 711).

Edasi on kostja Johannes Rossmanni volinik kassatsioonkaebuses väitnud, et BES § 1991 eeskirjad seisvat vastuolus Eesti Vabariigi põhiseadusega (II peatükk), mis asendavat mõlemad sugupooled võrdsesse õiguslikku seisundisse. Ka seda väidet ei saanud Riigikohus lugeda õigeks. Hilda Rossmanni testamendi tegemise ajal 1929. a. ja ka tema surma ajal 1930. a. kehtis Eesti Vabariigis põhiseadus, mis vastu võeti Eesti Asutava Kogu poolt 15. juunil 1920. a. (RT 1920, 113/114). Selle § 6 määrab, et kõik Eesti kodanikud on seaduse ees ühetaolised. Ei või olla avalikõiguslikke eesõigusi ja paheõigusi, mis olenevad sündimisest, usust, soost, seisusest või rahvusest. Nagu sellest põhiseaduse eeskirjast nähtub, pole siin muudetud või tühistatud eraõiguslikke norme, mis korraldavad abikaasade isiklike ja varaõiguslikke vahekordi, vaid need normid kehtivad edasi muutmatault ka pärast 1920. a. põhiseaduse kehtimahakkamist. BES § 1991, mis korraldab abielunaise testamenditegemise võimet, on oma iseloomult eraõiguslik norm, mis on loogilises kokkukõlas sama seaduse § 11, 12, 29, 30, 41, 53 jt. ettenähtud abielulise vara valitsemise ja mehe abielulise eestkoste instituudi põhimõtetega.

Edasi on Riigikohtul tarvilik peatuda veel selle kaebaja väite juures, kumba teksti nende lahkuminekul, s.o. saksa- või venekeelset, tuleb BES normide tõlgendamisel eelistada. Kaebaja rõhutab, et BES sissejuhatus art. XXVIII venekeelne tekst mainivat ainult õigusvõimet, mitte aga teovõimet, mispärast see art. XXVIII ei andvat alust BES § 1991 eeskirja rakendada testamendi tegemisel Tallinna linnas abielunaise poolt, kelle alaline elukoht on Eestimaa maaõiguse kehte territooriumil. Tuleb tähendada, et BES sissejuhatus art. XXVIII venekeelne tekst räägib tõesti ainult õigusvõimest (pravosposobnost), kuid sama artikli saksa keelne tekst räägib nii õigus- kui teovõimest (die Rechts- u. Handlungsfähigkeit). Sama seaduse sissejuhatus

art. XVI juures oleva märkuse põhjal, mille allikas keisri poolt kinnitatud Vene riiginõukogu arvamus (VSTK, 1870. a. 16. novembril, nr. 48921), tuleb vene- ja saksakeelse teksti lahkumineku korral vene teksti võtta kui normi, kuid nagu juba Vene Senat seletas (1900. a. nr. 70, 1911. a. nr. 32), on selle märkuse õige mõtte ainult see, et erineva saksa teksti abil ei saa ümber lükata venekeelse teksti selget ja mitte mingisugust kahtlust äratavat mõtet, kuid seega pole keelatud neid mõlemaid tekste võrrelda, et selgitada mitte küllalt selgeid ja täpseid venekeelse teksti väljendusi. Et BES sissejuhatuses art. XXVIII saksakeelses tekstis esinev õigus- ja teovõime (Rechts- u. Handlungsfähigkeit) on vene keelde tõlgitud ühe sõnaga — õigusvõime (pravosposobnost), seejuures mõeldud on aga neid mõlemaid mõisteid ja nähtavasti vene juriidilise keele vähene areng BES vene keelde tõlkimisel 1864. a. põhjustas selle ebatäpsuse, see küsimus ei tekita kahtlusi, mispärast BES sissejuhatuses art. XXVIII vene- ja saksakeelse teksti vahel nende õige tõlgenduse juures ei osutugi sisulist lahkuminekut. Samale seisukohale tuleb asuda ka kaebaja poolt osundatud BES § 2096 tõlgendamisel. See § viitab § 2060—2089 ja ütleb, et neis ettenähtud eeskirjad koduste testamentide kohta on kehtivad ka Tallinnas, kuid ainult selle iseärasusega, et koduse testamendi tegemisel siin peab juures olema 7 tunnistajat (In Reval ... muss ein solches Testament vor sieben Zeugen ... errichtet werden). Kuna § 2060—2089 eeskirjades on ette nähtud, et kodune testament võib olla nii suuline kui kirjalik, ning § 2096 selle suhtes Tallinna kohta mingit erinevust ette ei näe, siis pole kahtlust, et ka Tallinnas võib kodune testament olla nii kirjalik kui ka suuline. Kaebaja on katsunud käesolevas asjas väita, et Tallinnas suulise testamendi tegemiseks olevat tarvis kahe tunnistaja juuresolek, kuna koduse kirjaliku testamendi tegemise juures pidavat viibima seitse tunnistajat. Seda seisukohta kaebaja põhistab § 2096 venekeelse tekstiga, kus on öeldud „selline testament peab olema kinnitatud seitsme tunnistaja allkirjaga“ (tštobõ zaveštšanije sego roda bölo utverždeno podpisju semi svidetelei). See venekeelne tekst on ebatäpne, sest § 2096 jätab jõusse võimaluse teha ka Tallinnas suulist testamenti (§ 2069 ja 2087), samuti ei kõrvalda ta § 2089 ettenähtud võimalust, nimelt, et suuliselt tehtud testament hiljemini mõne tunnistaja poolt üles kirjutatakse, kusjuures testament ikkagi loetakse suuliseks. Järelikult § 2096 ettenähtud erand — 7 tunnistaja juuresolek koduse testamendi tegemisel — on kehtiv Tallinnas nii suulise kui ka kirjaliku koduse testamendi kohta. § 2096 venekeelsest tekstist võiks järeldada ainult seda, et koduse kirjaliku testamendi tegemisel need tunnistajad peavad kõik testamendile selle tegemisel alla kirjutama, kuid mingil tingimusel ei saaks siit teha järeldust, et koduse suulise testamendi tegemisel võiks tunnistajaid vähem olla, kui kirjaliku testamendi tegemisel. Isegi siis, kui saksakeelset teksti ei oleks, ja seda ei saaks tõlgendamisel kasutada, tuleks § 2096 venekeelsest tekstist BES § sissejuhatuses art. XX, XXI ja TKS § 9 eeskirjade kohaselt ikkagi nii tõlgendada, et Tallinnas ka suulise testamendi

tegemisel peab juures olema 7 tunnistajat. Seaduse mõte (BES § 2060, 2061 jj.) on see, et tunnistajate osavõtt testamendi tegemisel on tarvilik selleks, et hiljem tõendada ja kindlustada, et vastav testament tõesti tuletub pärandajalt ja sisaldab tema täpset viimset tahtet. Seejuures tunnistajate arv on BES üksikuil õigusmaa-aladel erinev, üldiselt nõutakse vähemalt 2 tunnistaja juuresolekut, Kuramaal Piltenis oli tarvis 3 tunnistajat (§ 2061), Miitavis 5, Bauskes ja Friedrichstadtis 3 tunnistajat (§ 2097), kuna Eestimaa linnaõiguse järgi on tarvis vähemalt 7 tunnistaja juuresolek koduse testamendi tegemisel. Seejuures kirjalik kodune testament loob rohkem eeldusi selleks, et see väljendab testaatori tõelist tahtet, mispärast selline testament teatud juhtudel privilegeeritud testamendina võib maksev olla ka ilma tunnistajate allkirjadeta (§ 2090—2094), kuid teisiti on asi suulise testamendiga. See võib olla tehtud ja kohtus vastavas korras avatud ainult siis, kui selle tegemise juures on viibinud seaduses ettenähtud arv tunnistajaid ja kui need on kohtus hiljemini vande all ülekuulatuina kinnitanud testamendi tegemist ja selle sisu (TKS § 1962—1964). Kui asuda BES § 2096 venekeelse teksti tõlgendamisel seisukohale, et enam kindlama koduse kirjaliku testamendi tegemisel Tallinnas peaks viibima 7 tunnistajat, kuna koduse suulise testamendi tegemisel, kus testaatori tahe tehtaks kindlaks hiljemini ainult tunnistajate ütluste põhjal ja kus seega tunnistajate tähtsus palju olulisem on, kui kirjaliku testamendi juures, oleks küllalt kahest tunnistajast, siis selline seisukoht oleks ebaloogiline ja seisaks paratamatus vastuolus seaduse tõlgendamise üldpõhimõtetega (BES sissejuhatus art. XX).

Lõppeks kaebaja poolt on tõstetud küsimus nõude aluse muutmise kohta. Kohtukoda leidis, et käesoleval korral nõude alus pole muudetud, sest nõudja oli juba nõudepalves väitnud, et tunnistajate Schapenkovi ja Eslase ütlused ei sisalda testamenti, ning oli palutud seda akti, mis rahukohtunik oli testamendina avanud, lugeda tühiseks ja mittemaksvaks. Kui nõudja hiljemini oma taotluse selgitamiseks ja täienduseks on esitanud uusi väiteid selle kohta, miks tema tütre testamenti ei saa lugeda kehtivaks, nimelt, et see ei vastavat TKS § 1991 ja 2096 eeskirjadele, siis Kohtukoda jõudis järeldusele, et siin ei ole tegemist nõude aluse muutmisega, vaid ainult uute väidete esitamisega nõudepalves esitatud nõude taotluste kinnitamiseks. See Kohtukoja järeldus nõudepalve ja nõudja seletuste sisust kuulub asja ainestikku ja seda Riigikohus kassatsiooni korras ei või revideerida (KS § 5, TKS § 11). Olles aga asja ainestikust jõudnud sellisele järeldusele, võis Kohtukoda kostja poole vaidluse nõude aluse muutmise kohta jätta tagajärjeta (TKS § 332, 333), sest uute väidete ja tõenduste esitamist ei saa lugeda nõude aluse muutmiseks (vaata ka Vene Senati TKD otsused 1900. a. nr. 76, 1877. a. nr. 14), samuti viitamist teistele seadustele nõude põhjendamisel (Vene Senati TKD otsus 1882. a. nr. 55). Nõude aluseks tuleb lugeda seda juriidilist suhet, millest tuletub nõue (Vene Senati TKD otsused 1900. a. nr. 35, 1890. a. nr. 50 jt.), või teiste sõna-

dega, neid faktilisi olusid, milledest nõudja tuletab talle kuuluva õiguse tekkimist (õigust tekitavad faktid). Käesolevas asjas, nagu Kohtukoda seda on kindlaks teinud, nõudja tuletab oma nõude alust esmalt sellest faktist, et tema on testatori seadusjärgne pärija, kes on õigustatud testamendi tühistamist taotlema (BES § 2476, 2477) ja edasi sellest, et testament, mis sellisena avatud, ei vasta seaduse eeskirjadele, kusjuures nõudja viitas nõudepalves BES § 2789-le. Asja suulisel arutusel on nõudja Kohtukoja järeldusel täpsemalt formuleerinud seda oma viimast väidet, esitades konkreetsemalt need faktilised olukorrad, mille poolest testament on vastuolus seaduse eeskirjadega ja miks ta BES § 2789 põhjal õigustatud on nõudma selle tühistamist.

Kõigil neil kaalutlusil Riigikohus **otsustas**: Johannes Rossmanni voliniku vann. adv. A. Susi kassatsioonkaebus jätta tagajärjeta. — (Toim. nr. 415^k — 1937. a.).

Nr. 37.

TSIVIL-OSAKOND.

17. detsembril 1937. a.

Maksujõuetuks tunnistatud a./s. Sakala Panga likvidatsioonivalitsuse voliniku vann. adv. Ernst Jürmanni kassatsioonkaebus Kohtukoja määruse peale 3. detsembrist 1936. a. Eduard Pohli kinnisvara sundmüügi asjas.

Eesistuja Riigikohtu esimees K. Parts, ettekandja riigikoh-
tunik J. Moks.

Asja esituse kuulanud, Riigikohus leidis, et maksujõuetuks tunnistatud a./s. Sakala Panga likvidatsioonivalitsuse voliniku kaebus tuleb rahuldada.

BES § 1351 järgi ühes peanõudega selle hüpoteegilise vanuse järjekorras rahuldatakse ka peanõudega ühenduses seisvad kõrvalnõuded (protsendid, kahjud, kulud, tagatis jne.), kuid neist protsendid ainult kolme viimase aasta eest enne kinnisvara sundmüüki; varemate aastate eest nõutavad protsendid rahuldatakse ühel alusel isiklikkude kreditoride nõuetega. TKS § 1890 märkus 1 kordab BES § 1351 sisu, lisades vaid juurde, et kõrvalnõuetest ühes järjekorras kinnistatud peavõlaga rahuldatakse protsendid viimase kolme aasta eest enne oksjonit ainult siis, kui neid on nõutud enne oksjonipäeva; ei ole neid nõutud, siis rahuldatakse need vaid nõude pööramise märkme sissekandmisest kinnistusregistrisse oksjonipäevani. Vastuolu üht ja sama küsimust käsitlevais seadusnormides ei või eeldada. Ei või eeldada seepärast ka vastuolu BES § 1351 ja TKS § 1890 märk. 1 vahel, ega ka viimases eneses. Kui TKS § 1890 märk. 1 järgi rahuldatakse ühes järjekorras peanõudega protsendid

ainult viimase kolme aasta eest, kui neid oli enne oksjonit nõutud ja ainult nõude pööramise märkme sissekandmisest kinnistusregistrisse, kui neid enne oksjonit polnud nõutud, peab järelutama, et seaduse mõtte järgi kuuluvad protsendid viimasel juhul rahuldamisele vähem kui kolme viimase aasta eest enne sundmüüki. Kuna praegusel juhul Eesti Hüpoteegi Panga nõue oli pööratud kinnisvarale enam kui kolm aastat enne selle sundmüüki ja BES § 1351 järgi võivad protsendid rahuldatud saada ühes peavõlaga ainult viimase kolme aasta eest enne sundmüüki, siis ka praegusel juhul ei või Eesti Hüpoteegi Panga protsentide nõuet TKS § 1890 märk. 1 põhjal rahuldada ühes kapitalvõlaga mitte enam kui kolme viimase aasta eest enne sundmüüki. Kohtukoda, rahuldades Eesti Hüpoteegi Panga protsentide nõude enam kui kolme viimase aasta eest enne oksjonit TKS § 1890 märk. 1 põhjal, on oluliselt rikkunud selle seaduse normi ja BES § 1351 õiget mõistet.

Sellepärast ja käsitades TKS § 793 Riigikohus **otsustas**: Kohtukoja määrus tühistada TKS § 1890 märk. 1 ja BES § 1351 rikkumise pärast ja asi Kohtukojale tagasi anda uueks otsustamiseks teises kohtukoosseisus. (Toim. nr. 317^k — 1937. a.)

Nr. 38.

TSIVIL-OSAKOND.

17. detsembril 1937. a.

Eugen Ivanovi voliniku vann. adv. Elmar Sonini kassatsioonkaebus Kohtukoja otsuse peale 12. maist 1937. a. Eugen Ivanovi nõudeasjas Eesti Tööliste Kinnitusühisuse vastu 2.655-kroonise pensioni pärast.

Eesistuja Riigikohtu esimees K. Parts, ettekandja riigikohtunik T. Grünthal.

26. oktoobril 1935. a. Tallinna Ringkonnakohtule antud nõudepalves Eugen Ivanov seletas, et ta saanud vigastada o./ü. „Radix“i“ tööde juures 27. juulil 1934. a., kaotades 75% oma tööjõust. Kinnitusühisuse lõpliku otsusega lükatud tema pensioninõue tagasi põhjendusega, et o./ü. „Radix“i“ savitööstus, kus nõudjaga õnnetus juhtus, polevat arvatud kinnitusühisuse alla. Seda kinnitusühisuse otsust ei pea nõudja õigeks, väites, et kui vastav ettevõtte kuulub TTS § 372 ettenähtud ettevõtete hulka, siis peab kinnitusühisus maksma selle ettevõtte tööde juures õnnetusjuhtumi tagajärjel kannatanud töölislele pensioni, sõltumata sellest, kas ettevõtte oli õnnetuse momendil tegelikult arvatud kinnitusühisuse alla või mitte. Sel kaalutlusel nõudja Eugen

Ivanov palus enesele Eesti Töölise Kinnitusühisuselt TTS § 392 jt. põhjal vastavat pensioni välja mõista.

Ringkonnakohus rahuldab selle nõude. Kostja edasikaebuse põhjal tuli asi arutusele Kohtukojas. Kohtukoda tühistas ringkonnakohtu otsuse ja lükkas Eugen Ivanovi nõude tagasi, leides, et Eesti Töölise Kinnitusühisuse põhikirja § 9 ja 10 (RT 1921, 111/112) põhjal algavad ühisuse õigused ja kohustused töölise kindlustamise alal iga tema alla kuuluva ettevõtte kohta ettevõtte ühisusseastumise päevast ja selleks päevaks osutub päev, millal ühisusele kuulutatakse töökaitsekomissari ettekirjutus tööliste õnnetuse vastu kinnitamise seadusele alluvuse üle. See põhikirja määrus olevat kokkukõlas TTS § 448 eeskirjaga, mille järgi TTS § 372 ettenähtud ettevõtte arvatakse kinnitusühisuse liikmeks töökaitsesepektori ettekirjutusel. Juhul aga, kui ettevõtte valdaja pole oma töölise kinnitusühisuses TTS eeskirjade järgi kinnitanud, vastutab ettevõtja ise õnnetusjuhtumi tagajärgede eest. Edasi leidis Kohtukoda, et o./ü. „Radixile“ kuulub mitu omaette tööstust, millest mõne töölised olid kindlustatud, teiste tööstuste, muuseas ka savitööstuse töölised, kus nõudjaga õnnetus juhtus, olid kindlustamata. Sellest asjaolust, et mõne o./ü. „Radixile“ kuuluva tööstuse töölised olid õnnetuste vastu kindlustatud, ei saavat aga teha järeldust, et see kindlustus laieneks endast ka nende tööstusalade töölisele, mis kuulusid küll o./ü. „Radixile“, kuid teotsesid omaette ja mis polnud töökaitsesepektori poolt arvatud kindlustuse alla.

Riigikohtule antud kassatsioonkaebuses Eugen Ivanovi volinik väidab, et Kohtukoja otsus seisvat vastuolus TTS § 372, 375, 378, 380—384, 441 ja TKS § 339, 366, 711 eeskirjadega.

Asja esituse kuulanud, Riigikohus leidis, et seoses käesoleva asja oludega ja kassatsioonkaebuses esitatud väidetega kuulub lahendusele järgmine küsimus: „Millisest ajast tuleb lugeda TTS § 372 ettenähtud ettevõtte kindlustusühingu alla kuuluvaks ja kindlustusühing vastutavaks ettevõtte tööde juures töolistega juhtunud õnnetuste tagajärjel, kas sellest momendist, millal vastav töökaitsesepektor arvab ettevõtte kindlustusühingu alla (TTS § 443, 448), või momendist, millal ettevõtte suhtes on tekkinud selline faktiline olukord, et ta oma tootmisala ja töölise arvu poolest TTS eeskirjade kohaselt peaks kuuluma kindlustusühingu alla?“

Asudes selle küsimuse lahendamisele, tuleb kõigepealt nentida seda tõisa-
asja, et 1912. a. 23. juuni töölise kindlustusseadusega, ühes selle hilisemate muudatuste ja täiendustega, mis moodustab kodifitseeritud kujul TTS IV peatüki (§ 372—491), muudeti ettevõtja individuaalne vastutus õnnetusjuhtumi puhul töölisega tööõnnetuse vastu sundusliku kindlustuse süsteemiga. See sundkindlustus toimub eriti selleks loodud kindlustusühingutes, mille liikmeiks sunduslikult on kõik vastava tööstusringkonna ettevõtjad, kelle ette-

võtted kuuluvad TTS § 372 loendatute liiki, kusjuures ettevõtjad kannavad ühingu asjade eest tööliste kindlustuse alal ühisvastutust (TTS § 375, 378, 379). Nende seaduse-eeskirjade järgi on tööliste kindlustamine selleks moodustatud kindlustusühinguis ettevõtjate kohustus, mis tekib seaduse enese jõul, sõltumata ettevõtjate tahtest ja soovist. See on ainuke viis, mis seadus annab ettevõtjatele selleks, et täita nende peale seadusega pandud kohustust, kindlustada töölisi ja nende perekondi õnnetusjuhtumite tagajärgede eest. Kuid kindlustusühingu liikmeks astumine ja sealt lahkumine ei toimu automaatselt, vaid see toimub ainult riigivõimu esindaja — töökaitseinspektori korraldusel (TTS § 443, 448). Selleks, et töökaitseinspektor võiks teha korraldusi ettevõtete arvamiseks kindlustusühingu alla, peavad nende ettevõtete valdajad, kelle ettevõtte veel ei ole kindlustusühingu all, saatma talle kindlaks määratud korras ja tähtaegadel teateid ettevõtte valmistusala ja selles töötavate isikute arvu kohta. Sellest aga järgneb, et vastav ettevõtte võib sattuda kindlustusühingu alla ainult töökaitseinspektori korraldusel. Kuni selle korralduseni ei saa ettevõtte valdajat lugeda ka kindlustusühingu liikmeks (TTS § 378) ja ei vabane ta selle momendini ka individuaalsest vastutusest õnnetusjuhtumi tagajärjel (TTS § 380). TTS ei näe ette normi, mis annaks kindlustusühingutele õiguse omal algatusel arvata ettevõtteid enda alla või sundida ettevõtete valdajaid astumatema liikmeks. On aga asi nii, siis ei saa kindlustusühingu peale panna vastutust ka neis ettevõtteis juhtunud õnnetuste eest, mis pole seaduses ettenähtud korras arvatud tema alla ja mille valdajad pole tema liikmed ning ei tasu talle TTS ja põhikirjas ettenähtud maksusid, millest moodustub abiandmise kapital. Neil kaalutlusil Riigikohus jõudis seisukohale, et ülesseatud küsimusele tuleb vastata nii, et TTS § 372 ettenähtud ettevõtted loetakse kindlustusühingu alla kuuluvateks sellest momendist, millal vastav töökaitseinspektor selleks korralduse on teinud TTS § 443 ja 448 korras.

Oli aga käesolevas asjas asjaolustikku kuuluva Kohtukoja järelduse kohaselt kindlaks tehtud, et nõudja töötas o./ü. „Radixi“ ettevõttes, mis polnud TTS § 443 ja 448 korras arvatud kindlustusühingu alla ja oli temaga õnnetus juhtunud selle ettevõtte tööde juures, siis on õige lõpptulemuses Kohtukoja otsus, et käesolev nõue ei kuulunud Eesti Tööliste Kinnitusühisuse vastu rahuldamisele. Samuti on õige see Kohtukoja järeldus, et see asjaolu, et mõned teised o./ü. „Radixi“ ettevõtted, mis töötasid omaette ja lahus eriliste töölistega sellest ettevõttest, mille tööline oli nõudja ja kus temaga juhtus õnnetus, olid arvatud Eesti Tööliste Kinnitusühisuse alla, ei võinud endast kindlustusühingusse tõmmata seda ettevõtet, kus töötas nõudja, vaid see võis toimuda ikkagi ainult TTS § 448 põhjal erilise korraldusega töökaitseinspektori poolt.

Kõigil neil kaalutlusil Riigikohus **otsustas**: Eugen Ivanovi voliniku vann. adv. Elmar Sonini kassatsioonkaebus jätta tagajärjeta. (Toim. nr. 545^k — 1937. a.)

Nr. 39.

TSIVIL-OSAKOND.

16. veebruaril 1937. a.

Amilde Reigase (Rõigas) volinikkude vann. adv. Victor Johanson ja vann. adv. Alfred Hoeppleri kassatsioonkaebus Tallinna Ringkonnakohtu otsuse peale 12. veebruarist 1936. a. surnud Otto Mandeli pärandustombu nõudeasjas Amilde Reigase (Rõigas) vastu 300 krooni pärast.

Eesistuja osakonna esimees J. Lõo, ettekandja riigikohtunik
A. Hellat.

Asja esituse kuulanud, Riigikohus leidis, et Tallinna Ringkonnakohtu kaevatud otsus tuleb tühistada.

Otto Mandeli pärandustomp taotleb Amilde Reigase väljatõstmist ühes temale kuuluva varandusega ja temast sõltuvate isikutega Otto Mandeli pärandustombule kuuluvast majast Tallinnas, Niguliste t. 14, sest kostja kasutavat korterit selles majas ilma seadusliku aluseta. Kostja ei tunnusta nõuet, sest kui oma isa seaduslikul pärijal olevat temal õigus oma surnud isa majas elada.

Jaoskonnakohtunik lükkas nõude tagasi. Ringkonnakohus rahuldab selle, leides, et BES § 2594 järgi on pärandustombu hooldajate kohta selle valitsemisel kehtivad needsamad määrused, mis ette nähtud BES § 495 ja selles näidatud alaealiste varanduse valitsemise kohta käivad paragrafid. Neist nõuavad § 390 ja 391, et eestkostjad peavad nende kätte usaldatud varanduse valitsemisel toimima samasuguse hoolega ja südametunnistusega, nagu hea peremees omis asjus toimima on harjunud, ja et nende kohustus ei seisa mitte ainult selle varanduse alalhoidmises, vaid ka selle parandamises ja suurendamises; vastasel korral vastutavad eestkostjad nende tegevuse läbi tekitatud kahjude eest (§ 431). Kuna praegusel momendil, kus surnud Otto Mandeli pärijad on kinnitamata, tema varanduse kohta korraldusi tegema on õigustatud ainult pärandustombu hooldajad ja viimased ka nende eest vastutavad, siis peab otsusele jõudma, et nõudmine kostja väljatõstmise pärast tema poolt kinnipeetavast korterist on põhjendatud ja kuulub seega rahuldamisele.

Ringkonnakohtu otsuse peale on kostja volinikud vandeadv. Victor Johanson ja vandeadv. abi Alfred Hoeppler andnud kassatsioonkaebuse, milles väidavad, et pärandustombu instituut luuakse kõigepealt pärijate huvides ja sellepärast oleks mõtetu, et päranditomp kui juriidiline isik võiks oma äranägemise järgi pärandi kasutamisest kõrvaldada pärijaid.

Ringkonnakohtu otsus kuulub tühistamisele järgmistel kaalutlustel:

Hooldaja nimetamine päranditombu üle toimub seaduses ettenähtud juhtumitel, nimelt määrab seadus, millal hooldaja nimetamine on kompetentsel

asutisele sunduslik ja millal see üldse lubatav ei ole. BES § 2588 jõul ei nimetata hooldajat, kui pärijad on teada, on täisealised ja on paigal, olgu siis, et pärijad või keegi pärijatest nimelt seda palub. Sellega tahab seadus öelda, et hooldaja nimetamine juhtumil, kui seda õieti seaduse järgi vajagi ei oleks, on igatahes eriline juhtum, erand reeglist, ja seega peab ka hooldaja tegevus eralduma sama hooldaja tegevusest juhtumil, kui ei ole olemas isikuid, kes võiksid ülesannet täita, mis hooldaja peale on pandud. See eriline seisukord avaldub juba selles, et kui hooldaja on määratud juhtumil, kui tema määramine seaduse jõul tarvilik on (BES § 2589), siis on hooldaja esimene ülesanne pärandi varandus oma hoole alla võtta, sest kuni hooldaja nimetamiseni on see ilma seadusliku valdajata. On aga pärijad paigal, siis on loomulik, et ka varandus nende hoole all on ja määratud hooldaja ei võigi varanduse valitsemisele asuda vastu pärijate tahtmist ilma sellekohase kohtu määruseta, kus testamendi seadusjõusse astunuks tunnistamise või pärijate pärimisõigustes kinnitamise asi arutusel on (BES § 2480).

Käesolevas asjas taotleb nõudja kostja väljatõstmist põhjusel, et kostja elavat majas Niguliste t. 14 ilma seadusliku aluseta. Sel alusel nõuet rahuldada ei olnud ringkonnakohtul mingit õigust, sest kui kostja kui isa pärija valdab pärandvarandust, siis ei või juttugi olla pärandvara kasutamisest ilma seadusliku aluseta, kuna ümberpöördukt seadus just ette näeb, et pärimisõiguste tõestamiseks ei ole vajalik kohtu poole pöörduda, vaid see võib toimuda pärandi tegeliku vastuvõtmisega (TKS § 2019 ja BES § 2621, 2625, 2627 ja 2631). Sellega on nõude alus õieti ümber lükatud ja ringkonnakohtul ei olnud põhjust nõuet rahuldada.

Aga ka ringkonnakohtu poolt esitatud motiivid, nimelt et pärandvara otstarbekohasem kasutamine õigustaks kostja väljatõstmist, ei pea paika, sest niisugusel juhtumil võiks pärandvara seadusliku või testamendijärgse pärija käest ära võtta ainult kompetentse kohtu määruse põhjal, nagu eespool tähendatud. Niisugust määrust ei ole olemas. Asudes vastupidisele seisukohale on ringkonnakohus rikkunud TKS § 9, 129, 142 ja BES § 2480, 2594, 2625, 2627 ja 2631.

Neil põhjustel Riigikohus **otsustas:** Tallinna Ringkonnakohtu kaevatud otsus TKS § 9, 129, 142 ja BES § 2594, 2625, 2627 ja 2631 rikkumise pärast tühistada ja asi samale ringkonnakohtule tagasi saata uueks otsustamiseks. (Toim. nr. 108^R — 1937. a.)

Nr. 40.

TSIVIL-OSAKOND.

26. veebruaril 1937. a.

Karl Laasi voliniku vann. adv. A. Kääriku kassatsioonkaebus Tartu Ringkonnakohtu otsuse peale 11. märtsist 1936. a. Karl Laasi nõudeasjas Antsla Ühispanga vastu 315 krooni suuruses, vekslite sundotsuse tühistamise pärast.

Eesistuja osakonna esimees J. Lõo, ettekandja riigikohtunik J. Moks.

Võru 2. jsk. rahukohtuniku sundotsusega 30. VI 1931. a. oli välja mõistetud Antsla Ühispanga kasuks Kristjan Lüüsilt kui veksliaandjalt ja Karl Laasilt kui vekslipealekirjutajalt solidaarselt vekslite järgi 23. I 1931. a., tähtajaga 14. V 1931. a., mis protestitud 18. V 1931. a., 250 kr. kapitalvõlga ühes %%, protestikulu, tasuraha ja kohtu- ning asjaajamiskuludega. Täitmise sundotsuse järgi Antsla Ühispank pöörast Karl Laasi varale 5. VII 1935. a.

TKS § 161¹⁴ korras tõstetud nõudes Antsla Ühispanga vastu Karl Laas palus tühistada seda sundotsust tema kohta käivas osas ja teda vabastada maksimisest sundotsuse aluseks pandud vekslite järgi, põhjendades nõuet sellega, et nõue olevat tema kui vekslipealekirjutaja vastu aegunud VS § 74 põhjal.

Jaoskonnakohtunik jättis Karl Laasi nõude rahuldamata, tulles järeldusele, et Antsla Ühispanga nõue vekslite järgi oli tõstetud VS § 72 tähendatud tähtajal, millega aegumine Karl Laasi vastu katkestati. Tartu ringkonnakohus kinnitas jaoskonnakohtuniku otsuse.

Nõudja Karl Laasi volinik palub kassatsioonkaebuses tühistada ringkonnakohtu otsust VS § 72 ja järgm. ning TKS § 735 rikkumise pärast.

Asja esituse kuulunud, Riigikohus leiab, et nõudja Karl Laasi voliniku kaebus ei vääri rahuldamist.

Kaebaja Karl Laasi volinik seletab kaebuses, et VS § 72 ettenähtud kohtulikaks nõudeks ei saavat lugeda palve esitamist kohtule sundtäitepealkirja saamiseks vekslile ja niisuguse palve esitamine ei katkestavat aegumist. Kuid see kaebaja seisukoht ei ole kokkukõlas kehtiva seadusega. Kuni kohaliku kohtu ümberkorraldamise seaduse ilmuniseni 15. VI 1912. a. (Sobr. Usak. 1912, art. 1003) tuli esitada nõudmisi protestitud vekslite järgi kohtus kas nn. lihtsustatud kohtupidamise korras (v uproštšennom porjadke sudoproisvodstva) või harilikus nõudekorras teatud tingimuste olemasolul (TKS § 365¹⁻²⁴ 1891. a. red.). Kohaliku kohtu ümberkorraldamise seadusega muudeti nõudmise tõstmise korda notariaalsete ja teiste vaidlematu iseloomuga aktide järgi, nende hulgas ka protestitud vekslite järgi (TKS § 161¹ praeg. redaks.) selliselt, et võimaldati kohtult paluda niisugustele aktidele sundtäite-

pealkirju, mis pealkirjaga varustatud akt kuulus täitmisele kohtuotsuste täitmise kohta käivate reeglite kohaselt (TKS § 161⁸, 161¹⁰). Seega kohtu poolt aktile tehtud sundtäitepealkiri omab sama jõudu, nagu kohtuotsuski. Järelikult tuleb ka kohtu poole pöördumist sundtäitepealkirja saamiseks aktile arvata võrdseks kohtuliku nõude tõstmisega, mis VS § 75 põhjal katkestab VS § 72 tähendatud tähtaegade aegumise. Seda otseselt kinnitab ka TKS § 1807⁵. Oli vekslipidaja Antsla Ühispank katkestanud VS § 72 tähendatud tähtajad kohtu poole pöördumisega sundtäitepealkirja saamiseks vekslile, siis võis ta nõuda saadud sundtäitepealkirja täitmist nii veksliaandjalt Kristjan Lüüsilt kui ka vekslipealekirjutajalt Karl Laasilt üldise aegumise tähtajal, s.o. 10 aasta jooksul (BES § 3630). Kaebaja tuginemine VS § 74-le on alusega, sest siin pole tegemist nõudega vekslipealekirjutajate vahel.

Ei ole seaduslikku alust ka kaebaja arvamusel, nagu tuleks sundtäitepealkirja ehk sundotsust vekslil lugeda tagaselja otsuseks, mis TKS § 735 põhjal aeguvat, kui selle täitmist pole palutud kolme aasta jooksul. Sundtäite-kord on eriprotsessikord oma erimäärustega. Sundtäitepealkirja ehk sundotsuse vastu vaidlemiseks TKS § 161¹¹ näeb ette ainult nõudekorra. Pealegi TKS § 1841 juhatusel tuleb TKS § 735 kohaldamisel pidada silmas ka BES § 3629—3631, milledest § 3630 räägib otseselt 10-aastase aegumise tähtajast, mis tähtaeg sundotsuse täitmisele pööramisel 5. VII 1935. a. kaebaja Karl Laasi vastu polnud veel möödunud.

Et Karl Laasi voliniku kaebuses tähendatud väited ei õigusta kaevatud otsuse tühistamist, siis käsitades TKS § 186, Riigikohus **otsustas:** Karl Laasi voliniku vann. adv. A. Kääriku kassatsioonkaebus jätta tagajärjeta. (Toim. nr. 142-R, 1937. a.)

Nr. 41.

TSIVIL-OSAKOND.

15. juunil 1937. a.

Jaak Ungersoni voliniku vann. adv. Rein Eliaseri kassatsioonkaebus Tallinna Ringkonnakohtu otsuse peale 16. novembrist 1936. a. Marie Altmanni kaebe asjas Tallinna 7. jaoskonna kohtupristavi tegevuse pärast.

Eesistuja osakonna esimees J. Lõo, ettekandja riigikohtunik
A. Hellat.

Asja esituse kuulunud, Riigikohus leidis, et Jaak Ungersoni voliniku vandeadv. Rein Eliaseri kassatsioonkaebus väärrib rahuldamist.

Antud juhtumil on lahendatav küsimus, kas igal arestitud vara hoidjal on õigus saada tasu vara hoidmise eest, sõltumata sellest, missugune vahekord on hoidja ja arestitud vara vahel. Kas näiteks võlgnik, kui temale kuuluv varandus tema võlgade eest üles kirjutatakse ja temale hoiule antakse, võib pretenteerida tasu peale, või on õigustatud tasu saama TKS § 1009 jj. põhjal ainult niisugune isik, kes osutub arestitud varanduse suhtes kõrvaliseks isikuks. Riigikohus leiab, et ei ole seaduslikku alust ega mõistlikku põhjust määrata tasu hoidjale arestitud varanduse hoidmise eest, kui hoidjal enne arestimist teatavad kohustused ja õigused selle varanduse kohta on, mis arestimisega niivõrra muudetud ei saa, et varanduse hoidmine pärast arestimist erineks selle hoidmisest enne arestimist. Varanduse omanik, valitseja, rentija jne. on isenesest kohustatud varandust hoidma ja nende kohustused hoidmise mõttes jäävad samadeks, kui pristav varanduse neile hoiule annab. Niisugusel korral ei ole alust hoidmise eest eritasu saada, pealegi kui varanduse hoiulevõtmine kellelegi — välja arvatud võlgnik — sunduslik ei ole. TKS § 1014 ettenähtud tasu varanduse hoidmise eest puutub kolmandatesse isikutesse, kelledele varanduse hoidmine ülesanded peale paneb, mida neil ei olnud ja mida nad tasuta endi peale võtma kohustatud ei ole. Käesolevas asjas leiab ringkonnakohus, et Marie Altmannil on õigus tasu peale vara hoidmise eest, sest ta olevat „kolmas isik“, aga ringkonnakohus ei ole kaalunudki asiolu, mida kohtupristav oma seletuses ette toob ja mille peale ka kaebaja ringkonnakohtu tähelepanu juhtis, et Marie Altmannile hobused sellepärast hoiule anti, et ta väitis end nende omanik olevat. Lähtudes eeltoodud kaalutlustest, ei või varanduse omanik arestitud varanduse hoidmise eest tasu saada, sest tema on kohustatud varandust hoidma ja on õigustatud ka seda kasutama.

Neil kaalutlusil Riigikohus **otsustas**: Tallinna Ringkonnakohtu kaevatud määrus TKS § 9, 129, 142, 1014 rikkumise pärast tühistada ja asi samale ringkonnakohtule tagasi saata uueks otsustamiseks. (Toim. nr. 427^R — 1937. a.)

Nr. 42.

TSIVIL-OSAKOND.

18. juunil 1937. a.

Mart Urbi kassatsioonkaebus Viljandi Ringkonnakohtu otsuse peale 4. novembrist 1936. a. Sofia Treibergi (Treuberg) nõude asjas kaebaja vastu 3.480 krooni alimementide pärast.

Eesistuja osakonna esimees J. Lõo, ettekandja riigikohtunik T. Grünthal.

Asja esituse kuulanud, Riigikohus leidis, et käesolevas asjas kuulub lahendusele kõigepealt järgmine küsimus: „Kas BES § 165 ettenähtud nõue,

mille sihiks on tunnistada vallaslapse isaks teatav meesisik, loetakse aegunuks 10 a. jooksul, arvates selle lapse sündimisest?“

Riigikohus leidis, et sellele küsimusele tuleb vastata eitavalt. Vallaslapse ja tema isa vahekord kuulub perekonnaõiguslike vahekordade hulka. See vahekord, mis tekib lapse isast põlvnemise faktist, on seoses teatavate tagajärgedega, millel on juriidiline tähtsus, nimelt peab isa selle fakti põhjal, et laps on tema poolt eostatud, kandma lapse ülalpidamise kulud (BES § 165, 167, 168). Järelikult kui isa lapsele ülalpidamist ei anna ja seega faktiline olukord tema ja lapse vahel ei vasta seadusega ettenähtud tagajärgedele, siis sellega ei kustu veel lapse ja isa vahel see juriidiline vahekord, mis tekkis nende vahel lapse sündimisega ja mis isa suhtes kehtib BES § 168 ettenähtud ajani. Seepärast nõue, mis on sihitud sellise seaduse eeskirjadele mittevastava juriidilise vahekorra lõpetamisele, ei või kuuluda aegumisele, sest sellise nõudega kaitstakse neid tagajärgi, mis on lahutamatu seoses teatava perekondliku vahekorraga. Selline nõue kustub ainult siis, kui on kustunud see perekonnaõiguslik vahekord, millest nõue tuleb, või vähemalt sellise sündmuse saabumisega, mis seaduse põhjal lõpetab perekonnaõiguslikust vahekorras tekkinud tagajärjed, näit. kui vallaslaps sureb, kui ta kellegi poolt lapsendatakse või kui ta ise suudab ennast toita (BES § 168), sest BES § 165 ettenähtud nõude eesmärk, seoses § 166 eeskirjadega, võib seista ainult selles, et taotella vallaslapsele ta isalt elatist, kuna muid õigusi vallaslapsel oma isa vastu ei ole. Kui BES perekonnaõigusest tekkivate nõuete suhtes aegumistähtaegu eriliselt ei korralda, siis nähtavasti seepärast, et on endastmõistetav, et perekonnaõiguslikud vahekorrad ei või aeguda selle läbi, et vastav faktiline olukord pole kokkukõlas seaduse eeskirjadega; kuid seejuures nõuded ei loeta aegunuks ainult niivõrd, kui need on sihitud õiguslikule seisundile vastava vahekorra tunnustamisele eeloleva aja suhtes. Kui aga sellise nõudega taotellakse elatist möödunud aja eest, siis tuleb möödunud aja eest, täitmata jäänud kohustuste suhtes rakendada üldisi aegumise eeskirju (BES § 3620). Järelikult nõue elatise üle, mis põhineb isaduse faktil vallaslapse ja kostja vahel, ei kuulu aegumisele, kuni see vahekord püsib ja loetakse seadusega isale kohuslikuks (BES § 168), kuid nõue, millega vallaslaps taotleb isalt elatist möödunud aja eest, ei ole erandatud aegumise üldreeglite alt. Neil kaalutlusil on õige ringkonnakohtu järeldus, et kostja vaie, nagu oleks käesolev nõue olnud aegunud seeläbi, et see avaldati alles pärast vallaslapse 10-aastaseks saamist, ei väärinud lugupidamist.

Teine küsimus, mis käesolevas asjas kuulub lahendusele, on järgmine: „Kui vallaslapse isa soovib elatise maksmise asemel võtta last enese juurde kasvatada (BES § 172), kas võib ta sellist taotlust avaldada vastuvaidlusena lapse ema elatisnõudele, või peab ta selleks avaldama kohtule erilise nõude?“

Nõudes last enese kasvatada, peab isa tõendama, et laps ei vaja enam ema hoolt ning et lapse saatus ja korralik kasvatus on kindlustatud tema juures. Sellele isa taotlusele võib ema vastu vaielda, väites vastupidist. Järelikult tekib siin isa ja ema vahel tsiviilõiguslik tüli, mis vajab lahendust kohtuotsusega (TKS § 1). Kohtuotsuse tagajärjel, kui isa taotlus rahuldatakse, poleks emal enam õigust nõuda isalt lapse elatist. Et seega BES § 172 ettenähtud isa taotluse rahuldamine võtab emalt õiguse nõuda elatist lapsele isa käest ning selle tagajärjel laps antakse isa kasvatada, siis selline tsiviilõiguslik vaidlus lapse isa ja ema vahel tuleb lahendada isa poolt tõstetud nõude põhjal ning sellist küsimust ei või lahendada isa vaidluse põhjal tema vastu sihitud elatise taotlemise protsessis, nagu ringkonnakohus täiesti seaduslikult põhistab. Seepärast võis ringkonnakohus kostja vastuvaidluse jätta rahuldamata (TKS § 129, 142).

Edasi kostja oma kassatsioonkaebuses väidab, et nõue polevat tõestatud. See kaebaja väide ei vääri lugupidamist. Ringkonnakohus on asja ainestikust jõudnud järeldusele ja seda oma järeldust TKS § 129 ja 142 reeglite kohaselt põhistanud, et nõudjal oli kostjaga lapse eostamise ajajärgul selline intiimne vahekord, kus võib eeldada sugulist läbikäimist (BES § 165). See ringkonnakohtu järeldus ei või tulla kassatsiooni korras revideerimisele (KS § 5, TKS § 11).

Kaebaja väidab, et nõudja polevat suutnud tõestada, et tal lapse ülalpidamisega oli kulutusi. Ringkonnakohus on leidnud, et last kasvasid küll nõudja vanemad, kuid polevat tõestatud, et need oleksid loobunud nõudmast tasu lapse ülalpidamise eest. Seepärast on ringkonnakohus õigeks pidanud kostjalt nõudjale mõista lapse elatist ka möödunud aja eest, kuivõrra nõudmine pole aegunud. Ka see ringkonnakohtu järeldus kuulub asja ainestikku ja see ei või tulla kassatsiooni korras revideerimisele (KS § 5, TKS § 11).

Kõigil neil kaalutlusil Riigikohus **otsustas**: Märt Urbi kassatsioonkaebus jätta tagajärjeta. (Toim. nr. 429^R — 1937. a.)

Nr. 43.

TSIVIL-OSAKOND.

22. oktoobril 1937. a.

1) *Aleksei Stepanovi voliniku vann. adv. Leonhard Vahteri ja 2) Anna Siideri kassatsioonkaebused Rakvere Ringkonnakohtu otsuse peale 30. novembrist/3. detsembrist 1936. a. Anna Siideri nõude asjas Aleksei Stepanovi, Daniel Grigorievi ja Nikolai Timofejevi vastu 895 krooni kahjutasu pärast.*

Eesistuja osakonna esimees J. Lõo, ettekandja riigikohtunik
T. Grünthal.

Asja esituse kuulanud, Riigikohus leidis, et mõlemad kassatsioonkaebused tuleb jätta tagajärjeta.

1) Arutanud Aleksei Stepanovi voliniku vann. adv. L. Vahteri kassatsioonkaebust, Riigikohus leidis, et kaebaja väidab, nagu oleks ringkonnakohus talitanud BES § 3284, 3439, 3440, 909 ja 3443 eeskirjade vastaselt, kui ta kostjalt Stepanovilt välja mõistis kahjutasu vallasvara eest, mis kuulus nõudjale Anna Siiderile ja mille Stepanov laskis ära müüa avalikul oksjonil oma võlgniku Eduard Sunne võla katteks ja mis vara pärast sundmüüki tunnustati Anna Siideri omanduseks. Kaebaja väidab, et kohtuotsuse täitmine polevat süütegu, ja seepärast langevat ära tasu nõudmine kahjude eest, mis tekkinud kellelegi kohtuotsuse täitmisest. Seda kaebaja väidet ei saa lugeda õigeks. BES § 3440 põhjal kuulub iga kahju, mis pole juhuslik, tasumisele. Sama seaduse § 3444 põhjal kahjude tasumise kohustus lasub sellel, kes kahjud põhjustas oma teoga või hooletusega. Kohtuotsuse täitmisel on sissenõudja kohus ära näidata võlgniku vara, millele ta palub pöörata sissenõudmise (TKS § 933, 935, 948). Järelikult on kohtuotsuse täitmisel sissenõudja vastutav tagajärgede eest, mis võivad tekkida siis, kui tema kohtupristavile kätte näitab vara, mis ei kuulu võlgnikule, vaid kellelegi kolmandale isikule. Kui see vara ära müüakse ja kolmas isik selle läbi kahju kannatab, siis BES § 3440 ja 3444 põhjal on viimasel õigus nõuda kahjude tasumist sissenõudjalt, kelle ettevaatamatu tegevus põhjustas selle kahju.

Käesolevas asjas on ringkonnakohus kindlaks teinud, et kohe, kui vara aresti alla oli pandud, selle omanik tõstis nõude selle vabastamiseks (TKS § 1092), paludes oma nõuet ka kindlustada, mis palve aga jäeti tagajärjeta. Oli aga Anna Siider tõstnud Stepanovi vastu nõude omandiõiguse kohta ja laskis Stepanov asjad siiski ära müüa, siis vastutab Stepanov BES § 912 kohaselt, nagu ringkonnakohus õieti põhistas, sest sellest momendist, kui oli asjade kohta Anna Siideri poolt tõstetud nõue omandiõiguse üle, vastutab sissenõudja ühel ja samal alusel pahausulise valdajaga, sõltumata sellest, kas ta selle momendini asju võis heausuliselt pidada oma võlgniku omanduseks, või kas osutub kolmanda isiku nõue alguses küllalt tõenäoiseks või kahtlaseks. Õieti on ringkonnakohus tagasi lükanud ka selle kostja vaide, nagu vabaneks ta vastutusest BES § 3441 põhjal, sest ringkonnakohus tegi kindlaks, et nõudja on kõik teinud, mis ta üldse võis, et oksjoni pidamist seisma panna.

Neil kaalutlusil jääb tagajärjeta kostja Aleksei Stepanovi voliniku vann. adv. L. Vahteri kassatsioonkaebus.

2) Ei vääri rahuldamist ka Anna Siideri kassatsioonikaebus.

Ringkonnakohus mõistis Anna Siiderile kostjalt Stepanovilt välja ainult nende asjade väärtuse, mis oksjonil ära müüdi. Nende asjade suhtes, mis aga alles on, lükkas ringkonnakohus kahjutasu nõude tagasi, leides, et kostjad on nõus asju nõudjale tagasi andma, mis pärast nõudja nõudku tagasi asjad ja kui ta leiab, et asjade väärtus on kostjate süü läbi vähenenud, siis nõudku ta vastavalt kahjutasu. Selle oma otsuse on ringkonnakohus põhistanud TKS § 129 ja 142 reeglite kohaselt.

Anna Siider oma kassatsioonkaebuses väidab, et „ringkonnakohus ei tarvitanud õieti seadust ja seepärast on seadus rikutud“. Millega ringkonnakohus seadust on rikkunud ja nimelt millist seadust, see jääb kaebuse sisust ebaselgeks (TKS § 798). Samuti väidab kaebaja, et ringkonnakohus olevat ebaõigelt arvestanud kohtu- ja asjaajamiskulud, kuid ise kaebaja ei näita konkreetselt, mille poolest see arvestus oleks ebaõige. Sellise puuduliku kaebuse põhjal ei saa Riigikohus võtta kassatsiooni korras revideerimisele ringkonnakohtu otsust (TKS § 186, 798, 802¹ p. 1, 9).

Neil kaalutlusil Riigikohus **otsustas**: 1) Aleksei Stepanovi voliniku vann. adv. L. Vahteri ja 2) Anna Siideri kassatsioonkaebused jätta tagajärjeta. (Toim. nr. 558^R. — 1937. a.)

Nr. 44.

TSIVIL-OSAKOND.

5. novembril 1937. a.

August Mikkeri voliniku vann. adv. Peeter Jänese kassatsioonkaebus Tallinna Ringkonnakohtu määruse peale 1. veebruarist 1937. a. August ja Johannes Hammelmanni nõudeasjas August Mikkeri ja Alma Kinkari vastu sundotsuse tühistamise pärast 523 krooni 30 sendi ja 108 krooni 95 sendi väärtuses, apellatsioonitähataja uuendamise küsimuses.

Eesistuja osakonna esimees J. Lõo, ettekandja riigikohtunik T. Grünthal.

Asjast nähtub järgmist:

1./3. detsembril 1936. a. Rapla jsk. kohtunik oma otsusega rahuldab August ja Johannes Hammelmannide nõude August Mikkeri ja Alma Kinkari vastu sundotsuste tühistamise pärast 523 krooni 30 s. pärast. Kohturesolutsiooni teisele küljele on kirjutatud: „8. XII 1936. a. kostja Mikkeri volinik v.-a. P. Jänest tellis otsuse ärakirja lõpuvormis“, ilma, et tähendatud oleks, kelle poolt see märkus on kirjutatud. 9. I 1937. a. on August Mikkeri volinik vann. adv. Peeter Jänest andnud Rapla jaoskonnakohtunikule palve, et ta volitajale antaks uus apellatsioonitähataeg, sest otsus lõpuvormis polevat valmis. Nagu jaoskonnakohtuniku lõpuvormis otsusele tehtud märkusest näha, on see otsus valmistatud 12. jaanuaril 1937. a. Määrusega 12. jaanuarist 1937. a. anti kostjale August Mikkerile uus 7-päevane apellatsioonitähataeg, arvates 12. jaanuarist 1937. a. Selle jaoskonnakohtuniku määruse peale andis Tallinna ringkonnakohtule erakaebuse August ja Johannes Hammelmannide volinik vann. adv. Jüri Pärson. Ringkonnakohus rahuldab selle erakaebuse ja tühistas

jaoskonnakohtuniku määruse, leides, et tähtaeg apellatsioonikaebuse andmiseks möödus 3. jaanuaril 1937. a., ning et TKS § 779¹ (RT 1933, 40) ettenähtud tähtajal kostja Mikker polnud palunud apellatsioonitähtaega uuendada, siis puudunud jaoskonnakohtunikul seaduslik alus seda tähtaega oma määrusega 12. I 1937. a. uuendada.

Riigikohtule antud kassatsioonikaebuses August Mikkeri volinik vann. adv. P. Jänes seletab, et tema avaldanud palve põhistatud kohtuotsuse ärakirja saamiseks 8. XII 1936. a., kuigi suuliselt, kuid TKS § 68¹ põhjal võinud see avaldus olla ka suuline. Peale selle ei olevat TKS § 779¹ rakendatav jaoskonnakohtute menetluses.

Asja esituse kuulunud, Riigikohus leidis järgmist:

Kaebaja väide, nagu võiks jaoskonnakohtult motiveeritud kohtuotsuse ärakirja edasikaebamise jaoks tellida ka suuliselt, on õige, kuid seejuures tuleb palujal tasuda TKS § 844 ja 854 ettenähtud maksud (TKS § 141, RT 1933, 40). Käesolevas asjas on väljaspool vaidlust, et kostjate volinik seaduslikul tähtajal 8. XII 1936. a. tellis kohtuotsusest ärakirja. See ärakiri on valminud alles 12. I 1937. a., s.t. pärast TKS § 162 ettenähtud tähtaega. Küsimus seisab nüüd selles, kas kostja Mikker pidi viimasel päeval, millal lõppes apellatsioonikaebuse esitamise tähtaeg, s.t. 3. jaanuaril 1937. a., paluma apellatsioonitähtaja uuendust, või võis ta seda paluda ka hiljemini, s.t. siis, kui jaoskonnakohtunik oli valmistanud lõppvormis kohtuotsuse, teiste sõnadega, kas TKS § 779¹ vastav eeskiri on rakendatav ka jaoskonnakohtuniku menetluses? Riigikohus leidis, et ka jaoskonnakohtunikule alluvais asjus tuleb apellatsioonitähtaja uuendust paluda hiljemalt viimasel päeval, millal lõpeb TKS § 162 ettenähtud tähtaeg.

Apellatsioonikaebuse esitamiseks seaduses määratud tähtaeg on absoluutse iseloomuga, mille pikendamine pole üldse lubatud (TKS § 833). Ainult üksikuil juhtudel seadus lubab seda tähtaega ennistada, nimelt, kui hilinemine tekkis ametisikute süü tõttu või ettenähtamatute sündmuste tagajärjel, mis ei olenenud eraisiku enese tahtest (TKS § 835), kui aga protsessija ise on aja möödalaskmises süüdi, siis ei kuulu tähtaeg ennistamisele. TKS § 141 näeb ette tähtaja, mille vältel protsessija peab tellima motiveeritud kohtuotsusest ärakirja, nimelt peab ta seda tegema hiljemalt kahe nädala jooksul, arvates resolutsiooni kuulutamise päevast. Sama seaduse § 144 põhjal on jaoskonnakohtunik kohustatud andma asjaosalisele ärakirja oma motiveeritud otsusest 7 päeva jooksul, arvates vastava palve (§ 141) esitamisest (RT 1933, 40, 319). Järelikult TKS § 141, 144 ja 162 koostuslikust mõttest järgneb, et siis, kui protsessija seaduses ettenähtud tähtajal tellib ärakirja motiveeritud kohtuotsusest, tal küllalt aega on apellatsioonikaebuse kirjutamiseks ning andmiseks kohtule. On aga protsessija ärakirja motiveeritud kohtuotsusest tellinud ja pole tema seda ärakirja siiski TKS § 144 ettenähtud tähtajaks kätte saanud ning pole temal selle tagajärjel võimalik TKS § 162 ettenähtud edasi-

kaebamistähtajaks apellatsioonkaebust anda, siis on protsessija ise kohustatud selle eest hoolitsema ajaldi, et apellatsioonkaebuse andmiseks talle tähtaeg ennistataks. Et TKS selles osas, mis käib menetluse kohta jaoskonnakohtute, selle juhu jaoks mingisugust erinevat korda ette ei näe, siis TKS § 80 ja 9 juhatusel tuleb siin rakendada üldkohtute menetluse jaoks seatud § 779¹ selles mõttes, et juhul, kui jaoskonnakohtunikult tellitud motiveeritud otsuse ärakiri ei saa seaduses ettenähtud tähtajaks (TKS § 141, 144) valmis ja selle tagajärjel asjaosaline ei jõua tähtajaks apellatsioonkaebust anda, asjaosaline TKS § 835 põhjal õigustatud on paluma apellatsioonitähataja ennistamist, kuid selline palve peab kohtunikule antud olema apellatsioonkaebuse esitamiseks ettenähtud tähtaja viimasel päeval. Et ringkonnakohus käesolevas asjas on seadust seletanud nii, siis on ta otsus õige ja pole alust seda tühistada (TKS § 129, 142, 186, 798), mispärast Riigikohus **otsustas**: August Mikkeri voliniku vann. adv. P. Jänese kassatsioonkaebus jätta tagajärjeta. (Toim. nr. 614^R—1937. a.).

Nr. 45.

KRIMINAAL-OSAKOND.

27. jaanuaril/10. märtsil 1937. a.

Voldemar Müüri kaitsja vandeadv. Elmar Andersoni kass.-kaebus Kohtukoja otsuse peale 10. nov. 1936. a. Voldemar Müüri süüd. KrS § 51 lõike 1 ja 432 järgi.

Eesistuja osakonna esimees P. Kann, ettekandja riigikohtunik K. Saarmann, prokurör R. Räägo.

Kohtukoda, otsusega 10. novembrist 1936. a., kinnitas Rakvere ringkonnakohtu otsuse 14. maist 1935. a., millega muu seas Voldemar Müür oli mõistetud KrS § 51—1 l. p. 1, 432, 11, 53, 20 ja 14 põhjal kaheks aastaks vangimajja ühes KrS § 18 ja 19 ettenähtud õiguste kaotusega.

Kassaator Voldemar Müüri kaitsja vandeadv. Elmar Anderson palub Kohtukoja otsuse tühistada KrS § 432 ja KKS § 531 rikkumiste tõttu, leides: 1) et kohus on käesolevat süütegu ekslikult kvalifitseerinud KrS § 432 järgi ja 2) et kohus on ekslikult kohaldamata jätnud KrS § 434, sest käesolev tegu on toime pandud suure hingelise ärevuse mõjul.

Asja esituse ja prokuröri arvamuse kuulanud, Riigikohus leiab, et Kohtukoja otsus kuulub tühistamisele järgmistel kaalutlustel. Kohtukoja otsusest nähtub, et Voldemar Müür on süüdi tunnistanud selles, et tema ühes teiste isikutega kokku leppides ja teadvalt üheskoos teotsedes 2. juulil 1933. a. Viru-

maal Pada vallas tahtlikult löi Leonhard Tederile terariistaga haavu, milledest üks Tederile vasakule poole selga löödud haav ulatus kopsukelmeni ja teine paremale poole selga viimase roide alla löödud haav läbistas neerukapsli, tekitades Tederile tervisrikkeid, mis oma iseloomult kuuluvad raskete kehavigastuste liiki ja ajutiselt katkestasid nimetatud kehaorganite tegevuse. Järelikult on Kohtukoda käesolevas asjas esinevaid tervisrikkeid tunnistanud rasketeks kehavigastusteks, sest et need ajutiselt katkestasid kopsude ja neerude tegevuse. See seisukoht on ekslik. KrS § 432 ettenähtud süüteo teokoosseisu moodustavad kaks juhtumit: 1) igasuguse mitteelukardetava, kuid jäädava tervisrikke tekitamine ja 2) säärase ajutise, mitteelukardetava tervisrikke tekitamine, milline katkestas kehaorgani tegevuse. Esimese juhtumi määramine ei tekita peaaegu mingisuguseid raskusi, küll aga teise juhtumi määramine. Raskusi tekitab sel puhul peamiselt kehaorgani mõiste. Viimase mõiste määramise aluseks võib võtta vastavat mõistet loodusteadusest. Kuid sel korral tekitab peaaegu ülepääsemata raskusi raske ja kerge kehavigastuse piiramine, sest mõlemate hulka kuuluvad ajutised tervisrikked, inimese keha aga — loodusteadlikult — koosneb tervikuna organitest, ja iga tervisriike katkestaks ajutiselt ka mõne organi tegevust (kui ka vähesel määral). See pärast näib õige olevat luua eriline kriminaalõiguslik kehaorgani mõiste, mis kitsama ulatusega oleks, kui vastav loodusteaduslik mõiste. KrS mõtte kohaselt näib õige olevat kehaorgani mõistet, kriminaalõiguslikult, tuletada KrS § 431-st, seega kehaorganiteks tunnistades vaid neid kehaosi, millede funktsioonid on loendatud § 431. Järelikult tuleb raskeks kehavigastuseks tunnistada vaid sääraseid ajutisi mitteelukardetavaid tervisrikkeid, mis katkestasid vaimutegevuse, nägemise, kuulmise, rääkimise, käimise, kompimise ja haaramise, sugutuse ja sigituse funktsioone täitvate kehaosade (seega kehaorganite) tegevuse. Tunnistades aga neerusid ja kopsusid organiteks, on Kohtukoda ekslikult tõlgendanud § 432-st, mis pärast otsus ka jõusse astuda ei või. Mis puutub küsimusse, kas organi tegevus, KrS § 432 mõtte järgi, peab osaliselt või täielikult katkestatud olema, siis leiab Riigikohus, et nimetatud seaduses toodud teokoosseisu olemasoluks on küllaldane, kui tegevuse katkemine ka juba osaline oli. Küsimus, kas käesolevas asjas süütegu on toime pandud suure hingelise ärevuse mõjul või mitte, kuulub asja sisusse, mis pärast seda küsimust, KS § 5 jõul, kassatsiooni korras läbivaatamisele ei või võtta.

Neil kaalutlustel ja käsitades KKS § 633 Riigikohus **otsustas**: Kohtukoja otsus 10. novembrist 1936. a. tühistada ja asi anda uueks otsustamiseks Kohtukojale teises kohtukoosseisus.

Nr. 46.

KRIMINAAL-OSAKOND.

21. aprillil 1937. a.

Volf Eruchmanov'i kass.-kaebus Tallinna Ringkonnakohtu otsuse peale 9. veebr. 1937. a. Volf Eruchmanovi süüd. KrS § 438 järgi.

Eesistuja osakonna esimees P. Kann, ettekandja riigikohtunik K. Saarmann, prokurör R. Räägo.

Tallinna ringkonnakohus, otsusega 9. veebruarist 1937. a., kinnitas Tallinna 4. jaoskonnakohtuniku otsuse 29. oktoobrist 1936. a., millega Volf Eruchmanov on karistatud KrS § 438 põhjal 8-päevase arestiga.

Kassaator Volf Eruchmanov palub ringkonnakohtu otsuse tühistada KKS §§ 846 ja 806 rikkumise tõttu, leides: 1) et kohus on ekslikult üle kuulamata jätnud tunnistajad Prodeli ja Bergmanni ja 2) et kohus on ekslikke järeldusi teinud ilmnenu asjaoludest.

Asja esituse ja prokuröri arvamuse kuulunud, Riigikohus leiab, et ringkonnakohtu otsus kuulub tühistamisele järgmistel kaalutlustel. Volf Eruchmanovi apellatsioonkaebusest nähtub, et tema palub, muu seas, välja kutsuda tunnistajad Prodel ja Bergmann vastuolude selgitamiseks nende ja teiste tunnistajate seletuste vahel ja nende vastastamiseks. Ringkonnakohtu kohtuistung protokollist aga nähtub, et kohus on apellatsioonkaebuses toodud palve tunnistajad Bergmann ja Prodel välja kutsuda tagajärjeta jätnud, sest ei ole üles antud uusi asjaolusid, mida need tunnistajad peavad tõestama. See määrus ei ole kokkukõlas KKS § 846 eeskirjaga, mille järgi tunnistajate ülekuulamine on sõltuv küsimusest, kas nende tunnistajate öeldistega selgitamisele kuuluvail asjaoludel võib tähtsust olla asja kohta. Asudes seisukohale, et uue ülekuulamise vajadus on tingitud vaid uutest asjaoludest, on ringkonnakohus liiga kitsalt ja seega ekslikult tõlgendanud KKS § 846, mispärast ka ringkonnakohtu otsus KKS § 846 olulise rikkumise tõttu jõusse astuda ei või.

Neil kaalutlustel ja käsitades KKS § 861 Riigikohus **otsustas:** Tallinna ringkonnakohtu otsus 9. veebruarist 1937. a. tühistada ja asi anda uueks otsustamiseks samale ringkonnakohtule teises kohtukoosseisus.

Nr. 47.

KRIMINAAL-OSAKOND.

12./26. mail 1937. a.

1) *Lucie Aleisi* ja 2) *Tallinna linna voliniku v. adv. Fr. Rosenbergi* kass.-kaebused *Tallinna Ringkonnakohtu otsuse peale 16. veebr. 1937. a. Lucie Aleisi süüid.*
KrS § 122 ja 380 p. 2 järgi.

Eesistuja ja ettekandja osak. esimees P. Kann, prokurör
R. Räägo.

Lucie Aleis on süüdi mõistetud selles, et ta ei täitnud Tallinna ehitusmääruse (RT 1932, 59) § 106 nõuet ega seadnud korda tema krundi kohal asuvat sõiduteed, milleks tuli sõiduteel aukuvajunud munakivisillutise kohad tõsta ja ümber sillutada. Selle süüteo eest kohus karistas Lucie Aleisi KrS § 122 järgi 10-kroonise rahatrahviga või selle mittemaksmisel kolmepäevase arestiga. Mis puutub aga Tallinna linna voliniku taotlusse — kohustada kohtualust kohtu poolt määratud tähtjaks korda seadma ja parandama tema krundi kohal asuva tänava sõidutee vastavalt linnavalitsuse ehitusosakonna poolt esitatud nõudmisele, selle mittemäitmisel aga seda lasta teha politseivõimuga kohtualuse kulul, siis jättis kohus selle taotluse rahuldamata põhjusel, et KrS § 25 1. II võimaldab sääraste abinõude tarvitusele võtmist üksnes juhtumel, kus ehitus- või parandustööd on tehtud korravastaselt.

Tallinna linna volinik v. a. Fr. Rosenberg palub Tallinna Ringkonnakohtu otsuse 16. veebruarist 1937. a. tühistada osas, millega jäeti tagajärjeta linnavalitsuse taotlus kohustada kaebelust korda seadma ja parandama tema krundi kohal asuva tänava sõidutee, sest et KrS § 25 1. II ei tulevat nii kitsalt tõlgendada, nagu seda on teinud kohus, ja et KrS § 25 põhjal tulevat kõrvaldada KrS §§ 122 ja 380 ettenähtud süüteo tagajärjed, s.o. tänava sõidutee parandada ja korda seada.

Lucie Aleis palub Tallinna ringkonnakohtu otsuse 16. veebr. 1937. a. tühistada järgmistel põhjustel: 1) ringkonnakohtu seisukoht, nagu määraks Linnaseaduse § 63 p. 7 linna kodanikkude ja majaomanikkude kohustused, polevat õige, sest selle §-i teksti algusest selguvat, et selles paragraafis loetakse üles, missuguste küsimuste otsustamine kuulub linnavolikogu kompetentsi, et määrata linnavolikogu õigused ja kohused ja eraldada linnavolikogu kompetentsi kuuluvate küsimuste otsustamine linnavalitsuse ja teiste linna organite ülesannete hulgast; 2) Linnaseaduse § 9 põhjal võib kodanikele peale panna rahalisi makse ainult seaduste põhjal, kuna naturaalkohustuste panemist linna kodanikkude peale polevat üldse ette nähtud. Et tema käest nõutakse sõidutee ehitamist, mis on seadusvastane, siis olevat Tallinna linna ehitusmäärus vastu-

olus kehtivate seadustega ja nimelt Linnaseaduse § 9-ga; 3) kaitsja palunud toime panna paiklikku vaatlust ja ekspertiisi asjaolu selgitamiseks, et tänav on alles valmis ehitamata ja et seda ei saa parandada ilma selle ümberehitamiseta; seda palvet pole kohus rahuldanud; 4) kohus on end ekslikult pidanud kompetentseks otsustama tehnilisi küsimusi, ära kuulamata ekspertide arvamust ja toimetamata paiklikku ülevaatust; 5) insener Ambrose seletusest selgub, et temalt nõutakse sisuliselt tänavade ehitamist; 6) ka Riigikohus olevat oma otsuses kr. osak. toimik nr. 317 — 1936. a. seletanud, et Ehitusmääruse § 102 on seadusvastane ja et majaomanikelt ei saa tänavate ehitamist nõuda; 7) tunn. Parsmannile olevat esitatud küsimusi, mida võib esitada ainult ekspertiidile; 8) Leisberg olevat notariaal-lepinguga enda peale võtnud kohustuse tänavat ehitada ja korras hoida; 9) kohus polevat seisukohta võtnud tunn. Soone seletuste kohta.

Asja esituse ja prokuröri arvamuse kuulanud, Riigikohus leidis, et Tallinna linna voliniku v.a. Fr. Rosenbergi kassatsioonkaebus tuleb tagajärjeta jätta, kuna Lucie Aleisi kassatsioonkaebus tuleb rahuldada.

KrS § 25 järgi tuleb kohtu poolt määratud aja jooksul süüdlase kulul lammutada, sulgeda, parandada, teisale paigutada või alguskorda seada see, mis on korravastaselt kohtualuse poolt ehitatud, avatud, sisse seatud, ümber ehitatud, parandatud või uuendatud, kui see, mis süüdlase poolt saadeti korda, tunnistatakse kahjulikuks avalikule julgeolekule või rahva tervisele. Antud juhtumil ei ole kohtualuse poolt parandamata jäetud sõiduteed tunnistatud kahjulikuks avalikule julgeolekule või rahva tervisele, mispärast kohtul puudus seaduslik alus kohustada kohtualust korda seadma ja parandama tema krundi kohal asuva tänavade sõiduteed. Sel põhjusel tuleb Tallinna linna voliniku vann. adv. Fr. Rosenbergi kassatsioonkaebus tagajärjeta jätta.

Mis puutub Lucie Aleisi kassatsioonkaebusse, siis tuleb see rahuldada.

Tänavate „korrashoiu“ all tuleb mõista tänavate parandamistöid jooksva remondina, kus ei osutu vajalikuks tarvitusele võtta erilisi vahendeid, kuna tänavate kapitaalremont ja parandustööd, mis on teostatavad eriliste vahendite abil, kuuluvad tänavate ümberehitamise või ehitamise mõiste alla. Richard Ambros on seletanud, et antud juhtumil oli „sõidutee ära vajunud, nii et kogu ulatuses oleks tulnud ta ümber laduda“. Ringkonnakohus ei ole seisukohta võtnud küsimuses, kas käesoleval juhtumil oli tegemist tänavade jooksva remondiga, mis kuulub tänavade parandustööde, s.o. korrashoiu mõiste alla, või kapitaalremondiga, mis kuulub tänavade ümberehitamise (ehitamise) mõiste alla.

Teised kassatsioonkaebuses esitatud väited ei vääri lugupidamist.

Käsitades KKS § 861 Riigikohus otsustas: Tallinna linna voliniku v. a. Fr. Rosenbergi kassatsioonkaebus tagajärjeta jätta. Lucie Aleisi kassatsioonkaebuse rahuldamiseks Tallinna ringkonnakohtu otsus 16. veebr. 1937. a. tühistada ja asi anda uueks otsustamiseks samale kohtule teises kohtu koosseisus.

Nr. 48.

KRIMINAAL-OSAKOND.

12./26. mail 1937. a.

1) Aleksander Kangro ja 2) Tallinna linna voliniku vann. adv. Friedrich Rosenbergi kass.-kaebused Tallinna Ringkonnakohtu otsuse peale 16. veebr. 1937. a. Aleksander Kangro süüd. KrS §§ 122 ja 380 p. 2 järgi.

Eesistuja ja ettekandja osakonna esimees P. Kann, prokurör R. Räägo.

Aleksander Kangro on süüdi mõistetud selles, et ta ei täitnud Tallinna linna ehitusmääruse § 106 nõuet ja ei seadnud korda tema krundi kohal asuvat sõiduteed. Selle süüteo eest kohus karistas A. Kangrot KrS § 122 järgi 10-kroonise rahatrahviga või selle mittemaksmisel kolmepäevase arestiga. Mis puutub aga Tallinna linna voliniku taotluse — kohustada kohtualust kohtu poolt määratud tähtjaks korda seadma ja parandama tema krundi kohal asuva tänava sõidutee vastavalt linnavalitsuse ehitusosakonna poolt esitatud nõudmisele, selle mittetäitmisel aga seda lasta teha politseivõimuga kohtualuse kulul, siis jättis kohus selle taotluse rahuldamata.

Tallinna linna volinik v.a. Fr. Rosenberg palub Tallinna Ringkonnakohtu otsuse 16. veebr. 1937. a. tühistada osas, millega jäeti tagajärjeta linnavalitsuse taotlus — kohustada kaebelust korda seadma ja parandama tema krundi kohal asuva tänava sõidutee, sest et KrS § 25 l.2 ei tulevat tõlgendada nii kitsalt, nagu seda on teinud kohus, ja et KrS § 25 põhjal tulevat kõrvaldada KrS § 122 ja 380 ettenähtud süüteo tagajärjed, s.o. tuleb tänava sõidutee parandada ja korda seada.

Aleksander Kangro palub Tallinna ringkonnakohtu otsuse tühistada põhjusel, et temale esitatud nõue olevat sisuliselt ehitamine, mida majaomaniku peale ei saa panna Ehitusseaduse § 181, Linnaseaduse § 63 p. 7 ja § 9 põhjal. Polevat õige kohtu seisukoht, et Linnaseaduse § 108 p. 7 järgi olevat linnavolikogul õigus olnud välja anda sundmäärusi tänavate jne. puhtuse ja korrashoiu kohta. Koidu tänava sõidutee korrashoid olevat automaatselt üle läinud linna omavalitsusele siis, kui $\frac{2}{3}$ tänavat oli täis ehitatud.

Asja esituse ja prokuröri arvamuse kuulunud, Riigikohus leidis, et Tallinna linna voliniku v.a. Fr. Rosenbergi kass. kaebus tuleb tagajärjeta jätta, kuna Aleksander Kangro kassatsioonkaebus tuleb rahuldada.

KrS § 25 järgi tuleb kohtu poolt määratud aja jooksul süüdlase kulul lammutada, sulgeda, parandada, teisale paigutada või alguskorda seada see, mis on korravastaselt kohtualuse poolt ehitatud, avatud, sisse seatud, ümber ehitatud, parandatud või uuendatud, kui see, mis süüdlase poolt saadeti korda,

kahjulikuks tunnistatakse avalikule julgeolekule või rahva tervisele. Antud juhtumil kohus ei ole kohtualuse poolt parandamata jäetud sõiduteed tunnistanud kahjulikuks avalikule julgeolekule või rahva tervisele, mispärast kohtul puudus seaduslik alus kohustada kaebealust korda seadma ja parandama tema krundi kohal asuva tänava sõiduteed. Mis puutub A. Kangro kass.-kaebusse, siis tuleb see rahuldada. Tänavate „korrashoiu“ all tuleb mõista tänavateparandustöid jooksva remondina, mis ei vaja eriliste vahendite tarvitusele võtmist, kuna tänavate kapitaalremont ja parandustööd, mis teostatavad eriliste vahendite abil, kuuluvad tänavate ümberehitamise või ehitamise mõiste alla. Ringkonnakohus ei ole seisukohta võtnud küsimuses, kas antud juhtumil oli tegemist tänava jooksva remondiga, mis kuulub parandamistöode ja seega tänava korrashoiu mõiste alla, või kapitaalremondiga, mis kuulub tänava ümberehitamise (ehitamise) mõiste alla. Teised kassatsioonkaebuses esitatud väited ei vääri lugupidamist.

Käsitades KKS § 861 Riigikohus **otsustas**: Tallinna linna voliniku v.a. Fr. Rosenbergi kassatsioonkaebus tagajärjeta jätta. Aleksander Kangro kassatsioonkaebuse rahuldamiseks Tallinna Ringkonnakohtu otsus tähistada ja asi anda uueks otsustamiseks samale kohtule teises kohtu koosseisus.

Nr. 49.

KRIMINAAL-OSAKOND.

19. mail/2. juunil 1937. a.

Kohtukoja prokuröri van. abi k.t. E. Vilbergi kass.-protest Kohtukoja otsuse peale 16. märtsist 1937. a. Rudolf Rosenthali süüd. asjas KrS § 575 1. I p. 2 järgi.

Eesistuja osakonna esimees P. Kann, ettekandja riigikohtunik R. Koemets, prokurör R. Räägo.

Kohtualusele Rudolf Rosenthalile KrS §§ 51, 575 lg. 1 p. 2 ja teiste põhjal karistuse määramisel Kohtukoda ei pidanud võimalikuks rakendada KrS § 68 ja selle alusel Rosenthalile karistust suurendada põhjusel, et KrS § 575 lg. 1 p. 2 ettenähtud süütegu ei saa lugeda üheliigiliseks kelmusega, mis süüteo Rosenthal varemini oli korda saatnud ja selle eest karistatud.

Kohtukoja prokuröri vanema abi k.t. Vilberg leiab selle Kohtukoja seisukoha eksliku olevat ja palub omas kass.-protestis vastavalt karistust määravas osas Kohtukoja otsuse tühistada, seletades: KrS ei ole niisugust loendit, nagu MKS § 33, mis täpselt ära määraks, missuguseid süütegusid tuleb lugeda üheliigilisteks. Ka süütegude kuuluvus ühte KrS peatükki ei lahenda seda küsimust. Küsimuse lahendamisel, kas antud süüteod kuuluvad või ei kuulu ühte liiki,

tuleb võrrelda nende tunnuseid ja kui selgub, et on tegemist suure sarnasusega, siis tulebki vastavad süüteod lugeda üheliigilisteks. Kui nüüd võrrelda kelmust KrS § 575 l. 1 p. 2 ettenähtud süüteoga, siis nähtub, et siin ongi tegemist kahe teineteisega väga sarnaneva süüteoga, mis peaksid kuuluma ühte liiki.

Asja esituse ja prokuröri arvamuse kuulunud, Riigikohus leiab, et kassatsioonprotest tuleb tagajärjeta jätta.

Otsusega 16. märtsist 1937. a. Kohtukoda mõistis kohtualuse Rudolf Rosenthali süüdi KrS § 575 lg. 1 p. 2 ettenähtud süüteos ja karistas teda 8-kuuse vangimajaga ühes KrS § 18 ja 19 loendatud õiguste kaotusega. Käesoleva süüteo on kohtualune küll korda saatnud enne KrS § 68 ettenähtud 3-aastase tähtaja möödumist, arvates endise RNS § 173 ja 174 p. 2 põhjal kelmuse eest mõistetud karistuse kandmise ajast, kuid seda süütegu ei saa, nagu Kohtukoda õieti leiab, lugeda üheliigiliseks kelmusega ja seepärast ei või ka KrS § 68 käesoleval juhul kohaldamisele tulla. Üheliigilised süüteod on säärased, mida ühendab eeskätt teo iseloom. Kelmuse ja KrS § 575 l. 1 p. 2 ettenähtud avatlemine astuma kahjulikku tehingusse teo iseloom ei ole sarnane.

Seepärast ja käsitades KKS § 633 Riigikohus **otsustas**: Kohtukoja prokuröri vanema abi k.t. E. Vilbergi kassatsioonprotest tagajärjeta jätta.

Nr. 50.

KRIMINAAL-OSAKOND.

6. oktoobril 1937. a.

Kaarel Muru kass.-kaebus Tartu Ringkonnakohtu otsuse peale 27. aprillist 1937. a. Kaarel Muru süüdi. KrS § 437 l. 2 p. 1 järgi.

Eesistuja osakonna esimees P. Kann, ettekandja riigikohtunik K. Saarmann, prokurör R. Räägo.

Tartu Ringkonnakohus, otsusega 27. aprillist 1937. a., kinnitas Jõgeva jaoskonnakohtuniku otsuse 15. jaanuarist 1937. a., kvalifitseerides Karl Muru süütegu KrS § 437 lg. 2 p. 1 ja 53 järgi. Eelnimetatud jaoskonnakohtuniku otsusega oli Karl Muru karistatud KrS §§ 230 lg. 2 p. 1, 437 lg. 2 p. 1 ja 53 põhjal eraldi ja koostatult kahekuuse arestiga, ja süüdimõistetud Karl Murult oli määratud sisse nõuda kahjukannatanu August Meose kasuks 2.700 krooni kahjutasu ühes 6% aastas, arvates 4. novembrist 1936. a. kuni äratasumiseni.

Kassaator Karl Muru palub ringkonnakohtu otsuse tühistada KKS §§ 795, 806, 846, 856 jt. ja KrS § 437 lg. 2 p. 1 rikkumiste tõttu leides: 1) et kohus on käsitanud juurdlusel antud, kuid kohtus avaldamata kohtualuse seletusi; 2) et käesoleval juhul on tõestatud, et tegemist oli õnnetu juhtumiga

ja 3) et kohus on ebaõigelt rahuldamata jätnud tema palve uuesti üle kuulata tunnistajad Sillmanni ja Sepa.

Asja esituse ja prokuröri arvamuse kuulanud, Riigikohus leiab, et ringkonnakohtu otsus kuulub tühistamisele järgmistel kaalutlustel.

Ringkonnakohtu otsuse põhistest nähtub, et kohus on asja otsustamisel arvestanud kaebealuse Muru seletusi juurdlusel. KKS §§ 795 ja 422 järgi ei või kaebealuse poolt juurdlusel antud seletusi avaldada ega ka neid arvestada. Asudes teisele seisukohale, on ringkonnakohus oluliselt rikkunud KKS §§ 795 ja 806. Täienduseks eeltoodule leiab Riigikohus vajaliku olevat veel järgnevat ära tähendada. Kohtualuse ülekuulamise protokollide avaldamise küsimuses on määrava tähtsusega KKS § 422 lg. 2 nii ringkonnakohtu kui esimese kohtu astme kui ka jaoskonnakohtu (v. § 795) toimetustes, ning vastavalt ka teistes sisulistest kohtuastmetes. Toodud normist nähtub, et § 422 lg. 1 ettenähtud alustel võib kohtualuse ülekuulamise protokolle avaldada eeluurimistoimikust. Sellest kaks järeldust: 1) et sääraseid seletusi võib avaldada ainult eeluurimistoimikust, järelikult puudub seaduslik alus säärase seletuste avaldamiseks juurdlusest, mis ei kuulu eeluurimistoimikusse, selle sõna otseses mõttes, sest eeluurimistoimikusse KKS § 422 lg. 2 mõttes kuuluvad ainult sääraseid toimetused, mis teostatud kohtu-uurija poolt vastavate KKS eeskirjade kohaselt ja 2) et kohtualuse suhtes võib avaldada ainult sääraseid ülekuulamise protokolle, mis on antud tema poolt varemini süüalusena, järelikult ei kuulu avaldamisele ka eeluurimistoimikust kohtualuse endised seletused, mis tema on andnud tunnistajana. Viimase seisukoha suhtes tuleb ära märkida veel kaks kaalutlust: 1) tunnistajana ja süüalusena antud seletusi ei või sarnastada, sest ülekuulatava õigus seletuste andmisest loobuda on täielikult lahkuminev KKS §§ 246 ja 197 järgi ja 2) süüalusena vastutusele võtmisega muutub selle isiku protsessuaalne seisund niivõrra, et protsessuaalselt on tegemist otsekui kahe isikuga. Kuna nüüd juurdluse kestel kedagi süüalusena (vormiliselt) üle kuulata ei või ja KKS § 422 eriti rõhutab eeluurimistoimikut kui allikat, millest kohtualuse endist seletust avaldada võib, on vastuvaidlemata, et kohtualuse isiku endistest seletustest juurdlusest ka jaoskonnakohtuniku asja arutamisel midagi ei ole võimalik avaldada. Viimaks tekib veel küsimus, kas jaoskonnakohtuniku toimetuses kohtualuse endisi, tunnistajana antud seletusi ei või arvata avaldatuks asja ettekandmise kaudu. See omakorda püstitab küsimuse, milles peab ja võib seista, õigemini, milline sisu on asja ettekandmisel jaoskonnakohtuniku toimetuses, asja esmakordsel sisulisel arutamisel. KKS eeskirjad ei anna sellele küsimusele otsest vastust, kuid § 788 peab järeldama, et asja ettekandmine sisaldab vaid jaoskonnakohtuniku lühikest suulist seletust kohtualusele süüdistuse sisu ja selle aluste kohta. Sellest normist ei või aga järeldada, et jaoskonnakohtuniku süüdistuse seletustes võiks kasutada kohtualuse seletusi, mis viimase poolt antud juurdlusel tunnistajana, või aga avaldada mõningaid dokumente juurdlusest, seda enam veel — juurdlust tervi-

kuna ette kanda. Erandi süinkohal moodustab vaid erasüüdistaja kaebus, millist analoogiliselt § 449 ka jaoskonnakohtuniku toimetuses asja sisulise arutamise algusel tuleb avaldada. Järelikult ei ole asja ettekandmine jaoskonnakohtuniku juures midagi muud, kui süüdistuse sisu ja aluste lühike suuline seletus jaoskonnakohtuniku poolt, kohtualusele avaliku süüdistuse korras jälitavate süütegude arutamisel, või erasüüdistaja kaebuse ettekandmine jaoskonnakohtuniku poolt erasüüdistuse korras jälitavate süütegude arutamisel. Eeltoodust nähtub, et ühelgi juhtumil ei või jaoskonnakohtuniku toimetuses avaldada või avaldatuks arvata kohtualuse seletusi, mis see isik on andnud juurdlusel, olgu siis, et see on otseselt seaduses ette nähtud. Edasi tuleb tähendada, et ringkonnakohtu otsuse põhimest nähtub, et tunnistajad Sillmann ja Sepp on jäetud täiendavalt üle kuulamata, olgugi et kohtualune omas apellatsioonkaebuses palus ka neid välja kutsuda ja täiendavalt üle kuulata usaldusväärse küsimuse kontrollimiseks, kuna kohus on leidnud, et nende seletused on kaebealuse süüküsimuse otsustamisel tähtsusetu, sest olevat ükskõik, kas kaebealune sõitis õiget kätt või mitte. Sama otsuse põhiste alguses aga rõhutab kohus, et kahjukannataja sõitis õiget kätt ja temale vastutulev kaebealune veoautoga valekätt. Nende vastuolude tõttu, kui ka mitte arvestades vajadust kontrollida jaoskonnakohtuniku seisukohti usaldusväärse küsimuses nimetatud tunnistajate suhtes, on ringkonnakohus oluliselt rikkunud KKS §§ 806 ja 846.

Eeltoodud rikete tõttu ei või ringkonnakohtu otsus jõusse astuda. Mis puutub kassatsioonkaebuses toodud väite kohta, et käesoleval juhtumil on tegemist õnnetu juhtumisega, siis kuulub see küsimus asja sisusse, mispärast seda ka KS § 5 jõul kassatsiooni korras läbivaatamisele ei või võtta.

Neil kaalutlustel ja käsitades KKS § 861 Riigikohus **otsustas**: Tartu Ringkonnakohtu otsus 27. aprillist 1937. a. tühistada ja asi anda uueks otsustamiseks samale ringkonnakohtule teises kohtukoosseisus.

Nr. 51.

KRIMINAAL-OSAKOND.

13. oktoobril 1937. a.

Nikon Kukini kass.-kaebus Tartu Ringkonnakohtu otsuse peale 14. maist 1937. a.

Nikon Kukini süüd. KrS § 122 järgi.

Eesistuja osakonna esimees P. Kann, ettekandja riigikohtunik K. Saarmann, prokurör R. Räägo.

Tartu Ringkonnakohus otsusega 14. maist 1937. a. kinnitas Mustvee jaoskonnakohtuniku otsuse 27. veebruarist 1937. a. selle muudatusega, et

Nikon Kukinile asekaristusena määrata kaks nädalat aresti. Eelnimetatud jaoskonnakohtuniku otsusega oli Nikon Kukin karistatud KrS § 122 põhjal viiekümnekuulise rahatrahviga, selle mittemaksmisel aga kahekümneviiepäevase arestiga.

Kassaator Nikon Kukin palub ringkonnakohtu otsuse tühistada KKS §§ 14, 806 ja 856, KrS § 122 ja Põhiseaduse § 11 lg. 2 rikkumise tõttu, leides, et seadused, mille järgi teda karistatud, on Põhiseaduse § 11 lg. 2 vastu käivad ja seetõttu ei või kohaldamist leida.

Asja esituse ja prokuröri arvamuse kuulunud, Riigikohus leiab, et ringkonnakohtu otsus kuulub tühistamisele järgmistel kaalutlustel.

Ringkonnakohus, ühinedes jaoskonnakohtuniku otsuse põhistega, on leidnud kohtualuse Kukini süüdi olevat Kirikute ja usuühingute seaduse § 9 (RT 1934, 107), Pühade ja puhkepäevade seaduse § 1 (RT 1934, 105), Siseministri otsuse 21. detsembrist 1934. a. (RT 1934, 108) ja Vabariigi Valitsuse otsuse 18. märtsist 1933. a. (RT 1933, 28) rikkumises ja teda karistanud KrS § 122 põhjal. See seisukoht on ekslik. KrS § 122 järgi karistatakse süüdlast selles, et ta ei täitnud s u n d m ä ä r u s t, kui selle määruse täitmata jätmise eest seaduses ei ole määratud erikaristust. Järelikult KrS § 122 rakendamine eeldab seaduspärase sundmääruse olemasolu ja selle rikkumist. Sellest aga kaks järeldust: 1) et KrS § 122 ei saa rakendada s e a d u s t e rikkumiste puhul (käesoleval juhul on ringkonnakohus aga arvestanud kahe ülaltähendatud seaduse rikkumist) ja 2) et KrS § 122 rakendamiseks peab rikkumist leidma norm, mis nii vormiliselt kui sisuliselt vastab sundmääruse mõistele. Ringkonnakohtu poolt arvestatud Siseministri otsus 21. detsembrist 1934. a. ja Vabariigi Valitsuse otsus 18. märtsist 1933. a. ei ole aga kumbki sundmäärused ei vormiliselt ega ka sisuliselt: 1) mõlemad eeskirjad kannavad otsuse nimetust, mis aga muidugi isenesest ei määra veel ära nende sisulist iseloomu ja 2) mõlemad on ka sisuliselt vaid olemasolevate seaduslike normide kirjeldus, mitte aga iseseisvad normid. Vabariigi Valitsuse otsus 18. märtsist 1933. a. teeb vaid üldiselt teatavaks, et E. V. on ainuüksi maksev uus, s. o. Gregorianuse kalender, mitte ei ole aga selle otsusega uus kalender kehtima pandud. Siseministri otsus 21. detsembrist 1934. a. juhib Eesti apostliku õigeusu kiriku ja Eestimaa vanausuliste ühenduse keskjuhatuse tähelepanu Kirikute ja usuühingute seaduse § 9 lg. 2 ja Pühade ja puhkepäevade seaduse § 1 täitmise vajadusele (ei muuda muidugi sisuliselt asja otsuse sõnastus, milles öeldud „kohustan jne.“). Kõike kokku võttes tuleb tähendada, et käesolevas asjas võis rikkumist leida vaid Kirikute ja usuühingute seaduse § 9 lg. 2 (ka Pühade ja puhkepäevade seaduse § 1 on rakendatav sel puhul vaid viitenormina), ülaltähendatud otsused ei võinud aga oma sisu tõttu rikkumist leida, sest et nendes iseseisvaid norme ei ole loodud. Kõige selle tõttu leiab Riigikohus, et ringkonnakohus on käesolevas asjas ebaõigelt kohaldanud KrS § 122, mispärast ka ringkonnakohtu otsus jõusse astuda ei või.

Neil kaalutlustel ja käsitades KKS § 861 Riigikohus otsustas: Tartu Ringkonnakohtu otsus 14. maist 1937. a. tühistada ja asi anda uueks otsustamiseks samale ringkonnakohtule teises kohtukoosseisus.

Nr. 52.

KRIMINAAL-OSAKOND.

29. septembril/27. oktoobril 1937. a.

Jaan Mahkvei kass.-kaebus Kohtukoja otsuse peale 30. aprill. 1937. a. Jaan Mahkvei süüdi. KrS § 430 l. 2 järgi.

Eesistuja osakonna esimees P. Kann, ettekandja riigikoh-
tunik R. Koemets, prokurör R. Räägo.

Rakvere Ringkonnakohus, otsusega 8. okt. 1935. a., mõistis süüdi koh-
tuallused selles: 1) Jaan Mahkvei, et tema, sõites 18. okt. 1934. a. Haljalast
Tallinna, usaldas oma jõuvankri — kergeveoauto nr. U-152 — juhtimise kau-
bavedamisel Vladimir Meederile, kellel ei olnud vastavat jõuvankri juhtimise
luba, jättes seega tähele panemata tema tegevusala kohta isikliku julgeoleku
kaitseks antud Jõuvankrite seaduse elluviimise määruse, eriti selle määruse
§ 34, mille tagajärjel Vladimir Meederi hooletu ja ettevaatamatu sõidu tõttu
jäi Virumaal Aaspere valla piirides Tallinn—Narva maanteel auto alla Hilda
Arg, kes auto alla jäämisest tekkinud sisemise verejooksu tagajärjel varsti
suri, ja 2) Vladimir Meederi, et tema, sõites 18. okt. 1934. a. Haljalast Tal-
linna, juhtis kergeveoautot nr. U-152 kauba vedamisel ilma vastava jõuvankri
juhtimise loata, jättes seega tähele panemata isikliku julgeoleku kaitseks antud
Jõuvankrite seaduse § 10, mille tagajärjel tema, Meederi, hooletu ja ettevaata-
matu sõidu tõttu jäi Virumaal, Aaspere valla piirides Tallinn—Narva maanteel
auto alla Hilda Arg, kes auto alla jäämisest tekkinud sisemise verejooksu taga-
järjel varsti suri. Karistuseks määras ringkonnakohus J. Mahkveile KrS § 430
l. 2, 53, 11, 14 põhjal, V. Meederile KrS § 430 l. 1, 53, 11, 14 põhjal kumma-
legi 3 kuud vangimaja. Peale selle tsiviilnõude rahuldamiseks mõistis süüdi-
mõistetutelt J. Mahkveilt ja V. Meederilt solidaarsel vastutusel surmasaanud
Hilda Argi poja Lembit Argi kasuks 20 kr. kuus, arvates 18. okt. 1934. a.,
kuni Lembit Argi 18-aastaseks saamiseni igakuuse ettemaksuga. Selle ring-
konnakohtu otsuse kinnitas Kohtukoda 30. aprillil 1937. a., jättes Mahkvei
ja Meederi apellatsioonkaebused tagajärjeta.

Riigikohtule antud kassatsioonkaebuses palub Jaan Mahkvei tühistada
Kohtukoja otsuse, seletades järgmist: 1) temale süükkspandavas teos puuduvat
KrS § 430 ettenähtud süüteo koosseis. Tähendatud paragraaf näeb ette karis-

tuse isikule, kes süüdi on vahetult surma tekitamises. Sama §-i lõige 2 näeb ette kvalifitseeritud juhtumi, kus surmatekitaja on jätnud tähele panemata seaduse või sundmääruse eeskirjad, mis antud tema tegevuse kohta isikliku julgeoleku kaitseks. Surma Hilda Argile on tekitanud V. Meeder. Tema, Mahkvei, aga kellelegi ei olevat surma tekitanud, vaid küll on usaldanud jõuvankri juhtimise V. Meederi kätte, kellel polnud luba jõuvankri juhtimiseks. Selle eest on tema juba karistatud Rakvere I. jaoskonnakohtuniku otsusega. Kohtukoda ja ringkonnakohus ei ole kindlaks teinud, et tema, Mahkvei, kuidagi oleks Meederile kaasa aidanud või teda rõuganud L. Argile surma tekitamisele; 2) Kohtukoda olevat asjaoludest ebaõiged järeldused teinud ja mitte kõiki asjaolusid arvesse võtnud ja 3) tsiviilnõue olevat rahuldatud ilma seadusliku aluseta ja kohtukulude ja kohtulõivu tema peale panemine solidaarselt V. Meederiga olevat ebaõige.

Asja esituse ja prokuröri arvamuse kuulanud, Riigikohus leiab, et kass.-kaebus väärrib rahuldamist.

Asja kohtulikul arutamisel ringkonnakohtus ja Kohtukojas on kindlaks tehtud asjaolud, et kohtualune J. Mahkvei usaldas oma kergeveoauto juhtimise kohtualuse V. Meederi kätte, kellel puudus jõuvankri juhtimise luba, ja et V. Meederi hooletu ja ettevaatamatu sõidu tagajärjel jäi auto alla ja sai surma Hilda Arg. Mõlemale kohtualusele määras Kohtukoda karistuse KrS § 430 järgi, mis näeb ette surma ettevaatamatut tekitamist. Nagu sellest näha, on mõlemad kohtualused leitud süüdi koos Hilda Argile surma ettevaatamatut tekitamises. Kahtlemata ühte süütegu võib korda saata kas üks isik või mitu isikut ühiselt. Viimast juhtumit käsitab KrS § 51 l. 1 p. 1—3. Selle paragraafi lõike 1 p. 1 järgi üks või mitu isikut (osalistest) teostavad süüteo teokoosseisu, teised aga p.p. 2 ja 3 ettenähtud tegusid, mis kausaalselt seotud süüteoga (kihutaja ja kaasaaitajad). Kõigile osalistele on ühiseks tunnuseks asjaolu, et nad kokku leppisid või teadvalt üheskoos teotsesid süüteo toimepanemisel (§ 51 l. 1). Kokkulepe ja teadvalt üheskoos teotsemine eeldavad aga tahtlust, järelikult võivad osalised esineda vaid tahtliku süüteo puhul. Käesolevas asjas ei tekita kahtlust KrS § 430 kohaldamine kohtualuse V. Meederi kohta, kes on süüteo vahetult kordasaatja, sest tema hooletu ja ettevaatamatu autosõidu tagajärjel sai Hilda Arg surma, Et kohtualune J. Mahkvei oleks kokkuleppel või teadvalt ühes V. Meederiga teotsenud, seda kohus kindlaks teinud ei ole. KrS § 430 ettenähtud süütegu ei ole mitte tahtlik, vaid ettevaatamatu, mispärast üldse kokkuleppel ja teadvalt üheskoos teotsemine ei ole mõeldav ja seega ka sellest osavõtt süüteo osalisena. Seepärast J. Mahkvei osavõtt kohtualuse V. Meederi poolt toimepandud KrS § 430 ettenähtud süüteost, KrS § 51 l. 1 p. 1—3 ettenähtud osalisena, ei ole võimalik. Tekib veel küsimus, kui Mahkvei ei ole V. Meederi poolt toimepandud süüteo osaline KrS § 51 l. 1 p. 1—3 mõttes, siis kas tema ei ole mitte iseseisev karistusväärne vahendlik

tegija, kes V. Meederi kaudu surmas H. Argi. See tähendab, kas käesoleval juhul ei ole tegemist nõnda nimetatud intellektuaalse süüdsusega (intellektuelle Urheberchaft, mittelbare Täterschaft). Ka see võimalus peab ära langema, sest asjaoludest nähtub esiteks, et V. Meeder on süüdivaks leitud ja teiseks ei ole ilmsiks tulnud andmeid, et V. Meeder oleks teotsenud Mahkvei surve all või tema poolt eksitusse viidud. Eeltoodut arvesse võttes, leiab Riigikohus, et kohtualusele Mahkveile on ebaõigelt karistus määratud KrS § 430 järgi, mispärast KrS §§ 51 l. 1 ja 430 rikkumise pärast ei või Kohtukoja otsus tema suhtes jõusse jääda. Peale seda ei leia Riigikohus enam tarvilikuks arutada teisi kass.-kaebuses ettetoodud kass.-ajendeid.

Käsitades KKS § 633 Riigikohus **otsustas**: Kohtukoja otsus Jaan Mahkvei kohta tühistada ja asi anda tema suhtes uueks otsustamiseks Kohtukoja teises kohtukoosseisus.

Nr. 53.

KRIMINAAL-OSAKOND.

3. novembril 1937. a.

Eduard Aasa kass.-kaebus Kohtukoja otsuse peale 30. aprillist 1937. a. Eduard Aasa karistuste liitmise küsimuses.

Eesistuja ja ettekandja osak. esimees P. Kann, prokurör
R. Räägo.

Eduard Aas on karistatud NS §§ 1647 p. 4, 148, 31¹ — a. 1 järgi 6-aastase vangirooduga ühes õiguste kaotusega NS § 77 alusel ja KrS § 540 järgi 4-kuulise vangimajaga.

Kohtukoda liitis Ed. Aasale määratud 6 aastat vangiroodu, mis KrSMS § 107 juhatusel on võrdne KrS-s esineva vangimajakaristusega, ja 4 kuud vangimaja, sest viimane karistus oli määratud süüiteo eest, mis oli Aasa poolt korda saadetud pärast süüdimõistva otsuse kuulutamist esimeses süüteo, ja KrS §§ 67 ja 65 p. 3 põhjal määras Ed. Aasale kuus ja pool (6½) aastat sunnitööd KrS §§ 18 ja 19 ettenähtud õiguste kaotusega. Motiives on tähendatud sellele, et Aas on korduvalt varguste eest karistatud ja et seepärast olevat ta käesolevad süüteod korda saatnud äriajamiseks, mis asjaolu suurendab karistust KrS § 65 p. 3 põhjal.

Eduard Aas palub Kohtukoja otsuse 30. aprillist 1937. a. tühistada, sest Kohtukoda olevat talle seadusvastaselt karistuse suurendanud KrS § 65 p. 3 põhjal, kuna selle paragraafi järgi võib karistusi suurendada ainult karistuste koostamisel, mitte aga karistuste liitmisel. Ka polevat prokuratuuri

esindaja omas protestis nõudnud karistuse suurendamist, mispärast Kohtukojal polevat õigust olnud talle KKS § 611 põhjal karistust suurendada. Ja lõpuks see küsimus, kas ta on süüteod korda saatnud äriajamise otstarbel, ei tulevat käesoleval juhtumisel arutusele.

Asja esituse ja prokuröri arvamuse kuulanud, Riigikohus leidis, et Eduard Aasa kassatsioonkaebus tuleb rahuldada.

KrS § 65 järgi võib karistusi raskendada, pikendada ja vangimajalt üle minna tähtaegsele sunnitööle (§ 65 p. 3) ainult siis, kui süüdimõistetud on kaks või rohkem sama või üheliigilist süütegu korda saatnud kuritegevusega harjumuse või selle tegevuse äriajamiseks muutmise tõttu enne kohtuotsuse või kohturesolutsiooni kuulutamist, see on karistuste koostamisel. Käesoleval juhtumil on aga tegemist karistuste liitmiselega, mis ette nähtud KrS § 67, mille järgi karistusi ei saa suurendada kuritegevuse äriajamiseks muutmise tõttu, nagu seda Kohtukoda on käesoleval juhtumil teinud. KrS § 67 p. 4 põhjal arvatakse tähtaegsete vabaduskaotuslikkude karistuste tähtajad kokku, kusjuures karistuse üldine kestus ei või ületada § 65 teises lõikes pp. 2—4 nimetatud tähtaega. KrS § 65 põhjal võib aga vangimaja pikendada kuni kuue aastani. Järelikult vangimajakaristuste liitmisel KrS §§ 67 p. 4 ja 65 p. 3 põhjal ei või vangimajakaristuste üldine kestus ületada kuut aastat vangimaja. Kassaaatori väide, et temale määratud 6 aastat vangimaja ja 4 kuud vangimaja tuleb kokku arvata (6 aastat ja 4 kuud) ja see KrS § 64 põhjal ümber arvata 3-aastaseks ja 2-kuuliseks sunnitööks, on ekslik, sest esiteks kehtiv seadus ei tunne 3-a. ja 2-kuulist sunnitööd ja teiseks KrS § 67 p. 4 mõtte kohaselt võib ainult lahkliigiliste, mitte aga üheliigiliste karistuste kokkuarvamisel tähtaega lühendada § 64 tähendatud arveviisil. KrS §§ 67 p. 4 ja 65 p. 3 olulise rikkumise tõttu kuulub Kohtukoja otsus käesolevas asjas tühistamisele.

Käsitades KKS § 633 Riigikohus **otsustas:** Kohtukoja otsus 30. aprillist 1937. a. tühistada ja asi anda uueks otsustamiseks samale kohtule.

Nr. 54.

KRIMINAAL-OSAKOND.

10. novembril 1937. a.

*Oskar Rausi kass.-kaebus Rakvere ringkonnakohtu otsuse peale 4. juun. 1937. a.
Oskar Rausi süüid. KrS § 548 1. IV järgi.*

Eesistuja osakonna esimees P. Kann, ettekandja riigikohtunik
K. Saarmann, prokurör R. Räägo.

Rakvere Ringkonnakohus, otsusega 4. juunist 1937. a., mõistis Oskar Rausi KrS § 548 lg. 4 põhjal üheks kuuks vangimaja.

Kassaator Oskar Raus palub ringkonnakohtu otsuse tühistada KKS §§ 552, 812, 834 ja 856, ja KrS §§ 540 ja 548 rikkumiste tõttu, leides: 1) et kahjukannataja volinikul puudus erivolitus apellatsioonkaebuse esitamiseks, mis pärast ka see kaebus oleks tulnud läbi vaatamata jätta, 2) et käesolevas asjas võib tegemist olla vaid KrS § 540, mitte aga KrS § 548 ettenähtud teokoosseisuga, ja 3) et ringkonnakohus ei ole küllaldaselt põhistanud oma süükiusimuses jaoskonnakohtuniku otsusest lahkuminevat seisukohta.

Asja esituse ja prokuröri arvamuse kuulanud, Riigikohus leiab, et kassatsioonkaebus tuleb jätta tagajärjeta järgmistel kaalutlustel. Ringkonnakohtu otsusest nähtub, et kohus on küllaldasel määral põhistanud oma seisukohti, ka süükiusimuses. Viimane aga, kuuludes asja sisusse, ei tule kassatsiooni korras KS § 5 jõul uuesti läbivaatamisele. Õige on ka ringkonnakohtu seisukoht süüiteo kvalifikatsiooni küsimuses. Töölise poolt temale tööstuses tarvitada antud tööabinõu omastamine moodustab KrS § 548 ettenähtud süüiteo. Apellatsioonkaebuse esitamiseks ei vaja kahjukannataja erivolitust, küllalt on tavalisest üldvolitusest, nagu see ka käesolevas asjas leidub. Järelikult ei ole käesolevas asjas seaduste rikkeid, milledele kassaator viitab.

Neil kaalutlustel ja käsitades KKS § 861 Riigikohus **otsustas**: Oskar Rausi kassatsioonkaebus jätta tagajärjeta.

Nr. 55.

KRIMINAAL-OSAKOND.

10. novembril 1937. a.

*Aleksander Sarapuu kass.-kaebus Kohtukoja otsuse peale 14. sept. 1937. a.
Aleksander Sarapuu süüid. KrS § 577 järgi.*

Eesistuja osakonna esimees P. Kann, ettekandja riigikohtunik R. Koemets, prokurör R. Räägo.

Kohtukoda, otsusega 14. sept. 1937. a. kinnitas Tallinna Ringkonnakohtu otsuse 16. märtsist 1936. a., millega kohtualune Aleksander Sarapuu on KrS § 577 põhjal süüdi mõistetud ja karistatud 1-aastase vangimajaga ühes KrS §§ 18 ja 19 ettenähtud õiguste kaotusega.

Riigikohtule antud kassatsioonkaebuses palub Aleksander Sarapuu tühistada Kohtukoja otsuse KKS § 531 rikkumise pärast, seletades, et olevat jäetud ebaõigelt rahuldamata tema palve välja kutsuda ja täiendavalt üle kuulata tunn. Liidia Orav, Julius Bergstein ja Erna Jakobson. Nendest tunnistajatest olid Orav ja Bergstein palutud täiendavalt üle kuulata usaldusküsimuse selgitamiseks ja Jakobson asjaolude kohta, mis ringkonnakohtus on jäänud selgitamata. Nende tunnistajate üle kuulamata jätmisega on Kohtukoda enesel juba ette, enne asja sisulist-otsustamist, võtnud ära võimaluse tunnistajate sele-

tuste ümberhindamiseks. Vaba otsustamise võimalus on aga iga õigusmõistmise esimene nõue ning küsimuse otsustamine, kas teatavad tunnistajad väärivad usaldust või mitte, võib toimuda alles peale asja sisulist ettekannet, mitte aga enne, nagu käesoleval korral.

Asja esituse ja prokurööri arvamuse kuulanud, Riigikohus leiab, et kass.-kaebus väärIB rahuldamist.

Kahjukannatanu Liidia Orav on ringkonnakohtus tunnistajana üle kuulatud. Ringkonnakohus leidis, et L. Orav jätab usaldusväärse tunnistaja mulje, ja rajas peamiselt selle tunnistaja seletuse peale süüdimõistva otsuse kohtualuse Sarapuu kohta. Apellatsioonkaebuses kohtualune palus kutsuda kohtusse ja kuulata üle kahjukannatanu L. Orav usaldusküsimuse lahendamiseks, sest ta ei olewat erapooletu tunnistaja, vaid on tema, kohtualuse, süüdimõistmisest otseselt huvitatud. Kohtukoda, määrusega 4. maist 1936. a., jättis selle palve tagajärjeta, leides, et tunn. Orava usaldusväärSuse juures kohtul ei ole kahtlust tekkinud, mispärast tema uuesti ülekuulamisel ei ole olulist tähtsust. Ei ole kahtlust, et kohtualusel Sarapuul oli õigus apellatsioonistmes paluda uuesti hinnata kahjukannatanu L. Orava usaldusväärSuse küsimust ja selleks teda välja kutsuda ja uuesti üle kuulata. Kohtukoda, jättes L. Orava välja kutsumata, on võtnud võimaluse tema seletuse usaldusväärSuse ümberhindamiseks. Riigikohus leiab, et asja otsustamisel tähtsate tunnistajate usaldusväärSuse küsimuse uuesti läbikaalumist tuleb igal juhul niivõrra tähtsaks asjaoluks tunnistada, et see säärase tunnistajate väljakutsumise hädavajalikuks teeb. Kohtukoda, asudes vastupidisele seisukohale ja leides, et L. Orava ülekuulamisel ei ole olulist tähtsust, on oluliselt rikkunud KKS § 603 l. 2, mispärast tema otsus ei või jõusse jääda. Teised apellatsioonkaebuses tähendatud tunnistajad on Kohtukoda õieti välja kutsumata jätnud.

Käsitades KKS § 633 Riigikohus **otsustas**: Kohtukoja otsus 14. sept. 1937. a. tühistada ja asi anda Kohtukojale uueks otsustamiseks teises kohtukoosseisus.

Nr. 56.

KRIMINAAL-OSAKOND.

24. novembril 1937. a.

August Kasaku kass.-kaebus Viljandi Ringkonnakohtu otsuse peale 2. septembrist 1937. a. August Kasaku süüd. KrS § 557 p. 1 järgi.

Eesistuja osakonna esimees P. Kann, ettekandja riigikohunik K. Saarmann, prokurör R. Räägo.

Viljandi Ringkonnakohus, otsusega 2. septembrist 1937. a., kinnitas Viljandi 2. jaoskonnakohtuniku otsuse 13. aprillist 1937. a., millega August Kasak on mõistetud KrS § 557 põhjal kolmeks kuuks vangimajja.

Kassaator August Kasak palub ringkonnakohtu otsuse tühistada KrS § 557 p. 1 ja KKS §§ 806, 812 ja 856 rikkumiste tõttu, leides, et käesolevas asjas puudub KrS § 557 ettenähtud süüteo teokoosseis.

Asja esituse ja prokuröri arvamuse kuulanud, Riigikohus leiab, et ringkonnakohtu otsus kuulub tühistamisele järgmistel kaalutlustel. KrS § 557 ettenähtud kelmuse olulisemaks tunnuseks on pettus, mille all tuleb mõista tahtlikku, sihiga saada varalist kasu endale või teisele, tõeolude vassimist tõeliste faktide moonutamise või olematute faktide ettetoomise abil. Faktid aga on igasugused nähtused, mis olid (minevikus) või on (olevikus) tajutavad. Seetõttu ei moodusta pettust lubadused (tulevikus võimalikud nähtused), niivõrra kui neid ei kindlustata olemasolevate või minevikku kuuluvate faktide najal. Ei või faktideks arvata ka ebakonkreetseid üldolukordi (näit. vaesus jne.). Käesolevas asjas näeb ringkonnakohus pettust kahes, kohtualuse Kasaku poolt kahjukannatajale ettetoodud ebatõelises tõsituses: 1) nagu kannataks tema, Kasak, äärmist puudust, ja 2) tema lubadust kahjukannatajaga abielluda. Viimane, kui tulevikus võimalik nähtus, ei moodusta pettuse jaoks vajalikku fakti. Esimene on aga säärane üldolukord (vaesus), mida ka ei või pettuse fakti moodustavaks tunnistada. Asudes ses küsimuses vastupidisele seisukohale, on ringkonnakohus ebaõigelt tõlgendanud KrS § 557. Tuleb lisaks tähendada, et käesoleva asja sündmustik võib kõlblalt hukkamõistetav olla, kuid KrS § 557 ettenähtud karistuse alla võiks seda viia vaid sel juhtumil, kui meil lubatav oleks nn. süütegude analoogia, milline aga KrS § 1 eeskirja tõttu rakendamist ei või leida.

Neil kaalutlustel ja käsitades KKS § 861 Riigikohus **otsustas**: Viljandi Ringkonnakohtu otsus 2. septembrist 1937. a. tühistada ja asi anda uueks otsustamiseks samale ringkonnakohtule teises kohtukoosseisus.

Nr. 57.

KRIMINAAL-OSAKOND.

24. novembril 1937. a.

*Kristjan Salmanni kass.-kaebus Kohtukoja otsuse peale 27. augustist 1937. a.
Kristjan Salmanni süüd. KrS § 564 lõike 1 järgi.*

Eesistuja osakonna esimees P. Kann, ettekandja riigikoh-
tunik K. Saarmann, prokurör R. Räägo.

Kohtukoda, otsusega 27. augustist 1937. a., kinnitas Rakvere Ringkonna-
kohtu otsuse 3. märtsist 1936. a., millega Kristjan Salmann on mõistetud KrS

§§ 564 lg. 1, 14 ja 20 põhjal kolmeks aastaks vangimajja ühes KrS §§ 18 ja 19 ettenähtud õiguste kaotusega.

Kassaator Kristjan Salmann palub Kohtukoja otsuse tühistada KKS §§ 531, 603 j.t. ja KrS § 564 rikkumise tõttu, leides: 1) et Kohtukoda ei ole arvestanud kõiki asjaolusid, 2) et Kohtukoda on ebaloogilisi järeldusi teinud antud asjaoludest, 3) et käesolevas asjas puudub KrS § 564 ettenähtud süüteo teokoosseis, 4) et Kohtukoda on ebaõigelt jätnud üle kuulamata tema poolt ülesantud tunnistajad ja 5) et Kohtukoda ei ole võimaldanud temale esitada vajalikke dokumente.

Asja esituse ja prokuröri arvamuse kuulanud, Riigikohus leiab, et Kohtukoja otsus kuulub tühistamisele järgmistel kaalutlustel. Kohtukoja otsuse ja ringkonnakohtu otsuse põhjustest, milliste viimastega Kohtukoda on ühinenud, ei nähtu asjaolusid ja neist tuletatud kaalutlusi, mis õigustaks KrS § 564 rakendamist. Nimetatud kriminaalseaduses on ettenähtud eriliiki kelmus, mis on iseloomustatud teoviisi ja sihiga, teoviisiks on süütamine, plahvatuse või uputuse tekitamine ja sihiks — kindlustussumma kättesaamine. Et toodud teoviis esineb KrS ka mõne teise süüteo teokoosseisu tunnusena, on KrS § 564 ettenähtud süüteo otsustatava tähtsusega kindlustussumma kättesaamise siht. Järelikult selleks, et tunnustada KrS § 564 ettenähtud süüteo olemasolu, peab tõestatud olema (muude teokoosseisu tunnuste kõrval), et süütegijal või -osavõtu puhul — ühel süütegijatest oli nimetatud siht antud. Selleks aga, et säärase sihi olemasolu tõeks võtta, peab süütegijal või ühel süütegijatest võimalus olema kindlustussummat peale süüteo teostamist ka kätte saada. Kus see võimalus puudub, ei ole ka KrS § 564 ettenähtud süütegu olemas. Käesolevast asjast aga nähtub, et eriti ringkonnakohus on leidnud, et süütegija sihiks antud juhtumil ei olnud kindlustussumma kättesaamine, vaid pääsemine elatisraha maksmisest. Kindlustussumma kättesaamise kohta tähendab ringkonnakohus: „Et kindlustussumma oleks välja makstud Gustav Salmannile, ei ole oluline, sest seadus ei nõua, et seda liiki kuritegude juures kuriteo koosseisuks on tingimata tarvilik, et kindlustussumma kuuluks väljamaksmisele süüdimõistetule.“ See ringkonnakohtu seisukoht ei ole kokkukõlas KrS § 564 sõnastusega. Viimane räägib süüdlasest teos kindlustussumma saamise sihiga. Sellest aga järgneb, et süüdlane ise peab teotsema sihiga saada kindlustussummat. Muidugi, nagu ülal juba tähendatud, võib selle süüteo toimepanekul mitme isiku poolt kokkuleppel juhtuda, et vaid ühel kaassüüdlasest on antud siht kindlustussummat endale saada, kuna teised osavõtjad teotsevad sihiga soodustada kaassüüdlasele kindlustussumma saamist, kuid vähemalt ühel osavõtjatest peab antud olema siht kindlustussummat endale saada.

Asudes eeltoodust lahkuminevale seisukohale, on Kohtukoda ekslikult tõlgendanud KrS § 564. Edasi tuleb tähendada, et Kohtukoda on eksliku järelduse teinud ka küsimuse lahendamisel, kas kohtualuse Kristjan Salmanni

maja müümine tema vennale Gustav Salmannile oli fiktiivne või mitte. Kohtukoda tähendab, et „müümine aga kahtlemata oli fiktiivne, sest kohtualune jäi endisel viisil majja elama“. Säärast järeldust ei või õigeks tunnistada, sest asjaolust, et kinnisvara müüja peale ostu-müügi lepingu sõlmimist jääb müüdüd majja elama, ei või ainuüksi järeldada selle lepingu fiktiivsust. Võimalik on, et koos mõningate asjaoludega säärast järeldust teha võib, kunagi aga mitte sellest ainsast asjaolust. Asudes eeltoodud seisukohale, on Kohtukoda oluliselt rikkunud KKS § 806. Kõige selle tõttu ei või Kohtukoja otsus seadusjõusse astuda.

Teised kassatsioonkaebuses toodud väited ei vääri tähelepanu. Kohtukoja otsuse põhjustest, samuti ka ringkonnakohtu põhjustest, milledega Kohtukoda on ühinenud, nähtub, et kohus on asja otsustamisel arvestanud kõiki kohtulikul uurimisel ilmnenuid asjaolusid. Ka tunnistajate väljakutsumise küsimuses kui ka esitatud dokumentide vastuvõtmise küsimuses on Kohtukoda toiminud seaduspäraselt.

Neil kaalutlustel ja käsitades KKS § 633 Riigikohus **otsustas**: Kohtukoja otsus 27. augustist 1937. a. tühistada ja asi anda uueks otsustamiseks Kohtukojale teises kohtukoosseisus.

Nr. 58.

KRIMINAAL-OSAKOND.

8. detsembril 1937. a.

Kohtukoja prokuröri noorema abi Hillar Kummeli kass.-protest Rakvere Ringkonnakohtu otsuse peale 9. aprill. 1937.a. Ölme-Aurora Mäitse süüüd. KrS § 548 ja 553 järgi.

Eesistuja ja ettekandja osakonna esimees P. Kann, prokurör R. Räägo.

Ölme-Aurora Mäitse on karistatud: 1) Lüganuse jaoskonna rahukohtuniku otsusega 15. maist 1934. a. RNS § 169 järgi 3-kuulise vangistusega süüteo eest, mis on korda saadetud 1932. a. kevadel. Otsus on täitmisele pööratud ja M ä i t s e l õ p e t a s k a r i s t u s e k a n d m i s e 31. o k t. 1935. a., 2) Rakvere 2. jaoskonnakohtuniku otsusega 17. sept. 1935. a. KrS § 548 järgi 6-kuulise vangimajaga, süüteo eest, mis on korda saadetud ööl vastu 9. augusti 1933. a. Karistus ei ole täitmisele pööratud, 3) Rakvere 2. jaoskonnakohtuniku otsusega 9. novembrist 1935. a. KrS § 557 järgi 2-nädalase vangimajaga süüteo

eest, mis on korda saadetud 10. okt. 1933. a. Karistus ei ole eraldi täitmisele pööratud.

Et need süüteod olid korda saadetud enne 15. V 1934. a., see on enne kohtuotsuse tegemist esimeses punktis tähendatud süüteo eest, siis koostas Rakvere 2. jaoskonnakohtunik otsusega 31. detsembrist 1935. a. kõik mainitud kolm karistust, määrates Mäitsele koostuskaristusena 6 kuud vangimaja ja maha arvates sellest 6 kuust Mäitse poolt esimeses punktis tähendatud süüteo eest määratud ja juba ära kantud 3 kuud vangimaja (KrS § 62 alusel). See koostusotsus on Mäitse poolt ä r a k a n t u d. Peale selle on Mäitse karistatud Rakvere 2. jaoskonnakohtuniku otsusega 21. maist 1935. a. KrS § 557 järgi 2-nädalase vangimajaga süüteo eest, mis on korda saadetud 29. augustil 1934. a., see on pärast 1934. a. 15. mai kohtuotsust esimeses süüteos. See 1935. a. 21. mai kohtuotsus on täitmisele pööratud ja karistus kantud (31. juulil 1935. a.). Lõpuks süüdistatakse Mäitset varguses, mis korda saadetud 23. augustil 1936. a. Tekib küsimus, kas Mäitse poolt 23. augustil 1936. a. kordasaadetud vargust tuleb kvalifitseerida KrS § 553 või 554 järgi. Rakvere Ringkonnakohus leidis, et kohtualune Mäitse on varemini kahel korral varguste ja kelmuste eest karistused ära kandnud ja nimelt üks kord kuus kuud vangimaja koostusotsuse järgi 31. dets. 1935. a. ja teine kord kaks nädalat vangimaja kohtuotsuse järgi 21. maist 1935. a., kuna 15. mai 1934. a. kohtuotsusega Mäitsele määratud ja tema poolt ära kantud 3 kuud vangimaja ei saa lugeda iseseisvaks kantud karistuseks, sest see karistus kuulus koostamisele ja osutus koostusotsusega määratud karistuse osaks. Neil kaalutlustel leiab ringkonnakohus, et Mäitse poolt 23. augustil 1936. a. kordasaadetud vekslivargus osutub varguseks, mis korda saadetud peale karistuste äraandmist kahel korral varguste ja kelmuste eest, ja tuleb kvalifitseerida KrS § 553 järgi.

Kohtukoja prokuröri noorem abi Hillar Kummel omas kassatsiooniprotestis palub tühistada Rakvere Ringkonnakohtu otsuse 9. aprillist 1937. a. ja asi saata Rakvere Ringkonnakohtu prokuröri korraldusse seadusliku käigu andmiseks järgmisel põhjusel. Mäitse poolt 23. aug. 1936. a. kordasaadetud vekslivargus tuleb kvalifitseerida KrS § 554 järgi kui vargus, mis on korda saadetud peale karistuste äraandmist kolmel korral varguste ja kelmuste eest, sest karistus, mis on täitmisele pööratud ja täidetud täiesti iseseisvalt, loetakse KrS § 554 mõttes iseseisvaks, olgugi et seda karistust tuli hiljemini KrS § 62 põhjal lugeda teise suurema karistuse kantud osaks. KrS § 554 nõuab ju ainult, et karistused oleksid kolmel korral kantud, mitte aga seda, et eelmised vargused oleksid toimunud igäüks peale eelmise karistuse äraandmist või et iga vargus oleks toimunud peale eelmise varguse eest otsuse tegemist, nii et neid koostada ei saa.

Asja esituse ja prokuröri arvamus kuulunud, Riigikohus leidis, et Kohtukoja prokuröri noorema abi kassatsiooniprotest tuleb tagajärjeta jätta.

KrS § 553 karistab süüdlast varguses, mis on korda saadetud pärast kahel korral karistuse ärakandmist varguse, röövimise või jne. eest, ja KrS § 554 karistab süüdlast varguses, mis on korda saadetud pärast karistuse ärakandmist mitte vähem kui kolmel korral varguse, röövimise või jne. eest. Sellest selgub, et KrS §§ 553 ja 554 on ette nähtud varguse eriretsidiiv. Retsidiivi all mõistetakse aga süüteo toimepanemist pärast karistuse ärakandmist eelmise süüteo eest. Seda retsidiivi mõistet tuleb rakendada ka KrS § 553 ja 554 ettenähtud varguse eriretsidiivi kohta. Seega võib KrS §§ 553 ja 554 järgi varguse eest karistada vaid juhtumil, kui vargus on korda saadetud pärast seda, kui eelmised vargused või kelmused jne. on toimunud igaüks pärast eelmise karistuse ärakandmist tingimusel, kui vargus on korda saadetud enne viie aasta möödumist ühe eelmise süüteo eest karistuse ärakandmise päevast, kuid sõltumata sellest, kas eelmised süüteod, mis loendatud KrS §§ 553 ja 554, on igaüks korda saadetud KrS § 68 ettenähtud eriretsidiivi tähtaegade piires. Käesoleval juhtumil on Mäitse korda saatnud järgmised süüteod: 1) kevadel 1932, 2) 9. augustil 1933, 3) 10. oktoobril 1933. a., 4) 29. augustil 1934. a. ja 5) 23. augustil 1936. a. Esimesed kolm süütegu on korda saadetud enne 15. maid 1934. a., see on enne kohtuotsuse tegemist esimeses süüteos, mis pärast kohus on need KrS § 61 põhjal õieti 31. detsembril 1935. a. koostanud. Et Mäitse oli esimese süüteo eest määratud kolmekuulise vangimaja 31. X 1935. a. ära kandnud, siis on kohus õieti KrS § 62 alusel selle ärakantud karistuse arvanud koostatud karistuse hulka. Koostamisele kuuluv karistus, mis on enneaegselt täitmisele pööratud ja ära kantud, ei moodusta iseseisvat karistust, vaid see on KrS § 62 mõttes koostatud karistuse ärakantud osa. Mäitse poolt 29. augustil 1934. a. kordasaadetud neljas süütegu oli toimunud pärast 15. maid 1934. a., kuid enne karistuse ärakandmist eelmise süüteo eest, mis pärast karistus selle süüteo eest oleks tulnud KrS § 67 p. 4 põhjal liita 31. dets. 1935. a. koostuskaristusega. Seega on Mäitsele süüks pandav viies süütegu (vekslivargus), mis korda saadetud 23. augustil 1936. a., toimunud pärast esmakordse 31. dets. 1935. a. tehtud koostuskaristuse ärakandmist, mis pärast seda temale süüks pandavat süütegu ei tule kvalifitseerida KrS § 554 järgi.

Käsitades KKS § 633 Riigikohus **otsustas:** Kohtukoja prokuröri noorema abi Hillar Kümmele kassatsioonprotest tagajärjeta jätta.

Nr. 59.

KRIMINAAL-OSAKOND.

8. detsembril 1937. a.

Richard Plado kass.-kaebus Kohtukoja otsuse peale 8. okt. 1937. a. Richard Plado karistuste liitmise küsimuses.

Eesistuja osakonna esimees P. Kann, ettekandja riigi-kohtunik K. Saarmann, prokurör R. Räägo.

Kohtukoda, otsusega 8. oktoobrist 1937. a., kinnitas Tartu Ringkonna-kohtu otsuse 27. maist 1937. a., millega enne tähtaega vangide vabastamise komisjoni otsus 19. detsembrist 1933. a. Richard Plado kohta on tühistatud ja Richard Plado karistuste liitmisel KrS §§ 400, 51, 414 p. 1, 11, 53, 51, 414 p. 1, 415, 11, 53, 61, 67 ja 36 põhjal mõistetud viieks aastaks kümneks kuuks ja kolmeks päevaks vangimajja ühes KrS §§ 18 ja 19 ettenähtud õiguste kaotusega. Tartu Ringkonnakohtu otsus 11. veebruarist 1936. a. Pladole määratud isikliku karistuse osas ja Tartu-Võru Rahukogu otsus 23. aprillist 1932. a. Pladole kandmata jäänud karistuse osas jäävad eraldi täitmata.

Kassaator Richard Plado palub Kohtukoja otsuse tühistada KrS § 36 rikkumise tõttu, leides: 1) et kohus on ebaõigelt arvesse võtmata jätnud endise karistuse kandmata jäänud osa vahi all viibitud aja, ja 2) et kohus pole ka arvestanud liitotsuse tegemisel enne selle tegemist täitmisele pööratud ja kantud üksikkaristuse aega.

Asja esituse ja prokuröri arvamuse kuulunud, Riigikohus leiab, et Kohtukoja otsus kuulub tühistamisele järgmistel kaalutlustel. Richard Pladole on määratud karistuste liitmisel üldkaristusena viis aastat kümme kuud ja kolm päeva vangimaja. See karistusmäär ei vasta KrS § 16, mille kohaselt vangimajja võib määrata vaid aastate, kuude ja nädalate, mitte aga päevade kaupa. KrS § 16 eeskiri on kehtiv mitte ainult üksikkaristuste, vaid ka üldkaristuste määramisel (erand § 61 sunnitöö tähtaegade jaotuse suhtes). Juhul, kui vangimaja kui üldkaristuse määramisel tekib ülejäak päevades (arvult vähem kui üks nädal), tuleb need kõrvale jätta, olgugi et üldkaristus selle tõttu, võrreldes üksikkaristuse summaga, mõne päeva võrra väheneb. Järelikult, KrS § 16 rikkumise tõttu, ei või Kohtukoja otsus jõusse astuda. Teised kassatsioonikaebuses toodud väited ei vääri lugupidamist. Kohtukoda on õieti leidnud, et puudus seaduslik alus vahi all viibitud aega liitotsusega määratud üldkaristuse arvele võtta. Kassaatori vastupidist seisukohta ei saa tuletda KrS § 36. Üldkaristuse aja alguse äramääramine aga toimub KKS § 692 alusel, nagu seda ka Kohtukoda õieti on tähendanud.

Neil kaalutlustel ja käsitades KKS § 633 Riigikohus **otsustas**: Kohtukoja otsus 8. oktoobrist 1937. a. tühistada ja asi anda uueks otsustamiseks Kohtukojale.

Nr. 60.

KRIMINAAL-OSAKOND.

15./21. detsembril 1937. a.

Kohtukoja prokuröri vanema abi E. Vilbergi kass.-protest Kohtukoja otsuse peale 16. okt. 1937. a. August Mehiku süüüd. KrS § 554 l. 2 järgi.

Eesistuja ja ettekandja osakonna esimees P. Kann, prokurör R. Räägo.

August Mehik on süüdi mõistetud selles, et tema, olles varemini vähemalt kolmel korral varguste eest kohtu poolt määratud karistused eraldi ära kandnud, neist viimase NS § 1655 jao 1 järgi 4 a. 1½ kuud vangiroodu 22. okt. 1936. a., ööl vastu 3. veebruari 1937. a. riisus omastamise sihiga salaja Tallinnas Sakala 8 asuva Töölisteatri restoranis Eduard Määrmannile kuuluva rahamapi ühes raha ja mitmesuguste dokumentidega ja paberitega kokku 281 krooni väärtuses. Selle süüteo eest kohus karistas A. Mehikut KrS § 554 l. 1 ja 14 põhjal viieaastase ja kuuekuuse vangimajaga ühes KrS § 18 ja 19 ettenähtud õiguste kaotusega.

Kohtukoja prokuröri vanem abi E. Vilberg palub Kohtukoja otsuse 16. okt. 1937. a. karistuse määramise osas tühistada järgmistel põhjustel: 1) Mehik on pärast NS § 1655 j. 2 järgi neljanda varguse eest määratud karistuse ärakandmist toime pannud uue, viienda varguse, s.o. samasuguse süüteo kui oli eelmine, 2) Mehik lõpetas karistuse kandmise neljanda varguse eest 22. okt. 1936. a. ja pani uue varguse toime ööl vastu 3. veebruari 1937. a., s.o. enne KrS § 68 ettenähtud 3-aastase tähtaja möödumist, ja 3) KrS eriosa ei näe ette erilist karistust ainult varguste kordamise eest ja ka viies vargus pole KrS eriosas erilise karistusega ähvardatud. Neil tingimusil oleks pidanud Kohtukoda Mehikule karistuse määramisel KrS § 554 l. I järgi rakendada KrS § 68.

Asja esituse ja prokuröri arvamuse kuulanud, Riigikohus leidis, et Kohtukoja prokuröri vanema abi E. Vilbergi kassatsioonprotest tuleb tagajärjeta jätta.

KrS § 554 karistab süüdlast varguses, mis on korda saadetud pärast karistuse ärakandmist mitte vähem kui kolmel korral varguse või teiste samas

paragraafis loendatud süütegude eest. Sellest järgneb, et KrS § 554 karistab varguse eest, mis on korda saadetud pärast seda, kui süüdlane on varemini ka ainult varguse eest vähemalt kolmel korral karistused ära kandnud või teiste sõnadega, et KrS § 554 karistab ka neljandat, viiendat jne. vargust. Seepärast on Kohtukoda õieti kvalifitseerinud kohtualusele Mehikule süüks pandud viiendat vargust KrS § 554 järgi. Mis puutub kassatsioonprotesti väitesse, et kohus oleks pidanud karistuse määramisel KrS § 554 l. I järgi rakendama KrS § 68, siis peab tähendama, et KrS § 68 järgi ei tohi karistust KrS § 65 põhjal suurendada juhul, kui seaduses on ette nähtud erilised karistused süütegude kordamise eest. KrS § 554 on aga ette nähtud erilised karistused neljanda, viienda jne. varguse eest, mispärast selle paragraafi järgi määratavat karistust ei saa suurendada KrS § 65 alusel.

Käsitades KKS § 633 Riigikohus **otsustas:** Kohtukoja prokuröri vanema abi E. Vilbergi kassatsioonprotest tagajärjeta jätta.
